

กัญญาภาคนิเวศวิทยา

เล่ม ๑

ดร. วิเศษ ฐิตินาน

● มโนปुพพงคมา ธมมา ●

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

หนังสือ

ผู้เขียน

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ครั้งที่ ๑

เจ้าของผลงาน

ผู้อำนวยการ

บรรณาธิการ

ผู้จัดการ

ผู้จัดหาทุน

ผู้จัดรูปเล่มหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ผู้ออกแบบปก

คณะพิสูจน์อักษร

ผู้ประสานงาน

ผู้ให้คำปรึกษาเรื่องหนังสือ

อิเล็กทรอนิกส์

เจ้าของลิขสิทธิ์

วิญญาณคืออะไร เล่ม ๑

พร รัตนสุวรรณ

สิงหาคม ๒๕๖๔

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

ศรีเพ็ญ จัตุหะศรี

ผ่องผิว พัฒนประภาพันธุ์

ทวี ลีลาเวชบุตร

ชลิกา โรจนโกศล

ศมานันท์ ถนัตธรรมกุล

บริษัท ปารมิตา สตูดิโอ จำกัด

สำนักคั่นคว่าทางวิญญาณ

สอาด แก้วเกษ

สุภาณี หงส์เงิน

ทวี ลีลาเวชบุตร

กิตติ รัตนศรีวิจิตร

นริศ เรเชียงแสน

ศุภกฤต ลีลาเวชบุตร

พงษ์เพชร อมรสิทธิ์

ดร.นันทพล โรจนโกศล

มูลนิธิพร รัตนสุวรรณ

๔๗/๒ ถ.สามเสน บางลำพู

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๐๒๕

สถิติการพิมพ์ วิญญานคืออะไร เล่ม ๑

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๑๔	จำนวน ๒,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๖	จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๙	จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๒๘	จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๓๙	จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

หนังสือ “วิญญานคืออะไร เล่ม ๑” เล่มนี้
มูลนิธิพร รัตนสุวรรณ จัดทำขึ้นใหม่
ในรูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)
เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๖๔

คำปรารภ

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๕

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก-อรรถกถา แล้วยึดเป็นแนวทางการปฏิบัติสมาธิวิปัสสนามาตั้งแต่สมัยยังอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ต่อมาได้ลาสิกขาออกมาเป็นอุบาสก ก็ยังคงศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎก-อรรถกถา ปฏิบัติสมาธิวิปัสสนาอยู่ตลอดเป็นอาจารย์สอนในคณะพุทธศาสตร์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ถวายความรู้ธรรม-ประยุกต์ ความรู้เรื่องสมาธิวิปัสสนาแก่พระนิสิตมหาจุฬา ฯ และอบรมสมาธิวิปัสสนาแก่ประชาชนผู้สนใจแก่นักเรียนพุทธศาสนาวินิตยที่ธรรมวิจยวัดมหาธาตุ ฯ ทำพระจันทร์ เป็นเวลาหลายปี ทั้งบรรยายธรรมอบรม

(๒)

สมาธิวิปัสสนาแก่คณะชมรมพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ นักศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นักศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์ นักเรียนนายร้อยตำรวจ
โรงเรียนนายร้อยตำรวจสามพราน ฯลฯ ทั้งเปิดอบรม
สมาธิวิปัสสนา แก่สมาชิกผู้สนใจที่บ้านพักจนกระทั่ง
จากโลกมนุษย์เข้าสู่ภูมิทิพย์

อาจารย์พร รัตนสุวรรณ มีได้อบรมสมาธิวิปัสสนา
แต่เพียงอย่างเดียว ยังได้เรียบเรียงหนังสือธรรมะทาง
พระพุทธศาสนา ทั้งทางปรัชญา ทั้งทางการปฏิบัติสมาธิ
วิปัสสนาและอื่น ๆ อีกหลายเล่ม

หนังสือ “วิญญานคืออะไร เล่ม ๑” นี้เป็นบทความ
ความที่อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้ค้นคว้าศึกษาเรื่อง
วิญญานแล้วเขียนลงพิมพ์ในหนังสือวิญญาน เริ่มตั้งแต่
ฉบับที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘ ถึง ฉบับที่ ๑๒ ธันวาคม
๒๕๐๙ ว่าด้วยความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิญญาน รายละเอียดต่าง ๆ นอกจากนี้อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้
ชี้แจงไว้แล้วในคำนำเพื่อพิมพ์ครั้งแรก หน้า (๔)-(๑๒)

(๓)

หนังสือ “วิญญาณ คือ อะไร เล่ม ๑” นี้ จัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ จัดพิมพ์ครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้ขาดคราวไป สำนักคั่นคว่ำทางวิญญาณจึงจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ นับเป็นการจัดพิมพ์ครั้งที่ ๕

หนังสือเล่มนี้ ใช้เป็นคู่มือศึกษาเรื่องวิญญาณ คือ เรื่องความรู้แจ้งทางตา หู จมูก ลิ้น กายใจ ซึ่งคนทั่วไปเข้าใจว่า “วิญญาณ คือ ผีสางเทวดา” และ เรื่องโอปปาติกะ คือ ผี สาง เทวดา ตัวจริงได้เป็นอย่างดี

สำนักคั่นคว่ำทางวิญญาณ

พฤษภาคม ๒๕๓๙

สำนักคั่นคว่ำทางวิญญาณ ๔๗/๒ ถนนสามเสน

บางลำพู กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๐๒๕

คำนำ

เรื่องวิญญานเป็นเรื่องที่ทุกคนสนใจ และความสนใจที่วุ่นนี้มีโดยสัญชาตญาณ ซึ่งจะสังเกตได้ว่าทุกคนสนใจเรื่องตัวเอง เพราะคำว่าตัวเองโดยธรรมดา ก็หมายถึงร่างกายและจิตใจ และจะสังเกตได้อีกอย่างหนึ่งว่า คนเราไม่ว่าจะอยู่ตามป่าตามเขา ไม่ได้รับการศึกษาเลย ก็รู้จักเรื่องวิญญาน และสามารถที่จะแยกได้ว่าอะไรเป็นเรื่องของร่างกาย อะไรเป็นเรื่องของวิญญาน และทุกคนต่างก็รู้สึกว่ วิญญานคือส่วนที่สำคัญที่สุดของชีวิต การที่คนในสมัยโบราณทุกเผ่าทุกชาติมีความเชื่อในเรื่องภูติผีปีศาจ มีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตามองไม่เห็น ก็เพราะโดยสัญชาตญาณทุกคนมีความรู้สึกว่ ตัวเองมีวิญญานซึ่งเป็นอีกส่วนหนึ่งนอกจากร่างกาย และเข้าใจกันว่คนเราตายแล้ว วิญญานยังอยู่ แต่ส่วนมากก็เข้าใจผิดโดยคิดว่

(๕)

วิญญูณมีรูปร่างอย่างนั้นอย่างนี้ และเนื่องจากความ
เข้าใจอันผิดพลาดเกี่ยวกับเรื่องวิญญูณนี้เองจึงทำให้เกิด
ลัทธิศาสนาออกมาในรูปต่าง ๆ และเต็มไปด้วยความ
งมงาย แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีพวกที่เป็นปราชญ์ที่มีความ
สนใจในเรื่องนี้ ได้พยายามศึกษาค้นคว้ากันเรื่อย ๆ มา
และก็เจริญขึ้นโดยลำดับ จนกระทั่งจวนจะถึงสมัย
พระพุทธเจ้า ความรู้เรื่องวิญญูณได้เจริญถึงขีดเกือบ
จะสูงสุด แต่ก็ยังมีอะไรผิดพลาดอีกมากมาย **พระ
พุทธเจ้าเป็นบุคคลแรกที่อยู่แจ่มแจ้งเกี่ยวกับเรื่องวิญญูณ
อย่างแจ่มแจ้งถูกต้องตามความเป็นจริงทั้งหมด และ
เพราะเหตุที่พระองค์ได้ทรงรู้แจ้งเรื่องนี้อย่างดีที่สุด จึง
ทำให้พระองค์ทรงค้นพบวิธีที่จะเอาชนะความแก่ความเจ็บ
ความตาย และเอาชนะความทุกข์ยากลำบากได้ทุกอย่าง**
โดยประการฉะนี้เรื่องวิญญูณจึงเป็นเรื่องที่ลึก
ซึ้งกว้างขวางปานมหาสมุทร เพราะฉะนั้นจึงเป็นการ
ยากที่จะหาผู้ที่รอบรู้ในเรื่องนี้ได้อย่างแจ่มแจ้งจริง ๆ
และถ้าหากผู้ใดศึกษามาผิดทาง ก็จะทำให้ผู้นั้นหลงทาง

(๖)

ไปไกลมาก กว่าจะรู้สึกตัวว่าตนเองเข้าใจเรื่องนี้ผิด เช่นอย่างนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลาย ซึ่งมักจะเข้าใจว่า วิญญาณเป็นผลของสมอง ซึ่งหมายความว่า เมื่อคนเรายังมีชีวิตอยู่ ยังมีสมองดีอยู่ ความรู้สึกนึกคิดทั้งหลาย ก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้ แต่เมื่อตายแล้ววิญญาณก็สูญ แนวความคิดอันนี้มีข้อเท็จจริงยืนยันในทางวิทยาศาสตร์ อย่างมากมาย แต่ถึงกระนั้นมันก็ยังผิดอยู่นั่นเอง เพราะวิธีแสวงหาความรู้เรื่องวิญญาณ เราจะรู้แจ้งจริง ๆ ก็ต่อเมื่อเราต้องมีเครื่องมืออย่างดีช่วยในการศึกษา ซึ่งเครื่องมือที่ว่านี้ก็คือสมาธิ และสมาธิยิ่งสูงขึ้นเท่าไร ก็จะทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวิญญาณกว้างขวางยิ่งขึ้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นในเมื่อนักวิทยาศาสตร์แสวงหาความรู้เรื่องวิญญาณ โดยอาศัยประสาทสัมผัสจึงไม่มีทางที่จะรู้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องวิญญาณ ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง แต่ถึงกระนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องวิญญาณ ซึ่งได้บรรยายกันไว้อย่างละเอียด ในทางชีววิทยา และในทางจิตวิทยานั้น ก็มีอิทธิพลต่อ

คนในยุคปัจจุบันนี้มาก และผลที่ได้รับก็คือแต่ละคน มีปัญหาต่าง ๆ ของชีวิตมากขึ้น จนแทบจะทำให้คน ทั้งโลกกลายเป็นโรคประสาท เพราะไม่ว่าคนชั้นไหน จะมั่งมีหรือยากจน จะได้รับการศึกษาดีหรือได้รับการ ศึกษาน้อย ต่างก็มีปัญหาเพิ่มขึ้นทุกวันสะสางกันไม่ไหว ศีลธรรมในสังคมเสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ การเบียดเบียน กันในรูปต่าง ๆ ตลอดถึงการสงครามเกิดขึ้น ก็เพราะ คนทั้งหลายไม่รู้เรื่องวิญญานของตัวเอง เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า การศึกษาเรื่องวิญญานให้รู้แจ้งตามความ เป็นจริง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุด และเป็นสิ่งจำเป็นที่ ทุกคนจะต้องรู้ด้วย

ยุควิญญานคือรุ่งอรุณแห่งยุคพระศรีอาริย์
 คำพูดประโยคนี้นี้จะมีอยู่ในหนังสือวิญญาน ซึ่งเป็น นิตยสารรายเดือนทุกฉบับ ทั้งนี้ก็เพราะถ้าหากคนทั้ง หลายได้เข้าใจเรื่องวิญญานถูกต้อง ก็จะมีรู้จักแก้ปัญหา ของตัวเองได้โดยไม่ยาก และที่สำคัญที่สุดก็คือ ผู้ใดถ้า รู้จักวิญญานของตัวเองถูกต้องตามความเป็นจริงแล้ว

เขาผู้นั้นก็จะมีศีลธรรมเกิดขึ้นจากตัวเอง หรือพูดอีก
 หนึ่งคือมีหิริโอตตปปะ คนประเภทนี้ไม่ว่าจะอยู่
 ที่ไหน ไม่ว่าจะทำอะไร ก็เป็นที่ไวใจได้ว่าเขาจะไม่สร้าง
 ความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นเป็นอันขาด คนที่รู้จักวิญญาณ
 ของตัวเองอย่างดีนี้มีแต่จะชวนชวายเป็นประโยชน์แก่
 ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ การศึกษาเรื่อง วิญญาณให้เข้าใจ
 อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุด
 ข้าพเจ้าได้พยายามเขียน พยายามพูดมาเป็นเวลานาน
 ไม่น้อยกว่ายี่สิบปีและก็พยายามหาทางอยู่เสมอ ที่จะ
 ทำให้เรื่องนี้เป็นที่เข้าใจง่ายแม้กระทั่งเด็ก ๆ แต่
 สำหรับเรื่องที่มีอยู่ในหนังสือเล่มนี้ เป็นการเขียนขึ้น
 สำหรับผู้ที่มีการศึกษาในระดับปานกลาง เพราะฉะนั้น
 ถ้าหากคนไหนมีการศึกษาน้อย หนังสือเล่มนี้ ก็อาจ
 จะอ่านไม่ค่อยรู้เรื่อง และเรื่องทั้งหมดที่มีอยู่ในหนังสือ
 เล่มนี้ได้คัดออกมาจากเรื่อง วิญญาณคืออะไร ซึ่งได้
 นำลงในหนังสือวิญญาณที่ละตอนมาตั้งแต่ฉบับแรก
 คือฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๘ และเท่าที่รวบรวมมา

(๙)

มาพิมพ์นี่ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ส่วนฉบับที่อ่านง่ายกว่านี้ยังมีอีก และนอกจากนี้ยังเขียนในลักษณะที่เป็นคำถามคำตอบ เพื่อสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการจะค้นคว้าหาคำตอบได้ง่าย คือในเมื่อเราต้องการจะทราบว่ามีปัญหาข้อนี้ได้ตอบไว้อย่างไร ก็สามารถที่จะค้นหาได้จากสารบัญของเรื่อง

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า การศึกษาเรื่องวิญญานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน ฉะนั้นเรื่องนี้ทางที่ถูกต้องควรจะสอนให้เข้าใจกันมาตั้งแต่เด็กชั้นอนุบาลทีเดียว ซึ่งถ้าหากเข้าใจสอนก็จะสามารถทำให้เด็กเข้าใจได้โดยไม่ยาก และก็ได้ประโยชน์แก่เด็กตั้งแต่เริ่มรู้ ที่เดียวโดยเฉพาะก็คือจะทำให้เด็กรู้จักบังคับตัวเอง รู้จักปกครองตัวเอง ซึ่งจะทำให้การปกครองง่ายขึ้นมาก ถ้าหากว่าเด็กเข้าใจเรื่องวิญญานของตัวเองถูกต้อง และจะทำให้เด็กมีสุขภาพทางจิตดีมาตั้งแต่เล็ก ๆ การศึกษาเรื่องวิญญานเป็นเรื่องกว้างขวางและยิ่งใหญ่มาก เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงได้พยายามเขียนออกมาในรูปแบบต่าง ๆ

เพื่อให้เหมาะแก่คนทุกชั้นที่สามารถจะศึกษาให้เข้าใจได้ด้วยตนเอง แต่อย่างไรก็ดี ปัญหาที่ยุงยากในเรื่องนี้ซึ่งทำให้ไม่ค่อยจะเข้าใจกันก็คือ ทุกคนต่างก็มีความรู้เรื่องวิญญาณมาด้วยกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นคนมีการศึกษาหรือไม่มีการศึกษา เพราะความรู้เรื่องนี้เกิดขึ้นได้โดยสัญชาตญาณ และมักจะรับความรู้จากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้ง่าย คือสุดแล้วแต่ตัวเองอยู่ในคนกลุ่มไหน ซึ่งคนในกลุ่มนั้นมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องวิญญาณอย่างไรก็มักจะรับการถ่ายทอดกันได้ง่ายมาก และถ้าหากเรื่องไหนเคยเชื่อถือกันมานานจนกลายเป็นความยึดมั่นอย่างเหนียวแน่นแล้ว ก็มักจะแกะออกได้ยาก และอันนี้แหละคืออุปสรรคสำคัญ ซึ่งในเมื่อจะแนะนำให้เข้าใจอย่างถูกต้อง แต่ถ้าหากไม่ตรงกับความเชื่อถือที่มีมาแต่ดั้งเดิม ก็จะทำให้แห้ง ทำให้ไม่เข้าใจ ทำให้เกิดความสงสัย ทำให้เกิดความไม่แน่ใจทั้ง ๆ ที่เรื่องที่ได้รับฟังใหม่นี้มีเหตุผลน่าเชื่อยิ่งกว่า แต่แล้วเขาก็จะต้องมาเสียเวลาเพราะความเชื่อถือเรื่องเดิมคอยขัดขวางอยู่ในใจ

เพราะใจของเขาไม่ว่างซึ่งถ้าเปรียบใจของเขาเหมือนที่ดินก็แปลว่าเป็นที่ดินที่มีหญ้าขึ้นรกเต็มไปหมด เพราะฉะนั้นการที่จะปลูกพืชอย่างใหม่ลงไปจึงเป็นการยากที่จะให้พืชนั้นงอกงามเจริญเติบโตแข็งแรง แต่ถ้าหากเปรียบใจของเขาเหมือนกระดาษ จิตใจของเขาก็เป็นกระดาษซึ่งได้ระบายสีต่าง ๆ ลงไปแล้ว ไม่ใช่กระดาษสีขาว เพราะฉะนั้นในเมื่อเราจะป้ายสีอะไรลงไปอีก สีที่ป้ายลงไปใหม่ มันก็จะถูกเจือปนด้วยสีเก่าทำให้สีใหม่ปรากฏออกมาไม่ชัด หรือบางทีสีเก่าอาจจะกลืนสีใหม่หมดไปเลยก็ได้ การที่คนทั้งหลายไม่ค่อยเข้าใจเรื่องวิญญาน หรือเข้าใจกันไม่ถูก ก็เพราะใจของเขาไม่ว่างใจของเขาไม่พร้อมที่จะรับ เพราะฉะนั้นถ้าหากคนไหนพื้นเดิมปราศจากความยึดถือเกี่ยวกับเรื่องวิญญานบุคคลประเภทนี้จะสอนให้เข้าใจง่ายอย่างที่สุด เขาพร้อมที่จะรับได้ทันที ในเมื่อแนะนำให้ถูกทาง ข้าพเจ้าขอเตือนผู้อ่านให้ทราบไว้เสียก่อนว่า ถ้าท่านอ่านเรื่องที่ข้าพเจ้าเขียนนี้ไม่ค่อยจะเข้าใจ ก็ขอให้นึกถึงตัวอย่าง

(๑๒)

เปรียบเทียบดังที่ได้กล่าวมาแล้ว บางทีอาจจะทำให้
ท่านสำนึกได้ว่า วิธีอ่านหนังสือเล่มนี้นั้นเราควรจะทำใจ
อย่างไร จึงจะสามารถเข้าใจได้โดยตลอด และเข้าใจ
ได้ไม่ยาก

พร รัตนสุวรรณ

มกราคม ๒๕๑๔

สำนักค้นคว้าทางวิญญาณ (ชั่วคราว)

๔๗/๒ ถนนสามเสน บางลำพู กรุงเทพมหานคร

โทร. ๐ ๒๒๘๒ ๒๐๒๕ เข้าตรอกข้างร้านตัดเสื้อมิตรชาย

ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับถนนลำพู ทางเข้าวัดสังเวช ฯ

สารบาญ

หน้า

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิญญาน

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิญญาน	๑
ธรรมชาติผู้สร้างชีวิตคือวิญญาน	๑๖
ธรรมชาติคือกำแพงโมหะ	๒๕
วิญญานคือพลังงานอย่างหนึ่งที่เป็นนามธรรม	๓๗
วิญญานคือชีวิต	๔๙
ผู้ที่ศึกษาเรื่องวิญญานให้เข้าใจจะต้องศึกษาเรื่อง โอบปาติกะให้เข้าใจด้วย	๕๘
กำเนิด ๔	๘๒
ปาฏิหาริย์มีจริงหรือไม่ ?	๙๑
ต้นไม้มีวิญญาน	๑๐๖
วิญญานคือต้นเหตุของสรรพสิ่งทั้งปวง	๑๓๕
ร่างกายคือปรากฏการณ์ของวิญญานทางวัตถุ	๑๔๓

(๑๔)

วิบากของกรรมที่ยิ่งใหญ่ก็คือสมรรถภาพของ	
วิญญานในการสร้างสรรค์ชีวิต	๑๕๓
วิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง	๑๖๑
วิญญานคือสิ่งที่มหัศจรรย์ที่สุด	๑๘๓
วิญญานสามารถพัฒนาสมองได้อย่างไร ?	๒๑๓
จุดสำคัญที่จะทำให้เข้าใจเรื่องวิญญานโดยง่าย	๒๔๑

วิญญาณคืออะไร

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิญญาณ

*ปัญหาสำคัญที่คนส่วนมากมักจะสนใจกันก็คือ คนเราตายแล้วจะเกิดอีกหรือไม่ ? ชะตาชีวิตมีจริงหรือไม่ ? นรกสวรรค์มีจริงหรือไม่ ? ฯลฯ ปัญหาต่างๆ ในทำนองนี้ที่จริงไม่ใช่เรื่องลึกลับที่ใครๆ ไม่สามารถจะศึกษาให้รู้แจ้งด้วยตนเองได้ ตรงกันข้ามคนที่ศึกษาในเรื่องเหล่านี้มาอย่างถูกต้อง สามารถจะตอบปัญหาเหล่านี้ได้ด้วยตัวเองทั้งสิ้น อย่าลืมน่าปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่จำเป็นสำหรับทุกคน เพราะถ้าใครตอบปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ด้วยตนเอง เขาจะไม่มีทางเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ คนเราจะมีความสุขทางจิตใจอย่างสมบูรณ์ไม่ได้ ถ้าหากไม่รู้แจ้งในปัญหาเหล่านี้ แม้ว่า

---

* วิญญาณ ฉบับที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๘

เขาจะเป็นคนที่มีการศึกษาดี มีอาชีพดีมีฐานะทาง
การเงินมั่นคง และมีสุขภาพทางร่างกายดีก็ตาม เพราะ
ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงกล่าวว่า ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่
จำเป็นสำหรับทุกคน

ผู้ที่รู้แจ้งว่า คนเราตายแล้วจะเกิดอีกหรือไม่
ปัญหาข้อแรกที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจก่อนก็คือ
วิญญานคืออะไร ? ก่อนอื่นข้าพเจ้าขอชี้แจงให้ท่าน
ผู้อ่านได้ทราบเสียก่อนว่า คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่อง
วิญญานทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าเขียนตาม
หลักของพระพุทธศาสนา เพราะเท่าที่ข้าพเจ้าได้ศึกษา
ค้นคว้าในเรื่องนี้มาจากศาสนาและปรัชญาต่างๆ ไม่น้อย
กว่า ๒๐ ปีแล้ว ข้าพเจ้ารู้สึกว่ ตำราที่อธิบายเรื่อง
วิญญานได้ดีที่สุดก็คือพระไตรปิฎก และการอธิบาย
ตามแนวของพระไตรปิฎกในหนังสือนี้ ข้าพเจ้าก็จะ
พยายามเขียนในภาษาง่ายๆ ที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้
แต่ถ้าผู้ใดต้องการทราบหลักฐาน หรือที่มาจากคัมภีร์
ข้าพเจ้าก็พร้อมที่จะบอกได้ทันที เพราะข้าพเจ้ามีความ

คุ้นเคยต่อการอ่านหนังสือพระไตรปิฎกมาเป็นเวลานานพอสมควร ทั้งได้เคยเขียนเป็นตำราไว้อีกมาก และโดยปกติข้าพเจ้าก็สอนเรื่องนี้เป็นประจำอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ฉะนั้นเพื่อต้องการที่จะตัดความยุ่งยาก สำหรับคนที่อ่านสำนวนบาลีไม่ค่อยเข้าใจ และไม่มีเวลามากที่จะศึกษา ข้าพเจ้าจึงได้จัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา เพื่อให้เหมาะแก่คนทั่วไปจริง ๆ แม้แต่เด็ก ๆ ก็สามารรถที่จะเข้าใจได้

วิญญาณคืออะไร ? ถ้าต้องการอยากจะทราบ
ว่าวิญญาณคืออะไร ก็ขอได้โปรดพิจารณาถึงคำดัง
ต่อไปนี้

ตาเห็น ก็คือวิญญาณเห็น หูได้ยิน ก็คือ
วิญญาณได้ยิน จมูกรู้สีกกลิ่น ก็คือวิญญาณรู้สีกกลิ่น
ลิ้นรู้สีกรส ก็คือวิญญาณรู้สีกรส กายรู้สีกสัมผัส
ต่าง ๆ ก็คือวิญญาณรู้สีกสัมผัส สมอณิกคิด
ก็คือวิญญาณนึกคิด

หรือพูดอีกนัยหนึ่ง การเห็น การได้ยิน การรู้รู้สึก กลิ่น การรู้สึกรส การรู้สัมผัส และความรู้สึกรู้จักคิด ต่างๆ สิ่งเหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ของวิญญาณ และที่เราพูดกันว่าจำไว้ในสมอง นั้นก็หมายถึงจำไว้ในวิญญาณ เพราะความจำก็เป็นเรื่องของวิญญาณ เป็นสิ่งที่เกิดมาจากวิญญาณ

คำว่า **วิญญาณ** ในความหมายของพระพุทธศาสนา ไม่ใช่หมายถึงผี ไม่ใช่หมายถึงร่างของคนตายที่มาปรากฏให้เห็น คำว่าวิญญาณเป็นภาษาบาลีแปลเป็นภาษาไทยว่าใจ คำว่าจิตและมโน ทั้งสองคำนี้เป็นภาษาบาลี มีความหมายอย่างเดียวกันกับคำว่าวิญญาณ โปรดจำไว้ว่า วิญญาณเป็นอีกสิ่งหนึ่งนอกจากร่างกาย วิญญาณไม่ใช่สมอง วิญญาณไม่ใช่กระแสไฟฟ้า วิญญาณไม่ใช่สสาร โดยธรรมชาติ วิญญาณเป็นพลังงานชนิดหนึ่ง แต่เป็นพลังงานที่เป็นนามธรรม คำว่า นามธรรมหมายความว่า เป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะสัมผัสได้ด้วยประสาททั้งห้า คือจะใช้ตาดู ใช้หูฟัง

ใช้จมูกดมกลิ่น ใช้ลิ้นชิมดู หรือใช้มือจับถูกต้องไม่ได้ แต่วิญญาณก็ไม่ใช้สิ่งลึกลับ เพราะวิญญาณได้แสดงตัวออกมาเสมอ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ตาเห็น ก็คือ วิญญาณเห็น หูได้ยิน ก็คือวิญญาณได้ยิน สมอมนึกคิด ก็คือวิญญาณนึกคิด ดังนี้ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ดี คนส่วนมากมักเข้าใจว่าเมื่อพูดถึงวิญญาณที่ไร ทำให้ต้องนึกถึงผี นึกถึงร่างกายของคน ที่ตายแล้วมาปรากฏให้เห็นทุกครั้ง แล้วเรียกกันว่า เห็นวิญญาณหรือเห็นผี โปรดจำไว้ให้แม่นว่า ทางพระพุทธศาสนาไม่เคยเรียกสิ่งเหล่านี้ว่าเป็นวิญญาณเลย คนไทยที่ไม่เข้าใจเรื่องวิญญาณ ตามหลักวิชาของพระพุทธศาสนา พวกนี้เรียกผิดเพี้ยนไปเอง ท่านคิดดูง่าย ๆ ก็แล้วกันว่า ร่างกายของเราซึ่งยังมีชีวิตอยู่นี้ ทั้งที่วิญญาณก็ได้แสดงตัวของมันออกมาเสมอ เช่น การเห็น การได้ยิน ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ทั้งที่มันแสดงออกมาทุกขณะ ทางตา ทางหู ทางระบบประสาททั่วร่างกาย เราก็ยังไม่สามารถที่จะเห็นมันได้ด้วยตา

แล้วเรื่องอะไรท่านจะไปเข้าใจว่า ร่างของคนที่ตายไป
แล้วมาปรากฏให้เห็นได้ในบางครั้งนั้นคือวิญญาน
อันที่จริงเราเข้าใจผิดกันนิดเดียว กล่าวคือถ้าท่านจำได้
แม่นยำว่าวิญญานเป็นนามธรรมและสิ่งที่เป็นนามธรรม
นั้นย่อมไม่สามารถที่จะสัมผัสได้ด้วยประสาททั้งห้า
ถ้าท่านเข้าใจหลักวิชานี้ดี ท่านก็จะไม่พูดเลยว่า ท่านได้
เห็นวิญญานและแล้วทำให้เกิดความเข้าใจผิดว่าวิญญาน
เป็นสิ่งที่มรูปร่าง ความจริงร่างของคนที่ตายมาปรากฏ
ให้เห็นได้นั้น พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่า โอบปาติกะ
คำว่าโอบปาติกะเป็นชื่อของชีวิตประเภทหนึ่ง ตามศัพท์
แปลว่าชีวิตที่เกิดเป็นรูปร่างสมบูรณ์ขึ้นในทันที ด้วย
อำนาจของวิญญาน ซึ่งผิดจากร่างกายของมนุษย์และ
สัตว์ทั่วไปในโลกนี้ ซึ่งค่อยๆ เจริญเติบโตมาโดยลำดับ
กว่าจะเป็นร่างกายที่สมบูรณ์นั้นกินเวลานาน ส่วนพวก
โอบปาติกะเกิดเป็นรูปร่างที่สมบูรณ์ขึ้นทันทีในชั่วขณะ
จิตเดียวที่ปฏิสนธิ ซึ่งชีวิตอย่างนี้มีมากมายหลาย
ประเภท และมีจำนวนมากกว่าชีวิตทั้งหมดในโลกนี้

ไม่ทราบที่ร้อยก็พันเท่า ผู้ที่ปรารถนาจะศึกษาเรื่องนี้ให้เข้าใจจริง ๆ ท่านจะต้องศึกษาความหมายของคำว่า วิญญาณ ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งเสียก่อน

คำว่า วิญญาณ เมื่อพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ ความรู้สึกนึกคิด ซึ่งทางพุทธศาสนาได้แบ่งออกเป็น ๖ อย่าง คือ การเห็น เรียกว่า จักขุวิญญาณ การได้ยิน เรียกว่า โสตวิญญาณ การรู้สึกกลิ่น เรียกว่า ฆานวิญญาณ การรู้สึกรส เรียกว่า ชิวหาวิญญาณ การรู้สึกสัมผัสต่าง ๆ เรียกว่า กายวิญญาณ ความรู้สึกนึกคิด เรียกว่า มโนวิญญาณ โปรดจำไว้ให้แม่นว่า วิญญาณ เป็นสิ่งที่มีอีกอย่างหนึ่งนอกจากร่างกาย วิญญาณ เป็นนามธรรม ไม่ใช่รูปธรรม วิญญาณไม่ใช่เป็นสิ่งที่อาจจะเห็นได้ด้วยตา ตาเห็นก็คือวิญญาณเห็น แต่วิญญาณจะเกิดการเห็นได้ก็ต้องอาศัยตา เช่นเดียวกับต้นไม้ไม่ใช่เกิดจากดิน ต้นไม้ทุกอย่างย่อมเกิดจากเมล็ดที่เป็นพืชพันธุ์ของมัน แต่โปรดสังเกตว่าแม้ต้นไม้จะเกิดจากเมล็ดของมันก็จริง แต่ก็ต้องอาศัยดินเกิด

ถ้าดินไม่ดี ต้นไม้อาจจะไม่เกิด หรือเกิด แต่ไม่งาม นอกจากจะอาศัยดินแล้วต้นไม้ยังจะต้องอาศัยเหตุอย่างอื่นอีกหลายอย่าง เช่น อาศัยน้ำ อาศัยอุณหภูมิต่ำที่พอเหมาะดังนี้ เป็นต้น ในทำนองเดียวกัน การเห็นเกิดจากวิญญาน แต่วิญญานจะเกิดการเห็นได้ ก็ต้องอาศัยตา และอาศัยเหตุอื่น ๆ อีกหลายอย่าง การได้ยิน การรู้สึกกลิ่น การรู้สึกรส การรู้สึกสัมผัส และความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เกิดจากวิญญาน เหมือนกับต้นไม้เกิดจากเมล็ดของมัน

ที่ว่าวิญญานเป็นสิ่งที่มิใช่อีกอย่างหนึ่ง นอกจากร่างกายนั้น ข้อนี้เราจะเข้าใจได้ชัด ก็ต่อเมื่อนึกถึงหลักพระพุทธศาสนาที่กล่าวว่า คนเราเมื่อตายแล้ว วิญญานยังเหลืออยู่ วิญญานไม่ได้สูญสิ้นไปพร้อมกับร่างกาย แม้ว่าจะเอาคนทั้งเป็นโยนเข้าไปในกองไฟ ร่างกายเท่านั้นที่ไหม้อยู่ในกองไฟ ส่วนวิญญานหาได้ไหม้อยู่ในกองไฟไม่ หรือแม้ว่าจะเอาคนทั้งเป็นถ่วงลงไป ในน้ำทะเลที่ลึกที่สุด หรือโยนลงไปในหลุมที่ลึกที่สุด

ร่างกายเท่านั้นที่จมอยู่ใต้ทะเลและจมอยู่ในกันหุลุม ส่วนวิญญาณจะต้องออกจากร่างกายไปเกิดใหม่ ไปสร้างชีวิตใหม่ ซึ่งวิญญาณของใครจะไปเกิดที่ไหน จะสร้างชีวิตขึ้นมาอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับกฎของกรรม รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้จะอธิบายในภายหลัง ในเบื้องต้นนี้ขอให้เข้าใจแต่เพียงว่า วิญญาณเป็นสิ่งที่มียู่อีกอย่างหนึ่ง นอกจากร่างกาย

คนที่เริ่มเรียนเรื่องวิญญาณ ยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างกว้างขวาง ในระยะแรกนี้โปรดอย่าสงสัยในปัญหาต่าง ๆ ให้มากนัก และอย่าเดาหรือคาดคะเนเป็นอันขาด เพราะถ้าพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่พอแล้ว ท่านจะไม่มีทางตอบปัญหาได้เองเลยเป็นอันขาด แม้จะฟังคำอธิบายจากผู้ที่เกี่ยวข้องชาญก็ยากจะเข้าใจได้ถูกต้อง ทางที่ดีและปลอดภัยที่สุดก็คือ **ทุกครั้งในเมื่อนึกถึงวิญญาณ ให้นึกอย่างนี้** ตาเห็นคือวิญญาณเห็น หูได้ยินคือวิญญาณได้ยิน ฯลฯ สมอนึกคิด คือ วิญญาณนึกคิด ให้พยายามนึกทบทวนอย่างนี้บ่อย ๆ

พยายามละความเคยชินที่เคยยึดถือมาว่า ตาเห็น หูได้ยิน โดยเข้าใจว่าการเห็น การได้ยิน เกิดจากตา เกิดจากหูจริงๆ ที่จริงคำว่า ตาเห็น หูได้ยิน เป็นคำพูด ที่เป็นสำนวนเหมือนกับคำว่าคิดถึงบ้าน ศาลตัดสิน เมื่อเราพูดว่า คิดถึงบ้านหรือศาลตัดสินนั้น ความจริง เราไม่ได้คิดถึงบ้าน และเมื่อพูดว่า ศาลตัดสินก็หมายถึง ผู้พิพากษาตัดสิน ถ้าหากเราพยายามละความเคยชิน ดังที่กล่าวมาแล้วนี้ได้ ก็ไม่เป็นการยากอะไรเลยที่จะ ทำความเข้าใจว่า วิญญานคืออะไร

อีกอย่างหนึ่งซึ่งจะต้องจดจำให้แม่นยำก็คือ **เมื่อนึกถึงวิญญาน อย่างนึกถึงผี โดยเข้าใจว่า รูปร่างที่เห็นนั้นคือวิญญาน** แต่ให้เข้าใจว่า รูปร่างที่เห็นนั้น คือ ชีวิตประเภทหนึ่ง ที่เกิดจากอำนาจวิญญานโดยตรง เหมือนกับภาพในความฝัน ซึ่งภาพที่ปรากฏในความฝันนั้นใครๆ ก็รู้ว่า นั่นไม่ใช่ตัววิญญาน แต่มันเป็นภาพที่เกิดจากวิญญาน วิญญานคือพลังงานชนิดหนึ่งที่สามารถจะก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ได้มากมาย ชีวิตทุกอย่าง

รวมทั้งพืชและสัตว์ทั้งหลายทุกชนิดก็เกิดขึ้นมาจากอำนาจของวิญญูณทั้งสิ้น ธรรมชาติที่สร้างสรรค์ชีวิตก็คือวิญญูณ และธรรมชาติอันนี้ไม่ใช่สิ่งลึกลับ เพราะวิญญูณได้แสดงตัวออกมาเป็นความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ อยู่เสมอ พืชทุกอย่างก็มีความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งความรู้สึกอันนี้ ก็คือปรากฏการณ์ของ วิญญูณหรือ สัญญลักษณ์ที่แสดงให้รู้ว่าในชีวิตนี้มีวิญญูณ

พุทธพจน์ที่แสดงว่า

วิญญูณเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง

ทุรงคัม เอกจรี อสรีริ์ คุหาสยั

เย จิตตํ สลยเมสสนติ โมกขชนติ มารพณนา

จิตเป็นธรรมชาติไปสู่ที่ไกลได้ เป็นธรรมชาติ

ที่เกิดทีละขณะ ไม่มีสรีระ อาศัยอยู่ในคุหา คือหทัยรูป ผู้ใดสำรวมจิตได้ ผู้นั้นก็จักพ้นจากบ่วงแห่งมารได้

คำว่า **ทुरुณฺคฺมิ** ซึ่งแปลว่า **ไปสู่ที่ไกล** ในอรรถกถา อธิบายว่า ความจริงจิตไม่อาจจะไปไหนมาไหนได้ แม้เพียงชั่วระยะทางเท่ากับเส้นผ่าศูนย์กลางของเส้นใยแมงมุม แต่ถึงกระนั้นจิตก็สามารถที่จะรับอารมณ์ แม้อยู่ในที่ไกลได้

ที่ท่านกล่าวว่า จิตไม่สามารถจะไปไหนมาไหนได้ ก็เพราะโดยสภาวะ จิตเป็นธรรมชาติที่เกิดมาชั่วขณะ แล้วก็ดับ เหมือนเปลวไฟ ซึ่งอันที่ดับก็เป็นอันดับไป อันที่เกิดใหม่ไม่ใช่อันเก่า สังกมณะของจิตไม่มี คำว่า **สังกมณะ** หมายถึง **สิ่ง ๆ เดียวกัน ก้าวจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง** สังกมณะ ตามศัพท์แปลว่า การก้าวไป โปรดสังเกตว่า อนุของเปลวไฟแต่ละอันที่เกิดขึ้นนั้น มันเกิดขึ้นมาเพียงชั่วขณะแล้วก็ดับ ไม่ทันจะก้าวไปไหน

คำว่า **เอกจริ** ซึ่งแปลว่า **จิตเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นทีละขณะ** ข้อนี้หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นรับอารมณ์นั้น เกิดขึ้นทีละขณะ เช่นการเห็นกับการได้ยิน โดยความเป็นจริงแล้ว เกิดขึ้นพร้อมกันไม่ได้ ในขณะที่

ที่เกิดการเห็น การได้ยินไม่มี และในทำนองเดียวกัน ในขณะที่เกิดการได้ยิน การเห็นก็ไม่มี ดังนี้เป็นต้น แต่ตามความรู้สึกของคนทั่วไปมักจะเข้าใจว่า การเห็นกับการได้ยินเกิดขึ้นพร้อมกันได้ ที่รู้สึกเช่นนั้น ก็เพราะจิตที่เกิดขึ้นแต่ละขณะรวดเร็วมาก มันเกิดสลับกันอย่างรวดเร็ว จึงเข้าใจว่ามันเกิดพร้อมกัน เช่นในเวลาฟังครูอธิบาย ตาก็เห็น หูก็ได้ยิน คนทั่วไปมักเข้าใจว่า การเห็นกับการได้ยินนั้นเกิดพร้อมกัน แต่โดยความเป็นจริงแล้ว วิญญาณที่เกิดแล้วดับนั้น เหมือนกับเปลวไฟซึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ตามสายตาของคนทั่วไปเห็นว่า ในเปลวไฟนั้นมีการลุกโพล่งอยู่เสมอ มองไม่เห็นการดับ ซึ่งเป็นไปอย่างถึยิบในเปลวไฟนั้น

อนึ่ง คำว่า **เอกจรี** ตามศัพท์แปลว่า **จิตเป็นธรรมชาติที่ไปแต่ผู้เดียว** ซึ่งคำนี้นอกจากจะมีความหมายดังที่กล่าวมาแล้ว ยังมีความหมายอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือจิตเมื่อจะมาปฏิสนธิ ก็มาแต่ผู้เดียวตามกรรมของตัว แม้ในกรณีที่แม่มีลูกแฝด จิตที่มาปฏิสนธินั้น

ก็ไม่ใช่มาพร้อมกัน และถ้าตายพร้อมกัน ก็ไม่ได้หมายความว่า จะต้องไปอยู่ในที่แห่งเดียวกัน หรือไปพร้อมกันเสมอ เพราะจิตของแต่ละคนขึ้นอยู่กับกฎของกรรมอย่างเคร่งครัด

คำว่า **อสรีริ** แปลว่า **ไม่มีสรีระ** ซึ่งหมายความว่า โดยธรรมชาติ จิตไม่ใช่เป็นวัตถุหรือเป็นรูปธรรม ซึ่งจะต้องมีรูปร่างอย่างใดอย่างหนึ่ง จิตโดยธรรมชาติ เป็นนามธรรม ไม่มีรูปร่าง ไม่มีสีสรรวรรณะ แม้ในกรณีที่บางคนเมื่อจิตเป็นสมาธิแล้วเห็นสีต่าง ๆ หรือมีแสงสว่างปรากฏในใจ แต่สีและแสงนั้นก็ไม่ใช่ของจิต แต่เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์อยู่กับจิตเกิดจากจิต และที่บางคนกล่าวว่า เขาเคยเห็นวิญญาน ซึ่งเขามักหมายถึงเห็นร่างของคนที่ตายแล้วมาปรากฏ ก็พึงเข้าใจว่า นั่นไม่ใช่เห็นวิญญาน แต่เห็นสิ่งที่เกิดมาจากวิญญาน เหมือนกับคนเราอ่านหนังสือหรือฟังคำพูด แล้วทำให้รู้ว่า จิตใจของคนเขียนและคนพูดมีลักษณะอย่างไร โปรดสังเกตว่า ตัวหนังสือและเสียง

ที่พูดออกมานั้น ไม่ใช่จิตแต่เป็นสิ่งที่เกิดมาจากจิต และมีความสัมพันธ์อยู่กับจิต หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า เป็นปรากฏการณ์ของจิตในทางวัตถุ ในทำนองเดียวกัน คนที่เห็นผี ไม่ใช่หมายถึงเห็นวิญญาณ แต่หมายถึง เห็นร่างที่เกิดจากวิญญาณ โปรดจำให้แม่นยำ **จิตหรือวิญญาณเป็นอสรีย์ คือไม่มีรูปร่าง**

คำว่า **คุหาสย** แปลว่า **จิตอาศัยอยู่ในคุหา** หรือแปลว่า **มีคุหาเป็นที่อาศัย** คำว่า **คุหา** ในที่นี้ใน อรรถกถาท่านอธิบายว่า ได้แก่ หทัยรูป คำว่า หทัยรูป ตามมติของพระพุทธโฆษาจารย์ ผู้เขียนหนังสือ อรรถกถาท่านบอกว่า ได้แก่หัวใจที่ตั้งอยู่ในทรวงอก แต่การวินิจฉัยของข้าพเจ้า หทัยรูปหรือหทัยวัตถุ ก็คือสมอง เรื่องนี้จะมีบทวินิจฉัยกันในตอนต่อไป และ จากหลักฐานในที่นี้แสดงว่าศูนย์กลางของวิญญาณอยู่ที่สมอง

คำว่า **สารวมจิต** หมายความว่า คอยระมัดระวัง มิให้กิเลสเกิดขึ้น และกิเลสที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ เพราะ

ความหลงลืมของสติก็พยายามละ และคอยระมัดระวัง
ไม่ให้จิตเกิดความฟุ้งซ่าน อย่างนี้เรียกว่าสำรวมจิต

คำว่า **พ้นจากบ่วงมาร** หมายถึงพ้นจากเครื่อง
พันธนาการของกิเลส ซึ่งเมื่อพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ จิต
เป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์และกิเลสต่าง ๆ

ณฺหนํ จปลํ จิตฺตํ   ทุรกฺขํ ทฺนุณิวารยํ

อุชฺฐํ กโรติ เมธาวิ   อุสุกาโร ว เตชนํ

จิตโดยธรรมดาแม้จะดิ้นรน กวัดแกว่ง รักษา
ไว้ได้ยาก ห้ามไว้ได้ยากก็จริง แต่ผู้มีปัญญาซาบซึ้งใน
ธรรม ย่อมทำจิตให้นิ่ง ให้สงบ ให้ดำเนินไปในทาง
ที่ถูกต้องได้

ธรรมบท ๒/๑๒๑

ธรรมชาติผู้สร้างชีวิตคือวิญญาน

*พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า   วิญญานปัจจยยา
นามรูป แปลว่า วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดนามและรูป

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๒ มีนาคม ๒๕๐๘

ซึ่งคำนี้อาจจะแปลได้อีกอย่างหนึ่งว่า วิญญาณเป็นผู้สร้างชีวิต และอีกแห่งหนึ่งพระพุทธเจ้าตรัสว่า มโนปุพพกุมา ธมมา มโนเสฏฐา มโนมยา แปลว่า วิญญาณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย ประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่วิญญาณ และอีกแห่งหนึ่งพระองค์ตรัสว่า ตุก่อนอนันท์ ถ้าวิญญาณจักไม่ก้าวลงสู่ท้องของมารดา นามรูปจะพึงเกิดในท้องของมารดาได้หรือ ? พระอนันท์ได้ทูลตอบว่า มิได้ พระพุทธเจ้าข้า ครั้นแล้วพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสว่า เพราะเหตุนี้แลเราตถาคตจึงได้กล่าวว่ วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป

ข้อความที่เป็นพุทธพจน์เหล่านี้ ถ้าเราศึกษาให้ละเอียดแล้ว จะทำให้เรารู้แจ้งเกี่ยวกับธรรมชาติตามความหมายที่เรามักจะพูดกันว่า ชีวิตเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ ใครจะเกิดขึ้นมาเป็นอะไร มีรูปร่างลักษณะอย่างไร เป็นเรื่องของธรรมชาติ สดแล้วแต่ธรรมชาติจะสร้างสรรค์ขึ้นมา ไม่มีใครบังคับได้

และเราก็เข้าใจกันสืบต่อไปอีกว่า สิ่งที่มีชีวิตก็ดี สิ่งที่ไม่มีชีวิตก็ดี ทุกอย่างในโลกนี้เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ และเมื่อพูดถึงธรรมชาติตามความหมายอันนี้ ตามความรู้สึกของคนทั่วไปจะบอกว่า มันเป็นเรื่องลึกลับ และที่ร้ายที่สุด ก็คือใคร ๆ ก็มักจะคิดว่า ถ้าเป็นเรื่องของธรรมชาติแล้วเอาชนะไม่ได้ เปลี่ยนแปลงไม่ได้ คนที่เชื่อในเรื่องธรรมชาติดังที่กล่าวมานี้ จะมีความรู้สึกคล้าย ๆ กับผู้ที่เชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลก เป็นไปตามประกาศิตของพระผู้เป็นเจ้า เพราะเขาถือว่า พระผู้เป็นเจ้าเป็นผู้สร้างโลก และสิ่งต่าง ๆ ในโลกรวมทั้งกฎเกณฑ์ธรรมชาติต่าง ๆ ด้วย

เมื่อเราเพาะเมล็ดผลไม้ลงไปในดิน ในไม่ช้ามันก็จะงอกขึ้นมา มีลำต้น กิ่ง ใบ ขึ้นมาโดยลำดับ ถ้าจะถามว่า อำนาจอะไรที่ทำให้เมล็ดผลไม้ต้องงอกออกมาเช่นนั้น ? และอำนาจอะไรที่ควบคุมให้เมล็ดผลไม้ั้นเจริญเติบโตไปตามพันธุ์ของมัน ? พวกหนึ่งจะตอบว่า อำนาจที่ว่านั้นคือ ธรรมชาติ อีกพวกหนึ่งจะตอบว่า

อำนาจที่ว่านั้นคือพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ส่วนพระพุทธรองค์จะทรงตอบว่า อำนาจนั้นคือ **วิญญูณ** เพราะตามข้อพิสูจน์ของพระพุทธรเจ้านั้น พระองค์ทรงรู้แจ้งว่า สิ่งที่มีชีวิตทุกอย่างมีวิญญูณ และวิญญูณนี้เองเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้ชีวิตเกิด และวิญญูณนี้อีกเหมือนกันที่เป็นตัวการควบคุมการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างในระบบของชีวิต การที่ชีวิตทุกชีวิตต้องเป็นไปตามกรรมพันธุ์ และสัตว์ทั้งหลายต้องเป็นไปตามกฎของกรรมก็เพราะวิญญูณ โปรดนึกถึงข้อความที่ว่ วิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป วิญญูณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย ประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่วิญญูณ โปรดจำไว้อย่างหนึ่งว่า คำว่า **ธรรมชาติ** ในความหมาย อย่างที่เข้าใจกันอยู่นั้น ไม่เคยมีในระบบความคิดของพระพุทธรเจ้า

อนึ่ง แม้พระพุทธรเจ้าจะทรงรู้แจ้งเป็นอย่างดีดี ว่อำนาจที่ควบคุมทุกสิ่งทุกอย่าง และบันดาลให้ทุกสิ่ง

ทุกอย่างเกิดขึ้นมานั้น มีอยู่อย่างเดียวนั่น นั่น คือ วิญญาน แต่พระองค์ก็ไม่ได้ทรงยกย่องว่า วิญญานเป็น พระผู้เป็นเจ้าของที่เราจะต้องเคารพบูชาอ่อนน้อมเหมือน อย่างในศาสนาอื่น พระพุทธเจ้าทรงรู้จักวิญญาน ในฐานะเป็นสิ่งธรรมดาอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับ ดิน น้ำ ลม ไฟ และการที่พระองค์ทรงเรียกสิ่งนี้ว่า วิญญาน ก็เพราะบรรดาปรากฏการณ์ต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่ในโลกนี้ หรือในโลกไหนก็ตาม มีอยู่สิ่งเดียวนี้นั่น ที่สามารถ จะรู้สิ่งต่าง ๆ ได้และสามารถที่จะมีปรากฏการณ์ต่าง ๆ ออกมาเป็นการเห็น การได้ยิน การรู้สึกกลิ่น การรู้สึกรส การรู้สึสัมผัสและความนึกคิดต่าง ๆ คำว่า วิญญานมาจากคำว่า วิ+ญาน วิ แปลว่า ต่าง ๆ ญาน แปลว่า รู้ และคำนี้ ถ้าจะเรียกให้เต็มก็เรียกว่า วิญญานธาตุ ซึ่งแปลว่า ธาตุที่สามารถจะรู้อะไรได้ ต่าง ๆ โปรดตั้งข้อสังเกตว่า สสารและพลังงานทุกอย่าง ทางพระพุทธศาสนา รวมเรียกว่าธาตุ ๔ คือ ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ และวาโยธาตุ โปรดสังเกตไว้ด้วย

ว่า คำว่าธาตุในทางพระพุทธศาสนา ไม่จำเป็นต้องหมายถึงสสารเสมอไป ความร้อนและพลังงานทุกอย่างก็เรียกว่าธาตุ และในทำนองเดียวกัน วิญญาณซึ่งเป็นพลังงานชนิดหนึ่งและเป็นนามธรรม ก็เรียกว่าธาตุ สสารประกอบทุกอย่างก็เรียกว่า ธาตุ ธาตุในความหมายของพระพุทธศาสนาหมายถึงอะไรก็ได้ที่เป็นของธรรมดา ซึ่งไม่ได้เกิดจากพระผู้เป็นเจ้าหรือจากอำนาจอะไรซึ่งผูกขาดแต่ผู้เดียว อะไรก็ตามซึ่งมีอยู่ในโลกและเกิดขึ้นมาตามเหตุตามปัจจัยของมัน สิ่งนั้นเรียกว่าธาตุ ได้ทั้งนั้น โปรดสังเกตว่าบรรดาธาตุต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกนี้ ที่สามารถจะรู้อะไรต่างๆ ได้ นอกจากวิญญาณแล้ว ไม่มี เพราะเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงทรงเรียกสิ่งนี้ว่า วิญญาณธาตุ

นักวิทยาศาสตร์ในทางชีววิทยาอาจจะบอกว่า สมอและระบบประสาทต่าง ๆ เป็นอวัยวะที่ประเสริฐที่สุด เพราะสมอและประสาทส่วนต่าง ๆ สามารถที่จะรู้อะไรที่สัมผัสได้ และเมื่อได้รับสัมผัสบ่อย ๆ

ก็จะมีควมรอบรู้มีความชัดเจนเกิดขึ้น ข้อคิดเห็นอันนี้ขอให้จำไว้ว่า พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธ เพราะสมองและประสาทเป็นวัตถุ ตัวมันเองไม่สามารถจะรู้อะไรได้ การที่นักวิทยาศาสตร์บอกว่าสมอง และประสาทสามารถจะรู้อะไรได้ต่าง ๆ นั้น เป็นเพราะนักวิทยาศาสตร์ไม่รู้ว่ ในสมองและประสาททั่วไป มีสิ่งหนึ่งที่แทรกซึมอยู่ทั่วไป สิ่งนี้คือวิญญาน และวิญญานที่ว่านี้ แม้จะมีความสัมพันธ์อยู่กับสมองและประสาทอย่างใกล้ชิดยิ่งกว่าความสัมพันธ์ระหว่างดินกับต้นไม้ก็ตาม แต่วิญญานก็สามารถที่จะแยกตัวออกจากสมอง และระบบประสาทได้ ขอให้นึกถึงหลักพระพุทธศาสนาที่กล่าวว่า คนเราเมื่อตายแล้ว วิญญานออกจากร่างไปเกิดใหม่ ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า สมองคือศูนย์กลางของวิญญาน การเห็น การได้ยิน และความรู้สึกต่าง ๆ เป็นปรากฏการณ์ ของวิญญาน หลักร่างๆ เหล่านี้ โปรตนึกไว้เสมอจึงจะทำให้เข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งว่า วิญญานในพระพุทธศาสนา

คืออะไร ? แตกต่างจากความเข้าใจของคน ทั่ว ๆ ไป
อย่างไร ?

คนที่จะคัดค้านหลักพระพุทธศาสนา หรือจะ
แสดงตัวว่า ฉันไม่เชื่อหลักพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ
ส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องวิญญานนั้น ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุ
ส่วนใหญ่ เนื่องมาจากไม่เข้าใจความหมายของคำว่า
วิญญานในพระพุทธศาสนาอย่างเพียงพอ เมื่อพูด
ถึงวิญญานก็มักจะแปลความหมายเอาเองตามที่เคย
เรียนรู้มา ซึ่งบางทีความหมายของคำว่าวิญญานที่
ตัวเองจำได้นั้น ไม่ใช่ความหมายทางพระพุทธศาสนา
เลย แต่ตนเองเข้าใจผิดไปว่าความหมายอย่างที่ตนเอง
เข้าใจอยู่นั้น ก็คือความหมายในทางพระพุทธศาสนา
คนที่หลงผิดเช่นนี้ไม่ใช่มีเฉพาะแต่คนที่นับถือศาสนาอื่น
หรือคนที่เรียนปรัชญาในทางอื่นมาเท่านั้น แม้แต่คน
ในวงการพระพุทธศาสนาเอง พวกที่ศึกษาเรื่องวิญญาน
ไม่ลึกซึ้งก็ยังคงเข้าใจความหมายของคำว่าวิญญานใน
ทางพระพุทธศาสนาไม่พอ ตัวอย่างเช่นถ้าข้าพเจ้า

จะบอกว่า อำนาจที่ทำให้เมล็ดผลไม้งอกขึ้นมา อำนาจที่ควบคุมการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง ซึ่งมีอยู่ภายในเมล็ดนั้นก็คือ วิญญาน ก็จะมีชาวพุทธ ทั้งที่เป็นพระและฆราวาสบางพวกลุกขึ้นมาคัดค้าน และกล่าวหาว่าข้าพเจ้าเป็นมิชฉาภิภูจู้ หรือไม่เช่นนั้นก็หาว่าข้าพเจ้าอธิบายหลักพระพุทธศาสนาผิด และยังคงกล่าวหาอย่างอื่นอีกหลายอย่าง เพราะฉะนั้นขอให้ท่านที่อ่านหนังสือเล่มนี้ หรือเล่มไหนก็ตามที่ข้าพเจ้าเขียนเกี่ยวกับเรื่องวิญญาน ขอได้โปรดจำลักษณะส่วนตัวของข้าพเจ้าไว้ด้วยว่า ข้าพเจ้าเชื่อว่า **สิ่งที่มีชีวิตทุกอย่างมีวิญญาน** แบบที่เรียทุกตัวทุกชนิด พืชทุกอย่าง ชีวิตทุกประเภท เซลล์ชีวิตทุกเซลล์มีวิญญาน แต่อย่างไรก็ดี รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ข้าพเจ้าจะไม่เขียนไว้ในหนังสือเล่มนี้ เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องอธิบายกันอย่างละเอียดมาก และอีกอย่างหนึ่ง รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ข้าพเจ้าก็ได้เขียนไว้แล้วในหนังสือพุทธวิทยาเล่มหนึ่ง หนังสือเล่มนี้มีความหนาถึง ๕๐๐

หน้าเศษ ตลอดทั้งเล่ม ข้าพเจ้าได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่อง
วิญญานทั้งสิ้น

ธรรมชาติคือกำแพงโมหะ

*ในฉบับก่อน ข้าพเจ้าได้ชี้แจงให้ทราบว่า
ธรรมชาติในความหมายอย่างที่คุณทั่วไปพูดกันว่า
คนเราเกิดมาตามธรรมชาติ สดแล้วแต่ธรรมชาติจะ
สร้างสรรค์ ธรรมชาติตามความหมายนี้ เมื่อกกล่าว
ตามหลักพุทธศาสนาก็คือวิญญาน แม้ว่าข้าพเจ้าจะ
ได้ชี้แจงเรื่องนี้มาแล้วพอสมควรก็ตาม แต่ข้าพเจ้าก็อด
เป็นห่วงไม่ได้ว่า คนทั่วไปจะไม่เข้าใจ เพราะถึงอย่างไร
เขาก็คงคิดว่าคนเราเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ และคำว่า
ธรรมชาติที่เขาพูดถึงนี้ไม่ใช่หมายถึงวิญญาน แต่เขา
จะหมายถึงอย่างใดอย่างหนึ่งในความหมาย ๓ อย่าง
เหล่านี้คือ :-

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๓ เมษายน ๒๕๐๘

๑. ของธรรมชาติ

๒. กฎธรรมชาติ

๓. ลักษณะธรรมชาติ

ของธรรมชาติ คนส่วนมากย่อมรู้ว่าสิ่งทั้งปวงย่อมเกิดจากเหตุ และสิ่งใดถ้าเกิดขึ้นมาจากปัจจัยต่าง ๆ ตามสภาพของมันโดยไม่มีใครสร้าง เราก็เรียกสิ่งนั้นว่าของธรรมชาติ เช่นไอน้ำเป็นของ ธรรมชาติ อย่างหนึ่ง เกิดขึ้นมาจากเหตุคือความร้อน ดังนี้เป็นต้น สสารและพลังงานทุกอย่าง ในเมื่อเราเรียนวิทยาศาสตร์ มาอย่างกว้างขวาง เราจะรู้ได้ดีว่าสิ่งเหล่านี้ แต่ละอย่างเกิดขึ้นมาจากอะไรบ้าง คนก็ดี สัตว์ก็ดี พืชก็ดี ตลอดทั้งภูเขามาแม่น้ำและสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ ล้วนแต่เกิดมาจากเหตุของมัน สิ่งเหล่านี้เราเรียกว่า ของธรรมชาติ ก็เพราะมีความหมายดังที่กล่าวมานั้น

กฎธรรมชาติ สสารและพลังงานทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ชีวิตทุกอย่างก็ย่อมมีระเบียบ เราเรียกระเบียบแห่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ว่า

กฎธรรมชาติ กฎก็คือระเบียบแห่งการเปลี่ยนแปลง
กฎธรรมชาติของวัตถุมีอยู่อย่างไรบ้าง นักวิทยาศาสตร์
เป็นผู้รู้ดียิ่งกว่าใคร ๆ ทั้งหมด โปรตสังเกตว่า กฎ
ธรรมชาตินั้นเราหมายถึงระเบียบแห่งการเปลี่ยนแปลง
ของรูปธรรมและนามธรรม ตัวกฎเป็นสิ่งที่จะเรียนรู้ได้
ด้วยการเฝ้าสังเกตปรากฏการณ์ต่าง ๆ แต่ตัวกฎไม่ใช่
รูปธรรมและไม่ใช่นามธรรม ทางพุทธศาสนาถือว่า
สสารและพลังงานทุกอย่างในทางวัตถุเป็นรูปธรรม
ส่วนนามธรรมก็หมายถึงเฉพาะแต่เรื่องจิตและเจตสิก
เท่านั้น แม้นิพพานก็ไม่ได้ถือว่าเป็นนามธรรม นิพพาน
เป็นภาวะที่นอกเหนือไปจากทั้งรูปธรรมและนามธรรม
กฎธรรมชาติก็เช่นเดียวกัน โปรตจำไว้ให้แม่นยำ ทาง
พุทธศาสนาไม่ได้ถือว่าเป็นทั้งรูปธรรมหรือเป็นนามธรรม
แต่พูดสั้น ๆ ว่าเป็นธรรม คำว่า ธรรม ในพุทธศาสนา
มีความหมายหลายอย่าง เช่นหมายถึงรูปธรรมก็ได้
หมายถึงนามธรรมก็ได้ และหมายถึงกฎเกณฑ์ต่าง ๆ
ก็ได้

ลักษณะธรรมชาติ หมายถึง ลักษณะที่มีมาตั้งแต่กำเนิด หรือลักษณะดั้งเดิม เช่นคนโดยกำเนิดมีรูปร่างลักษณะอย่างไร เราก็เรียกรูปร่างลักษณะอันนั้นว่าเป็นลักษณะธรรมชาติ

คำว่า **ธรรมชาติ** เท่าที่ใช้กันในความหมายของภาษาไทยโดยหลักใหญ่ ๆ ก็มีอยู่เพียงแค่นี้ แต่จงสังเกตว่าทุกครั้งที่เราเอ่ยถึงคำว่าธรรมชาติ คนส่วนมากมักจะไม่ค่อยพินิจว่า คำว่าธรรมชาติที่กำลังพูดอยู่นี้หมายถึงความหมายอันไหน คำว่าธรรมชาติ เป็นคำที่คล่องปากพูดกันบ่อย ๆ จนกระทั่งไม่ต้องคิดถึง ความหมายที่แท้จริง ฉะนั้น เมื่อถูกถามว่า ธรรมชาติคืออะไร ส่วนมากก็มักจะรู้สึกส่วนตัวเองเข้าใจ แต่ครั้ง จะขอให้คำจำกัดความว่า ธรรมชาติที่กำลังพูดนี้หมายถึงอะไร ก็มักจะตอบกันไม่ถูก และที่ร้ายที่สุดก็คือ คนส่วนมากมักจะมั่นใจว่าความเข้าใจของตนเองเกี่ยวกับธรรมชาตินั้นถูกต้องดีแล้ว ความจริงคนที่จะใช้คำว่าธรรมชาติได้ถูกต้องนั้น จะต้องเป็นคนที่ได้ทดสอบ

แล้วถึงเหตุและผลของสิ่งนั้น ๆ จนกระทั่งจับหลักได้
แน่นอนว่า มันมีหลักเกณฑ์อย่างไร ตัวอย่างเช่น
เซอร์ไอแซค นิวตัน เมื่อเขาพูดว่า มันเป็นธรรมดา
หรือเป็นธรรมชาติที่ผลไม้เมื่อหล่นแล้วจะต้องหล่นลง
สู่พื้นดินเสมอ เขาพูดด้วยความเข้าใจอันแจ่มแจ้ง
ไม่มีโมหะแฝงอยู่ในความเข้าใจ **เซอร์ไอแซค นิวตัน**
เป็นคนแรกที่อยู่จึกคำว่าธรรมชาติในเรื่องนี้ ส่วนคน
อื่นๆ ที่ไม่รู้ถึงกฎแห่งความดึงดูดของโลก เขาก็พูดได้
โดยไม่สงสัยว่า มันเป็นธรรมชาติที่ผลไม้จะต้องหล่นลง
สู่พื้นดิน จงสังเกตว่า เมื่อเซอร์ไอแซค นิวตัน ใช้คำว่า
ธรรมชาตินั้น เขาเข้าใจความหมายของคำนี้ได้ถูกต้อง
และชัดเจน ส่วนคนอื่น ๆ เขารู้แต่เพียงว่า ผลไม้
เมื่อหล่นแล้วจะต้องหล่นลงสู่พื้นดินเสมอ เพราะ
เคยเห็นที่ไร ก็เป็นอย่างนั้นทุกที ถามคนอื่น ๆ เขาก็
ยืนยันอย่างเดียวกัน และก็พอใจคำตอบอันนั้นแล้ว
เขาไม่ได้คิดก้าวหน้าต่อไปอีก ข้อนี้ฉันใด เมื่อมีปัญหา
เกิดขึ้นมาว่า ทำไมคนเราในเมื่อเกิดมาแล้วจึงต้องแก่

เจ็บและตายด้วย คนส่วนมากก็จะตอบว่ามันเป็น
ธรรมดา หรือเป็นธรรมชาติของคนที่จะต้องเป็น
อย่างนั้น เพราะเขาเคยเห็นมาอย่างนั้น และเมื่อถามถึง
สาเหตุว่า อะไรทำให้คนเกิดมา เขานึกถึงพ่อแม่แล้วก็
ตอบว่า โดยธรรมชาติคนเราเกิดมาโดยวิธีนั้น ๆ และ
ก็ถือนั่นเป็นธรรมชาติของคน นักชีววิทยา เป็นผู้
อธิบายถึงรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ได้ดี แต่
อย่างไรก็ตาม โปรดสังเกตว่า **ไม่มีนักชีววิทยาคนใด
ยอมรับว่า คนเราจะเกิดมาได้ต้องอาศัยวิญญาณมา
ปฏิสนธิด้วย เว้นไว้แต่นักชีววิทยาคนนั้น จะได้
ศึกษาหลักพุทธศาสนาโดยละเอียดแล้ว เขาก็จะ
ยอมรับ**

อันที่จริง หลักที่ว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเกิดขึ้น
ตามกฎเกณฑ์ของมัน หลักอันนี้ใช้ได้กว้างขวาง ใช้ได้
กับปรากฏการณ์ทุกกรณี ในทางพุทธศาสนาก็ยอมรับ
หลักอันนี้ แต่จงสังเกตว่า ในทางวิทยาศาสตร์ยอมรับ
หลักความจริงเฉพาะในด้านวัตถุที่พิสูจน์ได้ด้วยประสาท

ทั้ง ๕ ส่วนวิญญานที่มาปฏิสนธิในไข่ที่ผสมไว้แล้วนั้น ทางวิทยาศาสตร์ไม่ยอมรับ เพราะวิญญานเป็นสิ่งที่ พิสูจน์ได้เฉพาะพวกที่ได้จุตูปปาตญาณเท่านั้น และ เนื่องจากเครื่องมืออันนี้ไม่มีในวงการวิทยาศาสตร์ เครื่องมือที่เขามีอยู่ขณะนี้เป็นอย่างดีที่สุดก็คือกล้องจุลทัศน์ แต่กล้องจุลทัศน์แม้จะขยายได้มากเพียงไรก็ตาม ก็ไม่สามารถเห็นวิญญานได้ เพราะวิญญานเป็นนามธรรม เครื่องมือในทางวัตถุจึงไม่มีทางที่จะช่วยเหลือให้เข้าใจ ถึงเรื่องนี้ได้

พระพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักไว้ว่า คนเราจะเกิดขึ้นมาได้ก็ต้องอาศัยเหตุที่เป็นหลักใหญ่อยู่ ๓ อย่าง

๑. บิดามารดาอยู่ร่วมกัน
๒. มารดาอยู่ในวัยหรือในสภาพที่จะมีบุตรได้
(ข้อนี้หมายถึงพ่อต้องไม่เป็นหมันด้วย)
๓. มีวิญญานมาปฏิสนธิ

พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า ในเหตุ ๓ อย่างนี้จะขาดเสียอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ ทางวิทยาศาสตร์ยอมรับความจริง ๒ ข้อแรก ส่วนข้อที่ ๓ เนื่องจากเขาพิสูจน์ไม่ได้ จึงไม่ยอมรับ จึงสังเกตว่า หลักพุทธศาสนาไม่ได้ค้านกับหลักวิทยาศาสตร์ และหลักวิทยาศาสตร์ก็ไม่ได้อันกับหลักพุทธศาสนา เพราะความจริง ๒ ข้อแรกนั้นลงรอยเดียวกัน ข้อที่แตกต่างมีแต่เพียงว่า ทางพุทธศาสนารู้มากกว่าทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นมาอีกข้อหนึ่ง และการที่นักวิทยาศาสตร์บางคนคัดค้านข้อนี้ ก็เพราะเขาเชื่อว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ แห่งการเกิดของคนเท่าที่เขาผู้นั้นมีเพียงเท่าที่เขารู้เท่านั้น ไม่มีมากไปกว่านั้น

ชีวิตต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติจริง ซึ่งหมายความว่า ชีวิตทั้งหลายนั้นย่อมเกิดขึ้นมาตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของมัน คำพูดประโยคนี้คนส่วนมากชอบพูดกันทั้ง ๆ ที่ตัวเองก็ไม่รู้แจ้งว่ากฎเกณฑ์มันมีอย่างไรบ้าง ที่ข้าพเจ้าให้หัวข้อตอนนี้เป็นว่า ธรรมชาติคือกำแพงโมหะ ก็เพราะเมื่อคิดว่าเป็นธรรมชาติแล้ว

ก็ทำให้คนส่วนมากไม่คิดค้นหาหลักความจริงอื่น ๆ
ต่อไปอีก เมื่อพูดว่าเป็นธรรมชาติแล้วก็หยุดคิดกัน
เซอร์ไอแซค นิวตัน เมื่อเห็นผลไม้หล่นลงมาสู่พื้นดิน
เขาก็คิดว่าทำไมมันจะต้องเป็นเช่นนั้นเสมอ เขาพยายาม
คิดค้นหาสาเหตุ และในที่สุดก็พบว่า เป็นเพราะโลกมี
ความดึงดูด เดียวนี้เรารู้กันดีว่าความดึงดูดของโลกมี
ขอบเขตจำกัด ถ้าออกไปให้พ้นจากรัศมีแห่งแรงดึงดูด
ของโลก ไม่ว่าจะอะไรเมื่อหล่นลงมาแล้วจะไม่กลับมาสู่พื้น
โลกนี้เลย พระพุทธเจ้าเมื่อพระองค์ได้ทรงเห็นคนแก่
คนเจ็บ และคนตาย พระองค์ก็ทรงครุ่นคิดว่า ทำไมคน
เราจึงต้องแก่ต้องเจ็บ และต้องตายด้วย อะไรคือสาเหตุ
ที่ทำให้ต้องเป็นเช่นนั้น ส่วนคนอื่น ๆ เขาก็จะตอบแต่
เพียงว่ามันเป็นธรรมดาหรือเป็นธรรมชาติของคนที่จะ
ต้องเป็นเช่นนั้น ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้ว เมื่ออยู่ไปนาน ๆ
ก็จะต้องแก่ จะต้องเจ็บ และในที่สุดก็จะต้องตาย เขา
พอใจในคำตอบนี้ และไม่คิดค้นอะไรต่อไปอีก

มีข้อสังเกตอยู่อย่างหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องชีวิต ซึ่งเป็นข้อที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต กล่าวคือส่วนต่าง ๆ ของสิ่งที่มีชีวิตและพฤติกรรมต่าง ๆ ของมัน ทุกอย่างมีความหมาย คืออธิบายได้ว่า สิ่งนั้นสิ่งนี้เกิดมาเพื่ออะไร ส่วนสิ่งที่ไม่มีชีวิตทุกอย่างในตัวของมันไม่มีความหมาย ข้อที่น่าสังเกตอันนี้น่าจะเป็นข้อสะดุดใจสำหรับนักวิทยาศาสตร์ แต่ผลตรงกันข้ามคือไม่สะดุดใจเลย ทั้งที่ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า สิ่งใดถ้าเกิดจากวิญญานหรือเกี่ยวข้องกับวิญญาน สิ่งนั้นจะต้องมีความหมายเสมอ การที่นักวิทยาศาสตร์ไม่สะดุดใจในข้อสังเกตอันนี้ ก็เพราะมีความเข้าใจผิดพลาดอยู่อย่างหนึ่งที่ฝังใจอยู่เสมอ กล่าวคือเขาเข้าใจว่าความรู้สึคนึกคิดต่าง ๆ เกิดขึ้นมาจากสมองจากเส้นประสาท เขานึกไม่ถึงว่าในสมองและเส้นประสาทของเรา ได้มีอำนาจลึกลับอยู่อีกอันหนึ่ง ซึ่งอำนาจที่ว่านี้ไม่ใช่เกิดจากประสาท แต่เป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิดสมองและประสาท ถ้าหากเราจะพูด

ว่าความคิดที่ปรากฏออกมาเป็นเสียงหรือที่ปรากฏออกมาเป็นตัวหนังสือ นั้น ก็คือปรากฏการณ์ของวิญญาณในทางวัตถุแบบหนึ่งนั่นเอง ถ้าสำนวนนี้ใช้ได้และเข้าใจกันดีว่า หมายความว่าอย่างไร เราก็อาจจะพูดได้โดยไม่ผิดเลยทีเดียวว่า สมองและเส้นประสาท ก็คือปรากฏการณ์ของวิญญาณในทางวัตถุอีกแบบหนึ่งนั่นเอง เมื่อก้าวตามหลักพุทธศาสนา แพทย์ที่กำลังศึกษา ถึงเรื่องคุณสมบัติของสมองและประสาท ก็หมายถึงว่า แพทย์กำลังศึกษาถึงคุณสมบัติของวิญญาณนั่นเอง โปรดจำหลักไว้อย่างหนึ่งว่า ถ้าเราจะศึกษาเรื่องจิตของคน โดยอาศัยคำพูดและตัวหนังสือเป็นหลักอย่างเดียว แน่แน่นอนเหลือเกินว่าไม่มีทางที่จะรู้จักจิตใจของคนที่พูดและที่เขียนนั้นได้ถูกต้องและชัดเจน เพราะคำพูดและตัวหนังสือ ไม่สามารถจะบรรยายลักษณะของจิตใจได้ละเอียดตามความเป็นจริง จึงสังเกตว่า เรารู้จักจิตใจของเรา ก็เพราะเราเฝ้าสังเกตความเป็นไปของจิตใจด้วยจิตใจของเราเอง การเรียนรู้

แบบนี้เป็นการเรียนรู้ทางมโนสัมผัส และเป็นวิธีที่ถูกต้องสำหรับการเรียนเรื่องนามธรรม พระพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องจิตใจก็เพราะพระองค์ทรงมีสมาธิที่สูงสุด และด้วยเครื่องมือทางสมาธินี้เองที่ทำให้พระองค์ได้สังเกตเห็นความเป็นไปของจิตใจได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกแง่มุม ทรงรู้จักกฎเกณฑ์ของจิตทุกอย่าง และทรงรู้แจ้งเป็นอย่างดีว่า จิตหรือวิญญาณกับร่างกายนั้นไม่ใช่ของสิ่งเดียวกัน วิญญาณต่างหากที่เป็นรากฐานของชีวิต ไม่ใช่ชีวิตร่างกายเป็นรากฐานของวิญญาณ เพราะว่าแม้ชีวิตจะดับแล้วร่างกายจะเน่าเปื่อยผุพังไปแล้ว แต่วิญญาณก็ยังอยู่และวิญญาณยังจะต้องสร้างชีวิตใหม่ขึ้นมาอีก ตราบใดที่กิเลสในวิญญาณยังไม่สิ้น วิญญาณก็จะมีอยู่ตลอดไป และชีวิตก็จะมีอยู่ตลอดไป

วิญญานคือพลังงานอย่างหนึ่ง ที่เป็นนามธรรม

* ปัจจุบันนี้ปรากฏว่า มีคำหลายคำที่ทางวิทยาศาสตร์ขอยืมมาจากทางพระพุทธศาสนา แต่แล้วก็หาได้มีความหมายตรงกับความหมายเดิมตามในคัมภีร์ไม่ เช่นคำว่า ธาตุ คำ ๆ นี้ตามความหมายของพระพุทธศาสนา มีความหมายกว้างมาก กล่าวคือ หมายถึง ธาตุแท้ก็ได้ หมายถึงพลังงานก็ได้ หมายถึงสิ่งที่เป็นนามธรรมก็ได้ และหมายถึงนิพพานก็ได้

ตัวอย่างเช่นคำว่า ปฐวีธาตุ ทางพระพุทธศาสนา หมายถึงของแข็งทั่วไป อาโปธาตุหมายถึงของเหลวทุกอย่าง เตโชธาตุหมายถึงความร้อนทุกอย่าง วาโยธาตุหมายถึงแก๊สทุกอย่าง อากาศธาตุหมายถึงความว่างที่มีอยู่ในสรรพสิ่งทั้งปวง วิญญานธาตุหมายถึงจิตใจ โปรดสังเกตว่า ปฐวีธาตุ ในความหมายของพระพุทธศาสนานั้น หมายถึงธาตุแท้แต่ละชนิดก็ได้ หมายถึง

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๐๘

สารประกอบต่าง ๆ ก็ได้ คำว่า เตโช ซึ่งแปลว่า ไฟหรือความร้อน ทางวิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นพลังงานอย่างหนึ่ง แต่ทางพระพุทธศาสนาก็คงเรียกว่า ธาตุเหมือนกัน วิญญานซึ่งหมายถึงจิตใจ และเป็นนามธรรมก็เรียกว่าธาตุ ความว่างซึ่งไม่ใช่สสารและพลังงานก็เรียกว่าธาตุ โดยที่สุด คำว่านิพพาน พระพุทธเจ้าก็เคยตรัสว่าเป็นธาตุชนิดหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า อสังขตธาตุหรือนิพพานธาตุ

คนที่ไม่ได้ศึกษาทางพระพุทธศาสนาอย่างถี่ถ้วน เมื่อได้พบคำใดคำหนึ่งที่ตรงกับคำที่ตัวเองเคยใช้ก็มักจะแปลความหมายตามความเข้าใจของตน อันนี้เองเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่ทำให้เกิดความยุ่งยากในการเข้าถึงพระธรรม เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงใคร่จะขอเตือนนักศึกษาว่า คำที่เป็นหลักวิชาในทางพระพุทธศาสนาแต่ละคำนั้น ถ้าตนเองไม่แน่ใจว่าจะเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้ว ก็ควรจะได้ปรึกษากับบุคคลที่ท่านเห็นว่ามีความรู้ในเรื่องนี้จริง ๆ

อันที่จริงคำว่า ธาตุ ตามความหมายของพระ-
พุทธศาสนานั้น หมายถึงอะไรก็ได้ ที่เกิดขึ้นมาจาก
เหตุจากปัจจัยของมัน ไม่มีผู้ใดเป็นผู้สร้าง และเมื่อ
แยกส่วนต่าง ๆ ออกไปแล้ว ก็จะพบว่าไม่มีตัวตนของ
มันที่แท้จริง คำว่า ธาตุ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น
ก็เพื่อจะทรงปฏิเสธว่า สิ่งทั้งปวงในโลกนี้ไม่มีผู้สร้าง
และบรรดาสิ่งที่มีปรากฏการณ์นั้น ย่อมเกิดจากเหตุ
จากปัจจัยหลายอย่างประกอบกันขึ้นมา และเหตุปัจจัย
ต่าง ๆ เหล่านั้นก็หมุนเวียนเป็นวัฏฏะ ถ้าทำลายสิ่งที่เป็น
ต้นเหตุหรือสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญสิ่งนั้น ๆ ก็จะ
หมดความหมาย หมดความเป็นตัวตน มีข้อความอยู่
ตอนหนึ่งที่เป็นหลักฐานยืนยันถึงความจริงข้อนี้ได้ดีมาก
เป็นคำที่พระอัสสชิผู้ซึ่งเป็นพระอรหันต์ ได้กล่าวกับ
พระสารีบุตร ในสมัยที่ท่านยังเป็นปริพพาชกว่า :-

ธรรมเหล่าใดเกิดจากเหตุ พระตถาคตได้ตรัส
ถึงเหตุแห่งธรรมทั้งหลายเหล่านั้น และได้ตรัสถึง
ความดับแห่งธรรมทั้งหลายเหล่านั้นด้วย

พระสารีบุตรซึ่งในสมัยนั้นยังเป็นปุถุชนอยู่ พอได้ฟังพระธรรมบทนี้แล้ว ก็ได้เกิดดวงตาเห็นธรรมอันบริสุทธิ์ขึ้นมาว่า :-

สิ่งใดมีความเกิดขึ้น สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมมีความดับเป็นธรรมดา

เรื่องที่พระสารีบุตรได้ดวงตาเห็นธรรมนี้ในคัมภีร์ได้อธิบายไว้ว่า ดวงตาเห็นธรรมเช่นนี้ก็คือ ญาณที่รู้แจ้งแทงตลอดว่า สิ่งทั้งปวงไม่มีตัวตนที่แท้จริง สิ่งที่เราเรียกว่าตัวเราหรือของของเรานั้นไม่มีจริงเพราะทุกอย่างเป็นสังขาร คือ เป็นสิ่งที่เกิดจากปัจจัยปรุงแต่ง และแล้วจะต้องดับเพราะความสิ้นแห่งปัจจัย ผู้ที่รู้แจ้งเรื่องนี้ถึงที่สุดจะสามารถตัดสักกายทิฏฐิ คือ ความเห็นที่ว่าเบ็ญจขันธ์เป็นตัวเราหรือของของเราได้ ผู้ที่ตัดสักกายทิฏฐิได้ จิตก็จะพบกับความสงบที่แจ่มใสที่สุด เป็นความสงบสุขที่ให้ความเย็นใจตลอดกาล และทำให้เกิดความสว่างในปัญหาของชีวิตทั้งหมดด้วย

จากคำอธิบายโดยสังเขปที่กล่าวมานี้ ท่านจะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติคำว่า ธาตุ โดยทรงมีความมุ่งหมายเพื่อให้คนเราหลุดพ้นจากความยึดถือในเรื่องตัวตนและยึดถือในเรื่องพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งความมุ่งหมายเช่นนี้ ตรงกันข้ามกับความมุ่งหมายในทางวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้นถ้าจะกล่าวว่า นักวิทยาศาสตร์เอาคำทางพระพุทธศาสนาไปใช้แล้วไปแปลความหมายเป็นอย่างอื่น เป็น การบิดเบือนพุทธพจน์ ถ้าจะกล่าวหากันในลักษณะ เช่นนี้ก็อาจจะทำได้ แต่โดยความเป็นจริงแล้ว ไม่มีผู้ใดเขากล่าวหาเช่นนั้น เพราะเรื่องของภาษาทุกภาษาในโลก ต่างก็ขอยืมคำจากภาษาอื่นมาใช้ในภาษาของตนกันทั้งนั้น แต่ข้อสำคัญมีอยู่ว่า จะเอาคำมาจากไหนก็ตาม เมื่อเอามาใช้ในภาษาของตนหรือเอามาใช้ในทางหลักวิชาอย่างใดอย่างหนึ่งต้องบอกคำจำกัดความไว้ให้ชัดเจน คนที่เขาศึกษา เขาก็จะรู้เองว่า คำนี้ เมื่อใช้ในทางนั้นหรือในทางนี้ ต้องมีความหมายอย่างนั้นอย่างนี้

อนึ่ง เนื่องจากมีนักวิทยาศาสตร์บางคนกล่าว
คัดค้านว่า วิญญานมิใช่พลังงาน เพราะคำว่า
พลังงานเป็นคำที่มีความชัดเจนอยู่แล้วว่า หมายถึง
อะไร ถ้าพูดว่าวิญญานเป็นพลังงาน ก็จะทำให้
เกิดความไขว้เขวในทางพระธรรมขึ้น ซึ่งความเป็น
จริงแล้ว การที่ข้าพเจ้าเคยพูดมาเป็นเวลาเกือบ ๒๐ ปี
ว่า วิญญานคือพลังงานชนิดหนึ่งนั้น ก็โดยมีความ
มุ่งหมายที่ต้องการจะให้คนสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีความเคย
ชินกับความคิดทางวิทยาศาสตร์ได้เข้าใจเรื่อง วิญญาน
ง่ายขึ้น และข้าพเจ้าก็ได้ป้องกันความไขว้เขวไว้แล้ว
ด้วยการพูดว่า แสง เสียง ความร้อน ไฟฟ้า แม่เหล็ก
เป็นพลังงานทางวัตถุ ส่วนวิญญานนั้นเป็นพลังงานทาง
นามธรรม และคำว่า นามธรรม ข้าพเจ้าก็ได้ให้คำจำกัด
ความไว้อย่างชัดเจนว่า หมายถึงสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัส
ได้ด้วยประสาททั้ง ๕ ซึ่งทางพระพุทธศาสนาได้วาง
หลักเกณฑ์ไว้ดังนี้ :-

รูป เป็นวิสัยของจักขุสัมผัส

เสียง เป็นวิสัยของโสตสัมผัส

กลิ่น เป็นวิสัยของฆานสัมผัส

รส เป็นวิสัยของชีวหาสัมผัส

โณภูฐัพพะ เป็นวิสัยของกายสัมผัส

นามธรรมทั้งหลายเป็นวิสัยของมโนสัมผัส

คำว่า เป็นวิสัย ในที่นี้หมายความว่า เป็นสิ่งที่จะพึงเรียนรู้ได้โดยตรง เช่นรูป ซึ่งในที่นี้หมายถึงรูปร่างหรือสีของสิ่งต่าง ๆ เราจะรู้ได้โดยง่ายโดยไม่ผิดก็ต่อเมื่ออาศัยตา ดู ถ้าจะใช้หูฟังหรือจะใช้จมูกดม ย่อมจะทำไม่ได้ดังนี้ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น เมื่อข้าพเจ้าพูดว่า วิญญาณเป็นพลังงานอย่างหนึ่งซึ่งเป็นนามธรรมนั้น ย่อมมีความหมายชัดเจนอยู่ในตัวแล้วว่า วิญญาณเป็นพลังงานอีกชนิดหนึ่งนอกจากพลังงานในทางวัตถุ ซึ่งเท่ากับเป็นการบอกนักวิทยาศาสตร์ว่า อย่าเข้าใจว่าพลังงานมีเท่าที่รู้จักกันเท่านั้น

ทำไมข้าพเจ้าจึงใช้คำว่า วิญญานเป็นพลังงานอย่างหนึ่ง คำว่าพลังงานทางวิทยาศาสตร์จะหมายความว่าอย่างไรก็ตาม แต่ตามหลักของพระพุทธศาสนา กล่าวไว้ว่า อาหารทุกอย่างที่เรารับประทานเข้าไปแล้ว ในที่สุดได้กลายเป็นส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย หรือพูดอีกนัยหนึ่ง การที่วัตถุธาตุต่าง ๆ ที่ละลายอยู่ในโลหิต กลายเป็นส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น แคลเซียม กลายเป็นกระดูกตั้งนี้เป็นต้นนั้น ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่าตัวการสำคัญที่ทำการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ก็คือวิญญาน ทฤษฎีมีอยู่ดังนี้ :-

วิญญานปัจจัย นามรูป

ตามศัพท์แปลว่า วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป ซึ่งหมายความว่า วิญญานเป็นตัวการสำคัญที่ก่อให้เกิด เวทนาขันธ สัญญาขันธ สังขารขันธ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดรูปคือร่างกาย และพฤติกรรมต่าง ๆ ของร่างกาย ตามหลักพระพุทธศาสนา

ได้บอกไว้อย่างชัดเจนว่า อำนาจที่ควบคุมการเปลี่ยนแปลง และการทำงานต่าง ๆ ภายในร่างกาย ก็คือวิญญาณ กระแสประสาทก็คือกระแสวิญญาณ และได้บอกไว้อย่างชัดเจนอีกอย่างหนึ่งว่า วิญญาณเป็นสิ่งที่มิใช่อีกอย่างหนึ่งนอกจากร่างกาย วิญญาณไม่ใช่สมอง วิญญาณมิใช่หัวใจที่มีหน้าที่สูบฉีดโลหิต แต่วิญญาณนั้นเป็นสิ่งที่มิใช่อีกอย่างหนึ่ง วิญญาณเป็นนามธรรม วิญญาณเป็นตัวการสำคัญที่สร้างสมอง และอวัยวะทุกอย่างในร่างกายหลังจากตายแล้ววิญญาณก็ยังอยู่ ในเมื่อวิญญาณยังมีกิเลส และวิญญาณนี้แหละที่จะต้องสร้างชีวิตต่อไปอีกไม่มีสิ้นสุด ตราบเท่าที่กิเลสและกรรมยังไม่สิ้น

อีกนัยหนึ่ง การที่ข้าพเจ้าใช้คำว่าวิญญาณคือพลังงานอย่างหนึ่งนั้น ก็ไม่ใช่เป็นการใช้โดยไม่มีหลักฐาน ไม่ใช่เป็นการใช้โดยอัตโนมัตินั่น จงนึกถึงคำว่า เตโช ซึ่งทางวิทยาศาสตร์ถือว่าเป็นพลังงาน แต่ในทางพระพุทธศาสนาก็เรียกว่าธาตุ วิญญาณซึ่งเป็น

นามธรรม ทางพระพุทธศาสนาก็เรียกว่าธาตุ คำว่าธาตุ ตามความหมายของพระพุทธศาสนา แปลว่าพลังงาน ก็ได้ เพราะฉะนั้น ท่านจะเห็นได้ว่าก่อนที่ข้าพเจ้าจะใช้คำนี้ ข้าพเจ้าได้พิจารณาแล้วอย่างรอบคอบ และด้วยเจตนาดีที่จะให้นักศึกษาในปัจจุบันเข้าถึงพุทธธรรมง่ายขึ้น ดังที่ได้ชี้แจงมาแล้วในตอนต้น

อนึ่ง ตามความรู้และความเข้าใจของข้าพเจ้าเท่าที่มีอยู่ในขณะนี้ รู้สึกว่า วิญญานเท่านั้นที่เป็นตัวพลังงานอันแท้จริง หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ วิญญานเป็นบ่อเกิดของพลังงานในทางวัตถุทุกอย่าง และเป็นที่มาของสสารทุกอย่างด้วย กฎเกณฑ์ของวัตถุก็ขึ้นอยู่กับวิญญาน เรื่องวิญญานข้าพเจ้าเคยเขียนไว้แล้ว อย่างละเอียดในหนังสือพุทธวิทยาเล่ม ๑ ซึ่งเป็นหนังสือที่มีความหนาถึง ๕๑๕ หน้า หนังสือขนาด ๑๖ หน้ายก และเรื่องเหล่านี้เท่าที่ข้าพเจ้าสอนอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า ๔ ปี กว่านักศึกษาจะเข้าใจทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องวิญญาน ฉะนั้นจึงไม่ใช่

เรื่องง่ายนักสำหรับนักศึกษาที่ไม่ได้เรียนเรื่องเหล่านี้ มาโดยเฉพาะ และยิ่งกว่านั้น มติต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้า ได้เขียนหรือได้เคยปาฐกถาไว้นั้น ก็ได้มีท่านผู้รู้ หรือ ท่านที่เป็นอาจารย์ในทางพระพุทธศาสนาหลายคน คัดค้านไม่เห็นด้วย ฉะนั้นจึงขอแจ้งให้ทราบไว้ก่อน เพื่อท่านจะได้ไม่หลงตามข้าพเจ้าไปโดยไม่มีเหตุผล

แต่อย่างไรก็ดี สำหรับท่านที่ต้องการอยากจะ ทราบว่าวิญญูณเป็นพลังงานจริงหรือไม่ ตามหลักของ พระพุทธศาสนานั้น ท่านจะศึกษาได้จากพุทธพจน์ ดังต่อไปนี้

ดูก่อนอานนท ถ้าวิญญูณจักไม่ก้าวลงสู่ ท้องของมารดา นามรูปจะพึงเกิดในท้องของมารดา ได้หรือ ?

พระอานนททูลตอบว่า มิได้พระพุทธเจ้าข้า

ครั้นแล้วพระพุทธเจ้าจึงได้ตรัสว่า เพราะเหตุ นี้แลอานนท ตถาคตจึงได้กล่าวว่า วิญญูณเป็นปัจจัย ให้เกิดนามรูป

ความหมายของพุทธพจน์นี้ ข้าพเจ้าได้อธิบายไว้แล้วว่า หมายความว่า หมายความว่าอย่างไร และจากความหมายของพุทธพจน์นี้แหละ ท่านศาสตราจารย์ริสเดวิดส์ ผู้ซึ่งเป็นทั้งนักวิทยาศาสตร์ และเป็นผู้แตกฉานใน พระไตรปิฎกจึงได้แปลวิญญานเป็นภาษาอังกฤษว่า Life-force ซึ่งแปลเป็นไทยว่า พลังงานของชีวิต หรือ พลังงานที่ก่อให้เกิดชีวิต

อนึ่ง ข้าพเจ้าเคยอธิบายมาแล้วในวิญญานฉบับที่ ๒ ว่า ธรรมชาติผู้สร้างชีวิตคือวิญญาน เพื่อต้องการจะให้ท่านผู้อ่านได้เห็นชัดว่า คำว่าวิญญานก็คือ **Force** อย่างหนึ่ง และคำว่าธรรมชาติตาม ความหมายของตะวันตกก็คือ **Force** เหมือนกัน ฉะนั้นจะขอคัดคำแปลของคำว่าธรรมชาติ มาให้ท่านได้พิจารณา ดังต่อไปนี้

Nature:- All the forces that produced the world and everything in it and which keep all things in their proper order

ธรรมชาติคือ กำลังงานทุกอย่าง ที่ก่อให้เกิดโลกและสรรพสิ่งในโลก และรักษาทุกสิ่งไว้ในระเบียบของมันอย่างเหมาะสม

วิญญาณคือชีวิต

* นักวิทยาศาสตร์ ในทางชีววิทยามักจะตั้งปัญหาถามว่า **ชีวิตคืออะไร ?** แต่แล้วนักวิทยาศาสตร์ก็ยอมจำนน ไม่แน่ใจว่าจะตอบว่าอย่างไรจึงจะถูกต้องจริง ๆ ที่จริงส่วนประกอบในทางวัตถุซึ่งเป็นโครงสร้างของชีวิตนั้น นักวิทยาศาสตร์รู้ว่า มีอะไรบ้าง แต่ถึงกระนั้นก็ไม่อาจที่จะตอบได้ว่า **ชีวิตคืออะไร ?** เพราะเขาไม่ทราบว่ **ตัวการที่ก่อให้เกิดชีวิตจริง ๆ นั้นคืออะไรแน่ ?** ชีวิตเกิดขึ้นมาอย่างไร จะต้องอาศัยเหตุปัจจัยอะไรบ้าง นักวิทยาศาสตร์ตอบได้ แต่ถึงกระนั้น เพราะเหตุที่ยังมีปัญหาอีกหลายอย่างซึ่งเขาตอบไม่ได้ เพราะฉะนั้นนักวิทยาศาสตร์ผู้รักความจริง และไม่มี

---

* วิญญาณ ฉบับที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๐๘

นิสสัยอื้อวอด จึงยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่า ไม่ทราบว่
ชีวิตคืออะไร ?

อันที่จริงปัญหาข้อนี้ สำหรับบุคคลที่เข้าใจเรื่อง
วิญญาน ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงอธิบายไว้อย่าง
ละเอียดจะตอบได้โดยไม่ยากอะไร มีวิธีคิดแบบง่าย ๆ
ดังนี้

ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า ตัวการที่ก่อ
ให้เกิดชีวิตคือวิญญาน อำนาจที่ควบคุมการทำงาน
ทุกอย่างภายในร่างกาย ก็คือวิญญาน ตาเห็น คือ
วิญญานเห็น หูได้ยินคือวิญญานได้ยิน ฯลฯ สมอง
นึกคิดก็คือวิญญานนึกคิด ความรู้สึก ความจำ
ความสามารถ ความจัดเจนความถนัด นิสัยสันดาน
สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นคุณสมบัติของวิญญาน เป็น
การแสดงออกของวิญญาน เป็นปรากฏการณ์ของ
วิญญาน คนเราเมื่อตายแล้ว ร่างกายก็เปื่อยเน่าผุพัง
ปราศจากชีวิต ส่วนวิญญานเป็นสิ่งที่มิใช่อีกอย่างหนึ่ง
นอกจากร่างกาย ยังคงอยู่ และยังคงต้องสร้างชีวิต

ต่อไปอีก ในเมื่อวิญญาณยังมีกิเลส ร่างกายที่ปราศจาก
 วิญญาณจะไม่มีความรู้สึก จะไม่มีควมจำ ไม่มีควม
 สามารถ แต่ในเวลาเดียวกันนั้น วิญญาณออกจากร่างกาย
 ไปแล้ว ความรู้สึกต่าง ๆ ความจำ ความถนัดความจัดเจน
 นิสัยสันดานที่เคยแสดงออกให้เห็น ในขณะที่ยังมีชีวิต
 อยู่ นั้น แม้ตายไปแล้ว สิ่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ยังคงมี
 อยู่ในวิญญาณ และจะแสดงบทบาทออกมาอีก เสมือน
 หนึ่งคนนั้นยังไม่ตาย ซึ่งข้อนี้เราจะรู้ได้จากการศึกษา
 เรื่องชีวิตของพวกโอบปาติกะ

ตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรง
 แบ่งชีวิตไว้เป็น ๔ ประเภทคือ :-

๑. ชลาพุละ ชีวิตที่เกิดออกมาเป็นตัว เช่น คน
 เป็นต้น
๒. อัมมชชะ ชีวิตที่เกิดออกมาเป็นไข่ แล้วมาฟัก
 ออกเป็นตัวข้างนอก เช่น เป็ดหรือไก่ เป็นต้น
๓. สังเสทชะ ชีวิตที่เกิดขึ้นในที่ชื้นแฉะหรือในที่
 สกปรก ซึ่งได้แก่พวกเชื้อโรคหรือพวกแบคทีเรียต่าง ๆ

๔. โอปปาติกะ ชีวิตที่เกิดขึ้นเป็นตัวตนสมบูรณ์ในทันทีที่เกิด ซึ่งได้แก่พวกผีสาวนางไม้ พวกเทวดา และพวกพรหมต่าง ๆ

ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า **ทุกคนเมื่อตายแล้ว จะต้องเกิดเป็นโอปปาติกะทันที สัตว์ทั้งหลายก็เหมือนกัน** โอปปาติกะเป็นชีวิตที่เป็นศูนย์กลางของชีวิตทั้งปวง ไม่ว่าคนหรือสัตว์ ก่อนที่จะเข้าท้องแม่ก็ต้องเป็นโอปปาติกะมาก่อนทั้งสิ้น โอปปาติกะเป็นชีวิตที่นักวิทยาศาสตร์ผู้สนใจแต่ในเรื่องวัตถุ จะไม่มีทางเข้าใจได้ ผู้ที่จะศึกษาเรื่องของโอปปาติกะให้เข้าใจ จะต้องได้สมาธิขั้นสูง คือขั้นที่สามารถหลับในสมาธิได้ทันที และพร้อมกันนั้นจะต้องมีแสงสว่างเกิดขึ้นในใจอย่างมากด้วย ด้วยวิธีนี้เท่านั้นจึงจะสามารถมองเห็นโอปปาติกะ และติดต่อกับโอปปาติกะได้ ซึ่งคนที่มีความสามารถอย่างนี้ในปัจจุบันเรามีแล้ว แต่ถึงกระนั้นผู้ที่จะรอบรู้ในเรื่องของโอปปาติกะจริง ๆ จะต้องได้ทิพยจักขุขั้นสมบูรณ์ คือขั้นที่สามารถมอง

ผ่านองกำแพงทะลุ สิ่งที่เล็กที่สุด ซึ่งสายตาธรรมดา มองไม่เห็น ก็สามารถที่จะมองเห็น และสิ่งที่อยู่ไกล ที่สุดเช่นอยู่คนละประเทศหรือคนละโลก ก็สามารถที่จะมองเห็น ผู้ที่ได้ทิพยจักขุอย่างนี้เท่านั้น จึงจะสามารถ ศึกษาเรื่องของโอปปาติกะได้อย่างดี และด้วยเครื่องมือ อันนี้เองที่จะทำให้เรารู้แจ้งว่า **ตัวชีวิตนั้น คือวิญญาณ** หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า **ตัวการที่ก่อให้เกิด ชีวิตแท้ๆ นั้นคือวิญญาณ** เพราะเมื่อร่างกายแตกดับ แต่ถ้า วิญญาณยังอยู่ ก็หมายความว่าชีวิตยังไม่ดับ คนนั้นยังไม่ตาย

ท่านที่อ่านหนังสือเรื่องวิญญาณ ถ้าต้องการ จะทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ ก็ให้พยายาม ติดตามอ่านในหัวข้อ *การติดต่อทางวิญญาณ* จาก ตัวอย่างที่ข้าพเจ้าติดต่อได้ และที่คนอื่นติดต่อได้ ท่านจะพบว่าคนที่ตายไปแล้ว ความจริงเขาไม่ได้ตาย ดังที่ข้าพเจ้าได้บอกไว้แล้วว่าแม้ร่างกายจะแตกดับไป แต่ถ้าวิญญาณยังอยู่เพราะกิเลสยังไม่สิ้น วิญญาณก็จะ

สร้างชีวิตขึ้นมาใหม่อีกทันที ชีวิตที่สร้างขึ้นมานั้น
 โปรดจำไว้ให้แม่นยำ มันเกิดทันที และสมบูรณ์ทันที
 หลังจากที่ตายเพียงขณะจิตเดียวเท่านั้น หมายความว่า
 พอชีวิตดับวิญญานก็จติ แล้ววิญญานก็ปฏิสนธิ
 ททันที ระยะเวลาห่างกันเพียงแค่ขณะจิตเดียวเท่านั้น
 เช่นเมื่อเห็นก็นึกถึงสิ่งที่เห็นทันที ชื่อนี้ฉันใด พอ
 วิญญานจติก็ปฏิสนธิทันที รวดเร็วเท่ากับเมื่อการเห็น
 ดับ การนึกถึงสิ่งที่เห็นก็เกิดทันทีฉับนั้น และถ้าหากคน
 ที่ตาย ไม่ไปเกิดในภูมิอื่นกล่าวคือ ตายแล้วก็ยังเกิดอยู่
 ในบ้าน ในกรณีเช่นนี้ รูปร่างที่เกิดใหม่จะเหมือนเดิม
 ทุกอย่าง แม้กระทั่งเครื่องแต่งตัว ชุดที่สวมอยู่ก่อนตาย
 ก็จะปรากฏอย่างเดียวกัน ซึ่งในกรณีเช่นนี้เคยมีตัวอย่าง
 คือคนที่ตายไปแล้ว ยังเข้าใจว่าตัวเองยังไม่ได้ตาย
 เพราะรูปร่างหน้าตายังคงเหมือนเดิมทุกอย่าง นิสัยใจ
 คอความรู้สึกนึกคิด เหมือนเดิมทุกอย่าง

โปรดสังเกตว่า ร่างกายอีกอันหนึ่งคือร่างที่หมด
ลมหายใจ ซึ่งจะเนาไปโดยลำดับนั้น ไม่มีความหมาย
อะไรแล้วในเมื่อปราศจากวิญญาณ แต่ในเวลาเดียวกัน
นั่นเอง ร่างอีกร่างหนึ่งซึ่งเหมือนเดิม ทุกอย่างเป็นร่าง
ที่ตาคนธรรมดาตามองไม่เห็น เป็นร่างที่มีชีวิต มีการเคลื่อนไหว
มีความเป็นไปเหมือนกายเนื้อทุกอย่าง และยิ่งกว่า
นั้น ความรู้สึกนึกคิด ความถนัด ความรู้ ความสามารถ
นิสัยสันดานก็ยังคงอยู่ในรูปเดิม ซึ่งความจริงข้อนี้
สำหรับคนที่ ติดต่อกันได้จะไม่มีใครสงสัยเลย ในเมื่อข้อ
เท็จจริงเป็น ดังที่กล่าวมานี้ เราควรจะพูดได้หรือไม่ว่า
วิญญาณ คือชีวิต ซึ่งหมายความว่า ตัวชีวิตจริง ๆ นั้น
คือ วิญญาณ ร่างกายแม้จะยังมีชีวิตอยู่ ก็ไม่อาจจะ
เรียกว่า **ชีวิตมีอยู่ที่ร่างกาย** ถึงแม้ว่าภาษาธรรมดา
เราจะพูดกันเช่นนั้นก็ตาม แต่เพราะเหตุที่ว่าร่างกาย
เมื่อปราศจากวิญญาณ ก็ปราศจากชีวิต และในเมื่อ
วิญญาณยังอยู่ ชีวิตก็ยังคงอยู่ ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้

อย่างถูกต้องว่า วิญญานคือชีวิต หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า
ชีวิตคือวิญญาน

การที่นักวิทยาศาสตร์ฝ่ายวัตถุ แม้จะมีความรู้
เชี่ยวชาญในทางชีววิทยาสักเพียงไรก็ตาม แต่ไม่อาจจะ
ตอบได้ว่าชีวิตคืออะไร ? ก็เพราะขาดความรู้ในเรื่องวิญญาน
ตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ถ้าหากนักชีววิทยาจะได้ศึกษาเรื่อง
วิญญานตามหลักของพระพุทธศาสนาควบคู่กันไปด้วย
ไม่ต้องสงสัยเลยว่า นักชีววิทยาที่มีความรู้เรื่องวิญญาน
ด้วยนี้ จะเป็นผู้อธิบายเรื่องชีวิตได้ดียิ่งกว่า ผู้ที่รู้แต่ทาง
พระพุทธศาสนาอย่างเดียว แต่ไม่มีความรู้ในทางชีววิทยา
ข้าพเจ้าเคยพูด มานานแล้วที่จะให้นักชีววิทยาหันมา
สนใจเรียนทางพระพุทธศาสนา เพราะข้าพเจ้ารู้ดีว่า
ถ้านักชีววิทยาชั้นศาสตราจารย์หันมาศึกษาเรื่องวิญญาน
ในพระพุทธศาสนาให้เข้าใจโดยถ่องแท้ บุคคลประเภท
นี้แหละ สามารถที่จะอธิบายให้นักศึกษาสมัยปัจจุบัน
เชื่อถือได้ง่ายในเรื่องตายแล้วเกิดและในเรื่องกฎของ

กรรม ถ้าหากชนชั้นปัญญาทั่วไปเชื่อในเรื่องตายแล้วเกิด และเชื่อในเรื่องกฎของกรรม แน่นอนเหลือเกินว่าโลกนี้จะต้องดีขึ้น นักวิทยาศาสตร์ที่หลงไหลแต่ในเรื่องวัตถุหลงไหล ยึดถือแต่ในเรื่องทฤษฎีที่ตัวเองเคยเรียนมา พวกนี้แม้ว่าจะสร้างความเจริญให้แก่โลกในยุคปัจจุบัน อย่างเห็นได้ชัดก็จริง แต่ก็ไม่ควรจะลืมว่า นักวิทยาศาสตร์พวกนี้ได้เป็นสาเหตุสำคัญชักจูงให้คนทำบาปไม่ใช่น้อย นักวิทยาศาสตร์พวกนี้เป็นตัวการที่ ก่อให้เกิดมติหรือทฤษฎีต่าง ๆ ชนิดที่ทำให้คนไม่กลัวบาปทั้งที่เราแลเห็นกันอยู่ทุกวันนี้ ความเดือดร้อนทั้งหลายที่เกิดขึ้นทุกวันนี้ มาจากอิทธิพลทางความคิด ของนักวิทยาศาสตร์เหล่านี้ ข้าพเจ้าคิดว่าถึงเวลาแล้ว ที่นักวิทยาศาสตร์ควรจะได้ล้างบาปกรรมของตัวเองเสียที และวิธีล้างนั้นก็ไม่ใช่ทำอะไร เพียงแต่จะมีนักวิทยาศาสตร์ชั้นสูงสักกลุ่มหนึ่ง หันมาศึกษาค้นคว้าเรื่องวิญญาณอย่างเอาเป็นเอาตายเหมือนกับท่านได้เสียสละเวลา พุ่มแรงงานทุกอย่างค้นคว้าในทาง

วิทยาศาสตร์ ถ้านักวิทยาศาสตร์มีความกล้าหาญพอที่จะเสียสละทุกสิ่งทุกอย่าง หันมาศึกษาค้นคว้าในเรื่องวิญญานให้แตกหัก ไม่ใช่เอาเวลาว่างมาศึกษาค้นคว้า แต่ข้าพเจ้าหมายถึงให้ท่านใช้เวลาทั้งหมดที่ท่านมีอยู่ศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังจนกว่าจะเป็นผลสำเร็จขึ้นมา ถ้าทำอย่างนี้แล้วในไม่ช้าเราก็จะแลเห็นว่า คนทั้งหลายจะพากันหันมาสนใจในทางศีลธรรมมากขึ้น และศีลธรรมในสังคมก็จะดีขึ้น โลกก็จะดีขึ้น **ผู้นำประเทศ** หรือ**ผู้นำสังคม**ในกลุ่มต่าง ๆ น่าจะมองเห็นความจริงในข้อนี้

ผู้ที่ศึกษาเรื่องวิญญานให้เข้าใจ

จะต้องศึกษาเรื่องโอปปาติกะให้เข้าใจด้วย

* บางคนเมื่อเห็นหนังสือวิญญาน ก็มักจะเข้าใจทันทีว่า เป็นหนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องผี และเมื่อข้าพเจ้ากล่าวว่า ยุควิญญานคือรุ่งอรุณแห่งยุค

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๐๘

พระศรีอารีย์ก็มักจะเข้าใจผิดว่า ข้าพเจ้าส่งเสริมให้คนกราบไหว้นับถือผี อะไรต่าง ๆ ทำนองนี้ การที่คนส่วนมากเข้าใจผิดเรื่องนี้ก็เพราะมีความเข้าใจผิดติดสันดานกันมานานแล้วว่า **วิญญาณก็คือผี** ถ้าใครเห็นคนที่ตายไปแล้วมาปรากฏก็พูดกันว่าเห็นวิญญาณ ซึ่งความจริง ร่างที่มาปรากฏให้เห็นนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงเรียกว่าวิญญาณ แต่ทรงเรียกว่า โอปปาติกะ เพราะวิญญาณเป็นนามธรรมเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะมองเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยประสาททั้ง ๕ วิญญาณเป็นสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ทางมโนสัมผัสเท่านั้น คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้เขียนไว้แล้วใน วิญญาณฉบับที่ ๑ และที่ ๔ (ดูในเล่มนี้หน้า ๗, ๔๓) ที่ต้องเอามาเขียนอีกก็เพราะคนส่วนมากยังเข้าใจเรื่องวิญญาณผิด

อนึ่ง คนที่จะศึกษาเรื่องวิญญาณให้เข้าใจชัดแจ้งนั้น จำเป็นจะต้องศึกษาหัวข้ออันนี้ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง คือหัวข้อที่ว่า **วิญญาณปัจจุยา นามรูป**

แปลว่า วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดนามและรูป ข้อนี้นี้มีความหมายสั้น ๆ ว่า เมื่อวิญญานปฏิสนธิในท้องของมารดา คือปฏิสนธิในไข่ที่ได้ผสมไว้แล้ว ทันทีที่วิญญานปฏิสนธิ นามคือเวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ และสังขารขันธ์ จะต้องเกิดพร้อมกับวิญญานทันที วิญญานที่เกิดขึ้นในระยะแรกนี้คือมโนวิญญาน คำว่า มโนวิญญานเกิดหมายความว่า มีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้น ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดในขณะนี้ เป็นความรู้สึกนึกคิดของภวังคจิต กล่าวคือเป็นความรู้สึกนึกคิดที่เป็นไปโดยไม่รู้สีกตัว และทันทีที่วิญญานเกิดขึ้น รูปก็จะเกิดพร้อมกับวิญญานด้วย รูปที่เกิดพร้อมกับวิญญานในขณะแรกมีอยู่ ๓ อย่าง คือ กายประสาท หทัยวัตถุ (คือสมอง) และภาวะที่จะเกิดเป็นหญิงหรือชาย เป็นกฎตายตัวที่เดียวว่า เมื่อวิญญานเกิด นามและรูปจะต้องเกิดทันที ไม่ว่าจะอยู่ในภพหรือในภูมิใดก็ตาม กฎอันนี้เหมือนกันหมด แต่มีข้อแตกต่างกันอยู่บ้าง กล่าวคือถ้าวิญญานปฏิสนธิในโลกของโอปปาติกะ ทั้งนามและ

รูปจะเกิดสมบุรณ์ขึ้นมาทันที คล้ายกับคนที่นอนหลับแล้วก็ตื่นขึ้น การตายเปรียบเหมือนการนอนหลับ การเกิดใหม่ในโลกของโอปปาติกะ เปรียบเหมือนการตื่นคนที่นอนหลับแล้วตื่นขึ้นมาจะไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า ไม่มีการเริ่มต้นจากการเป็นเด็กขึ้นมาใหม่ เพราะคนที่ตายแล้วไปเกิดในโลกของโอปปาติกะ ถ้ายังอยู่ในโลกของมนุษย์ยังเกี่ยวข้องกับมนุษย์ สภาพของร่างกายจะเหมือนเดิมทุกอย่าง เหมือนกับว่าคนนั้นไม่ได้ตาย เพียงแต่เขาหลับไปชั่วขณะแล้วก็ตื่นขึ้นมาใหม่ แต่ถ้าไปเกิดในภุมิที่เป็นของโอปปาติกะ โดยตรง รูปร่างจะเปลี่ยนไปจากเดิมจนกระทั่งจำไม่ได้ว่า เป็นคนนั้นมาเกิด แต่ในส่วนจิตใจ หรือในส่วนนามธรรมยังคง อยู่ในสภาพเดิม เพราะฉะนั้นคนที่ตายไปแล้วเกิด เป็นโอปปาติกะ เมื่อก่อนเคยมีความรู้ความสามารถอย่างไร มีนิสัยใจคออย่างไร สิ่งเหล่านี้จะคงอยู่ในรูปเดิม ขอให้สังเกตว่า ไม่ต้องมีการเริ่มต้นกันใหม่

เช่นคนที่ในสมัยอยู่ในโลกมนุษย์เป็นนายแพทย์ เมื่อตายไปเกิดเป็นโอปปาติกะ ในทันทีที่เกิด เขาก็สามารถจะเป็นนายแพทย์ได้ทันทีดังนี้เป็นต้น เพราะเหตุนี้ชีวิตพวกนี้จึงเรียกว่าโอปปาติกะ ซึ่งตามศัพท์แปลว่าชีวิตที่เกิดสมบูรณ์ขึ้นในทันทีที่วิญญานปฏิสนธิ ส่วนในโลกของมนุษย์ในขณะที่วิญญานปฏิสนธิ มีนามหลายอย่าง เช่นผัสสะ เวทนา สัญญา เจตนา มนสิการ ตัณหา อุปาทาน เหล่านี้เป็นต้น เกิดพร้อมกับปฏิสนธิวิญญาน ส่วนรูปที่เกิดพร้อมกับปฏิสนธิวิญญานก็มีเพียง ๓ อย่าง ดังที่กล่าวมา แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่มีสมบูรณ์ ร่างกายของมนุษย์กว่าจะสมบูรณ์และมีอวัยวะครบถ้วน ต้องใช้เวลาหลายเดือน แต่ถึงกระนั้นแม้จะคลอดออกมาแล้ว อวัยวะทุกอย่างกว่าจะใช้งานได้ก็ยังคงต้องใช้เวลาอีกนาน เมื่อชาติก่อนแม้จะได้ชื่อว่าเป็นคนที่เคยเก่งทางไหน ความเก่งกล้าหรือความสามารถนั้นก็จะยังไม่ปรากฏทันทีที่เกิดใหม่ ความสามารถนั้นจะปรากฏก็ต่อเมื่อได้รับการศึกษา เพราะฉะนั้นท่านจะเห็นว่า

ความเกิดและความเจริญของนามรูปในโลกของมนุษย์
ผิดกับในโลกของโอปปาติกะมากมาย

อนึ่ง การที่จะศึกษาเรื่องวิญญานให้เข้าใจอย่าง
แจ่มแจ้ง รวมทั้งการศึกษาเรื่องกรรมด้วยนั้น มีความจำ
เป็นอีกอย่างหนึ่งซึ่งจะหลีกเลี่ยงมิได้ คือ **จะต้องศึกษา
เรื่องโอปปาติกะให้เข้าใจ** มีหลายคนที่เป็นนักธรรม
หรือเป็นอาจารย์สอนธรรม ตำหนิข้าพเจ้าว่าสนใจเรื่อง
โอปปาติกะมากเกินไป และก็มีบางคนที่ไม่เคยพบกับ
ข้าพเจ้าเลยได้ยินแต่คำบอกเล่าแล้วก็เข้าใจเอาเองว่าที่
บ้านข้าพเจ้ามีการเข้าทรงกันทุกวัน ความเข้าใจผิดเหล่านี้
เป็นของธรรมดา ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้เสมอแก่บุคคลที่
ศึกษามาแคบ และแก่บุคคลที่ไม่ถือกาลามสูตร คือเชื่อแต่
คำบอกเล่าไม่พิจารณาถึงเหตุผล ข้าพเจ้ารู้สึกเป็นความ
จำเป็นที่จะต้องชี้แจง ให้บุคคลที่เข้าใจผิดทั้งหลายเหล่านี้
เข้าใจเสียใหม่ว่า การที่ข้าพเจ้าต้องสนใจและค้นคว้าหา
ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเรื่องโอปปาติกะนี้ ก็โดยมีจุดมุ่งหมาย

ที่ต้องการจะให้คนทั้งหลายเข้าใจเรื่องตายแล้วเกิด และเรื่องกฎของกรรมยิ่งกว่าจุดหมายใด ๆ ทั้งสิ้น คนที่ไม่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้มักจะอะอะโวยวาย เพราะความเบาปัญญาของตัวที่เห็นว่าการค้นคว้าเรื่อง โอปปาติกะไม่จำเป็น

อันที่จริง ท่านที่คัดค้านเหล่านี้ก็เป็นคนที่หวังดี ต่อตนเองและหวังดีต่อผู้อื่น มุ่งที่จะหาทางลัดเพื่อให้ คนปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์โดยตรง แต่ท่าน เหล่านี้ หาทราบไม่ว่า การที่คนเราจะรู้แจ้งเรื่องอริยสัจ ซึ่งเป็นจุดสำคัญของความพ้นทุกข์นั้น ถ้าความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การตายและเกิด และความรู้เกี่ยวกับเรื่องกฎ ของกรรม ยังไม่แจ่มแจ้งอย่างเพียงพอแล้ว ย่อมไม่มี ทางอื่นใดเลยที่จะเห็นโทษของตัณหาอย่างลึกซึ้ง จนกระทั่งเกิดความเบื่อหน่ายในตัณหา และการที่คน เราจะเห็นแจ้งอนัตตา จนถึงขั้นเกิดความเบื่อหน่าย ก็เช่นเดียวกัน ทั้งหมดนี้จะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อตนเอง ได้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่า ถ้ายังมีกิเลสอยู่ตายแล้ว

นางนกยาง จักทำอะไรเล่า ? พระเจ้าข้า
ท้าวสักกะ เจ้าจักรักษาโอวาทที่เราให้ไว้ได้ไหม ?
นางนกยาง รักษาได้ พระเจ้าข้า

ลำดับนั้น ท้าวสักกะ ก็ประทานศีล ๕ แก่นาง
แล้วตรัสว่า “เจ้าจงเป็นผู้ไม่ประมาท รักษาศีลเถิด”
ดังนี้แล้ว ก็เสด็จหลีกไป

จำเดิมแต่นั้นมา นางเที่ยวหากินแต่ปลาที่ตาย
เองเท่านั้น โดยกาลล่วงไป ๒-๓ วัน ท้าวสักกะ เสด็จไป
เพื่อทรงประสงค์จะลองใจนาง จึงทรงจำแลงเป็น
ปลาตายนอนหงายอยู่หลังหาดทราย นางเห็นปลา
นั้นแล้วได้คาบเอา ด้วยสำคัญว่า “ปลาตาย” ในเวลา
จะกลืน ปลากระดิกหางแล้ว นางรู้ว่า “ปลาเป็น”
จึงปล่อยเสียในน้ำ ท้าวสักกะทรงปล่อยเวลาให้ล่วงไป
หน่อยหนึ่งแล้วจึงทรงทำเป็นนอนหงายข้างหน้านางอีก
นางก็คาบอีกด้วยสำคัญว่า “ปลาตาย” ในเวลาจะกลืน
เห็นปลาหางยังกระดิกอยู่ จึงปล่อยเสีย ด้วยรู้ว่า “ปลา
เป็น” ท้าวสักกะทรงทดลองอย่างนี้ครบ ๓ ครั้งแล้ว

ที่เดียวว่า **ตราบไต**ที่คนเรายังไม่เข้าใจเรื่องการตาย และเกิด และกฎของกรรมอย่างแจ่มแจ้ง คุณธรรม เหล่านั้นจะฝังลึกลงไป**ในจิตใจ** เป็นสิ่งที่**เป็นไปไม่ได้** ด้วยเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงต้องลงมือค้นคว้าเรื่องโอปปาติกะ โดยวัตถุประสงค์อันเดียวกับที่เด่นกว่าอย่างอื่นทั้งหมด ก็คือ ต้องการจะให้โลกรู้ว่าโอปปาติกะมีจริง และ ต้องการให้เข้าใจชีวิตของโอปปาติกะตามความเป็นจริง ทั้งนี้เพื่อโลกจะได้ยอมรับกันเสียที่ว่า **ตราบไต**ที่เรายังมี กิเลส ตายแล้วจะต้องเกิดอีกเสมอ และกฎของกรรม ที่ว่า **ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว** ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ นั้นเป็นกฎที่อยู่เหนือกฎใด ๆ ทั้งสิ้น

ท่านที่ศึกษารธรรมมาพอสมควร คงจะไม่ลืมว่า ในคืนวันตรัสรู้ ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะได้ทรงรู้แจ้งแทงตลอดเกี่ยวกับเรื่องอริยสัจนั้น พระพุทธองค์ได้ ทรงบรรลุนิยาม ๒ อย่างก่อน กล่าวคือ **บุพเพนิวาสานุสติญาณ** และ **จตุปปาตญาณ** บุพเพนิวาสานุสติญาณ แปลว่า ญาณที่ทำให้ระลึกชาติได้ จตุปปาตา

ญาณ ก็คือตาทิพย์ ซึ่งสามารถที่จะทำให้เห็นโอปปาติกะทั้งหลาย จากการเห็นโอปปาติกะและติดต่อกับ โอปปาติกะทั้งหลายได้นี้เอง จึงทำให้พระองค์ทรงรู้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องจุดและปฏิสนธิและเรื่องกฎของกรรม ญาณ ๒ อย่างนี้เป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของการรู้แจ้งอริยสัจ ในหัวข้อของอริยสัจมีอยู่บทหนึ่งที่พระพุทธองค์ตรัสว่า **ตณฺหา โปโนพฺภวิกา** แปลว่า **ตัณหาทำให้เกิดอีก** คนที่ไม่เข้าใจเรื่องโอปปาติกะ จะไม่มีทางเข้าใจบทนี้อย่างแจ่มแจ้งเลยเป็นอันขาด ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงเห็นเป็นความจำเป็นที่จะต้องค้นคว้าเรื่องโอปปาติกะออกมาให้ชาวสะอาด จนกว่าโลกจะยอมรับว่า โอปปาติกะมีจริง

อนึ่ง ในเรื่องนัตถิกทิกฺขุ ๑๐ อย่าง ซึ่งเป็นมิจฉาทิกฺขุ ก็ได้มีกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า คนที่ถือว่าโอปปาติกะไม่มี พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นมิจฉาทิกฺขุ คือเป็นความเห็นผิด เพราะความจริงโอปปาติกะมีอยู่ ผู้ที่เห็นว่าไม่มีจึงนับว่าเป็นมิจฉาทิกฺขุ ในเรื่องมิจฉาทิกฺขุ

๑๐ อย่างนั้น ถ้าหากว่าผู้ใดมีแม่แต่ข้อใดข้อหนึ่ง ก็ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุธรรมผล เพราะฉะนั้นท่านจะเห็นได้ว่า อาจารย์ที่สอนธรรมโดยมีจุดมุ่งหมายเด็ดเดี่ยวที่จะให้คนละกิเลส หรือเพื่อให้ถึงซึ่งความพ้นทุกข์นั้น ถ้าท่านตัดเรื่องนี้ออกไป ก็เท่ากับเป็นการตัดทางของผู้ที่จะบรรลุธรรมผล ผู้ที่คัดค้านการค้นคว้าในเรื่องเหล่านี้ จึงนับว่าเป็นผู้สร้างขวากหนามหรืออุปสรรคต่อการบรรลุธรรมผล เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

จริงอยู่มิหนักปฏิบัติไม่ใช่น้อย ซึ่งเขาอาจปฏิบัติไปได้โดยไม่ต้องข้องแวะกับเรื่องเทวดา เรื่องผี นางไม้ ชีวิตเหล่านี้จะมีจริงหรือไม่ เขาไม่สนใจ เขามุ่งหน้าแต่จะปฏิบัติอย่างเดียว สำหรับบุคคลในกลุ่มนี้ข้าพเจ้าก็เห็นด้วยที่ว่า ไม่จำเป็นที่จะต้องมาข้องแวะกับเรื่องโอบปาติกะ ในเมื่อการปฏิบัติได้ดำเนินไปดีแล้ว แต่ปัญหาสำคัญมีอยู่ว่า ถ้าท่านปฏิเสธด้วยความเข้าใจผิดว่าโอบปาติกะไม่มี อย่างนี้ก็จะเกิดเป็นอุปสรรคขึ้น แต่ถ้าตัวเองเชื่ออยู่แล้วว่ามี แต่แล้ว

ไม่สนใจ อย่างนี้ก็ไม่เป็นอุปสรรค แม้คนที่เชื่อว่า โอบปาติกะมี แต่ถ้าสนใจในสิ่งเหล่านี้มากเกินไป ก็เป็นอุปสรรคเช่นเดียวกัน

ในเรื่องของ เทวตานุสติ ซึ่งแปลว่า การนึกถึง เทวดาบ่อย ๆ โปรดสังเกตว่าเป็นกรรมฐานข้อหนึ่งที พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ปฏิบัติ เพราะบางครั้งในเมื่อ จิตใจเกิดหดหู่หรือเกิดความเบื่อหน่ายต่อการปฏิบัติ การนึกถึงเทวดาในบางครั้งก็เป็นทางอันหนึ่ง ที่จะช่วยให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติขึ้นมาได้ทันที การนึกถึง เทวดาตามความหมายของกรรมฐานข้อนี้ก็จะต้อง นึกว่าคุณธรรมอะไรบ้าง ที่ทำให้คนเราตายไปแล้วไป เกิดเป็นเทวดาชั้นนั้นชั้นนี้ แล้วให้พิจารณาดูที่ตัวเอง ว่าคุณธรรมอย่างนั้นในตัวเองมีอยู่หรือเปล่า เมื่อเห็นว่า ตัวเองมีคุณธรรมที่จะทำให้เป็นเทวดาชั้นนั้นชั้นนี้ ก็จะ ทำให้เกิดความสบายใจไม่เป็นห่วงตัวเอง กรรมฐาน ข้อนี้นับว่ามีประโยชน์อย่างมากสำหรับบุคคลที่เชื่อว่า โอบปาติกะมีจริง และเข้าใจชีวิตของโอบปาติกะถูกต้อง

จากระรฐานเรื่องอนุสติ ๑๐ ท่านจะได้ข้อสังเกตว่าเทวตานุสติมีความสำคัญไม่ใช่น้อย ขอได้โปรดสังเกตคำว่าอนุสติ ซึ่งแปลว่าต้องนึกบ่อยๆ เทวตานุสติเป็นหัวข้ออันหนึ่ง ในเรื่องอนุสติ ๑๐ ซึ่งมีหัวข้อดังนี้ :-

๑. พุทธานุสติ การนึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า
๒. ธรรมานุสติ การนึกถึงคุณของพระธรรม
๓. สังฆานุสติ การนึกถึงคุณของพระอริยสงฆ์
๔. สीलานุสติ การนึกถึงคุณของศีล
๕. จาคานุสติ การนึกถึงคุณของการเสียสละ
๖. เทวตานุสติ การนึกถึงคุณธรรมที่ทำให้เป็นเทวดา
๗. มรณานุสติ การนึกถึงความตาย
๘. กายคตาสติ การนึกถึงร่างกายในแง่ปฏิภูล
๙. อานาปานุสติ การกำหนดลมหายใจเข้าออก
๑๐. อุปมานุสติ การนึกถึงคุณของนิพพาน

จงสังเกตจากหัวข้อเหล่านี้ แล้วท่านจะมองเห็นว่า การเชื่อว่าโอบปาติกะมี พร้อมทั้งเข้าใจเรื่องโอบปาติกะอย่างถูกต้องด้วย เป็นสิ่งจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย ข้าพเจ้าเข้าใจว่าอาจารย์บางคนที่ปฏิเสธเรื่องโอบปาติกะนั้น อาจจะเป็นเพราะตัวเองไม่อาจจะเข้าใจเรื่องเหล่านี้ได้ และไม่อาจที่จะแยกเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไว้ในคัมภีร์ ตลอดทั้งคำบอกเล่าจากคนอื่นว่าอันไหนเป็นเรื่องจริงควรเชื่อถือได้ อันไหนเป็นเรื่องไม่จริงไม่ควรจะเชื่อถือ ข้าพเจ้าคิดว่าคงจะเนื่องมาจากสาเหตุอันนี้มากกว่าอย่างอื่น ที่ปฏิเสธเกี่ยวกับเรื่องของโอบปาติกะ

แต่อย่างไรก็ดี ทั้งที่ข้าพเจ้าได้ลงมือค้นคว้าเรื่องนี้มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๖ ปี ก็ยังรู้สึกว่ายังมีปัญหาอีกมากมายที่ข้าพเจ้าตอบไม่ได้ แต่ตามวิธีการของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าถือหลักอย่างนี้ **เรื่องไหนมีหลักฐานอ้างไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก และในคัมภีร์บอกไว้ชัดเจนว่าเป็นพระพุทธรูป ข้าพเจ้าก็ยึดถือไว้**

เป็นหลัก แต่ก็ยังไม่เชื่อสนิท จะเชื่อสนิทก็ต่อเมื่อมีเหตุผล และมีข้อเท็จจริงที่สามารถจะพิสูจน์ได้ และถือหลักอย่างเคร่งครัดอีกอย่างหนึ่งว่า พิสูจน์ได้แค่ไหนเชื่อเพียงแค่นั้น อะไรที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ ก็วางเอาไว้ก่อน แต่ก็ไม่กล้าจะปฏิเสธหรือคัดค้านว่า เรื่องที่กล่าวไว้ในคัมภีร์นั้นไม่จริง ข้าพเจ้าได้อาศัยหลักเกณฑ์ดังที่กล่าวมานี้ เพราะฉะนั้นความยุ่งยากชนิดที่ทำให้ปวดหัว จึงไม่เกิดแก่ข้าพเจ้า และเท่าที่พิสูจน์ได้ แม้จะยังไม่มากนัก แต่รู้สึกว่ทำให้ข้าพเจ้าสบายใจขึ้นมาก และทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการตายและเกิด และกฎของกรรมได้อย่างลึกซึ้งทีเดียว

* ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคปัญญานิทเทศหน้า ๒๒ พระพุทธโฆษาจารย์ผู้แต่งคัมภีร์นี้ได้กล่าวไว้ว่า วิญญาณกฺขนฺธ วิญญาณเต อิตเร สุวิญญะยยา โหนฺติ ซึ่งแปลว่า เมื่อศึกษาเรื่องวิญญานให้เข้าใจดีแล้ว เรื่องอย่างอื่นนอกจากนี้ ก็เป็นอันศึกษาให้เข้าใจได้ง่าย

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๐๘

คำว่า เรื่องอย่างอื่นในที่นี้ ท่านหมายถึง เจตสิกธรรมต่าง ๆ คือเวทนาชั้นฉ ัญญาชั้นฉ และสังขารชั้นฉ แม้ว่าข้อความที่ท่านกล่าวนี้ จะหมายความอย่างนี้ก็ตามแต่ความเป็นจริงแล้วย่อมหมายความเช่นนี้ด้วย คือ คนที่จะศึกษาเรื่องชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วยนามและรูปให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งนั้น ถ้าเข้าใจเรื่องวิญญาณแจ่มแจ้งดีแล้ว เรื่องชีวิตทั้งหมดก็จะเข้าใจได้โดยไม่ต้องอาศัยศาสตราจารย์ริส เดวิดส์ ท่านแปลคำว่าวิญญาณเป็นภาษาอังกฤษว่า Lifeforce ซึ่งคำนี้แปลเป็นภาษาไทยว่า **พลังงานชีวิตหรือพลังงานที่ก่อให้เกิดชีวิต** ในหนังสือวิญญาณ ฉบับที่ ๒ นี้ ข้าพเจ้าจะได้อธิบายเกี่ยวกับความหมายของคำนี้โดยละเอียด ขอให้ท่านผู้อ่านโปรดจำคำแปลที่เป็นภาษาอังกฤษนี้ไว้ให้แม่น

อนึ่ง ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้ว ในหนังสือวิญญาณฉบับที่ ๑ ว่า ผู้ที่จะศึกษาเรื่องวิญญาณให้เข้าใจจะต้องศึกษาเรื่องโอปปาติกะให้เข้าใจด้วย

โปรดจำไว้ให้แม่นว่า คำว่า โอปปาติกะ แปลว่า ชีวิต
ที่เกิดขึ้นสมบุรณ์ในทันทีที่วิญญาณปฏิสนธิ คำนี้
ศาสตราจารย์ริส เดวิดส์ ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษว่า
rebirth without visible cause i.e. without parents
as a deva; apontaneous rebirth, apparitional
rebirth;

จากการศึกษาเรื่องชีวิตของโอปปาติกะ ท่านจะ
ได้ข้อคิดดังนี้ :-

คนเราเมื่อสิ้นใจ ชีวิตก็ดับ คำว่า สิ้นใจ
หมายความว่า ร่างกายปราศจากวิญญาณ และคำว่า
ร่างกายปราศจากวิญญาณ ก็หมายความว่า วิญญาณ
ทั้ง ๖ คือ จักขุวิญญาณ โสตวิญญาณ ฆานวิญญาณ
ชีวหาวิญญาณ กายวิญญาณ และมโนวิญญาณ
ที่มีอยู่ในร่างกายนั้น (ซึ่งหมายถึงร่างกายที่ตาย)
วิญญาณเหล่านี้ไม่เกิดแล้ว เมื่อก่อนในขณะที่ร่างกาย
ยังมีชีวิตอยู่ ที่ร่างกายนี้มีการเห็น การได้ยิน การรู้สึก
กลิ่น การรู้สึกรส การรู้สึกสัมผัส และความรู้สึกนึกคิด

ต่าง ๆ ในเวลานอนหลับแม้ว่าความรู้สึกนึกคิดชนิดที่
รู้สึกตัวจะไม่เกิดก็ตาม แต่คนนอนหลับก็ยังฝัน มีความ
รู้สึกนึกคิดอยู่ภายใน เด็กอยู่ในท้องแม่แม้ว่าตัวเอง
จะไม่รู้สึกตัวอะไรเลยก็ตาม แต่เราก็ยังสังเกต ได้ว่าใน
ร่างกายของเด็กมีวิญญาณ คำว่า **สิ้นใจ** ซึ่งเป็นภาษาไทย
เป็นคำพูดสั้น ๆ แต่ก็มี ความหมายกว้างขวาง คนที่ไม่
เคยคิดถึง ความหมายของคำนี้ก็ไม่ได้ อาจจะเข้าใจได้ว่า
คำว่าสิ้นใจนั้นหมายความว่าอย่างไร

เมื่อสิ้นใจ ชีวิตก็ดับ หรือจะพูดว่า **เมื่อชีวิต
ดับก็ต้องสิ้นใจ** เช่นนี้ก็ได้อีก เพราะชีวิตของร่างกายกับ
วิญญาณเกิดพร้อมกัน และดับพร้อมกัน แต่อย่าลืมว่า
วิญญาณกับร่างกายมิใช่ของสิ่งเดียวกัน เพราะเมื่อ
คนเราสิ้นใจ ซึ่งหมายถึงร่างกายปราศจากวิญญาณนั้น
ร่างกายเมื่อปราศจากวิญญาณแล้ว ก็เปื่อยเน่าผุพัง
เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของร่างกาย ส่วนวิญญาณ
ซึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งนอกจากร่างกาย **ถึงแม้ว่าวิญญาณ
จะดับพร้อมกับร่างกายก็จริง แต่แล้ววิญญาณก็เกิด**

ใหม่ได้อีกโดยไม่ต้องอาศัยร่างกายที่เป็นเนื้อหนัง ใน
 ทันทีที่วิญญานเกิดใหม่ ก็จะมีชีวิตใหม่มีร่างกายใหม่
 มีอวัยวะทุกอย่างครบบริบูรณ์ และใช้การได้เกิดขึ้น
 ทันที เหมือนกับว่าคน ๆ นั้นนอนหลับคือตายแล้วก็
 ตื่นขึ้นคือเกิดใหม่ สภาพชีวิตของโอปปาติกะ จะต้อง
 เป็นเช่นนี้เสมอ ร่างกายที่เกิดใหม่ซึ่งอาจจะเหมือนเดิม
 ก็ได้ หรืออาจจะผิดแผกแตกต่างไปจากเดิมก็ได้ ทั้งนี้
 สุดแล้วแต่ผู้นั้นจะเกิดในภูมิไหน ถ้าผู้นั้นยังอยู่ในภูมิ
 ของมนุษย์ ร่างกายก็จะเหมือนเดิม แต่ถ้าไปอยู่ในภูมิ
 ของพวกโอปปาติกะแท้ ๆ ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กับ
 มนุษย์ ร่างกายที่เกิดใหม่จะผิดไปจากเดิมจนกระทั่ง
 จำไม่ได้เลย คนที่เคยอ่านเรื่องมัจจุรูกุณฑลิกก็ขอให้นึกถึง
 เรื่องนี้ เป็นตัวอย่างเอาไว้

ข้อที่ท่านจะพึงสังเกต ก็คือ พอวิญญานปฏิ-
 สนธิ์ก็จะมีร่างกายใหม่ มีชีวิตใหม่ เกิดขึ้นมาอย่าง
 สมบูรณ์ในทันที จงนึกถึงคำแปลว่า วิญญานคือ
 พลังงานชีวิต วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดนาม

และรูป วิญญาณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย ประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่ วิญญาณ ชีวิตในโลกทิพย์คือในโลกของโอปปาติกะ เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงความจริงของพุทธพจน์เหล่านี้ได้ ชัดเจนมาก โปรดนึกบ่อย ๆ คนเราพอสนใจ ญาณ ก็เกิดใหม่ทันที และพร้อมกันนั้นจะมีชีวิตใหม่ที่ สมบูรณ์เกิดขึ้นทันทีด้วย ระหว่างความตายกับความ เกิดใหม่ห่างกันชั่วขณะจิตเดียวเท่านั้น กล่าวคือพอ ญาณจตุติ ในขณะที่ต่อมา ญาณก็ปฏิสนธิทันที คล้ายกับว่า เมื่อเห็นแล้วก็นึกถึงสิ่งที่เห็น การเห็นเกิดขึ้นชั่วขณะหนึ่ง แล้วต่อมาการนึกถึงสิ่งที่เห็นก็เกิดขึ้น การเห็นเมื่อเกิดขึ้นแล้วดับไป เปรียบเหมือนญาณ จตุติ การนึกถึงสิ่งที่เห็น เปรียบเหมือนญาณปฏิสนธิ ความรวดเร็วระหว่างการตายกับการเกิดใหม่ เป็นเช่น เดียวกับการเห็นแล้วก็นึกถึงสิ่งที่เห็น แล้วท่านจง พิจารณาดูให้ลึกซึ้งว่าวิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป วิญญาณคือพลังงานที่ก่อให้เกิดชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่าง

ย่อมสำเร็จมาแต่วิญญาน ข้าพเจ้าเชื่อแน่เหลือเกินว่า ถ้าท่านเข้าใจเรื่องโอปปาติกะแจ่มแจ้งเหมือนกับที่ข้าพเจ้าเข้าใจอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว ท่านก็จะรู้สึกเห็นแจ้งอย่างจริงใจ ที่เดียวว่า วิญญานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

อนึ่ง ในโลกของวิญญาน หรือในโลกของ โอปปาติกะ ไม่เฉพาะแต่ร่างกายเท่านั้น ที่เกิดจาก วิญญานล้วน ๆ ซึ่งหมายความว่า ชีวิตในโลกของ โอปปาติกะนั้นเกิดขึ้นได้ทันทีโดยไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ ไม่ต้องอาศัยสภาพของดินฟ้าอากาศ และธรรมชาติอื่น ๆ เหมือนกับมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายในโลกนี้ และที่ว่าไม่เฉพาะแต่ร่างกายเท่านั้นที่เกิดจากวิญญานล้วนๆ นั้น หมายความว่า สภาพในโลกของโอปปาติกะ ทุกอย่าง เช่น ต้นไม้ ภูเขา แม่น้ำ แสงสว่าง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่ และทุกอย่างเกิดจากวิญญาน ทั้งสิ้น พระพุทธเจ้าเมื่อพูดถึงโลกของโอปปาติกะ พระองค์ ทรงใช้คำว่า มโนมยรูป ซึ่งแปลว่า รูปในโลกของ โอปปาติกะเกิดจากวิญญาน คำว่า รูปในที่นี้

ไม่ใช่หมายความว่าเฉพาะแต่ร่างกายเท่านั้น แต่หมายถึง
 รูปธรรมทุกอย่าง คนที่เคยอ่านคัมภีร์ทางพระพุทธ-
 ศาสนาที่เกี่ยวกับเรื่องโลกทิพย์จะเข้าใจเรื่องดังกล่าว
 มานี้ได้ดี ในโลกของมนุษย์ ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องเป็น
 ไปตามกฎเกณฑ์ของวัตถุ ซึ่งเราเรียนรู้ได้จากทาง
 วิทยาศาสตร์ แต่ในโลกของโอปปาติกะ กฎเกณฑ์
 ต่าง ๆ ดังที่กล่าวไว้ในตำราวิทยาศาสตร์นั้น เอาไปใช้
 ในโลกทิพย์ไม่ได้เลย ในโลกทิพย์มีกฎเกณฑ์อยู่เพียง
 ๒ อย่างเท่านั้น คือกฎของวิญญูณและกฎของกรรม
 เพราะฉะนั้น คนที่เคยชินกับความคิดทางวิทยาศาสตร์
 เมื่อจะศึกษาเรื่องของโอปปาติกะให้เข้าใจ จะต้องสลัด
 ความคิดทางวัตถุออกไปชั่วคราว เมื่อศึกษาเรื่อง
 โอปปาติกะเข้าใจดีแล้ว จึงค่อยนำความคิดทางวัตถุมา
 เปรียบเทียบ และในที่สุด ท่านก็จะเห็นด้วยกับพุทธ-
 พจนันท์ว่า :-

จิตเตน นียติ โลโก   จิตเตน ปริกสสติ

จิตตสส เอกธมมสส   สพฺเพว วสมนวคู

โลกย่อมหมุนไปตามจิต วิวัฒนาการไปตามจิต เพราะธรรมทั้งหลายทั้งปวงคือ รูปธรรม นามธรรม และกฎธรรมดาทั้งหลาย ย่อมเป็นไปตามอำนาจของ ธรรมอันเดียวคือจิตเท่านั้น

โปรดนึกอีกครั้งหนึ่ง คนเราเมื่อสิ้นใจ วิญญาน ก็เกิดใหม่ทันที และพร้อมกันนั้นชีวิตใหม่ ร่างกาย ใหม่ซึ่งมีอวัยวะทุกอย่างครบถ้วน มีตา หู จมูก ลิ้น กายและใจครบถ้วนเกิดขึ้นทันที โดยไม่ต้องอาศัย สาเหตุอย่างอื่นเลย ท่านพอจะมองเห็นหรือไม่ว่า จากการศึกษาให้เข้าใจถึงเรื่องโอปปาติกะนี้ จะทำให้ เราเข้าใจชัดถึงเรื่องวิญญาน และจนถึงพุทธพจน์ ที่ว่า :-

ดูกรอานนท์ ถ้าวิญญานจักไม่ก้าวลงสู่ท้อง ของมารดา นามรูปจะพึงเกิดในท้องของมารดา ได้หรือ ?

มิได้พระพุทธเจ้าข้า พระอานนท์ทูลตอบ

แล้วพระพุทธองค์จึงตรัสต่อไปว่า เพราะเหตุนี้แลอานนท์ ตถาคตจึงได้กล่าวว่า วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามและรูป

คำว่า วิญญาณก้าวลงสู่ท้องของมารดา หมายความว่า วิญญาณปฏิสนธิในไข่ที่ผสมไว้แล้ว และจากการพิสูจน์ของพระองค์นั้น แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าไข่นั้นจะสมบูรณ์ ผสมเชื้อไว้แล้ว พ่อและแม่ไม่เป็นหมันพร้อมที่จะให้กำเนิดแก่ลูกได้ก็ตาม แต่ตราบไต ที่วิญญาณยังไม่มาปฏิสนธิ ไข่นั้นจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นคนไม่ได้เป็นอันขาด อย่าลืมนะว่า วิญญาณคือพลังงานชีวิต วิญญาณเป็นพลังงานที่ควบคุมการเกิดการเจริญเติบโต และการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างในร่างกาย คนเราเมื่อสิ้นใจ ร่างกายก็จะหยุดนิ่งเหมือนกับท่อนไม้

กำเนิดที่ ๔

* ในฉบับที่ ๖ และที่ ๗ ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า ผู้ที่จะศึกษาเรื่องวิญญานให้เข้าใจ จะต้องศึกษาเรื่อง โอบปาติกะให้เข้าใจด้วย แต่เมื่อไม่กี่วันมานี้เอง ข้าพเจ้าได้พบกับผู้ใหญ่มากท่าน ซึ่งเป็นนักศึกษามี ความคุ้นเคยกับทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี แต่ แล้วท่านเหล่านี้ก็ทำให้ข้าพเจ้าต้องประหลาดใจ เพราะ ท่านได้ถามข้าพเจ้าว่าเรื่องผีและเทวดาเป็นเรื่องใน พระพุทธศาสนาหรือ ? พระพุทธเจ้าได้ตรัสรับรองเรื่อง เหล่านี้ไว้จริงหรือ ? ถ้าหากว่าท่านเหล่านี้ไม่ใช่เป็น คนที่มีการศึกษามาดี และไม่ใช่คนที่คุ้นเคยกับผู้รู้ใน ทางพระพุทธศาสนา ข้าพเจ้าก็จะไม่ประหลาดใจ แต่เมื่อข้าพเจ้าเห็นบุคคลชั้นนี้ยังมีความสงสัยอย่าง นี้ได้แล้วบุคคลอื่นเล่าจะมีความสงสัยกันขนาดไหน ข้าพเจ้าต้องการที่จะให้บุคคลเหล่านี้ มีหลักที่จะทำ ให้ตัวเองมีความแน่ใจว่า เรื่องผีและเรื่องเทวดาเป็น

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๘ กันยายน ๒๕๐๘

เรื่องในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้และเป็นเรื่องที่มีประโยชน์อย่างยิ่งด้วย ข้าพเจ้าจึงต้องเขียนเรื่องกำเนิดที่ ๔ ไว้ในตอนนี้อีก

ถ้าท่านผู้อ่านจะจำไว้แต่เพียงว่ากำเนิดที่ ๔ คืออะไร ท่านก็จะแน่ใจทันทีว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีจริง เพราะพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดังนี้

ดูกรสารีบุตร กำเนิดชีวิตมีอยู่ ๔ อย่าง คือ :-

๑. อัญชชโยนิ
๒. ชลาพุชโยนิ
๓. สังเสทชโยนิ
๔. โอปปาติกโยนิ

สารีบุตร อัญชชโยนิเป็นไหน ? สัตว์เหล่าใดทำลายกะเปาะไข่เกิดออกมา (เช่นเป็ดไก่เป็นต้น) กำเนิดอย่างนี้เรียกว่า อัญชชโยนิ

ชลาพูชโยนิเป็นไฉน ? สัตว์เหล่าใดเกิดมาด้วยการคลอดออกมาจากมดลูก (เช่นคนเป็นต้น) กำเนิดอย่างนี้เรียกว่าชลาพูชโยนิ

สังเสทชโยนิเป็นไฉน ? สัตว์เหล่าใดเกิดในปลาเนา หรือในซากศพที่เนา หรือในขนมที่บูดเนา หรือในหลุมบ่อที่สกปรก กำเนิดอย่างนี้เรียกว่า สังเสทชโยนิ

โอปปาติกโยนิเป็นไฉน ? พวกเทวดา พวกนรก พวกมนุษย์บางประเภท และพวกวินิบาตบางประเภท กำเนิดอย่างนี้เรียกว่าโอปปาติกโยนิ

สารีบุตร กำเนิดของชีวิตทั้งหลาย ทั้งหมดมีอยู่ ๔ ประเภท ดังนี้แล

ข้อความที่อ้างมานี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในมหาสิหนาทสูตร ซึ่งมีอยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ หน้า ๑๔๗ ข้าพเจ้าคิดว่าสำหรับคนที่ได้เห็นข้อความในพระสูตรนี้ ก็จะแน่ใจได้ว่า เรื่องผีและเทวดาเป็น

เรื่องที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้จริง และเพื่อที่จะให้จำได้ง่าย ๆ ท่านก็ควรจำว่าเรื่องกำเนิดที่ ๔ ก็คือเรื่อง โอบปาติกะ

ข้าพเจ้าอธิบายมาแล้วในฉบับก่อน ๆ ว่า ชีวิตของพวกโอบปาติกะเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ฉะนั้นจะไม่อธิบายซ้ำอีก แต่ข้าพเจ้าต้องการที่จะให้ท่านผู้อ่านเข้าใจเรื่องวิญญูณแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น ฉะนั้นจึงขอสรุปใจความสำคัญไว้ดังนี้

วิญญูณ คือพลังงานอย่างหนึ่งที่เป็นนามธรรม วิญญูณคือพลังงานสร้างสรรค์ชีวิต ที่เราพูดกันว่าชีวิตเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ สดแล้วแต่ธรรมชาติจะสร้างสรรค์นั้น ธรรมชาติในความหมายนี้ก็คือวิญญูณนั่นเอง การที่นักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายกล่าวว่าธรรมชาติเป็นผู้สร้างชีวิต แต่ก็ไม่อาจจะบอกได้ว่าธรรมชาตินี้คืออะไร ทั้งนี้ก็เพราะนักวิทยาศาสตร์มักไปคิดแต่ในแง่ของวัตถุ จึงไม่อาจที่จะตอบได้ว่าธรรมชาติที่สร้างชีวิตนั้นคืออะไร และอีกประการหนึ่ง

นักวิทยาศาสตร์ขาดเครื่องมือที่จะทดสอบในเรื่องของ
 วิญญาณ เพราะนักวิทยาศาสตร์ไม่มีบุพเพนิวาสานุสติ
 ญาณ และจุตูปปาตญาณ พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่อง
 วิญญาณได้อย่างแจ่มแจ้ง ก็เพราะพระองค์ทรงมีญาณ
 ทั้งสอง และยังทรงทราบถึงที่สุดแห่งวิญญาณคือ
 นิพพานอีกด้วย เพราะฉะนั้นจึงไม่มีปัญหาอันใดที่จะ
 ทำให้เราสงสัยว่า เหตุไรนักวิทยาศาสตร์จึงไม่รู้ว่า
 ธรรมชาติที่สร้างชีวิตคือวิญญาณ

ข้าพเจ้าเห็นว่า เป็นความจำเป็นอย่างชนิดที่จะ
 หลีกเลี่ยงไม่ได้เลย ที่จะต้องศึกษาเรื่องกำเนิดที่ ๔ คือ
 เรื่องโอปปาติกะให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง เพราะการที่จะ
 เข้าใจซึ่งถึงพุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าวิญญาณจักไม่ก้าวลง
 สู່ห้องของมารดา นามรูปจะพึงเกิดในห้องของมารดา
 ได้หรือ” และพุทธพจน์อื่น ๆ อีกเช่น “วิญญาณเป็น
 รากฐานของสิ่งทั้งปวง ประเสริฐกว่าสิ่งทั้งปวง สิ่ง
 ทั้งปวงสำเร็จมาแต่วิญญาณ” เป็นต้นนี้ ปัจจัยสำคัญ
 อยู่ที่การเข้าใจเรื่องโอปปาติกะอย่างแจ่มแจ้ง ท่านลอง

คิดดูง่าย ๆ ในกำเนิดทั้งสี่นั้น สามข้อข้างต้นคือ อัญชโยนิ ชลาพุชโยนิ และสังเสทชโยนิ ๓ อย่างนี้ เราารู้แล้วว่าเป็นความจริง ส่วนโอปปาติกะโยนิคนส่วนมากไม่แน่ใจว่ามีจริง ทั้งนี้ก็เพราะมองเห็นด้วยตาธรรมดาไม่ได้ โปรดสังเกตว่า กำเนิด ๓ อย่างข้างต้น เป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ๆ ไม่ใช่ภาพในความนึกคิด เพราะฉะนั้นกำเนิดที่สี่ก็น่าจะต้องมีจริงด้วย เพราะอยู่ในเรื่องเดียวกัน และท่านจงพิจารณาดู

ชีวิตของโอปปาติกะ เป็นชีวิตที่เกิดขึ้นมาโดย ไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ ไม่ต้องอาศัยความ เหมาะสมของ ดินฟ้าอากาศ ไม่ต้องอาศัยกฎเกณฑ์ ทางวัตถุแต่อย่างใด แต่แล้วชีวิตนั้นก็เกิดขึ้นมาได้อย่างสมบูรณ์ มีอวัยวะ ทุกอย่างครบถ้วน มีตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

เมื่อท่านมองเห็นชีวิตของโอปปาติกะว่าเป็น เช่นนี้แล้ว ต่อไปก็จงนึกถึงชีวิตของคนแรกที่แรกเกิด ใหม่ ๆ แล้วท่านก็จะเห็นได้ชัดว่า อวัยวะต่าง ๆ ใน

ร่างกายของคนที่เกิดขึ้นมาได้ นั้น เป็นเพราะอำนาจของวิญญานสร้างสรรค์ อย่าลืมหลักที่ว่า “สิ่งใดที่เกิดจากวิญญาน สิ่งนั้นย่อมมีความหมาย” ถ้าท่านไม่เข้าใจเรื่องชีวิตของโอปปาติกะ ไม่เชื่อว่าโอปปาติกะมีจริง ก็จะไม่มีความเข้าใจเลยที่จะทำให้เข้าใจได้ชัดเจนว่า อวัยวะต่าง ๆ ของคนเราเกิดขึ้นมาเพราะอำนาจของวิญญาน ไม่ว่าจะคิดโดยวิธีไหน ข้าพเจ้าก็รู้สึกว่าจะไม่มีทางที่จะเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งถึงเรื่องวิญญานสร้างชีวิต ข้าพเจ้าก็เชื่อเหลือเกินว่า คนที่ไม่เชื่อในเรื่องโอปปาติกะไม่เข้าใจถึงชีวิตของโอปปาติกะ เมื่อคิดถึงปัญหาว่า “คนเราเกิดขึ้นมาได้อย่างไร?” เขาก็คงจะตอบอย่างที่คุณทั้งหลายตอบว่า คนเราเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ สุดแล้วแต่ธรรมชาติจะสร้างสรรค์ ซึ่งคำตอบที่ว่านี้ ข้าพเจ้าได้เขียนมาแล้วในฉบับที่ ๓ ว่ามัน คือ กำแพงโง่

ในเรื่องมัจฉาทิฎฐิ ๑๐ อย่าง มีอยู่ข้อหนึ่ง คือ ข้อที่ ๙ พระพุทธเจ้าตรัสว่า นตถิ โอปปาติกะ ซึ่ง

แปลว่า ผู้ที่มีความเห็นว่าโอบปาติกะไม่มี เป็นมิจฉาทิฏฐิ มิจฉาทิฏฐิข้อนี้ นำไปสู่อุจเจททิฏฐิ คือความเห็นว่ายตายแล้วสูญ มิจฉาทิฏฐิข้อนี้เป็นอุปสรรคต่อการสร้าง ความดี เป็นเครื่องห้ามสวรรค์และนิพพาน คือ คนที่ยังมีมิจฉาทิฏฐิข้อนี้อยู่จะไปสวรรค์ไปนิพพานไม่ได้ ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าท่านจะจำหลักเอาไว้ว่า กำเนิด ๔ มีอะไรบ้าง และกำเนิดที่ ๔ นั้นคืออะไร ? เช่นนี้แล้วท่าน ก็จะไม่กลายเป็นมิจฉาทิฏฐิไปได้เลย

อนึ่ง คนที่เห็นว่าโอบปาติกะไม่มี ซึ่งทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นมิจฉาทิฏฐิที่ร้ายแรงด้วยนี้ ท่านจะเห็นได้จากหลักฐานในอปฺปนณกสูตรดังต่อไปนี้ :-

“ดูกรคฤหบดีทั้งหลาย มีอยู่ สมณพราหมณ์ บางพวกมีวาทะอย่างนี้ มีความเห็นอย่างนี้ว่า :-

๑. การให้ทานไม่มีผล
๒. การบูชาไม่มีผล
๓. การเคารพบูชาไม่มีผล
๔. ผลและวิบากของกรรมดีกรรมชั่วไม่มี

๕. โลกนี้ไม่มี (คือเห็นว่าสัตว์ในโลกอื่นมาเกิดในโลกนี้ไม่ได้ เพราะตายแล้วสูญ)
๖. โลกอื่นไม่มี (คือเห็นว่าสัตว์ในโลกนี้ไปเกิดในโลกอื่นไม่ได้ เพราะตายแล้วสูญ)
๗. คุณของมารดาไม่มี
๘. คุณของบิดาไม่มี
๙. พวกโอปปาติกะไม่มี (คือเห็นว่าพวกผีและเทวดาไม่มี)
๑๐. สมณพราหมณ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ได้บรรลुरुธรรมอันชอบ (คือบรรลुरुภิญญา มรรคผล และนิพพาน) กระทำให้แจ้งด้วยตนเอง ซึ่งโลกนี้และโลกอื่นด้วยอภิญญาแล้วสอนให้ผู้อื่นรู้ได้ด้วย ไม่มี

ดูกรคฤหบดีทั้งหลาย สมณพราหมณ์เหล่าใด มีวาตะอย่างนี้มีความเห็นอย่างนี้ สมณพราหมณ์เหล่านั้นเป็นอันหวังได้ว่า จะต้องเปื้อนข่ายในกุศลธรรม ๓ คือ กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต และจะยึดถือ

ปฏิบัติอยู่แต่ในอกุศลธรรม ๓ คือ กายทุจริต วจีทุจริต
มโนทุจริต

- พระไตรปิฎกฉบับบาลีเล่ม ๑๓ หน้า ๑๐๑

จงสังเกตข้อความตอนท้ายนี้ให้ดีท่านจะรู้เองว่า
เหตุไร การคอร์รัปชันในปัจจุบันจึงมีมาก

ปาฏิหาริย์มีจริงหรือไม่ ?

* ชาวที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ เกี่ยวกับ
เรื่องในพระพุทธศาสนา ที่คนสนใจมากที่สุดขณะนี้
ก็คือ เรื่องอภินิหารของหลวงพ่อยี่ วัดดงตาก่อนทอง
จังหวัดพิจิตร ชาวนี้ที่คนสนใจกันแพร่หลาย ก็เพราะ
ท่านอธิบดีกรมการศาสนา คือ **พันเอกปิ่น มุทุกันต์**
ท่านได้นำเรื่องนี้มาเผยแพร่ทั้งในทางทีวีและวิทยุว่า
ท่านไปเห็นมาด้วยตัวเองพร้อมกับประธานศาลฎีกาคือ
คุณสัญญา ธรรมศักดิ์ และท่านอธิบดีศาลอุทธรณ์คือ

---

* วิญญาณ ฉบับที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๐๘

คุณประกอบ หุตสิงห์ และท่านทั้งสามท่านต่างยืนยันว่า
ได้เห็นหลวงพ่อยี่บิดนขาตราช้าวจากเทวดา และเสก
เงินเป็นทองได้จริง

แต่ต่อมาภายหลัง หนังสือพิมพ์ไทยรัฐพร้อม
กับทางบ้านเมืองได้พยายามไปพิสูจน์หาหลักฐาน จน
กระทั่งในที่สุดจับได้ว่าเป็นการแสดงกล เมื่อข่าวนี้
แพร่หลายออกไป ก็ปรากฏว่าทำให้คนทั้งหลายเกิด
ความรู้สึกว่าเรื่องอภินิหารต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ในคัมภีร์
พระพุทธศาสนานั้นเป็นเรื่องไม่จริง ซึ่งทำให้ข้าพเจ้า
เกิดความรู้สึกว่า ถ้าหากข้าพเจ้าไม่เขียนหลักวิชาเกี่ยวกับ
เรื่องอภินิหารออกมาเผยแพร่แล้ว ก็จะทำให้คน
ทั้งหลายเข้าใจผิดว่า เรื่องอภินิหารในพระพุทธศาสนา
ไม่มีจริง

อันที่จริงการที่ข้าพเจ้าเขียนเรื่องนี้ก็ไม่ได้มี
ความมุ่งหมายที่จะแก้ตัวแทนหลวงพ่อยี่ หรือแก้ตัว
แทนใครทั้งสิ้น เพราะข้าพเจ้าก็เห็นด้วยกับหลักฐาน
ต่าง ๆ ที่ทางฝ่ายบ้านเมืองร่วมกับทางหนังสือพิมพ์

เปิดเผยออกมาให้เห็นว่า เป็นการหลอกลวงหรือเป็นการแสดงกล ตัวข้าพเจ้าเองได้รู้สึกสงสัยตั้งแต่แรกแล้วที่ท่านอธิบดีกล่าวว่า ท่านเห็นข้าวสุกมีอยู่ในบาตรจริงๆ ใคร ๆ ก็เห็นและยังเอามาแจกกันกินได้อีกด้วย ซึ่งข้อนี้ผิดหลักวิชา เพราะถ้าหากว่าเทวดาจะใส่บาตรจริง ข้าวที่ใส่เป็นข้าวทิพย์ ตามนุษย์ธรรมดาย่อมจะเห็นไม่ได้ และจะกินก็ไม่ได้ด้วย พระพุทธเจ้าเมื่อสมัยบำเพ็ญทุกรกิริยาทรงอดอาหาร ในคัมภีร์ก็กล่าวว่า เทวดาก็เอาอาหารทิพย์มาถวาย แม้กระนั้นก็ยังปรากฏว่า พระองค์ก็ยังต้องเสวยอาหารแบบธรรมดาตนเอง และอีกตอนหนึ่งที่หลวงพ่อยิปบอกว่า ในกรุงเทพฯ ๓ ไม่มีเทวดา เพราะมนุษย์ในกรุงเทพฯ ทำบาปมาก อันนี้ก็ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกสงสัย เพราะเท่าที่ข้าพเจ้ารู้นั้นเทวดามีอยู่ทั่วไป ถ้าสมมติว่าที่อื่นจะไม่มี เพราะเป็นที่ซึ่งเทวดาอาจจะรังเกียจ แต่ในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์บางแห่ง เช่นที่โบสถ์วัดพระแก้วเป็นต้น น่าจะต้องมีเทวดาอยู่อย่างแน่นอน และที่น่าสังเกต

ที่สุดก็คือ จากรูปร่างที่ถ่ายลงในหนังสือพิมพ์นั้นอายุไม่ถึง ๑๑๖ ปีแน่ แต่เหตุไฉนท่านจึงบอกว่าท่านอายุ ๑๑๖ ปี ซึ่งเป็นการผิดวิสัยของคนที่ได้ฉานขั้นสูงถึงขั้นแสดงอภินิหารได้ จะไม่ยอมโกหกอย่างนี้เป็นอันขาด ข้าพเจ้าตั้งข้อสงสัยเกิดขึ้นไว้ตั้งแต่แรกแล้ว แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่กล้าที่จะปักใจไปทีเดียวว่า ท่านหลอกลวง ต่อเมื่อหลักฐานที่ทางฝ่ายบ้านเมืองร่วมกับหนังสือพิมพ์ได้แสดงออกมาแล้ว จึงรู้สึกว่าคุณสงสัยของข้าพเจ้านั้นใช้ได้ แต่ถึงกระนั้นข้าพเจ้าก็ยังไม่เคยเถิดถึงกับปฏิเสธว่าเรื่องเหล่านี้เป็นไปไม่ได้ จากเหตุการณ์ครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอสรรเสริญท่านอธิบดีกรมศาสนาที่เอาเรื่องนี้มาเผยแพร่ ทั้งในทางวิทยุและทีวี และข้าพเจ้าขอสรรเสริญท่านประธานศาลฎีกา และท่านอธิบดีศาลอุทธรณ์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย ข้อที่ข้าพเจ้าสรรเสริญก็คือ :-

๑. ท่านผู้ใหญ่ทั้งสามนี้มีเจตนาบริสุทธิ์ต่อพระพุทธศาสนา หวังที่จะยกย่องและเทิดทูน

พระพุทธศาสนา และไม่มีความรู้สึกเกิดขึ้นในใจแม้แต่น้อย ที่คิดจะหลอกหรือทำให้คนอื่นเข้าใจผิด ท่านเห็นมาอย่างไรก็บอกผู้อื่นไปอย่างนั้น และที่บอกคนอื่นด้วยนั้น ก็เพราะท่านแน่ใจว่าเป็นเรื่องจริง และเห็นว่าจะเป็นเหตุทำให้คนทั้งหลายเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาสูงขึ้น

๒. การกระทำของท่านผู้ใหญ่ทั้งสามนั้น แม้ใครจะเห็นว่าเป็นความมมงาย ไม่ทันพิจารณาให้ถี่ถ้วนเสียก่อนก็ตาม แต่ข้าพเจ้าก็เห็นว่าท่านทั้งสามได้ช่วยกอบกู้พระพุทธศาสนาเอาไว้ได้อย่างงดงามมาก หลังจากที่ใคร ๆ ไม่สามารถจะทำให้คนทั้งหลายรู้ว่าหลวงพ่อยี่เป็นนักเลงเล่นกลมานานแล้ว หลอกคนมามากแล้ว ซึ่งนับว่าเป็นความเสียหายแก่พระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง

จริงอยู่ แม้ว่าท่านผู้ใหญ่ทั้งสามนี้จะได้ตั้งใจมาก่อนว่า คิดจะเปิดเผยเรื่องไม่จริงของหลวงพ่อยี่ให้ใครต่อใครรู้จักก็ตาม แต่ท่านทั้งสามนี้ก็มิมีกุศลเจตนา

ที่เข้มข้นร่วมกันอยู่เสมออย่างหนึ่ง คือต้องการที่จะเห็น
 สิ่งที่ไม่ดีไม่งาม ได้พ้นไปจากวงการของพระพุทธศาสนา
 ซึ่งอันนี้ก็นับว่าเป็นเจตนาที่นาสรรเสริญอย่างยิ่ง และ
 การกระทำของท่านทั้งสามนี้ ก็เป็นเหตุทำให้สิ่งที่ไม่ดี
 ไม่งามพ้นออกไปจริง ๆ นับว่าเป็นการกระทำที่ได้ผล
 ใหญ่หลวงมาก และเป็นผลที่ไม่ได้คาดหมายเอาไว้ก่อน
 เลย ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าจะถือว่าอภินิหารมีจริงก็ควรจะ
 ถูตรงนี้แหละ คือตรงที่ว่า เจตนาที่บริสุทธิ์และเป็น
 กุศลอันยิ่งใหญ่เช่นนี้ แม้ว่าจะก่อให้เกิดการกระทำที่
 เป็นการสื่อถึงความมั่งงาย หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์
 ก็ตาม แต่ในเมื่อทำด้วย เจตนาอันบริสุทธิ์มุ่งหวัง
 ประโยชน์ส่วนใหญ่อันจริงแล้ว ก็มักจะมีอำนาจอะไรที่
 อยู่เบื้องหลัง สามารถจะมาพลิกแพลงให้เรื่องร้าย
 กลายเป็นดีได้เสมอ

จงสังเกตว่าท่านผู้ใหญ่อันทั้งสามนี้ล้วนแต่อยู่ใน
 ตำแหน่งสูงสุดในทางกำจัดคนไม่ดีทั้งสิ้น ท่านจะเชื่อ
 ตามข้าพเจ้าหรือไม่ก็ตาม แต่ข้าพเจ้าก็อยากจะบอก

ท่านว่า ท่านทั้งสามได้ถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชักจูงให้เข้าไป
เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ครั้งนี้ ก็เพราะท่านผู้ศักดิ์สิทธิ์
ทั้งหลายเหล่านั้นได้เล็งเห็นแล้วว่า ท่านทั้งสามจะ
สามารถทำให้เรื่องไม่ดีไม่งามได้พ้นไปจากพระพุทธ-
ศาสนา และจะเป็นเหตุให้คนทั้งหลายตื่นตัวหายจาก
ความมมภายในเรื่องอย่างนี้ด้วย ขอให้สังเกตว่า ในสมัย
ปัจจุบันมีคนสนใจเกี่ยวกับเรื่องทรงเจ้าเข้าผี เรื่อง
อภินิหารต่าง ๆ กันอย่างมากมาย และเป็นการสนใจ
กันอย่างหลับหูหลับตา กันเสียเป็นส่วนมาก หลังจาก
เรื่องนี้ถูกตีแผ่ออกมา ได้ทำให้คนทั้งหลายเกิดความ
สังวรณในเรื่องนี้กันมากขึ้น และบรรดาท่านทั้งหลาย
ที่ตั้งตัวเป็นอาจารย์ในทางนี้ต่างก็พากันหดหัว ไม่กล้า
ที่จะทำอะไรออกมามาก และพร้อมกันนี้เองก็เป็นเหตุ
ทำให้คนเกิดความสนใจกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับเรื่อง
ผีसाงเทวดา และเรื่องอภินิหารต่าง ๆ ซึ่งถึงแม้เรื่องนี้
จะทำให้คนทั้งหลายเกิดความรู้สึกที่ไม่จริง แต่ใน
ส่วนลึกแห่งจิตใจอีกด้านหนึ่ง ก็อดที่จะคิดไม่ได้ว่า

สิ่งเหล่านี้น่าจะมีจริงอยู่บ้าง เพราะฉะนั้นถ้าหากว่ามีใครอธิบายเกี่ยวกับเรื่องอภินิหาร หรือเรื่องผีसागเทวดา คนทั้งหลายก็จะพากันสนใจศึกษา และในที่สุดประชาชนก็จะได้พบกับของแท้สักวันหนึ่ง เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงรู้สึกว่าการที่ท่านอธิบัติ ได้เปิดเผยเรื่องนี้ ออกมาอย่างครึกโครมนั้น ไม่ใช่ทำให้ท่านเสียหายอย่างที่ใคร ๆ คิด หรืออย่างที่ใคร ๆ ว่า ถ้าหากท่านอธิบัติจะไม่พยายามแก้ตัว นอกจากยืนยันว่าท่านเห็นมาอย่างไรก็บอกไปอย่างนั้น ถึงแม้บางคนจะกล่าวว่าท่านอธิบัติเร็วเกินไป ถ้าจะยับยั้งเรื่องนี้ไว้สักชั่วระยะหนึ่งแล้วค่อยพูดก็จะเป็นการดี แต่ข้าพเจ้าก็คิดว่าถ้ายับยั้งไว้อีกก่อน ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนนั้นจะน้อยกว่าเท่าที่ควรมาก และเรื่องด่ามีดชนิดนี้ก็อาจจะยังคงมีอยู่ในวงการพุทธศาสนาสืบต่อไป ถ้าสมมติว่าข้าพเจ้าเป็นเทวดาผู้ศักดิ์สิทธิ์ที่ชักจูงให้ท่านทั้งสามเข้าไปเกี่ยวข้องกับหลวงพ่อยี่ ข้าพเจ้าก็จะใช้อำนาจแห่งความศักดิ์สิทธิ์จูงใจให้ท่านอธิบัติต้องทำ

เหมือนอย่างที่ทำมาแล้ว วิจารณ์ที่สร้างขึ้นด้วยการยอมเสียชื่อเสียง ยอมให้คนอื่นเขาว่าเช่นนี้ไม่ควรแก่การสรรเสริญหรือ ? การกระทำทุกอย่างจะดีหรือไม่ดีให้ดูที่จุดเริ่มต้นกับจุดสุดท้าย ถ้าเริ่มต้นมาดีและลงท้ายก็ดีด้วย ซึ่งข้าพเจ้าหมายถึงว่าก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนทั้งหลาย ก็ควรจะถือได้ว่ากรรมนั้นเป็นกรรมดี

อธิณหารเป็นสิ่งที่มีจริง และเป็นหลักการสำคัญอันหนึ่งของพระพุทธศาสนา เพราะในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้งนั้น พระพุทธเจ้าจะต้องใช้ปาฏิหาริย์ ๓ อย่างควบคู่กันไปเสมอ การสอนจึงเกิดผล ปาฏิหาริย์ที่ว่านี้ก็คือ :

๑. อธิธิปาฏิหาริย์ ซึ่งหมายถึงการแสดงอิทธิฤทธิ์หรือสิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ ความสามารถในการอ่านจิตใจของผู้อื่นได้อย่างแจ่มแจ้ง

๓. อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ คำสอนที่มีเหตุผล มีลีลาที่สามารถชักจูงให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใส เกิดความเห็นแจ้งและปฏิบัติได้อย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง

การเสกเงินเป็นทองที่ทำได้จริงๆ หมายความว่า เป็นทองอยู่ได้ตลอดไป เป็นเรื่องที่ไม่เคยปรากฏในคัมภีร์ แต่ถ้าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจจิตบันดาลให้ใครคนใดคนหนึ่ง หรือจะให้คนทั้งกลุ่มเห็นเงินเป็นทองไปเอง หรือจะให้เห็นเป็นอะไรก็ได้เช่นนี้แล้ว เคยมีปรากฏในคัมภีร์ เช่นพระพุทธเจ้าทรงบันดาลให้พระนางรูปนันทา เห็นว่ามีผู้หญิงอีกคนหนึ่งนั่งอยู่เบื้องหลังพระองค์ อย่างนี้เป็นต้น เรื่องอย่างนี้เป็นไปได้ แต่อย่าลืมนะ ภาพที่เห็นมิใช่ของจริง แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับในกรณีที่จะทำให้เงินเป็นทองได้จริง ๆ นั้น โดยหลักวิชาเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ มีเรื่องเล่าไว้ในคัมภีร์ธรรมบทตอนหนึ่งว่า ถ้าหากพระองค์จะทรงเนรมิตภูเขามหิมพานต์ทิ้งลูกให้กลายเป็นทองก็สามารถที่จะทำได้ แต่พระองค์ไม่ทำ เพราะทรงเห็นว่าประโยชน์กับโทษที่

จะเกิดขึ้นไม่คุ้มกัน โทษมีมากกว่า เพราะถ้าหากพระองค์จะทำ ก็ทำเพื่อคนอื่น ไม่ใช่ทำเพื่อพระองค์เอง แต่อย่างไรก็ดี เรื่องที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ธรรมบทนี้จะถือเป็นหลักฐานแท้ ๆ ก็ไม่ได้ แต่ถ้าหากเราได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องโลกของโอปปาติกะ จะเห็นได้ชัดว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกของโอปปาติกะ ไม่ว่าจะเป็นทองหรือเป็นเงินเป็นเพชรนิลจินดา หรือเป็นอะไรก็ตามสามารถที่จะเนรมิตให้เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยอำนาจจิต แต่สิ่งที่เกิดในโลกของโอปปาติกะนี้ สำหรับตาของมนุษย์ก็ไม่อาจจะเห็นได้ มือก็จับต้องไม่ได้ แต่ตามความรู้สึกของพวกโอปปาติกะ เขารู้สึกว่าสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกของโอปปาติกะนั้นไม่ใช่ภาพลวงตา มันเป็นสิ่งที่มีจริง ๆ และก็เป็นได้จริง ๆ มีอยู่อย่างยั่งยืนที่สุดตามอำนาจจิต หรือตามอายุของพวกที่อยู่ในภูมินั้น ๆ ถ้าหากเราได้ศึกษาจากแง่ของโอปปาติกะโดยทางหลักวิชาเช่นนี้ ก็จะทำให้เราแน่ใจว่าอภินิหารต่างๆ นี้มีจริง

แต่ตัวอย่างที่ยืนยันว่า อภินิหารมีจริงนั้น ไม่ต้องแสวงหาที่ไหน ให้ดูที่ร่างกายของเรานี้เอง ร่างกายของเราเกิดจากอะไร ? ท่านทั้งหลายไม่รู้สี่กประหลาดใจบ้างหรือ ? อาหารต่าง ๆ ที่เรารับประทานเข้าไปนั้น ในที่สุดก็กลายเป็น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ กระดูก และอวัยวะอื่น ๆ ท่านทราบหรือไม่ว่า อาหารต่าง ๆ ที่ได้กลายเป็นอวัยวะต่าง ๆ ขึ้นมานี้ เป็นเพราะอำนาจจิต ไม่ใช่อำนาจของธรรมชาติที่ไหนเลย คนที่เคยศึกษาในเรื่องวิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดนาม และรูปมาอย่างดีแล้ว ทุกคนก็จะไม่สงสัยในเรื่องอภินิหาร เพราะร่างกายของแต่ละคน ก็ได้เป็นตัวอย่าง แสดงให้เห็นแล้วว่า จิตมีอำนาจยิ่งใหญ่มากสามารถที่จะเสกหรือสร้างสรรค์สิ่งหนึ่ง ให้กลายเป็นอีกสิ่งหนึ่งได้โดยไม่ยาก แต่อย่างไรก็ดี อย่าลืมนะว่า จิตที่มีอำนาจสร้างสรรค์เช่นนี้ไม่ใช่จิตสำนึก มันเป็นจิตไร้สำนึก ให้สังเกตดูว่า เมื่อตอนที่เรายังอยู่ในท้องแม่นั้นทั้งที่มีวิญญูณ แต่ทุกคนก็ไม่มีรู้สึกตัว ตอนนั้นตัวเองมี

วิญญาณ คนที่สามารถจะแสดงอภินิหารต่าง ๆ ออกมาได้ มีหลักสำคัญอันหนึ่งว่า จะต้องสามารถควบคุมจิตสำนึกได้อย่างเด็ดขาด สามารถที่จะตัดความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกกับโลกภายนอกได้อย่างเด็ดขาด พุทธอีกอย่างหนึ่ง สามารถเข้าสมาธิได้ลึกมาก จนกระทั่งถึงขั้นที่ไม่รู้สึกถึงโลกภายนอก ไม่รู้สึกตัวเองว่ามีร่างกายเป็นเนื้อหนัง แล้วจึงจะสามารถเอาอำนาจของจิตไร้สำนึกมาใช้ได้ ซึ่งมันไม่ใช่ของง่ายเลย สำหรับคนสมัยปัจจุบันนี้ที่จะทำได้ ข้าพเจ้าเขียนเรื่องนี้ขึ้นมาอย่างสั้น ๆ ก็เพื่อต้องการที่จะให้สติแก่คนที่สนใจเรื่องปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ว่า อย่าเชื่ออะไรง่ายนัก เราจะต้องมีหลักวิชาด้วยเมื่อดูปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เราจึงจะไม่ถูกเขาหลอกได้ และเพื่อต้องการเตือนสติผู้ที่ไม่เชื่อว่าปาฏิหาริย์มีจริง เพราะถ้าปาฏิหาริย์ไม่มีจริง ๆ แล้ว พระพุทธเจ้าจะทรงประกาศศาสนาให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงเหมือนอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ย่อมเป็นไปได้เป็นอันขาด

เรื่องปาฏิหาริย์ที่คนสงสัยมักจะเป็นเรื่องในทำนองดังกล่าวมานี้ ส่วนปาฏิหาริย์อีกข้อหนึ่ง คือ อาเทศนาปาฏิหาริย์ คนส่วนมากมักจะเชื่อว่าพระพุทธรูปเจ้าทรงทำได้ แต่อย่างไรก็ดี ขอได้โปรดจำไว้ว่า อาเทศนาปาฏิหาริย์ก็มีความสัมพันธ์กับเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ทั้งสองอย่างนี้จะแยกออกจากกันไม่ได้

ส่วนอนุศาสนิปาฏิหาริย์นั้น คนส่วนมากที่ศึกษาธรรมเป็นอย่างดี จะไม่มีใครสงสัยเลย ทุกคนต่างก็ยอมรับว่าพระพุทธรูปเจ้าทรงมีปาฏิหาริย์ข้อนี้มาก

เรื่องอภินิหาร หรือเรื่องปาฏิหาริย์ เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของศาสนาทุกศาสนา คำสอนของนักปรัชญาต่าง ๆ ที่ไม่กลายเป็นศาสนา ก็เพราะขาดเรื่องอภินิหารต่าง ๆ เรื่องอภินิหารต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่ในศาสนาทุกศาสนานั้น จริงอยู่บางอย่างอาจจะเป็นเรื่องเหลือเชื่อหรือเป็นไปได้ แต่ก็อย่าลืมว่า คนที่ไม่เชื่อในเรื่องอภินิหารว่า เป็นสิ่งที่มีจริง ก็เพราะคนเหล่านั้นไม่เข้าใจถึงเรื่องอำนาจจิต ไม่เข้าใจว่ากฎเกณฑ์ของ

ธรรมชาติต่าง ๆ ก็ขึ้นอยู่กับอำนาจจิต เพราะขาดความรู้อย่างเพียงพอในเรื่องนี้จึงทำให้เข้าใจในเรื่องอภินิหารไม่ได้ ข้าพเจ้าอยากจะให้สติแก่พุทธศาสนิกชนไว้สักอย่างหนึ่งว่า เรามีบทสวดมนต์ทำวัตรเช้าอยู่ตอนหนึ่ง ซึ่งเราสวดกันเสมอว่า :-

โย อิมิ โลกิ สเทวกิ สมารกิ สพรหมกิ
 สสุสมณพราหมณิ ปชิ สเทวมนุสสิ สยิ อภิญญา
 สจฉิกิตวา ปเวเทสิ

แปลว่า พระองค์ใดทรงกระทำให้แจ้งด้วยอภิญญาด้วยพระองค์เองแล้ว จึงประกาศให้หมู่สัตว์รู้ ซึ่งมีทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ ในโลกนี้ ในเทวโลก ในมารโลก และในพรหมโลก

บทนี้ ทั้งที่เราสวดมนต์กันอยู่เสมอ แต่ก็ไม่ค่อยจะเฉลียวใจกันว่า เรื่องปาฏิหาริย์เป็นเรื่องที่เราจะต้องเชื่อ ถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว อาจารย์ในสมัยโบราณจะไม่สอนให้เราต้องสวดมนต์กันอย่างนี้เลย จงสังเกตคำว่า “ทรงกระทำให้แจ้งด้วยอภิญญาด้วยพระองค์เองแล้ว

จึงประกาศให้หมู่สัตว์ทั้งหลายรู้” คำว่า อภิญญา แปลว่า ความรู้ชั้นสูง มีอยู่ ๖ อย่างคือ อิทธิวิธี ทิพยโสต เจโตปริยญาณ บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ และ อาสวักขยญาณ การกระทำ ให้แจ้งด้วยอภิญญาเหล่านี้ พระองค์ทรงทำได้เอง ถ้าท่านศึกษาเรื่องอภิญญาให้เข้าใจโดยละเอียดแล้ว ท่านจะไม่กล้าปฏิเสธเป็นอันขาดว่า พระพุทธเจ้า ทรงมีปาฏิหาริย์ และปาฏิหาริย์ไม่ใช่เรื่องสำคัญใน พระพุทธศาสนา

ต้นไม่มีวิญญูณ

* การที่จะศึกษาเรื่องวิญญูณให้เข้าใจอย่าง แจ่มแจ้ง จะต้องศึกษาจากหลักวิชาและข้อเท็จจริง หลายแง่หลายมุม จึงจะสามารถประมวลความเข้าใจ เกี่ยวกับเรื่องวิญญูณได้ถูกต้องและชัดเจน มีนักศึกษา ในทางพระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ดูเหมือนจะ

---

* วิญญูณ ฉบับที่ ๑๐ พทศจิกายน ๒๕๐๘

ไม่มีใครยอมรับกันเลยว่าต้นไม้มีวิญญาณ ทั้ง ๆ ที่เรื่องนี้เป็นที่เข้าใจง่ายไม่ยุ่งยากอะไรเลย แต่ก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจได้

ข้าพเจ้าเคยปาฐกถา เคยสอน เคยเขียนเป็นหนังสือเกี่ยวกับเรื่องต้นไม้มีวิญญาณไว้สิบกว่าปีมาแล้ว ข้าพเจ้ายืนยันอยู่ตลอดมาว่า ตามหลักพระพุทธศาสนาถือว่า ต้นไม้มีวิญญาณ แต่การที่ยังมีนักศึกษาจำนวนไม่น้อยเหมือนกันที่ไม่ยอมรับเรื่องนี้ ก็เพราะคิดกันแต่ในวงแคบคิดถึงแต่ความหมายตามตัวหนังสือเท่านั้น ไม่ได้คิดถึงความหมายระหว่างบรรทัด พระสารีบุตรที่ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่า เป็นเลิศในทางปัญญา ก็เพราะว่าพระสารีบุตรสามารถที่จะแปลความหมายคำสอนของพระพุทธองค์ได้หลายร้อยนัย ซึ่งพระอรหันต์องค์อื่น ๆ ทำไม่ได้

ความหมายระหว่างบรรทัด หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ ความหมายที่นอกเหนือไปจากที่ตัวหนังสือบ่งไว้ชัด เป็นสิ่งที่สำคัญมาก เพราะฉะนั้น ถ้าคนไหน

ไม่สามารถที่จะรู้ถึงความหมายระหว่างบรรทัดหรือความหมายนอกเหนือไปจากตัวหนังสือ ผู้นั้นก็ยอมไม่อยู่ในฐานะที่จะเข้าใจเรื่องต้นไม่มีวิญญูณ เพราะเป็นความจริงที่ว่า พุทธพจน์ที่บอกไว้อย่างชัดเจนว่า ต้นไม่มีวิญญูณนั้น เราจะหาไม่ได้ไม่ว่าในคัมภีร์ไหน ๆ แต่สำหรับความหมายระหว่างบรรทัด ซึ่งข้าพเจ้าหมายความว่า เราจะต้องเอาพุทธพจน์หลาย ๆ แห่งมาปะติดปะต่อกัน แล้วเราก็จะมองเห็นได้เองว่า ตามหลักพระพุทธศาสนาย่อมถือว่า ต้นไม่มีวิญญูณแน่ เหตุผลที่แสดงให้เห็นว่า ต้นไม่มีวิญญูณนั้นมีดังนี้

๑. จะต้องศึกษาให้เข้าใจ คำว่า “วิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป และนามรูปก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญูณ” คำว่าวิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป พระพุทธเจ้าทรงอธิบายไว้เองว่า ได้แก่วิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดมหาภูตรูป ๔ และอุปาทายรูป ๒๔ ในเรื่องอุปาทายรูป ๒๔ นี้ มีข้อความอยู่ตอนหนึ่งว่า “วิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดชีวิต และชีวิตก็เป็น

ปัจจัยให้เกิดวิญญาน” ในเมื่อเราเข้าใจหัวข้อซึ่งเป็นพุทธพจน์อันนี้ดี เราจะเข้าใจได้ไม่ยากเลยว่า **ต้นไม้ย่อมมีวิญญาน เพราะต้นไม้ก็เป็นสิ่งที่มีชีวิต** และพระพุทธเจ้าก็ตรัสไว้แล้วว่า **“วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดชีวิต และชีวิตก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาน”** เมื่อหลักมีอยู่เช่นนี้เราย่อมจะเห็นแล้วว่า ตามหลักพระพุทธศาสนา ย่อมถือได้ว่า ต้นไม้ย่อมมีวิญญานอย่างแน่นอน

๒. จะต้องศึกษาให้เข้าใจคำว่า **วิญญาน** คืออะไร ? ตามที่อรรถกถาได้อธิบายไว้ว่า ธรรมชาติใต้อารมณ์ ธรรมชาตินั้นเรียกว่าวิญญาน คำว่า **รู้** ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงตัวปัญญาคือความเข้าใจต่าง ๆ คำว่า **รู้** ที่เป็นความหมายของคำว่าวิญญาน มีความหมายจำกัดดังนี้ คือ ถ้ารู้ทางตา ก็คือเห็น รู้ทางหู ก็คือได้ยิน รู้ทางจมูก ก็คือรู้สึกกลิ่น รู้ทางลิ้น ก็คือรู้สึกรส รู้ทางกาย ก็คือรู้สึกร้อน อ่อนแข็ง เป็นต้น รู้ทางใจก็คือรู้สึกนึกคิด คำว่ารู้ที่เป็นความหมายของวิญญานนี้ มีความหมายดังที่กล่าวมานี้ เพราะฉะนั้น

ถ้าหากเราพิจารณาดูตามความหมายนี้ให้ละเอียด เราก็คงจะ เข้าใจได้โดยไม่ยากว่า ต้นไม้ต้องมีวิญญาณแน่ เพราะต้นไม้ก็มีรูเหมือนกัน เช่นรู้ว่าแสงแดดอยู่ทางไหน รู้ว่ามันจะหลบจากเงาของต้นไม้ที่ใหญ่กว่า หรือเงาของสิ่งอื่นได้อย่างไร ต้นไม้บางอย่างมีความเจริญถึงขั้นรู้จักจับสัตว์กินเป็นอาหาร ความรู้ของต้นไม้ในลักษณะเช่นนี้ ใคร ๆ ก็รู้ว่ามันมี ขอให้สังเกตว่า ชีวิตที่แรกเกิดใหม่ ๆ ตอนที่ยังเป็นกละตามหลัก พระอภิธรรมก็ถือว่า ตอนนั้นมีวิญญาณแล้ว และ วิญญาณที่มีในขณะนั้นก็คือ กายวิญญาณกับมโน-วิญญาณ ความรู้ของวิญญาณสองอย่างนี้ในขณะนี้ เป็นไปโดยอัตโนมัติเป็นไปโดยไม่รู้สึกรู้ตัว ก็ในเมื่อชีวิต ตอนนี้ยังถือว่า มีวิญญาณแล้ว จะไม่ให้ถือว่าต้นไม้มี วิญญาณได้อย่างไร ?

๓. เหตุผลอีกอันหนึ่งที่ชัดเจนมาก ก็คือ **สิ่งใด ถ้าเกิดจากวิญญาณ สิ่งนั้นย่อมมีความหมาย** คือ อธิบายได้ว่า สิ่งนั้นเกิดมาเพื่ออะไร การที่เราารู้ว่า

วิญญาณมีอยู่ในร่างกายและรู้ว่า วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดรูป คือเป็นปัจจัยให้เกิดร่างกายนั้น ก็โดยอาศัยข้อสังเกตอันนี้ ส่วนต่างๆ ของร่างกาย และพฤติกรรมต่าง ๆ ของร่างกาย ทุกอย่างล้วนแต่มีความหมายทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นเราจึงรู้ว่าวิญญาณมีอยู่ในร่างกาย วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดร่างกาย ส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ก็เหมือนกัน ทุกอย่างของมันมีความหมายทั้งสิ้น พฤติกรรมต่าง ๆ ของมันก็มีความหมายทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นเมื่อเรายอมรับว่า ในร่างกายของคนมีวิญญาณ และยอมรับว่าวิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดร่างกาย แล้วจะไม่ยอมรับว่า ต้นไม้มีวิญญาณได้อย่างไร ขอให้สังเกตว่าส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเกิดและเจริญเติบโตมาจากอาหาร โดยมีวิญญาณเป็นปัจจัย ต้นไม้ก็เหมือนกัน ส่วนต่าง ๆ ของมันก็เกิดและเจริญเติบโตมาจากอาหารที่รากของมันดูดเข้าไป ในเมื่อเรายอมรับว่า วิญญาณทำให้อาหารที่คนเรารับประทานเข้าไป กลายเป็นอวัยวะต่าง ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำไมจึงไม่

ยอมรับว่า ตัวการสำคัญที่ทำให้ต้นไม้ดูดอาหารเข้าไป แล้วกลายเป็นส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ ก็คือวิญญาณ

๔. อนึ่ง ผู้รู้บางคนอาจจะแย้งว่า ต้นไม้เกิดจาก อุตฺ อุตฺในที่นี้ทางอภิธรรมแบ่งออกเป็น ๒ อย่าง คือ สีตอุตฺ อุตฺเย็น และอุณหอุตฺ อุตฺร้อน อุตฺที่ว่านี้ก็คือ อุณหภูมินั่นเอง หมายความว่า ต้นไม้จะเกิดขึ้นมาได้ ต้องอาศัยอุณหภูมิตี่เหมาะสม ถ้าเย็นเกินไปหรือ ร้อนเกินไป ไม่เหมาะแก่สภาพของต้นไม้ชนิดนั้นๆ แล้ว ต้นไม้นั้นก็เกิดและเจริญเติบโตงอกงามขึ้นไม่ได้ เขาบอกว่าต้นไม้ไม่จำเป็นจะต้องเกิดมาจากวิญญาณ มันเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติของมัน โดยอาศัยอุตฺ ดังที่กล่าวมาแล้ว

ข้าพเจ้าคิดว่า เหตุผลอันนี้ฟังไม่ขึ้นเลย เพราะ คนเราจะเกิดขึ้นมาได้ก็ต้องอาศัยอุตฺเหมือนกัน ถ้าเว้น จากอุตฺที่เหมาะสมแก่สภาพของคน คนก็เกิดไม่ได้ แต่จงสังเกตว่า ถ้าฟังอุตฺที่เหมาะสมอย่างเดียว ทำให้ คนเราเกิดขึ้นมาไม่ได้ จะต้องอาศัยวิญญาณด้วย

ถึงต้นไม้มาก็คือเหมือนกัน โปรดอย่าคิดว่า อุณหภูมิตี่เหมาะสมอย่างเดียวก็ทำให้ต้นไม้เกิดขึ้นมาได้ ต้นไม้ทุกอย่างที่จะเกิดขึ้นมาได้ จะต้องอาศัยพืชของมัน และพืชนั้นก็งอกขึ้นมาได้**ต้องเป็นพืชที่มีชีวิต** ถ้าพืชนั้นตาย พืชนั้นก็งอกขึ้นมาไม่ได้ อุตุที่เหมาะสมอย่างเดียวไม่อาจจะทำให้พืชที่ตายแล้วเกิด ขึ้นได้ ปัญหาสำคัญมีอยู่ว่า *ความมีชีวิตในพืชนั้น ๆ เกิดขึ้นจากอะไร ? ถ้าไม่ใช่เกิดจากวิญญาน* อย่าลืมนะว่า พระพุทธเจ้าตรัสว่า **วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดชีวิต และชีวิตก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาน** วิญญานเป็น ธาตุอย่างหนึ่ง ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสเรียกว่าวิญญานธาตุ โปรดสังเกต คำว่าธาตุในทางพุทธศาสนาแปลว่า **พลังงาน** ก็ได้ เช่น คำว่าเตโชธาตุตั้งนี้เป็นต้น ฉะนั้น วิญญานจึงถือได้ว่าเป็นพลังงานอย่างหนึ่ง

๕. ยังมีข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่ง คือ คนเรามีทั้ง ผู้หญิงและผู้ชาย มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย มีการสืบพันธุ์ ต้นไม้มาก็คือเหมือนกัน มีตัวผู้ตัวเมีย มีการผสมพันธุ์

มีการสืบทอด มีเกิดแก่เจ็บตาย ในเรื่องของคน เรายอมรับว่ามีวิญญาณ ต้นไม้ก็มีอะไรหลายอย่างเหมือนกับคน แล้วทำไมจึงไม่ยอมรับว่าต้นไม้มีวิญญาณ คนที่ศึกษาในทางชีววิทยามาอย่างละเอียด ทุกคนจะรู้ดีว่ากรรมวิธีแห่งการเกิดในชั้นมูลฐานของคน ของสัตว์ และของพืชเหมือนกันทั้งสิ้น คนที่ไม่ยอมรับว่า ต้นไม้มีวิญญาณอาจจะเป็นเพราะยึดถือตัวหนังสือในคัมภีร์มากเกินไป จนกระทั่งทำให้เกิดอาการตาลายมีดมัวขึ้นมา ฉะนั้นเรื่องต้นไม้ ๑ ที่เขารู้กันทั่วโลกและยอมรับว่าเป็นความจริง จึงไม่อาจที่จะเข้าใจได้

๖. อนึ่งยังมีมติที่ขัดแย้งอีกอย่างหนึ่งกล่าวคือ ถ้าถือว่าต้นไม้มีวิญญาณ ต้นไม้ก็ควรจะมีอาการดีใจ เสียใจ หัวเราะร้องไห้ อะไรต่าง ๆ ทำนองนี้เป็นต้นด้วย ข้าพเจ้าคิดว่าบางทีเราอาจลืมไปว่า ชีวิตตอนที่เกิดใหม่ ๆ ซึ่งใคร ๆ ก็ยอมรับว่ามีวิญญาณทั้งนั้น ตอนนั้นทำไมจึงไม่มีการหัวเราะร้องไห้ ไม่มีอาการที่แสดงถึงความดีใจหรือเสียใจ ทั้ง ๆ ที่เป็นเช่นนี้ เราทั้งหลาย

ก็ยอมรับว่าชีวิตในตอนนี้มีวิญญูณ บางคนอาจจะแย้งว่า ตอนนั้นไม่มีก็จริง แต่ต่อมาภายหลังในเมื่อชีวิตอันนั้นได้เจริญเติบโตขึ้นมา จนกระทั่งได้ลืมตาขึ้นมามองดูโลกแล้ว ก็จะมีอาการดีใจเสียใจซัด ส่วนต้นไม้มันจะเจริญเต็มที่มันก็ไม่มีอาการเช่นที่ว่านี้ เพราะฉะนั้นจึงถือว่า มันไม่เหมือนกับคน และจะถือว่ามิวิญญูณไม่ได้

อันที่จริงในเรื่องนี้ตอบไม่ยาก คนที่ถูกตัดเอาประสาทออกจากอวัยวะส่วนไหนก็ตาม อวัยวะส่วนนั้นจะไม่มีความรู้สึก หรือถ้าถูกวางยา หรือฉีดยาให้สลบคน ๆ นั้นก็จะไม่แสดงอาการว่าตนเองมีความดีใจเสียใจออกมาได้ นอกจากจะละเมอออกมาจากจิตใจส่วนลึก เพราะสมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิญญูณนั้น ๆ ยังไม่ได้รับความกระทบกระเทือนแต่อย่างใด สมองส่วนที่ได้รับความกระทบกระเทือนในขณะที่สลบก็คือ สมองส่วนที่เป็นเปลือกเท่านั้น เมื่อคนเรายังอยู่ในท้องแม่ก็เหมือนกัน ในเมื่อสมองหรือประสาทยัง

ไม่เจริญ แม้จะรู้ว่าวิญญาณมีอยู่ แต่ก็ไม้อาจจะแสดงอาการอะไรออกมาได้ ไม่รู้สึกตัวอะไรทั้งสิ้น ต้นไม้กับคนมีส่วนที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดก็คือ ต้นไม้ไม่มีสมองไม่มีประสาท ไม่มีตา หู จมูก ลิ้น เพราะฉะนั้นจะมากะเกณฑ์ให้ต้นไม้มีความรู้สึกเหมือนกับคนย่อมเป็นไปได้อยู่เอง เพราะต้นไม้แม้จะถือว่าเป็นวิญญาณ แต่ก็เป็วิญญาณคนละชนิดกับวิญญาณของคน วิญญาณในต้นไม้เป็นวิญญาณชั้นต่ำ ยังไม่เจริญเท่ากับวิญญาณของสัตว์และของคน วิญญาณเป็นผู้สร้างชีวิต ฉะนั้นในเมื่อวิญญาณต่างกัน สภาพของชีวิตก็ย่อมต่างกัน

๗. อนึ่ง บางคนอาจแย้งอีกว่า ถ้าถือว่าต้นไม้มีวิญญาณ ก็ควรจะถือด้วยว่า ต้นไม้ควรจะต้อมีกิเลส และมีกรรมด้วย เพราะตามหลักอภิธรรมถือว่า วิญญาณจะเกิดขึ้นมาได้ต้องอาศัยกรรมและกิเลส ก็ต้นไม้มีกิเลสอยู่ที่ตรงไหน ? มันมีกรรมมาอย่างไร จึงได้เกิดมาเป็นต้นไม้ ข้อแย้งอันนี้ดูเหมือนจะมี

น้ำหนักมาก เหตุผลของฝ่ายที่ถือว่าต้นไม้ไม่มีวิญญาณ ดูเหมือนจะอยู่ที่ข้อนี้มากกว่าข้ออื่น แต่อย่างไรก็ดี ขอให้ท่านได้โปรดพิจารณาดูว่า ต้นไม้มีความดิ้นรน เพื่อความเป็นอยู่ มีการแก่งแย่งแข่งขันกันในเรื่องอาหาร ในเรื่องแสงแดด ในเรื่องอากาศหรือไม่ ? และถ้าจะถามว่า มันทำกรรมอะไร จึงได้เกิดมาเป็นต้นไม้ ข้าพเจ้าคิดว่า ปัญหาเหล่านี้คือ ทำไมพ่อแม่เป็นคน ลูกออกมาจึงได้เป็นคน ? กรรมพันธุ์อันนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ? ใครเป็นคนสร้าง ? ถ้าตอบปัญหาข้อนี้ได้ ก็จะตอบปัญหาในเรื่องต้นไม้ได้เอง

อนึ่งท่านควรจะเข้าใจไว้อีกอย่างหนึ่งว่าการสืบต่อของวิญญาณมีอยู่ ๒ สาย กล่าวคือ :-

สายหนึ่ง วิญญาณสืบต่อโดยทางอาศัยระบบชีวิต หรือพูดอีกนัยหนึ่ง วิญญาณสืบต่อทางสายโลหิต หรือทางกรรมพันธุ์ วิญญาณสายนี้เป็นไปตามกฎที่ว่า วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดชีวิต และชีวิตก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ วิญญาณสายนี้ไม่มีจุติปฏิสนธิ

และอีกสายหนึ่งคือวิญญานสืบต่อโดยวิธีจตุติ และปฏิสนธิ

วิญญานสายแรก เป็นวิญญานชนิดที่มีอยู่ในพืชทุกอย่าง และมีอยู่ในระบบของเซลล์ทุกเซลล์ และมีอยู่ในสัตว์ชั้นต่ำที่ยังไม่มีระบบประสาทเกิดขึ้น ส่วนวิญญานที่สืบต่อโดยวิธีจตุติและปฏิสนธิ จะมีได้ก็เฉพาะแก่ชีวิตที่มีสมอง มีระบบประสาทเกิดขึ้นแล้วเท่านั้น เรื่องการสืบต่อของวิญญานเป็นเรื่องที่มีความหมายสลับซับซ้อนมาก ถ้าไม่ศึกษากันให้ละเอียดแล้วจะไม่มีทางเข้าใจได้เลย

๘. เหตุผลของฝ่ายที่ไม่เชื่อว่าต้นไม่มีวิญญาน ยังมีอีกอย่างหนึ่ง ถ้าถือว่าต้นไม่มีวิญญาน การตัดต้นไม้ก็ต้องเป็นบาปไปด้วย และถ้าหากถือว่าการตัดต้นไม้เป็นบาปแล้ว ก็จะกลายเป็นเรื่องยุ่งยากปฏิบัติไม่ได้ สำหรับฆราวาสทั่ว ๆ ไป ฉะนั้นเมื่อพิจารณาจากเหตุผลอันนี้จึงทำให้รู้สึกว่ ต้นไม้น่าจะไม่มีวิญญาน

ข้าพเจ้าคิดว่า คงจะเป็นด้วยความรู้สึกใน
ทำนองนี้เอง ซึ่งได้มีแม่แก่คนทั้งหลายในสมัยครั้ง
พุทธกาล พระพุทธเจ้าจึงไม่ทรงบัญญัติออกมาให้
ชัดเจนว่า ต้นไม้มีวิญญาณ เพราะถ้าพระองค์ตรัสออก
มาตรงๆ เช่นนี้ ก็จะทำให้เกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติ
แก่คนทั้งหลายโดยใช้เหตุ และจะทำให้พระพุทธานุชา
อยู่ในวงแคบด้วย กล่าวคือคนที่จะปฏิบัติตามได้ก็จะมี
เพียงเล็กน้อย เพราะฉะนั้นพระองค์จึงต้องปล่อยเรื่องนี้
ไว้ให้เป็นเรื่องของผู้มีปัญญารู้อาเอง

การตัดต้นไม้จะเป็นบาปจริงหรือไม่ ? เรื่องนี้
ขอให้ท่านสังเกตดูจากวินัยของพระ เพราะตามวินัย
ของพระมีอยู่ว่า ภิกษุองค์ใดตัดต้นไม้หรือถอนต้นไม้
ภิกษุองค์นั้นจะต้องเป็นอาบัติปาจิตตีย์ ในทำนองเดียว
กัน ภิกษุองค์ใดฆ่าสัตว์เดรัจฉานตาย ภิกษุองค์นั้น
ก็เป็นอาบัติปาจิตตีย์เหมือนกัน จากวินัยของพระนี้
เห็นได้ชัดว่า ภิกษุที่ตัดต้นไม้กับภิกษุที่ฆ่าสัตว์เป็นอาบัติ
ในขนาดเดียวกัน เมื่อวินัยมีอยู่เช่นนี้ ท่านก็คิดเอาเอง

ก็แล้วกันว่า การตัดต้นไม้จะเป็นบาปหรือไม่สำหรับ
พระและฆราวาส ?

แต่อย่างไรก็ดี ท่านควรจะคิดอย่างนี้ด้วยว่า
ภิกษุใดจับต้องผู้หญิงด้วยจิตกำหนด ภิกษุองค์นั้นจะ
ต้องเป็นอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเป็นอาบัติที่หนักรองจาก
อาบัติปาราชิก ส่วนฆราวาสแม้จะจับต้องกันยิ่งกว่าภิกษุ
พระพุทธเจ้าก็ไม่เคยทรงบัญญัติว่า เป็นบาปหรือทรง
บัญญัติว่าไม่ดีในเมื่อหญิงชายคู่กัน เขาเป็นสามีภรรยา
เพราะฉะนั้น ท่านจะเห็นได้ว่าการกระทำอย่างเดียวกัน
แต่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติต่างกัน ในเมื่อผู้ปฏิบัติมีเพศ
ต่างกันหรือมีภาวะต่างกันชานนามีอาชีพที่จะต้องคลุก
คลีอยู่กับโคลน ถ้าเสื้อผ้าของเขาจะเปื้อนโคลน ใคร ๆ
ก็ไม่อาจตำหนิเขาว่าเป็นคนสกปรก แต่ถ้าเป็นข้าราชการ
ซึ่งต้องทำงานอยู่กับโต๊ะเขียนหนังสือถ้าเสื้อผ้าสกปรก
แบบนั้น ใคร ๆ ก็ต้องตำหนิว่าเป็นคนสกปรก ชานนา
แม้จะไม่ถูกตำหนิก็จริง แต่โดยความเป็นจริงแล้ว
เสื้อผ้าของชานนาที่เปื้อนโคลนนั้นสกปรกหรือไม่ ?

ฆราวาสจะมีชีวิตอยู่ได้ จะต้องอาศัยการประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่นการทำงาน ทำสวน การก่อสร้างเหล่านี้เป็นต้น คนเหล่านี้จิตใจยังไม่สูงพอถึงขั้นที่จะสละโลกีย์วิสัย ส่วนพระเป็นผู้ที่สละโลกีย์วิสัยแล้วมีชีวิตอยู่ด้วยปัจจัยสี่ที่คนอื่นเขาถวาย และต้องการที่จะมีชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ข้องแวะกับสิ่งที่จะก่อให้เกิดความกังวลต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการจะให้การปฏิบัติในทางสมาธิและวิปัสสนาดำเนินไปอย่างสะดวก เพราะฉะนั้น เรื่องเดียวกัน คือการตัดต้นไม้สำหรับฆราวาส พระพุทธเจ้าจะทรงบัญญัติไม่ได้เองว่า การทำอย่างนั้นเป็นบาปหรือเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร ส่วนพระนั้นพระองค์จะไม่ทรงบัญญัติก็ไม่ได้ว่า การตัดต้นไม้เป็นอาบัติ เพราะฉะนั้นข้อแย้งหรือข้อสงสัยที่ว่า ถ้าถือว่าต้นไม้มีวิญญาณ การตัดต้นไม้ก็จะเป็นบาปด้วยนี้ ข้าพเจ้าคิดว่า เมื่อเข้าใจเหตุผลดังที่กล่าวมา แล้วก็คงจะเป็นอันหมดปัญหาไป

เหตุผลต่าง ๆ ที่แสดงว่าต้นไม่มีวิญญาณ ดังที่กล่าวมานี้ เป็นแต่เพียงเหตุผลส่วนน้อยที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ ไม่ใช่รายละเอียดทั้งหมด ผู้ที่ต้องการจะทราบรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้ จะต้องอ่านเอาเองจากหนังสือ **พุทธวิทยา** หรือจาก**คำบรรยายพุทธปรัชญา** ซึ่งข้าพเจ้าเขียนเอาไว้มาแล้ว ในหนังสือเหล่านี้ ที่ข้าพเจ้ากล่าวไว้ว่าต้นไม่มีวิญญาณนั้น ไม่ใช่เป็นการกล่าวโดยอัตโนมัติ แต่หากเป็นการกล่าวอย่างมีเหตุผลและมีหลักฐานที่มาจากพระไตรปิฎกชัดเจน ผู้ที่สนใจก็ได้โปรดศึกษาเอาเองจากหนังสือที่กล่าวนั้น

* พระพุทธเจ้าตรัสว่า **มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนเสณฺฐา มโนมยา** แปลว่า วิญญาณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย วิญญาณประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่วิญญาณ พุทธพจน์บทนี้มี ความหมายลึกซึ้งมาก และจากพุทธพจน์บทนี้เองที่ทำให้เรารู้แน่ชัดว่า ตามหลักของพระพุทธศาสนาก็ถือว่า**ต้นไม่มีวิญญาณ**

---

* วิญญาณ ฉบับที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๐๘

การที่เราจะเข้าใจความหมายของพุทธพจน์ บทนี้ได้ถูกต้อง ก็ต่อเมื่อได้ศึกษาพุทธพจน์บทอื่น เทียบเคียงด้วย ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขอเตือนคนที่อ่าน หนังสือแต่เพียงเล่มเดียว หรือตอนใดตอนหนึ่งโดย เฉพาะ และก็ยึดมั่นอยู่แต่ในความหมายเท่าที่รู้ การ ศึกษาแบบนี้จะก่อให้เกิดการเข้าใจผิดได้อย่างมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือผู้ที่รู้บาลี ก็อย่ายึดถือ คำอธิบายจากอรรถกถาให้มากนัก จริงอยู่หนังสือ อรรถกถามีประโยชน์อย่างยิ่ง และจำเป็นอย่างที่สุด ถ้าเราไม่ได้อาศัยอรรถกถาแล้ว เราก็ไม่อาจจะแปล พระไตรปิฎกได้อย่างถูกต้องเลย เพราะฉะนั้นจึงนับว่า เป็นหนังสือที่มีคุณค่าสุดจะพรรณนา แต่เพราะเหตุที่ พระพุทธโฆษาจารย์ผู้เขียนอรรถกถาไม่ใช่พระอรหันต์ แม้ท่านจะเป็นผู้แตกฉานในพระไตรปิฎก ก็ไม่ใช่ หมายความว่าท่านจะเขียนอะไรไม่ผิด เพราะฉะนั้น ผู้ อ่านหนังสืออรรถกถาจะต้องพิจารณาให้ละเอียด และ ถือเอาเฉพาะที่แน่ใจว่ามีหลักพุทธพจน์รับรอง ผู้ที่เคย

อ่านเรื่องเกี่ยวกับเรื่องโลกวิทูที่ท่านอธิบายไว้ในคัมภีร์
วิสุทธิมรรค และในคัมภีร์อัฐฐสาลินี จะเห็นได้ว่าท่าน
อธิบายเรื่องนี้จากความรู้ที่ได้มาจากลัทธิศาสนาพราหมณ์
ในสมัยนั้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าท่านก็ยังมิผิดพลาด เพราะ
ท่านกล่าวว่าโลกนี้มีเขาพระสุเมรุตั้งอยู่กลางโลก และ
รอบเขาพระสุเมรุนี้มีมหาสมุทรลึกถึง ๘ หมื่น ๔ พัน
โยชน์ล้อมรอบ ตัวเขาพระสุเมรุเอง ก็มีความสูงจาก
ระดับน้ำทะเลไปถึงยอดเขาถึง ๘ หมื่น ๔ พันโยชน์
และยังมีอธิบายเรื่องอื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องนี้ ซึ่งในสมัยนั้น
นักปราชญ์ทั้งหลายเชื่อว่าถูกต้อง แต่มาในสมัยปัจจุบัน
ถ้าหากภูเขานี้มีอยู่จริง เราทั้งหลายก็คงจะได้
แลเห็นกันแล้ว และมหาสมุทรที่มีความลึกถึงขนาดนี้
ก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะเส้นผ่าศูนย์กลางของโลก
นี้ไม่ถึง ๘ หมื่น ๔ พันโยชน์ การอธิบายที่ผิด ๆ ใน
ทำนองนี้ยังมีอีกหลายแห่ง แม้แต่การอธิบายที่เกี่ยวกับ
ธรรมะก็มีอยู่เป็นบางแห่งที่ข้าพเจ้ากล้าพูดได้ว่าผิด
ทั้งนี้ก็เพราะมีพุทธพจน์มายืนยันว่าที่ท่านอธิบายมา

นั้นผิดแน่ ตัวอย่างเช่นการอธิบายเรื่องเจโตปริยญาณ เป็นต้น คำอธิบายของท่านในเรื่องนี้ไม่ตรงกับที่พระพุทธเจ้าทรงอธิบายไว้ และในทำนองเดียวกัน คำอธิบายในเรื่อง มโนปุพฺพคมฺมา ธมฺมา นี้ แม้ว่าท่านจะอธิบายไว้ไม่ผิด แต่คำอธิบายของท่านก็แคบเกินไป จนกระทั่งทำให้เกิดความเข้าใจผิด กล่าวคือ ธมฺมา ซึ่งแปลว่า สิ่งทั้งหลายนี้ ท่านอธิบายว่า ได้แก่เจตสิกทั้งหลายเท่านั้น คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ และ สังขารขันธ์ แต่ความเป็นจริง คำว่า ธมฺมา ในที่นี้ หมายถึงรูปธรรม และ หมายถึงธรรมะคือ กฎเกณฑ์ ของสิ่งต่างๆ ด้วย

ที่ข้าพเจ้ากล่าวว่า คำว่าสิ่งทั้งหลายในที่นี้จะต้องหมายถึงรูปธรรมด้วยนั้น ก็เพราะมีพุทธพจน์ในที่อื่นเป็นเครื่องเทียบเคียง เช่น ในเรื่องของโอปปาติกะ พระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า มโนมยรูป ซึ่งแปลว่า รูปคือร่างกายของโอปปาติกะ ทุกอย่างสำเร็จมาแต่วิญญาณ และไม่ใช่เฉพาะแต่ร่างกายเท่านั้น เสื้อผ้า อาหาร ที่อยู่

ภูมิประเทศ แผ่นดิน แม่น้ำ ภูเขา ต้นไม้รูปธรรม
 ทุกอย่างในโลกของโอปปาติกะสำเร็จมาแต่วิญญาณ
 เกิดมาแต่วิญญาณทั้งสิ้น และคำว่าสำเร็จมาแต่
 วิญญาณนี้ ย่อมหมายถึงสำเร็จมาแต่วิบากของกรรม
 ซึ่งเป็นคุณสมบัติของวิญญาณด้วย

ขอให้สังเกตคำว่า **มโนมยา ธมฺมา** เทียบกับ คำว่า
มโนมยรูป มโนมยา ธมฺมา ซึ่งแปลว่า สิ่งทั้งหลายสำเร็จ
 มาแต่วิญญาณ คำว่า มโนมยรูป ก็แปลว่า รูปที่สำเร็จมา
 แต่วิญญาณ ถ้าท่านเอาพุทธพจน์ทั้งสองคำนี้มาเทียบกัน
 และเอาพุทธพจน์อีกแห่งหนึ่งคือ คำว่า **วิญญาณปจฺจยา
 นามรูป** ซึ่งแปลว่า **วิญญาณ เป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป**
 มาเทียบ ท่านก็จะยิ่งเห็น ความหมายของคำว่า มโนมยา
 ธมฺมา ชัดแจ้งยิ่งขึ้น กล่าวคือคำว่า สิ่งทั้งหลายสำเร็จมา
 แต่วิญญาณนั้น คำว่าสิ่งทั้งหลายในที่นี้จะต้องหมายถึง
 รูปธรรมทั้งหลาย ด้วยอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้า
 จึงกล่าวว่า อย่าเชื่อ อรรถกถาทุกอย่าง เพราะอาจจะ
 ทำให้เกิดความเข้าใจ ผิดได้ดังที่กล่าวมา

นักศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป ที่เชื่อกันว่าต้นไม้ไม่มีวิญญาน ก็เพราะพระพุทธรักษาจารย์ท่านกล่าวไว้ใน คัมภีร์อัฐสาลีนี้ ซึ่งเป็นหนังสืออรรถกถาอธิบาย อภิธรรมว่า ต้นไม้ไม่มีวิญญาน แล้วก็เชื่อกันอย่างนี้ มานาน แต่สำหรับคนที่ไม่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ หรือ อ่านแต่ไม่เชื่อ ในเมื่อได้ศึกษาจากพุทธพจน์โดยตรง แล้วทุกคนก็จะมองเห็นว่า ตามหลักพระพุทธศาสนา ย่อมถือว่าต้นไม้มีวิญญานแน่ เป็นที่น่าสงสารสำหรับ บุคคลบางคน ที่หลงยึดถืออยู่แต่ในมติของอรรถกถา ไม่พิจารณาความหมายของพุทธพจน์ให้ละเอียด แล้วก็สอนต่อ ๆ กันมา ข้าพเจ้าเองในสมัยก่อนที่การศึกษา คั้นคว้ายังไม่กว้าง ก็เชื่อว่าต้นไม้ไม่มีวิญญาน แต่มาในปัจจุบัน ความเชื่อที่ว่าต้นไม้ไม่มีวิญญานนั้น ได้สาปสูญ ไปจากจิตใจนานมาแล้ว และยังได้ศึกษามากขึ้นก็ยิ่ง เห็นชัดขึ้นทุกทีว่า ต้นไม้มีวิญญานแน่ และเป็นวิญญาน ตามความหมายของ พระพุทธศาสนา ไม่ใช่วิญญาน ในความหมายของ ศาสนาอื่นหรือลัทธิอื่น

คนที่เข้าใจว่าต้นไม้ไม่มีวิญญาณ สาเหตุอีกอันหนึ่งเป็นเพราะหลงยึดถือคำแปลที่เป็นภาษาไทยมากเกินไป เข้าไม่ถึงความหมายที่แท้จริงของภาษาบาลี เช่นเมื่อถือว่าต้นไม้มีวิญญาณ ก็จะต้องกะเกณฑ์ให้ต้นไม้มีวิญญาณแบบคน และกะเกณฑ์ให้มีความสุข ความทุกข์ เหมือนกับคน หรือสัตว์ทั่ว ๆ ไป ด้วยเหตุนี้แหละจึงไม่อาจที่จะเข้าใจความหมายของคำว่า วิญญาณตามหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง

ท่านลองนึกดู ถ้าเรายอมรับว่าต้นไม้ในโลกของโอปปาติกะมี เสื้อผ้าอาหารที่อยู่และอื่น ๆ ในโลกของโอปปาติกะก็มี และสิ่งเหล่านี้เกิดมาจากวิญญาณทั้งสิ้น ซึ่งความจริงอันนี้พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสไว้ ถ้าเราศึกษาเรื่องนี้ให้เข้าใจดี เราก็จะเข้าใจว่า ต้นไม้ในโลกของมนุษย์ก็มีวิญญาณ และเกิดมาจากวิญญาณได้โดยไม่ยากขอให้ท่านพิจารณาดูให้ดีอย่าหลงเชื่อว่า อุตุนคืออนุภุมิที่เหมาะสมแก่สภาพของต้นไม้เพียงอย่างเดียว จะก่อให้เกิดต้นไม้ได้ เราควรที่จะพิจารณาถึงรายละเอียดอย่างอื่นประกอบด้วย

การที่ข้าพเจ้าพยายามเคี้ยวเชื้ญให้ใครต่อใคร
เชื่อว่าต้นไม้ไม่มีวิญญาณนั้น ก็เพราะเรื่องวิญญาณใน
ต้นไม้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายมาก เมื่อเรามีพื้นเรื่อง
วิญญาณจากต้นไม้ไปก่อน เรื่องวิญญาณของสัตว์และ
คนก็เข้าใจได้ไม่ยาก แต่ถ้าไม่ยอมรับว่าต้นไม้ไม่มีวิญญาณ
ข้าพเจ้าก็กล้าที่จะยืนยันได้ว่า เราจะไม่สามารถเข้าใจเรื่อง
วิญญาณในสัตว์ และในคนได้อย่าง กว้างขวางและถูกต้อง
สมมติว่าเมื่อเอาเมล็ดผลไม้ เช่นเมล็ดมะม่วงปลูกลงไป
ในดิน แล้วเฝ้าดูการเจริญเติบโตของมัน พร้อมทั้งตั้ง
ข้อสังเกตว่าในเมล็ดมะม่วงที่มีชีวิต ซึ่งสามารถที่จะงอก
ได้นั้น ได้มีอำนาจอันหนึ่งแฝงอยู่ และอำนาจที่ว่านี้ก็คื้
วิญญาณนั่นเอง แล้วตั้งข้อสังเกตดูว่า โดยธรรมดาสิ่งใด
ถ้าเกิดจากวิญญาณ สิ่งนั้นย่อมมีความหมาย เพียงแค่นี้
เท่านั้น ท่านก็จะเข้าใจได้โดยไม่ยากเลยว่า ในเมล็ดมะม่วง
ที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นต้องมีวิญญาณแน่ เมื่อวิญญาณยังอยู่
เมล็ดมะม่วงนั้นก็ยังมีชีวิต คื้สามารถที่จะงอกและ

เจริญเติบโตได้ในเมื่อเอาไปปลูก หรือจะมองในมุมกลับ ถ้าชีวิตยังอยู่ วิญญานก็ยังอยู่ ถ้าชีวิตไม่มีวิญญาน ก็ไม่มี พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วในหลักของปฏิจจสมุปบาทว่า วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดชีวิต และชีวิตก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาน วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดรูป และรูปก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาน พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ชัดเจนถึงขนาดนี้แล้ว เพราะฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีปัญหาใด ๆ อีก หากจะกล่าวว่ ต้นไม่มีวิญญาน

เรื่องธรรมชาติเรารู้กันว่าเป็นเรื่องลึกลับ เราพูดกันว่า ชีวิตทั้งหลายเกิดขึ้นตามธรรมชาติ สดแล้วแต่ธรรมชาติจะสร้างสรรค์ขึ้นมา แต่ตัวธรรมชาติที่ว่านี้ ไม่มีใครสามารถที่จะชี้ขาดลงไปว่ามันคืออะไร ? เพราะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นตัว เรารู้กันแต่เพียงว่ามันมี แต่ก็ไม่ทราบว่ามันมีรูปร่างลักษณะอย่างไร ? มันเป็นอะไร ? ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าหากเราจะพยายามสลัดความคิดในเรื่องธรรมชาติที่เราไม่รู้จักนี้ออกไปเสียก่อน แล้ว

พิจารณาการเกิดของเมล็ดมะม่วง โดยตั้งข้อสมมติไว้ก่อนว่า เมล็ดมะม่วงที่มันมีชีวิตและเจริญเติบโตได้นี้เป็นเพราะภายในเมล็ดนี้มีวิญญาณ อย่าลืมนะว่า สิ่งใดถ้าเกิดจากวิญญาณ สิ่งนั้นย่อมมีความหมาย ถ้าเราเฝ้าดูการเกิดของเมล็ดมะม่วง ด้วยความเข้าใจแบบนี้ เราก็จะรู้ได้ทันทีว่า ตัวธรรมชาติที่เราพูดถึงนั้น ก็คือ วิญญาณนี่เอง

วิญญาณ ตามหลักพุทธศาสนาถือว่า เป็น **นามธรรม** คำว่านามธรรมในความหมายอันหนึ่งหมายความว่า ไม่มีรูปร่างตัวตนที่จะมองเห็นหรือจับต้องได้ สัมผัสด้วยประสาททั้ง ๕ ไม่ได้ วิญญาณเป็นอำนาจชนิดหนึ่ง หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่าเป็นพลังงานอย่างหนึ่ง วิญญาณเป็นพลังงานที่สำคัญที่สุดในบรรดาอำนาจหรือพลังงานทั้งหลาย ขอให้ท่านนึกถึงพุทธพจน์ที่ว่าวิญญาณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย วิญญาณประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่วิญญาณ พุทธพจน์ที่พระองค์ได้ตรัสไว้นี้ ก็ได้แสดง

ความหมายออกมาชัดเจนแล้ว เพราะฉะนั้นจึงไม่มีปัญหาอะไรเหลืออยู่อีกเกี่ยวกับต้นไม่มีวิญญาน

ข้าพเจ้าคิดว่าในเมื่อเรามองเห็นแล้วว่า ตัวการที่ทำให้เกิดชีวิตก็คือวิญญาน ซึ่งเราเห็นได้ง่ายจากพืชทั้งหลายนี้แล้ว เรื่องวิญญานในสัตว์และในคนก็จะเข้าใจได้ไม่ยาก และประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่จะได้รับจากการรู้ในเรื่องนี้ ก็คือทำให้เรามีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องวิญญานมากขึ้น เพราะเหตุว่า วิญญานเป็นสิ่งสำคัญมาก เมื่อเราสนใจเรื่องวิญญานแล้ว เราก็ย่อมจะต้องสนใจเรื่องศีลธรรม เพราะเรามองเห็นได้ชัดเจนว่า ความดีความชั่วที่เราได้ทำไว้ มันไม่สูญหายไปไหน ทุกอย่างฝังอยู่ในวิญญาน กลายเป็นคุณสมบัติของวิญญาน ความดีความชั่วไม่ว่าจะทำในที่ลับหรือในที่แจ้ง คนอื่นจะรู้หรือไม่รู้ก็ตาม แต่เราย่อมรู้อยู่แก่ใจทุกขณะว่า ทุกครั้งที่เราทำความดีหรือความชั่ว ความดีหรือความชั่ว จะเกิดขึ้นในสันดานเสมอ และเมื่อเรารู้แจ้งแล้วว่า วิญญานเป็นผู้สร้างชีวิต ชีวิตที่เกิดมาจะ

ดีหรือชั่วประการใด จะมีโชคชะตาวาสนาเป็นประการใด ทั้งหมดย่อมขึ้นอยู่กับความดีและความชั่วที่เป็นคุณสมบัติของวิญญูณ ข้าพเจ้าคิดว่า ใครก็ตามถ้าลงว่าได้รู้แจ้ง เช่นนี้แล้ว ก็จะทำให้หลีกเลี่ยงจากความชั่ว ประพฤติแต่ความดีเสมอ

คนที่เคยคิดว่า **ปลาใหญ่ยอมกินปลาเล็ก** เพราะมันเป็นเรื่องของธรรมชาติที่จะต้องเป็นเช่นนั้น ฉะนั้นการที่คนโง่เสียเปรียบคนฉลาด คนอ่อนแอเป็นเหยื่อของคนแข็งแรงนั้น ก็เป็นเรื่องของธรรมชาติ เช่นเดียวกัน ข้าพเจ้าคิดว่า สำหรับคนที่เข้าใจเรื่องวิญญูณอย่างดีแล้ว เขาจะไม่คิดเช่นนั้น เขาจะไม่เอ่ยถึงคำว่าธรรมชาติเลย แต่เขาจะพูดว่า การที่เป็นเช่นนั้น ก็เพราะสันดานของสัตว์เดรัจฉานมันเป็นเช่นนั้น เรื่องของคนก็เหมือนกัน ถ้าคนไหนมีสันดานคล้ายกับสัตว์เดรัจฉาน ก็ยอมจะถูกลักปลาใหญ่กินปลาเล็กและในเมื่อเขายังประพฤติดัวในทางเปียดเบียนคนอื่นและสัตว์อื่นอยู่เสมอเช่นนั้น เขาก็จะมีสันดาน

เช่นนั้นติดวิญญานไปทุก ๆ ชาติ และด้วยวิบากของกรรมอันนี้ก็จะมีผลก่อดันชีวิตของเขาให้เข้าไปอยู่ในวงจรของชีวิตชนิดที่สัตว์ใหญ่ย่อมกินสัตว์เล็ก และนั่นย่อมหมายความว่าตัวเขาเองจะต้องถูกคนอื่นหรือ สัตว์อื่นที่แข็งแรงกว่ากินเอาไม่รู้จักสิ้นสุด เขาจะหนีจากวงจรชีวิตประเภทนี้ไปไม่ได้ จนกว่าเขาจะได้เปลี่ยนสันดานเสียใหม่ กล่าวคือทำให้เป็นคนมีความเมตตา กรุณา รู้จักสงสารแม้กระทั่งสัตว์เล็ก ๆ ที่ไม่มีทางจะต่อสู้เราได้เลย

ความคิดในเรื่องต้นไม่มีวิญญาน ไม่ใช่เรื่องเล็กและไม่ใช่ว่าเรื่องที่ไม่มีความหมาย ไม่ใช่เรื่องที่ไม่มีความจำเป็น ข้าพเจ้าได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องวิญญานมาเป็นเวลากว่าสิบปีแล้ว ข้าพเจ้ายังมองไม่เห็นว่าการศึกษาเรื่องวิญญานในต้นไม้นี้ไม่มีประโยชน์ หรือไม่มีความจำเป็นแต่ประการใด ตรงกันข้ามข้าพเจ้ายิ่งสังเกตเห็นได้ชัด คนที่ไม่เข้าใจเรื่องวิญญานของตัวเองอย่างแจ่มแจ้ง ก็เพราะความรู้อัน

เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องวิญญาณในต้นไม้เขายังไม่เข้าใจ นับประสาอะไรจะไปเข้าใจเรื่องวิญญาณในสัตว์หรือในคน ซึ่งเป็นวิญญาณที่มีโครงสร้างหรือมีคุณสมบัติที่ซับซ้อนกว่า และเมื่อพูดถึงเรื่องวิญญาณในโลกของโอบปาติกะ ก็ยังไม่มีทางเข้าใจเลย นอกจากจะจำจากตำราหรือจากคนอื่นเขาเล่าให้ฟังเท่านั้น เพราะอะไร ? เพราะถ้าไม่เข้าใจเรื่องวิญญาณในต้นไม้ ก็จะไปหลงเชื่ออยู่แต่ในเรื่องธรรมชาติที่ตัวเองเข้าใจไม่ได้ แล้วก็ยึดถือความเห็นผิดอันนี้เป็นหลักในการวิจัยปัญหาต่าง ๆ โดยหารู้สึกตัวไม่ว่า ธรรมชาติในความหมายที่ตัวยึดถือเอาไว้วันนั้น คือ โมหะใหญ่ที่หุ้มใจของตัวเองไว้จนมองไม่เห็นความจริง แม้กระทั่งเรื่องง่าย ๆ เช่นเรื่องวิญญาณ ในต้นไม้

วิญญาณคือต้นเหตุของสรรพสิ่งทั้งปวง

* ในคัมภีร์คริสตศาสนาได้กล่าวไว้ว่า “แต่เดิมที่เดียวในโลกนี้มีแต่ความว่างเปล่า และในความว่าง

---

* วิญญาณ ฉบับที่ ๒-๓ กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๐๘

๑๓๖ วิญญาณคือต้นเหตุของสรรพสิ่งทั้งปวง

เปล่านี่ได้มีพระผู้เป็นเจ้าของ ซึ่งมีสภาพเป็นวิญญาณสิงสถิตอยู่ทั่วไป ครั้นแล้วพระผู้เป็นเจ้าของก็ได้บันดาลให้เกิดโลกและสิ่งทั้งปวงในโลกรวมทั้งกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งปวงด้วยกฎธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของวัตถุทุกอย่าง กฎเกณฑ์ของนามธรรมทุกอย่าง ก็เป็นสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าได้ทรงสร้างขึ้น”

อนึ่งในศาสนาพราหมณ์ ก็มีมติดคล้าย ๆ กัน อย่างนี้ ดังเช่นในหนังสือภควทศิตาได้กล่าวไว้ว่า “ณะอรชุน อาตมาเป็นพืชของสรรพสิ่งทั้งปวง สากลจักรวาลที่ปรากฏ เว้นจากอาตมาแล้วย่อมมีไม่ได้”

และในหนังสือปรัชญาโยคะก็ได้กล่าวไว้ว่า “ไม่มีสิ่งใดในสากลจักรวาล ซึ่งตั้งอยู่นอกเหนือไปกว่าพระอิศวรหรืออาตมัน คือว่าบรรดาสิ่งทั้งหลายย่อมดำรงอยู่ในพระอิศวรหรืออาตมัน”

และในภควทศิตาก็ได้กล่าวไว้อีกแห่งหนึ่งว่า “พึงรู้ด้วยว่าสิ่งซึ่งแผ่ทั่วสากลจักรวาล ย่อมไม่มี

ความพินาศ ใคร ๆ ก็ไม่อาจทำสิ่งซึ่งไม่เสื่อมสิ้นนี้ให้
พินาศได้”

ข้อความที่กล่าวโดยสังเขปนี้ แสดงให้เห็นว่า
พระผู้เป็นเจ้าของศาสนาคริสต์ และในศาสนาพราหมณ์
เป็นสิ่งที่มียุ่ตลอดกาล ไม่มีความเสื่อมสิ้น เคยมีอยู่
อย่างไรก็มีอยู่อย่างนั้นตลอดชั่ววันรันตร์ และพระผู้เป็นเจ้าของ
ในความหมายดังที่กล่าวมานี้ี้แหละเป็นผู้สร้างโลก
และสิ่งทั้งปวงในโลก

ส่วนหลักในพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าตรัส
ว่า “วิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย วิญญาน
ประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่
วิญญาน” ซึ่งข้อความอันนี้ข้าพเจ้าได้เคยอ้างมาแล้ว
หลายครั้ง เรื่องวิญญานในพระพุทธศาสนาไม่ใช่
เรื่องลึกลับ เพราะคำว่าวิญญานหมายถึง การเห็น
การได้ยิน ฯลฯ เป็นต้น ตาเห็นก็คือวิญญานเห็น
การเห็นเป็นปรากฏการณ์ของวิญญาน หูได้ยินก็คือ
วิญญานได้ยิน การได้ยินเป็นปรากฏการณ์ของ

๑๓๘   วิญญาณคือต้นเหตุของสรรพสิ่งทั้งปวง

วิญญาณ สมอณิกคิตก็คือวิญญาณนิกคิต ความนิกคิต เป็นปรากฏการณ์ของวิญญาณอย่างนี้เป็นต้นวิญญาณ ที่กล่าวมานี้แหละเป็นตัวการที่สร้างร่างกาย และทุกสิ่งทุกอย่างในร่างกาย กฎเกณฑ์ของร่างกายทุกอย่าง การเคลื่อนไหวหรือการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ก็เกิดจากวิญญาณ วิญญาณเป็นผู้บังคับควบคุมการเกิดการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงทุกอย่าง ข้อความต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ ข้าพเจ้าได้เคยอธิบายมาแล้ว ทั้งสิ้นและที่ต้องนำมากล่าวอีกครั้ง เพื่อเป็นการทบทวนเพื่อให้เข้าใจว่า วิญญาณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวงจริง ๆ และที่อ้างหลักของคริสต์ศาสนาและของศาสนาพราหมณ์ด้วย ก็เพื่อให้เข้าใจเรื่องวิญญาณในพระพุทธศาสนาง่ายขึ้น

แต่อย่างไรก็ดี อย่าลืมนะว่า วิธีคิดตามแบบของพระพุทธศาสนาจะต้องคิดไปตามเหตุผล และจากข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้แบบเดียวกับทางวิทยาศาสตร์ และถ้าหากเราจะถามว่า โลกแผ่นดินเกิดขึ้นมาได้อย่างไร ?

ใครเป็นผู้สร้าง ? พระพุทธเจ้าจะไม่ทรงตอบ เพราะไม่มีประโยชน์ในการที่จะทำให้คนเราพ้นจากความทุกข์ แต่ถ้าจะถามว่า ร่างกายอันนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ? ใครเป็นผู้สร้าง ? ปัญหาอย่างนี้พระพุทธเจ้าทรงตอบ เพราะเป็นปัญหาที่สามารถจะพิสูจน์ได้ด้วยตัวเอง และเป็นเรื่องที่จะต้องรู้ด้วย ดังที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่าพระเสขะจิกฺขุ์แจ้งซึ่งแผ่นดินนี้ คำว่าพระเสขะ หมายถึงพระอริยบุคคล และคำว่าแผ่นดินนี้หมายถึง อดตภาพหรือนามรูปอันนี้

อนึ่ง ถ้าหากจะถามอีกว่า ความจริงพระพุทธเจ้า ทรงทราบหรือเปล่าว่า โลกคือแผ่นดินเกิดขึ้นมาได้ อย่างไร ? ข้าพเจ้ากล้ายืนยันได้ว่า เรื่องนี้พระพุทธเจ้า ทรงทราบแน่นอน แต่ไม่ได้ตรัสไว้อย่างละเอียดพิศดาร นอกจาก จะทรงแนะแนวไว้เท่านั้น เช่นครั้งหนึ่งมี พราหมณ์ผู้หนึ่งได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า โลกคือ แผ่นดินนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ? แทนที่จะทรงตอบ อย่างตรงไปตรงมา พระองค์ก็ตรัสแนะแนวไว้ว่า เมื่อ

ต้องการจะรู้เรื่องโลก ภายนอกก็จงหาคำตอบจากโลก ภายใน คือร่างกายอันยาวาวาหนาศีบนี้ พระองค์ได้ทรงยืนยันว่า พระองค์ได้ทรงบัญญัติความเกิดของโลก และความดับของโลกไว้ที่ร่างกายนี้ คำตอบเพียงสั้น ๆ นี้อธิบายได้หลายแนว แนวหนึ่งก็คือหมายความว่า ถ้าผู้ใดเรียนเรื่องร่างกายให้รู้อย่างเจนจบทุกแง่มุม ทั้งในด้านเคมีและฟิสิกส์ และในด้านจิตวิทยา และอื่น ๆ อย่างทะลุปรุโปร่งแล้ว ก็สามารถที่จะหาคำตอบได้ว่า โลกนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร และจะพินาศไปเพราะอะไร

แต่อย่างไรก็ดี คนที่จะเรียนรู้เรื่องโลกของวัตถุ เรียนรู้เรื่องสากลจักรวาลทั้งหมด ถ้าหากไม่ได้เรียนรู้เรื่องจิตใจ หรือวิญญาณให้รู้แจ้งแทงตลอดทุกแง่มุมแล้ว จะไม่มีทางรู้แจ้งเรื่องโลกของวัตถุได้เป็นอันขาด ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นศาสตราจารย์สาขาไหนก็ตาม และยิ่งกว่านั้น แม้จะเอาศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญทาง

วิทยาศาสตร์ทุก ๆ สาขามารวมกันเพื่อที่จะตอบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องชีวิต และเรื่องสากลจักรวาลก็ไม่มีทางที่จะได้คำตอบที่สมบูรณ์ เว้นไว้แต่ท่านศาสตราจารย์เหล่านั้นจะได้เรียนรู้ถึงเรื่องของวิญญานอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งนี้เพราะอะไร ? เพราะวิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง เพราะฉะนั้นในเมื่อไม่รู้แจ้งเรื่องวิญญาน ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอีกอย่างหนึ่งนอกจากวัตถุ จึงไม่อาจที่จะรู้แจ้งความจริงของสรรพสิ่งทั้งปวงได้

อนึ่ง นักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายในทางวัตถุก็เพิ่งเข้าใจไว้ด้วยว่า สำหรับผู้ที่เรียนและมีความรู้เรื่องวิญญานแต่ในแง่ของวิญญานไม่มีความรู้ในเรื่องวัตถุ ก็ไม่อาจที่จะรู้แจ้ง เรื่องวิญญานได้อย่างละเอียด คนที่จะรู้แจ้งเรื่องวิญญาน จะต้องเรียนให้รู้ถึงกฎเกณฑ์ทางวัตถุด้วย นักศึกษาสมัยปัจจุบันส่วนมาก ก็มักจะศึกษาแต่ในทางของตัว ไม่พยายามที่จะศึกษาเรื่องวิญญานตามหลักพระพุทฺธศาสนา และคนที่เรียน

ทางพระพุทธศาสนาก็มักจะไม่ค่อยมีความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ อันนี้เป็นความบกพร่องด้วยกันทั้งสองฝ่าย พระพุทธเจ้าไม่ใช่จะทรงรอบรู้แต่ในทางธรรมอย่างเดียว แต่พระองค์ทรงเป็นโลกวิทูรู้แจ้งเรื่องโลกด้วย ข้าพเจ้าปรารถนามานานแล้ว ที่จะแลเห็นนักวิทยาศาสตร์ที่เชี่ยวชาญในสาขาของตน ได้เข้ามาศึกษาทางพระพุทธศาสนาอย่างชนิดที่เอาเป็นเอาตาย ไม่ใช่ใช้เวลาว่างมาเรียน ถ้าในเมืองไทยมีคนอย่างนี้เกิดขึ้น ไม่ช้าคนไทยจะรู้จักว่าพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่มีความล้ำเลิศอย่างไร เพราะปัญหาทุก ๆ อย่างที่เราแก้กันไม่ตกในเวลานี้ นั้น สามารถที่จะแก้ได้ด้วยหลักการทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ข้าพเจ้าไม่ใช่เป็นผู้รอบรู้ในทางโลก แต่ก็รู้ว่าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขา มีประโยชน์ในทางที่จะทำให้คนสมัยปัจจุบันเข้าถึงเนื้อแท้ของพระพุทธศาสนา และรู้จักนำหลักของพระพุทธศาสนาไปพัฒนาบ้านเมืองได้ทุกด้าน

ร่างกายคือปรากฏการณ์ ของวิญญานทางวัตถุ

การที่จะศึกษาให้รู้ว่า วิญญานคืออะไร ? มีอำนาจยิ่งใหญ่เพียงใด ? ควรจะเรียกได้หรือไม่ว่า วิญญานก็คือพระผู้เป็นเจ้าของผู้สร้างโลกและสิ่งทั้งปวงในโลก ? วิญญานมีคุณลักษณะที่จะเป็นสัพพัญญูได้จริงหรือไม่ ? ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เราจะตอบได้โดยไม่ยากเลย ถ้าหากท่านเข้าใจซึ่งว่า ร่างกายก็คือปรากฏการณ์ของวิญญานในทางวัตถุ หรือพูดอีกนัยหนึ่ง ในเมื่อต้องการจะรู้ว่าวิญญานมีสมรรถภาพอย่างไร ก็ขอให้พยายามศึกษาเรื่องของร่างกายให้เข้าใจอย่างแตกฉาน ทั้งในทางฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และในทางจิตวิทยาแผนปัจจุบัน แล้วท่านจะรู้เองว่า วิญญานเป็นต้นเหตุของสรรพสิ่งทั้งปวงในสากลจักรวาล เพราะอะไร ? เพราะว่าโครงสร้างของร่างกายและการทำงานต่าง ๆ ภายในร่างกายก็คือปรากฏการณ์ของวิญญานที่แสดงออกมานั่นเอง ขอให้สังเกตอย่างนี้

คำพูดก็ดี ตัวหนังสือก็ดี ถ้าหากว่าเราไม่นึกแต่ในแง่ของวัตถุอย่างเดียว ท่านก็จะมองเห็นได้ชัดว่า คำพูดและตัวหนังสือนั้นก็คือการแสดงออกของวิญญาณในรูปหนึ่ง เพราะก่อนที่คนเราจะพูดหรือเขียนอะไรออกมา วิญญาณต้องคิดต้องประดิษฐ์ต้องจัดสรรคำพูดและตัวหนังสือจึงจะออกมาในรูปนั้น ๆ คนที่มีความคิดลึกซึ้งที่มีความฉลาดรอบรู้มากย่อมพูดและเขียนได้ลึกซึ้งสลับซับซ้อน เครื่องจักรต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ถ้าหากเป็นสิ่งทีประณีตและซับซ้อนเพียงไร ก็แสดงให้เห็นถึงความประณีตของความนึกคิด และสติปัญญาที่เกิดมาจากวิญญาณเพียงนั้น เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงกล่าวว่า ถ้าท่านศึกษาเรื่องดังกล่าวให้รู้อย่างดีทุก ๆ แง่แล้ว ก็สรุปด้วยเหตุผลที่ว่า สิ่งใดถ้าเกิดจากวิญญาณ สิ่งนั้นย่อมมีความหมาย อย่างนึกคิดแต่ในแง่ของวัตถุอย่างเดียว อย่างนึกถึงแต่กฎเกณฑ์ในทางวัตถุ อย่างเดียว แต่ขอให้นึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าผู้รู้แจ้งโลก ที่ได้ตรัสไว้ว่า วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนาม

และรูป วิญญาณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย วิญญาณ ประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่ วิญญาณ ถ้าท่านไม่คิดแต่ในแง่ของวัตถุที่เคยเรียน รู้มาแต่คิดในแง่ของพระพุทธศาสนาด้วยแล้วท่านลอง หลับตาเข้าสมาธิ นึกถึงข้อความที่ว่า ร่างกายก็คือสิ่งที่ แสดงให้เห็นถึงสมรรถภาพของวิญญาณ ร่างกายก็คือ ปรากฎการณ์ของวิญญาณในทางวัตถุ ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า เหลือเกินว่า สำหรับบุคคลที่มีพื้นพอที่จะเข้าใจเรื่อง วิญญาณในความหมายของพระพุทธศาสนา และเข้าใจ เรื่องวิทยาศาสตร์ทางวัตถุ ในที่สุดท่านก็จะสามารถสรุป เรื่องของวิญญาณได้ดังที่ได้กล่าวมา

อันที่จริง เรื่องนี้ไม่ใช่ว่าจะเข้าใจยากจนเกินไป สาเหตุที่ไม่เข้าใจกัน เป็นเพราะมัวไปหลงยึดถือใน ความคิดแบบเก่า ๆ เพราะไม่รู้ว่ายึดถือกันมาผิด เช่น คำว่าธรรมชาติ คนที่จะใช้คำนี้ได้ถูกต้องว่า หมายถึง อะไรมีขอบเขตอย่างไร ก็ต่อเมื่อได้พิสูจน์ความเป็นไป หรือกฎเกณฑ์ของสิ่งนั้น ๆ ลงตัวหมดแล้ว ถ้าหากยัง

พิสูจน์ไม่ได้ลงตัวก็ไม่ควรจะใช้คำว่าธรรมชาติ เพราะจะทำให้เกิดความหลงผิดโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว ดังที่ได้เคยชี้แจงมาแล้วในตอนต้นๆ เช่นเมื่อเราจะพูดว่า เอน้ำใส่กาต้มนจนเดือด ทำไมจึงมีไอเกิดขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดก่อนที่เราจะตอบว่า เพราะธรรมชาติของมันเป็นเช่นนั้นก็ต่อเมื่อเราได้พิสูจน์แล้วว่า ถ้าความร้อนในน้ำถึง ๑๐๐ องศาเซลเซียส เอน้ำก็เดือดอย่างนี้ทุกครั้ง พิสูจน์อย่างไรก็ลงตัวอย่างนี้ เราจึงจะพูดได้ว่า เพราะธรรมชาติของมันเป็นอย่างนั้น ในทำนองเดียวกัน ก่อนที่เราจะพูดว่าทำไมฝนจึงตก หรือแดดจึงออกในเวลากลางวัน อะไรเหล่านี้เป็นต้น ถ้าหากเราจะพูดว่า เพราะธรรมชาติของมันเป็นอย่างนั้น ก็ควรจะได้ศึกษาเรื่องนี้โดยละเอียด พิสูจน์ลงตัวได้หมดแล้ว แต่เรื่องของชีวิตของคนเรา คนส่วนมากทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ศึกษาอย่างไม่รู้ถึงกฎเกณฑ์โดยละเอียดทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม แต่ก็ชอบที่จะพูดกันว่า คนเราเกิดขึ้นมาตามธรรมชาติสุดแล้วแต่ธรรมชาติจะสร้างสรรค์ให้เป็นไป เขาพูด

เขายืนยันทั้ง ๆ ที่ก็ไม่รู้ว่า ธรรมชาติที่ตนเองพูดถึงนั้น หมายถึงอะไรกันแน่ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงได้แนะนำ มาแล้วว่า ในการคิดถึงเรื่องชีวิตตามแนวของ พระพุทธศาสนาอย่าได้เอาคำว่า ธรรมชาติมาใช้ ให้ปิดคำนี้ ออกไปก่อน

ร่างกาย คือปรากฏการณ์ของวิญญานใน ทางวัตถุ ขอดีโปรดนำคำพูดประโยคนี้อมาพิจารณา บ่อย ๆ หรือถ้าหากพูดอย่างนี้ไม่เข้าใจสำหรับบางคน ก็ขอให้คิดอย่างนี้ว่า ร่างกายก็คือ ตัวอย่างที่แสดง ให้เห็นถึงสมรรถภาพของวิญญาน และอย่าลืมที่จะ นึกฟ่วงท้ายว่า สิ่งใดถ้าเกิดจากวิญญาน สิ่งนั้นย่อม มีความหมาย และได้โปรดนึกถึงชีวิตในโลกของ โอบปาติกะด้วย สมรรถภาพของวิญญานใหญ่หลวง มหัศจรรย์ยิ่งกว่าสิ่งใด ๆ ทั้งหมดในโลก คำว่า วิบาก ของกรรม มีความหมายหลายอย่างและความหมาย อย่างหนึ่งก็คือ หมายถึงสมรรถภาพของวิญญาน สมรรถภาพทุก ๆ อย่างไม่ว่าในแง่ไหน ก็เรียกว่าวิบาก

ของกรรม ทำไมจึงเรียกสมรรถภาพว่าวิบาก ก็เพราะสมรรถภาพทุกอย่างเกิดจากกรรม คือการกระทำทางกายทางวาจาหรือทางใจ สมรรถภาพหรือวิบากเป็นเจตสิก คือเป็นคุณสมบัติของวิญญูณ เป็นสิ่งที่จะติดตามวิญญูณไปทุกหนทุกแห่ง สมรรถภาพของวิญญูณสามารถสืบต่อจากชาติหนึ่ง ไปยังอีกชาติหนึ่งได้ และในเมื่อคนเราฝึกฝนหรือหัดทำอะไรได้อะไรสักอย่าง สมรรถภาพก็ย่อมจะเพิ่มพูนขึ้นโดยลำดับ พระพุทธเจ้าได้เคยตรัสไว้ว่า คนเราได้เวียนว่ายตายเกิดมาแล้ว นับเป็นอสงศยแสนกัปป์ กัปป์ก็คืออายุของโลก อสงศยแสนกัปป์เป็นตัวเลขที่ไม่อาจจะประมาณได้ว่ามีมากเพียงใด หรืออีกนัยหนึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสต่อไปว่า ไบไม่มีในชมพูทวีปทั้งหมด ก็น้อยกว่าจำนวนของชาติที่คนเราได้เวียนว่ายตายเกิดมาแล้ว แง่นี้ควรจะนึกเอาไว้บ้าง

ข้าพเจ้าได้ทราบจากผู้ที่เกี่ยวข้องชาฎาทางอิเล็กทรอนิกส์คนหนึ่งเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่า ร่างกายของคนเรานี้ก็

เป็นเสมือนหนึ่งเครื่องปฏิมากรปรมาณูเพื่อสันติ เพราะร่างกายได้สร้างพลังงานอิเล็กทรอนิกส์ให้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา แล้วก็สามารถที่จะควบคุมไว้ได้ด้วยทฤษฎี อันนี้ สำหรับข้าพเจ้าไม่รู้สึกระหลาด เพราะเข้าใจมานานแล้วว่า การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นไปในรูปไหน ย่อมขึ้นอยู่กับวิญญานในวัตถุนั้น ๆ ซึ่งทฤษฎีอันนี้คนส่วนมากไม่ยอมรับเพราะเข้าใจไม่ได้ และผู้รู้ทางพระพุทธศาสนาที่ใคร ๆ ก็ยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ดีนั้นก็มักจะกล่าวหาว่า มติอันนี้ไม่ใช่ของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าไม่ได้เคยตรัสไว้ ข้าพเจ้าได้ไปเที่ยวคว้าเอามติของศาสนาอื่น แล้วก็มาอ้างว่าเป็นมติของพระพุทธศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าได้เคยชี้แจงเรื่องนี้ไว้แล้วโดยละเอียดในหนังสือ พุทธวิทยา เล่ม ๑ ซึ่งหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้เขียนและพิมพ์ เป็นเวลาสิบกว่าปีมาแล้ว ในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้ชี้แจงถึงหลักฐานและเหตุผลโดยละเอียด เพราะฉะนั้น

ผู้ที่สนใจต้องการหารายละเอียดต้องไปอ่านในหนังสือเล่มนี้หรือหนังสือ คำบรรยายพุทธปรัชญาภาค ๒

การพยายามมองให้เห็นด้วยปัญญาว่า วิญญาณเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เป็นเสมือนหนึ่งพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของที่สร้างโลกและสิ่งทั้งปวงในโลก กฎเกณฑ์ธรรมชาติต่าง ๆ ในทางวัตถุ ก็เกิดมาจากวิญญาณที่มีอยู่ในวัตถุนั้น ๆ และจากวิญญาณที่เกี่ยวข้องกัน การมองเห็นถึงความจริงข้อนี้เป็นสิ่งที่มีประโยชน์มาก เพราะมันทำให้เราเข้าใจถึงความลึกซึ้งของชีวิตต่าง ๆ และทำให้เรารู้สึกว่า ตัวเราจะว่าตายก็ใช่ หรือจะว่าไม่มีความตายเลยก็ใช่ วิญญาณมีการเกิดดับเสมออยู่ทุกขณะ ดับก็คือตาย เกิดก็คือเกิดใหม่ วิญญาณมีการตายและการเกิดใหม่อยู่เสมอ ตราบใดที่วิญญาณยังมีต้นเหตุและอุปาทานอยู่ วิญญาณก็จะไม่มีการตาย ไม่มีการสูญ เพราะตายแล้วก็เกิดอีก และเกิดทันทีด้วย และถ้าวิญญาณเกิดขึ้นเมื่อใด วิญญาณก็สร้างรูปสร้างร่างกายขึ้นมาทันที ซึ่งรูปหรือร่างกายที่วิญญาณสร้าง

ขึ้นมานี้เป็นอนันตะ คือไม่มีใครกำหนดได้ว่าจะต้องมี
เท่านั้นเท่านี้ หรือจะต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ เพราะตัว
วิญญูณเองก็เป็นอนันตะ ผู้ที่เข้าใจความจริง อันนี้อย่าง
ลึกซึ้ง เขาจะไม่ประหลาดใจเลยถ้าหาก นักสำรวจอวกาศ
เกิดไปสำรวจพบชีวิตในโลกอื่นที่มี กฎเกณฑ์ต่างจาก
ชีวิตในโลกนี้โดยสิ้นเชิง เพราะคน ที่รู้แจ้งเรื่องวิญญูณ
นี้ เขาย่อมรู้อยู่แก่ใจว่า ชีวิตจะเกิดในรูปไหนก็ได้สุดแล้ว
แต่สภาพของวิญญูณ

การศึกษาเรื่องวิญญูณให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ถึง
ขนาดดังที่กล่าวมานี้ เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก ถ้าหากท่าน
มีพื้นความรู้พอที่จะศึกษาเรื่องปฏิจจสมุปบาท ให้เข้าใจ
อย่างแตกฉาน และพร้อมกันนั้นต้องสามารถเข้าสมาธิ
ได้ด้วย และหมั่นเข้าสมาธิอยู่เสมอ ความเข้าใจในเรื่อง
เหล่านี้จะค่อย ๆ แตกขึ้นมาเอง **คนที่เรียนเรื่อง
วิญญูณให้เข้าใจโดยไม่เรียนเรื่องปฏิจจสมุปบาทให้รู้
แจ้งและโดยไม่ได้ฝึกสมาธิให้ดีย่อมไม่อาจจะทำได้** และ
ถ้าหากผู้ที่เรียนเรื่องปฏิจจสมุปบาท เป็นบุคคลที่มีพื้น

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างดีมาก่อน ก็จะทำให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิญญาณเพิ่มพูนทวีขึ้นอีกหลายเท่า แต่ทั้งนี้ก็อย่าลืมน่าต้องมีสมาธิที่ดีด้วย เพราะคนที่เรียนมาดี จำหลักเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้แม่นยำและถูกต้องตามความเป็นจริง พร้อมทั้งมีสมาธิที่ดีด้วยนั้น สมองของเขาก็อาจจะกลายเป็นสมองอิเล็กทรอนิกส์ในทางที่เขาได้เรียนมาได้อย่างง่ายดาย พระพุทธเจ้าเป็นสัพพัญญู ซึ่งหมายความว่า ไม่ว่าใครจะถามอะไร หรือตรงต้องการจะรู้อะไรก็ทรงรู้ได้โดยไมยาก ไม่ต้องใช้ความคิด เพียงแต่ทำจิตให้สงบหรือทำจิตให้นิ่ง หยุดจากการคิดในเรื่องอื่นเพียงชั่วขณะจิตเดียว คำตอบที่ตรงการก็จะออกมาทันที คนโดยมากที่อ่านเรื่องของข้าพเจ้าที่เกี่ยวกับเรื่องวิญญาณ และไม่ยอมเข้าใจหรือไม่ยอมเชื่อนั้น ข้าพเจ้ารู้ดีว่าเป็นเพราะอะไร เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงไม่เดือดร้อน ไม่ว่าใครจะคัดค้านหรือแสดงความไม่เห็นด้วย อย่างไรก็ตาม แต่สำหรับคนที่มิมีพื้นหรือมีทางที่จะเข้าใจเรื่องนี้ ข้าพเจ้าเคยสังเกตมาแล้วหลายคน เห็น

ได้ชัดว่า พุดไม้ก็คำเขาก็เข้าใจและเท่าที่สังเกตมา คนที่เข้าใจได้ว่องไว จะต้องเป็นคนที่มีความรู้มาดี และไม่ยึดมั่นในทฤษฎีใด ๆ ทั้งหมดเขาเกาะไว้แต่เพียงชั่วคราว เพื่อประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง และพร้อมกันนั้นเขาก็พร้อมที่จะปล่อยวาง คนอย่างนี้เข้าใจเรื่องที่ข้าพเจ้าพูดง่าย แต่ที่น่าสังเกตอีกอย่างก็คือ คนเหล่านี้ชอบนั่งสมาธิอยู่เสมอ

วิบากของกรรมที่ยิ่งใหญ่ก็คือสมรรถภาพ

ของวิญญานในการสร้างสรรค์ชีวิต

* ในทางวิทยาศาสตร์ เมื่อเราพูดถึงสสารเราก็ต้องพูดถึงโครงสร้างและคุณสมบัติของมัน เพราะความเป็นสสาร ซึ่งจะเป็นชนิดใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับโครงสร้างและคุณสมบัติของมัน ถ้าโครงสร้างเปลี่ยน คุณสมบัติเปลี่ยน ความเป็นสสารอันนั้นก็เปลี่ยนไปด้วย ด้วยหลักอันนี้ นักวิทยาศาสตร์จึงสามารถที่

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๔ เมษายน ๒๕๐๙

จะทำสสารอย่างหนึ่งให้กลายเป็นอีกอย่างหนึ่งได้ ถ้าหากว่ามีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ในอันที่จะทำลายโครงสร้างของวัตถุและควบคุมมันได้ ในทำนองเดียวกันเมื่อเราพูดถึงวิญญาณ เราก็ต้องพูดถึงโครงสร้าง และคุณสมบัติของวิญญาณด้วย และถ้าหากโครงสร้าง หรือคุณสมบัติของวิญญาณของใครเปลี่ยนสภาพของวิญญาณของคนนั้นก็ย่อมต้องเปลี่ยนไปด้วย

โดยปกติเมื่อพูดถึงวิญญาณก็หมายถึงการเห็น การได้ยิน และความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ แต่วิญญาณในความหมายดังที่กล่าวมานี้ จะมีไม่ได้หรือปรากฏขึ้นมาไม่ได้ ถ้าหากในตัวของวิญญาณไม่มีเวทนา ไม่มีสัญญา และไม่มีสังขาร (สังขารในที่นี้หมายถึง คุณธรรมและอธรรมต่างๆ) เพราะวิญญาณจะปรากฏขึ้นมาได้ ก็ต่อเมื่ออาศัยนามธรรมเหล่านี้ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของวิญญาณ เป็นปัจจัยให้วิญญาณเกิดขึ้น วิญญาณถ้าปราศจากสิ่งเหล่านี้แล้ว วิญญาณก็จะ

หมดสภาพความเป็นวิญญาน และการที่วิญญานของ
คนเราแตกต่างกัน ก็เพราะคุณสมบัติของวิญญานไม่
เหมือนกัน เช่นวิญญานของคนบางคนสะสมเอาวิบาก
ของความสุขไว้มาก แต่วิญญานของคนบางคนสะสม
เอาวิบากของความทุกข์ไว้มาก นอกจากนี้ยังจะแตก
ต่างกันในเรื่องรายละเอียดอีกเช่น วิญญานของคน
บางคน มากไปด้วยวิบากของความสุขที่เกิดจากกรรม
ที่สุจริต ส่วนวิญญานของคนบางคนมากไปด้วยความ
ทุกข์ที่เกิดจากความทุจริตอย่างนี้เป็นต้น รายละเอียด
เกี่ยวกับเรื่องสัญญา และสังขารยังจะมีความแตกต่าง
กันอีก ด้วยเหตุนี้วิญญานของแต่ละบุคคลจึงมีลักษณะ
เป็นของเฉพาะตัว ซึ่งลักษณะเฉพาะที่ว่านี้เกิดขึ้น
จากความแตกต่างกันในเรื่องวิบากของเวทนาสัญญา
สังขาร

ผู้ที่ต้องการจะศึกษาให้เข้าใจถึงโครงสร้างของ
วิญญานอย่างละเอียดจะต้องศึกษาพระอภิธรรม ถ้า
ศึกษาแต่ทางพระสูตรอย่างเดียว จะไม่รู้รายละเอียด

เกี่ยวกับสภาพของจิตใจอย่างลึกซึ้ง แต่คนที่จะศึกษาพระอภิธรรมให้เข้าใจดีได้นั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีเขาวนไวยุทธวิธีเป็นพิเศษและความจำต้องดีด้วยไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถศึกษาพระอภิธรรมให้เข้าใจได้ นอกจากนี้ควรจะต้องศึกษาวิชาอื่นประกอบด้วย เช่น ชีววิทยา จิตวิทยาตลอดถึงความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ทั่วไปประกอบด้วย บุคคลที่มีความรู้ในทางวิทยาศาสตร์มาอย่างดี โดยมากจะศึกษาพระอภิธรรมเข้าใจง่ายและเข้าใจได้ลึกซึ้งกว่าบุคคลประเภทอื่น แต่ทั้งนี้ก็ต้องจำไว้ อย่างหนึ่งด้วยว่า ผู้ที่ศึกษามาแต่ในทางวิทยาศาสตร์ ถ้ายึดมั่นถือมั่นแต่ในหลักวิชาที่ตัวเองเรียนมา ก็จะไม่มีความเข้าใจเรื่องพระอภิธรรมได้เลย ผู้ที่เป็นปราชญ์ในทางไหนมากก็ตาม เมื่อมาเรียนทางพระพุทธศาสนาแล้ว จะต้องวางความรู้ของตัวเองไว้ก่อน จึงจะสามารถเข้าใจเรื่องในพระพุทธศาสนาได้ตลอด และเมื่อเข้าใจดีแล้ว จึงค่อยเอาความรู้ที่ตนเองเรียนมานั้น นำมาเปรียบเทียบกับทางพระพุทธศาสนา โดยวิธีนี้ จะทำให้ท่าน

เข้าใจเรื่องในทางพระพุทธศาสนาได้กว้างขวางและลึกซึ้งมาก ทั้งจะสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

วิญญาณเป็นสิ่งที่มีอีกอย่างหนึ่ง นอกจากร่างกายวิญญาณไม่ใช่เป็นสสาร ไม่ใช่เป็นวัตถุ ไม่ใช่เป็นรูปธรรมแต่วิญญาณเป็นอำนาจหรือพลังงานอย่างหนึ่งที่เป็นนามธรรม ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขอเตือนท่านผู้อ่านไว้อีกครั้งหนึ่งว่า เมื่อนึกถึงวิญญาณที่ไร ก็ขอให้นึกว่าวิญญาณเป็นสิ่งที่มีอีกอย่างหนึ่งนอกจากร่างกาย ตัวอย่างเช่น นึกว่าตาเห็น ก็คือวิญญาณเห็น หูได้ยิน ก็คือวิญญาณได้ยิน คนเราเมื่อตายแล้ว วิญญาณจะออกจากร่างกายไปเกิดใหม่ ไปสร้างชีวิตใหม่ เมื่อวิญญาณอยู่ที่ไหน การเห็นการได้ยิน ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ก็จะมีอยู่ที่นั่น ส่วนร่างกายที่ปราศจากวิญญาณ ซึ่งเป็นร่างกายที่ตายแล้วนั้น แม้จะเพิ่งตายใหม่ ๆ การเห็นการได้ยินและความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ก็จะไม่ได้อยู่ที่ร่างกายนั้น การนึกเช่นนี้จะทำให้มองเห็นว่าวิญญาณ

เป็นสิ่งที่มียีกอย่างหนึ่งนอกจากร่างกาย เมื่อท่านนึก
อย่างนี้แล้ว สิ่งที่ท่านจะต้องนึกต่อไปก็คือ เมื่อนึกถึง
วิญญูณที่ไร จะต้องนึกอยู่เสมอว่า ในวิญญูณจะต้อง
มีเวทนา จะต้องมียัญญาและสังขารทั้งหลาย (อย่าลืม
ว่าสังขารในที่นี้ ไม่ใช่หมายถึงร่างกาย แต่หมายถึง
คุณธรรมและอธรรมซึ่งมีอยู่ในใจ) คุณสมบัติหรือ
ส่วนประกอบของวิญญูณเหล่านี้ทางพระพุทธศาสนา
เรียกว่าเจตสิก คนที่นึกถึงวิญญูณ โดยไม่นึกถึงคุณ-
สมบัติของวิญญูณจะไม่มีทางเข้าใจเรื่องของวิญญูณ
อย่างแจ่มแจ้ง เช่นเดียวกับเมื่อเรานึกถึงไฟ เราก็ต้อง
นึกถึงความร้อน หรือเมื่อพูดถึงไฟเราก็ต้องพูดถึง
ความร้อนด้วยเสมอ คนส่วนมากเท่าที่ข้าพเจ้าได้สังเกต
มา เมื่อนึกถึงวิญญูณมักจะไม่ค่อยนึกถึงส่วนประกอบ
ของวิญญูณ และมักจะเอาเรื่องของวิญญูณไป
รวมอยู่กับร่างกายด้วยเสมอ แยกออกจากร่างกายไม่ได้
เพราะเหตุนี้จึงไม่ค่อยจะเข้าใจเรื่องของวิญญูณ และ
บางคนเมื่อพูดถึงวิญญูณที่ไร เขาก็จะเห็นวิญญูณ

เป็นรูปร่าง เป็นตัวเป็นตนขึ้นมา อันนี้ทำให้เกิดความ
เข้าใจผิดกันอย่างมาก

ถ้าท่านพยายามแยกวิญญาณออกจากร่างกาย
ได้และเข้าใจแจ่มแจ้งว่า เวทนา สัญญา และสังขาร
ทั้งหลายเป็นคุณสมบัติของวิญญาณ เป็นเรื่องของ
วิญญาณ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากวิญญาณ มีอยู่ใน
วิญญาณ ถ้าท่านเข้าใจอย่างนี้แล้ว ปัญหาอื่น ๆ เช่น
ตายแล้วจะเกิดอีกจริงหรือไม่ ? เราเคยเกิดมาหรือ
เปล่า ? ชะตาชีวิตคือแผนผังของชีวิตที่ถูกกำหนดมา
ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายมีจริงหรือเปล่า ? ถ้ามี ใครเป็น
คนกำหนด ? ปัญหาต่างๆ ดังที่กล่าวมานี้จะเข้าใจได้
ง่ายมาก ถ้าหากเรามีปัญญาพอที่จะแยกแยะเรื่องของ
วิญญาณออกจากร่างกายได้ กล่าวคือ สามารถที่จะชี้
ได้ว่า อันไหนเป็นเรื่องของร่างกาย อันไหนเป็นเรื่อง
ของจิตใจ

อันที่จริงปัญหาที่ว่า คนเราเคยเกิดมาหรือไม่ ?
ปัญหาที่ว่านี้ ไม่ใช่เป็นปัญหาที่ยากอะไรเลย เพราะ

สมรรถภาพของวิญญูณในการสร้างสรรค์ร่างกาย นั้นบอกให้รู้อย่างแจ่มแจ้งอยู่แล้วว่า วิญญูณเคย ผ่านการเกิดมาแล้วอย่างมากมายจนนับไม่ถ้วน วิบากของกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ก็คือสมรรถภาพ ของวิญญูณในการสร้างสรรค์ชีวิต จงนึกถึงหลักที่ พระพุทธเจ้าตรัสว่า หวานพีชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น ทำดีย่อมได้ดี คือได้ความดี ทำชั่วย่อมได้ชั่วคือได้ ความชั่ว พุทธพจน์บทนี้มีความหมายว่า ถ้าหากเราหัด หรือฝึกฝนตัวเอง หรือทำกรรมอะไรก็ตาม ทำในทาง ไหน ก็จะได้วิบากในทางนั้น สิ่งเหล่านี้เป็นหลักทั่ว ๆ ไป หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า เป็นหลักใหญ่ที่ครอบคลุม หลักอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องกรรมไว้ทั้งหมด เมื่อวิญญูณ มาเกิดแต่ละชาติ วิญญูณก็ต้องทำกรรมคือใช้สมรรถ- ภาพที่มีอยู่ สร้างสรรค์ร่างกายขึ้นมา เมื่อวิญญูณต้อง ทำเช่นนี้บ่อยๆ ความชำนาญก็มีมากขึ้นโดยลำดับ จน กระทั่งในที่สุดความชำนาญหรือความสามารถอันนี้ ก็ได้กลายเป็นคุณสมบัติที่เป็นธรรมชาติของวิญญูณ

ซึ่งในเมื่อสมรรถภาพได้กลายเป็นธรรมชาติของวิญญูณ
ไปเช่นนี้แล้ว วิญญูณก็สามารถใช้สมรรถภาพที่ได้
กลายเป็นธรรมชาติของวิญญูณไปแล้วนี้ ทำงานไป
โดยอัตโนมัติ ทำนองเดียวกับที่เรามองตุ่มไม้ที่มัน
ค่อยๆเจริญเติบโตขึ้นมา เราก็จะแลเห็นว่า ภายใน
เมล็ดได้มีสมรรถภาพอันหนึ่งที่ทำให้ตุ่มไม้เกิด และ
เจริญเติบโตขึ้นมาได้เอง โดยที่ตัวมันเองก็ไม่ว่ามันทำ
อะไร สมรรถภาพของวิญญูณในลักษณะเช่นนี้ ก็คือ
วิบากของกรรมนั่นเอง

วิญญูณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง

* มโนปุพฺพํคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา
วิญญูณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย วิญญูณ
ประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่
วิญญูณ พุทธพจน์บทนี้ข้าพเจ้าได้เคยนำมาอ้าง
หลายครั้ง แต่แม้กระนั้น ข้าพเจ้าก็ยังไม่ได้อธิบายถึง

---

* วิญญูณ ฉบับที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๐๙

ความหมายของพุทธพจน์บทนี้อย่างละเอียด การที่ไม่ได้อธิบายอย่างละเอียดในครั้งก่อน ก็เพราะความหมายของพุทธพจน์บทนี้กว้างขวาง และลึกซึ้งมาก ซึ่งถ้าหากไม่วางพื้นมาก่อน ผู้อ่านก็ไม่มีทางที่จะเข้าใจได้เลย และถึงแม้ในตอนี้ ซึ่งตั้งใจจะอธิบายบทนี้อย่างละเอียดก็ตาม ก็ขอได้โปรดเข้าใจว่าเป็นการอธิบายบางแง่เท่านั้น

โดยปกตินักบาลีทั่วไป มักจะแปลพุทธพจน์บทนี้ว่า **ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐสุด สำเร็จมาแต่ใจ** การแปลแบบนี้เป็นแบบโบราณซึ่งทำให้นักศึกษาสมัยปัจจุบันเข้าใจยาก ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงแปลเสียใหม่ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และอีกอย่างหนึ่งนักบาลีทั่วไปก็มักจะอธิบายพุทธพจน์บทนี้ตามนัยของหนังสืออรรถกถา ซึ่งข้าพเจ้าเคยวินิจฉัยชี้ให้ทราบมาบ้างแล้วว่า ถ้าถือตามมติของอรรถกถา จะทำให้ความเข้าใจแคบไป ส่วนการอธิบายในแบบของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าใช้วิธีนำพุทธพจน์บทอื่น ๆ มาเทียบเคียงให้ดู

โดยเฉพาะคือบทที่ว่า วิญญานปัจจุยา นามรูป วิญญาน เป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป และพร้อมกันนี้ ข้าพเจ้าก็ได้ อ้างถึงเรื่องในโลกของโอปปาติกะ ตามที่พระพุทธเจ้า ได้ตรัสไว้มาเทียบเคียงให้ดู และสรุปให้ฟังว่าทุกอย่าง เกิดจากวิญญานทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น คำว่า ธมฺมา ซึ่ง นักบาลีทั่วไปแปลว่า ธรรมทั้งหลายนั้น ข้าพเจ้าจึงแปล เสียใหม่ว่า สิ่งทั้งหลาย

คำว่า ธมฺมา ซึ่งแปลว่า สิ่งทั้งหลาย นั้น มีความหมาย ๓ อย่างคือ :-

๑. หมายถึงรูปธรรมทุกอย่าง สสารและพลังงานทุกอย่าง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในทางวิทยาศาสตร์นั้น โปรดจำไว้ด้วยว่า ทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็น รูปธรรมทั้งหมด

๒. หมายถึงนามธรรมทุกอย่าง ซึ่งในที่นี้ได้แก่ เวทนาขันธ สัญญาขันธ และสังขารขันธ

๓. หมายถึง กฎแห่งการเปลี่ยนแปลงของสสารและพลังงานทุกอย่าง รวมทั้งกฎของนามธรรม

ทั้งหลายด้วย ซึ่งกฎเหล่านี้โดยธรรมดาเราเรียกกันว่า กฎธรรมชาติ แต่ในทางพระพุทธศาสนาเรียกสั้น ๆ ว่า ธรรม คำว่า ธรรม แปลว่ากฎหรือหลักความจริง โปรดสังเกตด้วยว่า **สิ่งที่เรียกว่ากฎหรือหลักความจริงในที่นี้ทางพระพุทธศาสนาไม่ได้ถือว่าเป็นรูปธรรม หรือถือว่าเป็นนามธรรม แต่มันเป็นกฎแห่งการเปลี่ยนแปลง ของรูปธรรมและนามธรรม** เช่นเราพูดว่าทุกอย่างที่เป็นสังขารหรือเป็นสังขตธรรม ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมมีระเบียบ เราเรียกระเบียบอันนี้ว่า กฎธรรมชาติ กฎในการทำงานนี้แหละ พระพุทธเจ้าทรงเรียกว่าธรรม พระพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงค้นพบธรรม คือ ทรงค้นพบกฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ ทั้งในทางรูปธรรม และนามธรรม

คำว่า **ธมฺมา** ในพุทธพจน์บทนี้ มีความหมายทั้ง ๓ อย่าง คือหมายถึงทั้งรูปธรรม หมายถึงทั้งนามธรรม และหมายถึงกฎเกณฑ์ของรูปธรรม และนามธรรมด้วย

มโน คือวิญญาณเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย คือเป็นรากฐานของรูปธรรม เป็นรากฐานของนามธรรม และเป็นรากฐานของกฎธรรมชาติดังทั้งหลายด้วยมโน คือวิญญาณประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่วิญญาณ คำว่าสิ่งทั้งหลาย ก็หมายถึงรูปธรรม นามธรรม และกฎธรรมชาติดังที่กล่าวมานี้ท่านผู้อ่านโปรดพิจารณาให้ลึกซึ้ง แล้วท่านจะเห็นว่าพระพุทธเจ้าเป็นสัมพัทธ์จริง ๆ

อนึ่งพระอัสสชิเคยบอกพระสารีบุตรว่า ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคต ได้ตรัสถึงเหตุแห่งธรรมทั้งหลายเหล่านั้น และได้ตรัสถึงความดับแห่งธรรมทั้งหลายเหล่านั้นด้วย พระสารีบุตร ซึ่งในขณะนั้นยังเป็นปริพพาชกอยู่ พอได้ยินเช่นนี้ ก็รู้สึกซึ่งจนกระทั่งเกิดดวงตาเห็นธรรมและสำเร็จเป็นพระโสดาบัน

ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ ธรรม ในที่นี้คือรูปธรรม นามธรรม และกฎเกณฑ์ของสิ่งต่าง ๆ นั้นเอง ข้าพเจ้าคิดว่า คนที่จะเข้าใจพุทธพจน์บทนี้ได้อย่าง

ลึกซึ่งทุกแง่ทุกมุมนั้น จะต้องเป็นคนที่มีความรู้เชี่ยวชาญในเรื่องวัตถุ และพร้อมกันนี้จะต้องมีความรู้เป็นอย่างดีเกี่ยวกับเรื่องอภิญญาทุกอย่างด้วย จึงจะสามารถหยั่งรู้ได้จริง ๆ ว่า พุทธพจน์บทนี้มีความหมายลึกซึ่งเพียงไร คนที่เรียนมาแต่ทางหนึ่งทางใด เช่น รู้ดีแต่ในทางวัตถุ แต่ไม่รู้เกี่ยวกับเรื่องอภิญญาในพระพุทธศาสนา ก็จะไม่มีความเข้าใจว่า วิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวงจริง คนที่รู้ดีแต่ในเรื่องอภิญญา ส่วนวิชาวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันไม่รู้เลยหรือรู้แต่น้อย เขาก็อาจจะเชื่อได้ว่า วิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวงจริง แต่ถึงกระนั้น ความรู้นั้นก็จะไม่แจ่มแจ้ง และโดยเฉพาะ ก็คือ จะไม่สามารถอธิบายเรื่องวิญญานและเรื่องอภิญญาต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนาให้นักวิทยาศาสตร์เกิดความเข้าใจ และเกิดความเชื่อถือได้ และที่ยุ่งยากที่สุดก็คือ ถ้าหากจะมีนักวิทยาศาสตร์ที่เข้าใจเรื่องอภิญญาในทางพุทธศาสนาดีและกล่าวว่า โลกนี้ทั้งโลกเกิดจากวิญญาน

ซึ่งหมายความว่า **แม้แต่ก่อนอิฐก่อนหิน เม็ดดิน เม็ดทราย สสารพลังงานทุกอย่างก็เกิดมาจากวิญญาน** คนที่รู้ดีแต่ในทางพระพุทธศาสนาก็อาจจะฟังไม่รู้เรื่องเลย และก็มองไม่เห็นว่าจะเป็นไปได้อย่างไร และคิดไปคิดมาก็อาจจะเข้าใจผิดคิดไปว่า ที่กล่าวว่า โลกและสิ่งทั้งปวงในโลกเกิดจากวิญญานนั้นเป็นหลักของศาสนาพราหมณ์ และศาสนาคริสต์หรือศาสนาอื่น ๆ ที่นับถือว่ามีพระผู้เป็นเจ้า ไม่ใช่หลักในพระพุทธศาสนา แต่ความเป็นจริงแล้ว คนที่ศึกษาในทางพระพุทธศาสนา มาอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง รวมทั้งศึกษาเรื่องศาสนาอื่น ๆ และมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้วย ทุกคนจะกล่าวได้ว่า มติอันนี้เป็นของพระพุทธศาสนา

อนึ่งขอได้โปรดสังเกตว่า ข้อความที่กล่าวมานี้ เหมือนกับของศาสนาอื่นก็จริง แต่ความหมายแตกต่างกันมาก เพราะในทางพระพุทธศาสนา แม้จะกล่าวว่า วิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง แต่วิญญานที่ว่านี้ก็เป็นอนัตตา ไม่มีตัวตนของมันที่แท้จริง และ

วิญญานที่ว่านี้ ก็ไม่ใช่พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าที่เราจะต้องยกย่องบูชากราบไหว้เหมือนอย่างในศาสนาอื่นเขากระทำกัน

และยิ่งกว่านั้น แม้เราจะยอมรับว่า วิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งปวง แต่พระพุทธเจ้าก็ตรัสสอนว่า อย่าได้ยึดมั่นในความรู้หรือความเข้าใจอันนี้ให้สำนึกไว้เสมอว่า ถ้าค้นหาอุปาทานยังไม่สิ้นจากสันดานก็อย่าได้ไว้ใจว่า ความรู้ที่มีอยู่ทุกอย่างนั้นจะเป็นความรู้ที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เพราะถ้าหากค้นหาอุปาทานยังมีอยู่ อวิชชาก็ต้องมี ความรู้แท้จริง ๆ จะพึงมีได้ ก็ต่อเมื่อละค้นหาอุปาทานได้โดยสิ้นเชิง ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด ๆ ทั้งหมด ต้องปล่อยวางได้ และต้องสามารถทำใจให้ว่างได้โดยไม่ต้องบังคับ ว่างเพราะไม่มีค้นหาอุปาทาน เมื่อใดเข้าถึงจุดนี้ จึงจะรู้แจ้งจริง ๆ ว่าอะไรเป็นอะไร

การที่จะต้องเรียนมาโดยลำดับ และค่อย ๆ รู้ มาโดยลำดับ จนกระทั่งรู้ว่า วิญญานเป็นรากฐาน

หมายความว่า เขาเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นมิจฉาทิฎฐิ และเห็นว่าข้าพเจ้ากล่าวต่อพระพุทธเจ้า เพราะเรื่องอย่างนี้ พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสสอน ข้าพเจ้าไปคว้าเอามติของศาสนาอื่นมาอ้างเอาเองว่า เป็นของพระพุทธศาสนา

แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องวิญญานในวัตถุ ข้าพเจ้าได้เคยเขียนไว้แล้วอย่างละเอียด ในหนังสือ **คำบรรยายพุทธปรัชญา เล่ม ๒** และในหนังสือ **พุทธวิทยา เล่ม ๑** ซึ่งหนังสือทั้งสองอย่างนี้ มีจำหน่ายที่สำนักค้นคว้าทางวิญญาน ฉะนั้นผู้ที่ต้องการอยากจะรู้ละเอียด ก็ขอได้โปรดอ่านเอาจากหนังสือสองเล่มดั่งที่กล่าวมานั้น

* เคล็ดสำคัญอันหนึ่ง ในอันที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องโลกของโอปปาติกะ ก็คือต้องเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งถึงพระพุทธพจน์ที่ว่า สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาจากวิญญาน ซึ่งคำว่าสิ่งทั้งหลายในที่นี้ ข้าพเจ้าได้อธิบายมาแล้วในฉบับก่อนว่า หมายถึงรูปธรรมทุกอย่าง

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๐๘

นามธรรมทุกอย่าง และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติทั้งหลาย ด้วย พุทธพจน์บทนี้ มีความหมายคล้ายกับ คำสอนในทางคริสตศาสนาที่กล่าวว่า “โลกและสิ่งทั้งปวงในโลกเกิดมาจากพระเจ้า” วิญญาณในความหมายของพระพุทธศาสนา มีความหมายคล้ายกับพระเจ้าในศาสนาคริสต์ก็จริง แต่ถึงกระนั้นก็มีความหมายบางอย่างต่างกันมาก เช่นวิญญาณใน พระพุทธศาสนาเป็นอนัตตา และไม่ใช่สิ่งที่เราจะพึงอ้อนวอนขอสิ่งนั้นสิ่งนี้อาได้ วิญญาณในพระพุทธศาสนามีเชื้อแห่งสัพพัญญูอยู่ในตัวของวิญญาณ แต่ความเป็นสัพพัญญูที่ว่าจะเจริญงอกงามออกมาได้ ก็ต่อเมื่อได้สร้างบารมีมาอย่างมากมาย เช่นอย่างพระพุทธเจ้าเป็นสัพพัญญู ก็เพราะได้ทรงสร้างบารมีมา มาก ใครก็ตามถ้าหากได้สร้างบารมีมา มาก เหมือนกับพระพุทธเจ้าก็สามารถเป็นสัพพัญญูได้ทั้งสิ้น วิญญาณในความหมายดังที่กล่าวนี้ ไม่เหมือนกับในทางคริสตศาสนา และไม่เหมือนกับในศาสนาอื่นเลย เช่นในศาสนาพราหมณ์ก็มีความหมายไม่เหมือนกัน

แต่อย่างไรก็ดี คำว่าสิ่งทั้งหลายสำเร็จมาจากวิญญานนี้ ถ้าท่านเข้าใจคำว่าสิ่งทั้งหลายมีความหมายอย่างไรบ้าง แล้วท่านก็จะมองเห็นว่าวิญญานในความหมายของพระพุทธศาสนานั้น ก็คล้ายกับเป็นพระผู้เป็นเจ้าของที่ทรงสร้างโลก และสิ่งทั้งปวงในโลก จุดนี้ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าใครสามารถเข้าถึง ชีวิตของเขา จะเป็นอิสระอย่างยิ่ง ความสำเร็จในการเข้าถึงความหมายอันลึกซึ้งของพระพุทธพจน์บทนี้มีค่าสูงมาก เพราะว่าด้วยความเข้าใจอันนี้ จะทำให้เราทราบถึงโลกในสากลจักรวาลได้ทั้งหมด ซึ่งที่พูดนั้นหมายความว่า เป็นการทราบถึงหลักเกณฑ์ใหญ่ ๆ ไม่ใช่เป็นการทราบถึงรายละเอียด ผู้ที่จะรู้รายละเอียดจะต้องมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขา ต้องรู้อย่างดีด้วย และ พร้อมกันนี้ต้องสามารถเข้าใจถึงเรื่องอภิญาญาทุกอย่าง ของพระพุทธศาสนาอีกด้วย แต่คนที่มีความรู้พร้อมบริบูรณ์อย่างนี้ในปัจจุบันยังหาไม่พบ

สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาจากวิญญาน วิธีคิดเพื่อที่จะให้เข้าใจถึงหลักอันนี้ในแบบง่าย ๆ สำหรับคนทั่วไปนั้นมีดังนี้ :-

ก่อนอื่นท่านจะต้องเข้าใจซึ่งถึงคำว่า **วิญญาน เป็นผู้สร้างชีวิต** โดยเฉพาะชีวิตของคนก่อน ซึ่งหลักอันนี้ข้าพเจ้าได้อธิบายมาแล้วอย่างมากมาย เพราะฉะนั้นจะไม่อธิบายซ้ำอีก และประการที่สอง ท่านจะต้องมองให้เห็นว่า ไม่ใช่เฉพาะแต่สัตว์ทั้งหลายเท่านั้นที่มีวิญญาน แม้แต่พืชทั้งหลายทุกชนิดก็มีวิญญาน และเกิดมาจากวิญญานเหมือนกัน ซึ่งในประเด็นนี้ท่านจะต้องเข้าใจไปให้ตลอดถึงพวกจุลินทรีย์ต่าง ๆ ว่า มีวิญญานอีกด้วย

ประเด็นต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ข้าพเจ้าได้เคยอธิบายมาแล้วในหนังสือวิญญานของปีที่แล้ว ซึ่งเวลานี้ก็ได้รวบรวมทำเป็นเล่มเดียวกันแล้วเรียกว่า **วิญญานฉบับรวมเล่ม** ผู้ที่ยังไม่เข้าใจในหัวข้อดังที่กล่าวมานี้จะต้องไปอ่านเรื่องวิญญานคืออะไร ? ของปีที่แล้ว

สมมติว่า ท่านเข้าใจอย่างชัดเจนแล้วว่า วิญญานเป็นผู้สร้างชีวิต ซึ่งชีวิตที่ว่านี้หมายถึงชีวิต ทุกประเภท โดยไม่มีข้อยกเว้น โดยที่เราตั้งข้อสังเกต แต่เพียงว่า **สิ่งใดถ้าเกิดจากวิญญาน สิ่งนั้นย่อมมีความหมาย** ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า ผู้ที่จะสามารถเข้าใจถึงพระพุทธรพจน์ที่ว่า สิ่งทั้งหลายย่อม สำเร็จมาจากวิญญานนั้น จะต้องเข้าใจเรื่องวิญญาน เป็นผู้สร้างชีวิตอย่างแจ่มแจ้งในเมื่อท่านเข้าใจหลัก อันนี้ดีแล้ว เรื่องที่จะต้องคิดต่อไปให้เข้าใจก็คือ :-

สภาพของร่างกาย หรือสภาพของชีวิตในทาง วัตถุทุกอย่าง เกิดขึ้นมาจากวิบากของกรรมซึ่งมีอยู่ใน **วิญญาน** คำว่า **สำเร็จมาจากวิญญาน** นั้นเป็นคำพูดที่ย่อเอาไว้ เพราะความหมายที่แท้จริงนั้นหมายถึงว่า สำเร็จมาจากวิบากของกรรมซึ่งมีอยู่ในวิญญาน

เมื่อเรามองดูต้นไม้ และเห็นว่ามันแตกต่างกัน แล้วเราก็เข้าใจกันดีว่า ที่มันต่างกันเป็นเพราะมันมีเชื้อหรือกรรมพันธุ์ต่างกันนั้น จะต้องพิจารณาให้เข้าใจ

กันเสียใหม่ โดยมองให้เห็นว่า **เชื้อหรือกรรมพันธุ์** ที่ว่านี้ก็คือ **วิบากของกรรมซึ่งมีอยู่ในวิญญาณ** นั้นเอง ต้นไม้ก็เกิดมาจากวิญญาณ ในเมื่อวิบากหรือสมรรถภาพของวิญญาณที่สร้างต้นไม้ต่างกัน ต้นไม้ที่เกิดขึ้นก็ย่อมจะต่างกัน จงพยายามพิจารณาให้เห็นว่าสิ่งที่เราเรียกว่าเชื้อหรือกรรมพันธุ์นั้น ก็คือวิบากหรือสมรรถภาพของวิญญาณนั่นเอง หรือถ้าจะพูดอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ถ้าสภาพของวิญญาณต่างกัน สภาพของชีวิตก็ย่อมจะต่างกัน หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า **สภาพของร่างกายก็คือ การแสดงออกแห่งสภาพของวิญญาณ** ในทางวัตถุตัวอย่างเช่นคำพูดหรือตัวหนังสือ ทั้งสองอย่างนี้ทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นวัตถุ หรือเป็นรูปธรรม คำพูดที่ดี ตัวหนังสือที่ดี ก็คือ การแสดงออกแห่งสภาพของวิญญาณในทางวัตถุ แบบหนึ่งนั่นเอง คำพูดที่ดี ตัวหนังสือที่ดี ก็ได้ชื่อว่า สำเร็จมาจากวิญญาณเหมือนกัน

การพิจารณาถึงปัญหาที่ว่า **ชีวิตเกิดขึ้นมาได้
อย่างไร ?** อำนาจอะไรเป็นผู้สร้างชีวิต ? การพิจารณา
ถึงปัญหาข้อนี้อย่าลืมว่า **เราจะต้องปิดคำว่าธรรมชาติ
ออกไปเสียก่อน** อย่าคิดในแบบของวิทยาศาสตร์ใน
ด้านวัตถุ แต่จงคิดตามแบบของพระพุทธศาสนา
เสียก่อน แล้วท่านก็จะเข้าใจถึงปัญหานี้ได้โดยไม่ยาก
ข้าพเจ้าเชื่อเหลือเกินว่า ถ้าท่านมองดูชีวิตทุกชีวิต
แล้วก็สรุปแต่เพียงสั้น ๆ ว่า **ชีวิตทุกชีวิตก็คือนามรูป
ส่วนที่เป็นรูปก็ดี ส่วนที่เป็นนามก็ดี ทั้งหมดนี้เกิดมา
จากวิญญาน** นามรูปจะเกิดขึ้นมาในลักษณะไหน
นั้นย่อมขึ้นอยู่กับสภาพของวิญญาน ถ้าท่านพยายาม
พิจารณา ดูชีวิตในแบบนี้บ่อยๆ ไม่คิดในทำนองว่าชีวิต
ทั้งหลาย เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ สุดแล้วแต่ธรรมชาติ
จะสร้าง การคิดในแบบนี้ต้องเลิกอย่างเด็ดขาด อย่าให้
มันผ่านเข้ามาในจิตใจได้ ถ้าทำได้อย่างนี้ในไม่ช้าท่านก็
จะมองเห็นถึงความจริงที่ว่า **สิ่งทั้งหลายย่อมสำเร็จมา
จากวิญญาน**

การคิดตามวิธีของพระพุทธศาสนา ไม่มีเรื่อง
ยุ่งยากเหมือนกับการคิดตามแบบวิทยาศาสตร์ด้านวัตถุ
แต่ทั้งนี้อย่าลืมน่า การคิดในแบบของพระพุทธศาสนา
นั้นจะต้องอาศัยสมาธิด้วย โดยเฉพาะถ้าหากเป็นเรื่อง
ที่สุขุมคัมภีรภาพมาก ก็ต้องใช้สมาธิสูงมาก การคิดหา
เหตุผลตามแบบของตรรกวิทยาช่วยไม่ได้เลย ถ้าขึ้น
คิดตามแบบตรรกวิทยาก็มีแต่จะทำให้ความคิดวอกวน
ก่อให้เกิดความสงสัยไม่รู้จักสิ้นสุด การคิดในแบบ
พระพุทธศาสนามีหลักสำคัญอยู่แต่เพียงว่า :-

๑. ท่านจะต้องจำพุทธพจน์ให้แม่นยำที่สุด
๒. จะต้องเข้าใจความหมายของพุทธพจน์ บท
นั้น ๆ อย่าละเอียด
๓. จะต้องทำใจให้เป็นสมาธิ ทำใจให้สงบ
จากนิวรณ์เสียก่อน แล้วก็นำเอาพุทธพจน์ที่จำได้แม่นยำ
พร้อมทั้งเข้าใจความหมายเป็นอย่างดีนั้นมาภาวนา
หรือปริกรรม กล่าวคือ จะต้องนึกไปพิจารณาไป ซ้ำ
แล้วซ้ำอีกอยู่แต่ในข้อความอันนั้น โดยไม่ต้องหา

เหตุผลอะไร การพิจารณาโดยอาศัยสมาธิแบบนี้ ก็คล้ายกับเราเอาเมล็ดพืชปลูกลงไปในดิน ซึ่งในเมื่อเราจัดดินฟ้าอากาศให้เหมาะกับพืชอันนั้น มันก็จะงอกเงยขึ้นมาโดยลำดับจนกระทั่งในที่สุด ก็จะมีลูกและมีผลเหมือนกับเมล็ดที่ปลูก ทั้งนี้เพราะอะไร ? เพราะว่าในเมล็ดพืชทุกเมล็ด มีเชื้อของความเป็นต้นไม้ชนิดนั้น ๆ อยู่แล้ว ข้อนี้ฉันใด ในเมื่อเราจำพุทธพจน์ได้แม่นยำ พร้อมทั้งเข้าใจความหมายเป็นอย่างดี ในเมื่อเรานำพุทธพจน์อันนี้ มาบริกรรมด้วยจิตที่เป็นสมาธิ การทำเช่นนี้ก็เท่ากับเป็นการเพาะพืชแห่งความรู้ กล่าวคือ พุทธพจน์ที่เราจำไว้ได้นั้นลงไป ในจิตใจ และในเมื่อได้อาศัยสมาธิแล้ว ก็ทำให้ความรู้ที่เพาะ กิ่งก้านสาขาของความรู้อันนั้น แตกขึ้นมาโดยลำดับจนกระทั่งในที่สุด เราก็จะรู้แจ้งพร้อมทั้งเข้าใจเหตุผล และนึกถึงตัวอย่างในอันที่จะนำมาเป็นข้อพิสูจน์ขึ้นมาได้เอง วิธีการอย่างนี้คนที่ไม่เคยปฏิบัติอาจไม่ยอม

เชื่อว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่ถ้าหากคนไหนได้เคยปฏิบัติในทางสมาธิบ้าง เขาก็จะเชื่อว่า วิธีการศึกษาแบบนี้ เป็นวิธีการที่ลงทุนน้อย แต่ได้ผลเกินค่า

แต่อย่างไรก็ดี ท่านอย่าลืมนึกเป็นอันขาดว่า คนที่เข้าสมาธิแบบนี้แล้วมีความรู้เกิดขึ้นมาอย่างแตกฉาน คล้ายกับว่า มันเกิดขึ้นมาเองโดยไม่ต้องเรียนมาจากไหนนั่น อันนี้จะต้องขึ้นอยู่กับพื้นการศึกษาอีกด้วย สมมติว่า คนที่เข้าสมาธิแบบนี้ไม่เคยมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาเลย สำหรับในชาตินี้ แน่แน่นอน ความรู้ที่จะเกิดขึ้นในขณะที่จิตเป็นสมาธินั้น มันจะไม่ออกมาในรูปแบบแห่งความคิดของนักวิทยาศาสตร์แผนปัจจุบัน แต่มันจะออกมาในรูปแบบแห่งความรู้ตามพื้นที่ที่เขาเคยเรียนมาซ้ำพเจ้าได้เคยปาฐกถาและเคยเขียนไว้หลายแห่งว่า **เรียนดี สมาธิดี คือทางแห่งความเป็นอัจฉริยะบุรุษ (genius)**

มีนักปฏิบัติที่มุ่งแต่ในทางปฏิบัติอย่างเดียวไม่สนใจต่อการศึกษาในทางปริยัติ แล้วก็พูดว่า “ไม่ต้อง

ไปเรียนให้เสียเวลาไปเปล่า ๆ เมื่อสมาธิดีแล้ว ก็รู้ขึ้นมาเอง” การพูดแบบนี้ก็มีความจริงอยู่บ้างเหมือนกัน แต่ไม่ใช่เป็นจริงทั้งหมด เพราะความจริงแท้ ๆ นั้น ปัญญาจะเกิดขึ้นมาต้องอาศัยการเรียนมาก่อน ถ้าไม่เรียนเสียก่อนปัญญาก็เกิดขึ้นไม่ได้ แต่ที่นักปฏิบัติบางคนเกิดรู้อะไรขึ้นมาโดยที่ไม่ได้เรียนนั้น ความจริงเขาได้เรียนมาแล้วกล่าวคือ เขามีปัญญาบารมีฝังอยู่ในสันดาน ซึ่งเกิดขึ้นจากการเรียนมาในชาติก่อน ๆ เรื่องอย่างนี้เป็นไปได้ แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้เราจะมีปัญญาบารมีมาแล้วในชาติก่อนก็ตาม แต่ถ้าหากในปัจจุบันไม่ได้เรียนอีก ก็เป็นการยากมาก ที่จะทำให้ปัญญาบารมีที่มีอยู่ในสันดานนั้นเจริญงอกงามขึ้นมา ขอให้ดูตัวอย่างพระพุทธเจ้า พระองค์ยังต้องทรงศึกษาอีกมากมาย เพราะฉะนั้น ทางที่ดีจึงต้องเรียนก่อน

สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาจากวิญญาน ข้าพเจ้าได้แนะนำถึงพุทธพจน์บทนี้แล้ว ซึ่งวิธีปฏิบัติดังกล่าวมานี้ ท่านจะเห็นว่าไม่ยากจนเกินไป และการที่ข้าพเจ้าเอง

กล้ายืนยันว่าข้าพเจ้าเข้าใจพุทธพจน์บทนี้ลึกซึ้งพอสมควรถึงกับเขียนออกมาเป็นตำราได้ ลำดับความคิดขึ้นมาทีละชั้น ๆ ในอันที่จะให้คนทั้งหลายเข้าใจถึงทฤษฎีอันนี้ได้ ก็โดยอาศัยวิธีปฏิบัติทางสมาธิดังที่กล่าวมานี้ อย่าลืมนะว่า **ทุกคนมีพีชแห่งสัพพัญญูอยู่ในวิญญูณของท่านแล้ว** ถ้าหากเราได้เรียนมาดี ซึ่งหมายถึงว่า สิ่งใดที่เป็นหลักที่ควรจะต้องจดจำ เราจำได้ ทั้งหมดพร้อมทั้งเข้าใจความหมายเป็นอย่างดี ด้วยการเรียนดี หมายความว่าความเชื่อนี้ และในเมื่อเรามีสมาธิดี ซึ่งหมายถึงสามารถทำจิตให้สงบจากนิวรณ์ทั้งห้าได้ ในเวลาพิจารณาถึงพุทธพจน์โดยวิธีบริกรรม กล่าวคือ นึกไปพิจารณาไปตามพุทธพจน์ที่จำได้ ซ้ำแล้วซ้ำอีกโดยไม่ต้องหาเหตุผลอย่างอื่นประกอบ เช่นสมมติว่า เราเข้าใจแล้วว่า วิญญูณเป็นผู้สร้างชีวิต ในเวลาเราเข้าสมาธิ เราก็นึกเข้าไปซ้ำมาอยู่แต่ในข้อความที่ว่า **วิญญูณเป็นปัจจัยให้เกิดนามและรูป นามและรูปก็เป็นปัจจัยให้เกิดวิญญูณ** นึกเพียงแค่นี้เท่านั้น

โดยไม่ต้องไปนึกถึงเรื่องอย่างอื่นเลย นาน ๆ เข้าท่านก็จะเกิดความสุขสว่างขึ้นมาเอง และในตอนที่ท่านเกิดความสุขสว่างขึ้นมา นั้น ท่านจะมองเห็นถึงเหตุผลพร้อมทั้งตัวอย่างมากมาย แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานการศึกษาทุกอย่างที่ท่านมีมาแล้ว **ทำไมจึงเกิดความสุขสว่าง ? ก็เพราะการเข้าสมาธิแบบนี้ เป็นการเพาะเชื้อแห่งสัมพันธัญญให้เจริญงอกงามขึ้นมา** ซึ่งเมื่อปัญญาบารมีที่เราเคยอบรมมาแล้วในชาติก่อน ๆ มีมาก ความสว่างก็จะเกิดขึ้นไม่ยาก แต่ถ้าหากปัญญาบารมีน้อย ก็คงใช้เวลาช้านานกว่าจะเกิดความสุขสว่างขึ้นมา หรือบางคนอาจจะต้องใช้เวลากันเป็น ๑๐ ๆ ปีทีเดียว การศึกษาแบบนี้ นับว่าเป็นวิธีที่ทันสมัยอย่างยิ่ง เพราะทำให้เสียเวลาน้อยและไม่มีเรื่องที่ทำให้ต้องยุ่งยาก ข้าพเจ้าคิดว่า คนบางคนได้อ่านหนังสือของข้าพเจ้าแล้วไม่เข้าใจ ทั้งนี้ไม่ใช่อะไร เป็นเพราะความจำไม่ดี และเข้าใจความหมายไม่ถูกต้อง จำข้อความที่ข้าพเจ้าเขียนสับสน และที่ร้ายที่สุด ก็คือคนเหล่านั้นนั่งสมาธิไม่ได้

หรือไม่เคยนั่งสมาธิมาเลย และไม่เคยใช้ระบบการศึกษา โดยอาศัยสมาธิดังที่กล่าวมา ฉะนั้นจึงไม่อาจจะเข้าใจ ได้ โดยเฉพาะในเรื่องที่ต้องใช้สมาธิอย่าง มากเช่นเรื่อง วิญญานในวัตถุ ดังนี้ เป็นต้น

วิญญานคือสิ่งที่มหัศจรรย์ที่สุด

* ตามหลักปรัชญาของพระพุทธศาสนา ได้แบ่ง สากลจักรวาลออกเป็น ๒ อย่าง คืออย่างหนึ่งเป็น รูปธรรม อีกอย่างหนึ่งเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นรูปธรรม ก็ได้แก่สสารและพลังงานทุกอย่างตามที่กล่าวไว้ในทาง วิทยาศาสตร์ ส่วนที่เป็นนามธรรมก็ได้แก่วิญญาน พร้อมทั้งเวทนา สัญญา และสังขาร นอกจากนี้ก็ไม่มี อะไรอีก แต่อย่างไรก็ดี เราอาจจะพูดได้อีกนัยหนึ่งว่า สิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ สรุปลแล้วมีเพียง ๒ อย่างคือ **สิ่งที่ ญูกรู้กับตัวผู้รู้** สิ่งที่ญูกรู้หมายถึงสสารพลังงานทุกอย่าง หรือพูดตามสำนวนพระพุทธศาสนาว่า ได้แก่ธาตุทั้ง ๔

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๗-๘ กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๐๙

ส่วนผู้รู้ได้แก่วิญญาน ขอได้โปรดสังเกตว่า ธาตุทั้ง ๔ ไม่สามารถที่จะรู้อะไรได้ สิ่งที่สามารถที่จะรู้อะไรได้มีอย่างเดียวคือวิญญานเท่านั้น และเมื่อพูดถึงวิญญานอย่าลืมว่าจะต้องหมายถึงเวทนา สัญญา และสังขารด้วยเสมอ เพราะทั้ง ๓ อย่างนี้เป็นโครงสร้างของวิญญานเป็นคุณสมบัติของวิญญาน และเมื่อพูดถึงสังขารในทีนี้ก็ขอได้โปรดทำความเข้าใจให้ดีกว่า ไม่ใช่หมายถึงร่างกาย แต่หากหมายถึงความดีและความชั่วต่าง ๆ ที่มีอยู่ในวิญญาน ขอให้ท่านพยายามพิจารณาให้ซึ่ง สิ่งที่สามารถจะรู้อะไรได้มีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือ วิญญาน หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า วิญญานธาตุ ซึ่งตามศัพท์แปลว่า ธาตุรู้

ในทางวิทยาศาสตร์กล่าวว่า สสารและพลังงานไม่สูญหายไปจากโลก (แต่ทฤษฎีนี้มีนักวิทยาศาสตร์บางคนกล่าวว่า กฎอันนี้ไม่เป็นจริงเสมอไป) ที่ว่าไม่สูญหายนั้น หมายความว่า มันมีการเปลี่ยนแปลงจากสภาวะอันหนึ่ง ไปเป็นสภาวะอีกอันหนึ่ง เช่น น้ำ

เมื่อหายไปจากแม่น้ำ ก็กลายเป็นเมฆ ครั้นแล้วก็กลายเป็นน้ำอีกอย่างนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นทางวิทยาศาสตร์จึงถือว่า สสารและพลังงานเป็นสิ่งที่ยั่งยืนมาก ความยั่งยืนของโลกที่เราอาศัยอยู่นี้ บอกให้รู้ถึงความยั่งยืนแห่งสสารและพลังงาน แต่อย่างไรก็ดีในเมื่อเปรียบเทียบกับความยั่งยืนของวิญญาณแล้ว วิญญาณมีความยั่งยืนยิ่งกว่าวัตถุมากมาย **วันหนึ่งโลกจะต้องสลาย แต่วิญญาณของคนที่มีกิเลสยังจะคงมีอยู่ ต่อไปอีกหลายกัป ตราบใดที่กิเลสยังมีอยู่ วิญญาณ อันนี้จะไม่สูญหายไปไหน นอกจากจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเท่านั้น** ด้วยประการฉะนี้ เราก็เห็นแล้วว่าวิญญาณเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ยิ่งกว่าวัตถุมากมาย

โปรดพิจารณาอีกครั้งหนึ่งว่า ตัววัตถุซึ่งจะเป็นสสารชนิดใดก็ตาม หรือจะเป็นพลังงานเช่นไฟฟ้า หรือแม่เหล็กก็ตาม พวกวัตถุเหล่านี้ไม่สามารถจะรู้อะไรได้ ไม่สามารถจะเข้าใจอะไรได้ การที่นักวิทยาศาสตร์โดยทั่วไปเข้าใจว่า **สมองสามารถจะรู้อะไรได้**

คิดอะไรได้ จดจำอะไรได้ อะไรทำนองนี้ ทั้งหมดเป็น
 ความเข้าใจผิดทั้งสิ้น เพราะสมองเป็นแต่เพียงวัตถุ
 เพราะฉะนั้นสมองจึงไม่อาจจะรู้อะไรได้ ที่เข้าใจกันว่า
 สมองสามารถรู้อะไรได้นั้น ความจริงวิญญานซึ่งมีอยู่
 ในสมองต่างหากที่สามารถรู้อะไรต่ออะไรต่าง ๆ ความ
 เข้าใจผิดในเรื่องวัตถุเช่นนี้ควรจะพยายามถอนเอาออก
 ให้หมด ในทำนองเดียวกันกับที่พูดว่า ตาเห็นหูได้ยิน
 อะไรทำนองนี้ ต้องเข้าใจให้ถูกเสียใหม่ว่า ตาเห็นก็คือ
 ใจเห็น หูได้ยินก็คือใจได้ยิน อย่างนี้เป็นต้น

สิ่งที่สามารถจะรู้อะไรได้ มีเพียงอย่างเดียว
 ก็คือวิญญานเท่านั้น แต่เนื่องจากวิญญานเป็น
 นามธรรมซึ่งไม่สามารถจะสัมผัสได้ด้วยประสาททั้งห้า
 และจะมีปรากฏการณ์เห็นได้ชัดก็เฉพาะแต่ในสิ่งที่มี
 ชีวิตเท่านั้น แต่คนที่ศึกษามาแต่ในเรื่องวัตถุจะเชื่อ
 อะไรว่ามีอยู่ ก็ต่อเมื่อมองเห็นได้ หรือได้ยินได้ หรือ
 สัมผัสได้ ทางประสาททั้งห้าอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น
 ความยึดมั่นในความเข้าใจผิด อันนี้ได้ทำให้มนุษย์

ตาบอด ซึ่งข้าพเจ้าหมายความว่า ตาในของเขาบอด คนที่ยังถอนความเข้าใจผิดอันนี้ไม่ได้ จะไม่มีทางรู้แจ้ง ถึงความจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องวิญญาณ และ การที่จะทำให้เราสลัดความยึดมั่นอย่างผิด ๆ เช่นนี้ ออกไป ได้ก็มีอยู่ทางเดียว คือต้องทำใจให้เป็นสมาธิ ทำใจให้สงบจากนิเวศน์ทำใจให้ห่างจากอารมณ์ในทางโลกทุกอย่าง ผู้ที่ทำใจให้ได้เช่นนี้จึงจะสามารถรู้แจ้ง ความจริงต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เช่นรู้แจ้งว่า ตัวการที่ก่อให้เกิดชีวิต ก่อให้เกิดร่างกายของคนหรือของสัตว์ หรือก่อให้เกิดต้นไม้ นั่น ก็คือวิญญาณ วิญญาณคือตัวธรรมชาติที่สร้างสรรค์ชีวิต และวิญญาณอันนี้จะไม่สูญไปง่าย ๆ แม้ว่าร่างกายจะดับแล้วก็ตาม ความจริงอันนี้ อันที่จริงเข้าใจไม่ยากเลย แต่คนที่ยึดมั่นอยู่แต่ในความรู้ที่พิสุจน์ได้ทางประสาทสัมผัสนั้นเขาจะไม่มีทางรู้แจ้งถึงความจริงแม้ง่าย ๆ ดังที่กล่าวมานี้เลย

ข้าพเจ้าได้อธิบายมาหลายครั้งหลายหน ย้ำแล้วย้ำอีกถึงเรื่องที่ว่า วิญญาณเป็นผู้สร้างชีวิต

แต่เท่าที่ข้าพเจ้าสังเกตดู คนที่จะเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง และเชื่ออย่างสนิทในข้อนี้มีน้อยมาก ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผล ดังที่กล่าวมา

สมมติว่า ท่านเข้าใจเรื่องวิญญานเป็นผู้สร้าง ชีวิตอย่างแจ่มแจ้งและชัดเจนว่า วิญญานเท่านั้นที่สามารถจะรู้อะไรต่ออะไรได้ และรู้ชัดว่าวิญญานจะไม่สูญ トラบไตที่กิเลสในวิญญานยังมีอยู่ วิญญานจะต้องมีอยู่ตลอดไป แม้ว่าโลกนี้จะสลายไปแล้วก็ตาม สมมติว่าท่านเข้าใจอย่างนี้ อย่างแจ่มแจ้ง ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านจะมองเห็นถึงความมหัศจรรย์ของวิญญานว่า อยู่เหนือความมหัศจรรย์ในทางวิทยาศาสตร์ฝ่ายวัตถุ ดังที่มีอยู่ในขณะนี้มากมาย ความมหัศจรรย์ในทางวิทยาศาสตร์นั้น แม้จะมหัศจรรย์สักเพียงใดก็ตาม ก็ยังเทียบกันไม่ได้แม้เศษหนึ่งในร้อยแห่งความมหัศจรรย์ของวิญญานเพราะอะไร ? เพราะสิ่งมหัศจรรย์ ต่าง ๆ ที่นักวิทยาศาสตร์คิดค้นและประดิษฐ์ขึ้นมา นั้น ก็เกิดมาจากวิญญานทั้งสิ้น วิญญานที่ฉลาดรอบรู้ของ

นักวิทยาศาสตร์ต่างหาก ที่เป็นผู้คิด และประดิษฐ์สิ่งที่มีหัตถกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นมา และที่ข้าพเจ้ากล่าวว่า ความมหัตถกรรมในทางวิทยาศาสตร์ฝ่ายวัตถุ ในเมื่อเทียบกับความมหัตถกรรมของวิญญูณแล้วก็ยังไม่ถึงหนึ่งในร้อย ทั้งนี้ก็เพราะความสามารถของวิญญูณ ในอันที่จะคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งมหัตถกรรมต่าง ๆ เท่าที่คิดกันออกมาแล้วนั้นยังไม่หมด วิญญูณยังมีความสามารถที่จะคิดและประดิษฐ์สิ่งที่มีหัตถกรรมต่าง ๆ ได้มากกว่าที่เป็นมาแล้วอีกมากมาย เพราะความสามารถของวิญญูณ ในอันที่จะรอบรู้สิ่งต่าง ๆ และคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาของแต่ละคน ซึ่งยังมีได้พัฒนาขึ้นมาขึ้น ยังมีอีกมากมายนัก

ผู้ที่เคยศึกษาเกี่ยวกับเรื่องโลกทิพย์มาแล้ว จะสรุปความเป็นไปในโลกทิพย์ได้อย่างหนึ่งว่า สิ่งมหัตถกรรมต่าง ๆ ในโลกมนุษย์ ไม่มีทางที่จะเทียบกับความมหัตถกรรมในโลกทิพย์ได้เลย ไม่ว่าในกรณีใด ๆ และที่ประหลาดที่สุด แต่ก็ เป็นความจริงก็คือ ทุกอย่าง

ในโลกทิพย์เกิดจากการเนรมิต สมมติว่าในโลกมนุษย์
 นี้ถ้าหากจะมีใครสามารถบันดาลสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้เกิดขึ้น
 มาได้ทันที เช่น ให้เกิดอาหารขึ้นมาทันที ให้เกิดเสื้อผ้า
 ได้ทันที สามารถจะไปไหนมาไหนได้รวดเร็ว เพียงชั่ว
 ขณะจิตเดียวเท่านั้น ก็สามารถไปปรากฏตัว อยู่ในที่ที่
 ต้องการจะไป สมมติว่าใครทำได้แบบนี้ เขาผู้นั้นก็เป็น
 บุคคลที่มหัศจรรย์ที่สุดในโลกมนุษย์ คนจะรู้จักกันทั่ว
 โลก เขาก็จะมีอนุสาวรีย์อยู่ทั่วโลก แต่เหตุการณ์ที่ว่านี้
 เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ในโลกทิพย์ คนใน
 โลกทิพย์จะไม่มีใครสนใจเลย เพราะเหตุการณ์ที่ว่านี้
 ใคร ๆ ในโลกทิพย์ก็ทำได้ มันเป็นเรื่องธรรมดาอย่าง
 ที่สุด ที่ข้าพเจ้ากล่าวว่ วิญญานเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์
 ที่สุด ก็เพราะเหตุการณ์ในโลกทิพย์ดังที่กล่าวมานี้ก็
 เกิดมาจากวิญญานทั้งสิ้น

ท่านจงสังเกตให้ดี สิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ ใน
 ทางวิทยาศาสตร์ในโลกมนุษย์ก็เกิดจากวิญญาน สิ่ง
 มหัศจรรย์ในโลกทิพย์ก็เกิดจากวิญญาน และท่านจง

นึกถึงพุทธพจน์ที่ว่า มโนมยา สิ่งทั้งหลายสำเร็จมาแต่
วิญญาณ เมื่อความจริงมีอยู่เช่นนี้ ท่านผู้อ่านทั้งหลาย
จะยังเข้าใจผิดอีกหรือว่า สิ่งมหัศจรรย์ต่าง ๆ ที่โลก
มนุษย์กำลังสนใจอยู่ในขณะนี้ นั่นคือสิ่งที่น่าสนใจ
อย่างที่สุด น่าศึกษาและน่าค้นคว้าอย่างที่สุด มนุษย์
ทั่วโลกได้มีการลงทุนกันอย่างมโหฬารเพื่อที่จะศึกษาค้นคว้า
ประดิษฐ์สิ่งที่มีมหัศจรรย์ต่าง ๆ ในทางวิทยาศาสตร์
สถาบันการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยก็ดี โรงงาน
อุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็ดี ของแต่ละประเทศ รัฐบาลได้
มีการลงทุนกันอย่างมากมาย แต่มั่นน่่าสลดใจอย่างยิ่ง
ที่ดูเหมือนว่า ยังไม่มีรัฐบาลของประเทศไหนเลย ที่กล้า
ยอมลงทุนกันอย่างมาก เพื่อที่จะให้คนทั้งหลายได้ศึกษาค้นคว้า
เรื่องวิญญาณ อันเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่สุดในสากล
จักรวาล

พระไตรปิฎก อังคุตตรนิกาย เล่มที่ ๒๐
หน้า ๗ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรา
มองไม่เห็นเลยว่าจะมีอะไร ซึ่งในเมื่อได้รับการฝึกฝน

อบรมอย่างดีแล้ว จะเป็นไปได้เพื่อประโยชน์อันยิ่งใหญ่ เหมือนกับจิต (จิตก็คือวิญญาน) ฝึกหัดทั้งหลาย จิตที่ได้รับการฝึกฝนอบรมเป็นอย่างดีแล้ว ย่อมเป็นไปได้เพื่อประโยชน์อันยิ่งใหญ่มาก”

พุทธพจน์บทนี้ เราทั้งหลายน่าจะสนใจกันให้มาก ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าคนในโลกส่วนใหญ่โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษา ถ้าหากมีความสนใจในเรื่องวิญญานกันอย่างแพร่หลายแล้ว สงครามก็ดี การเอาเปรียบกันก็ดี การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่าง ๆ ก็ดี สิ่งเหล่านี้จะค่อย ๆ สูญหายไปจากโลก จนกระทั่งในที่สุดก็จะสิ้นซากหมดไปเลย

ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวมาแล้วว่า สากลจักรวาลเมื่อทอนลงมาให้สั้น ก็มีอยู่เพียง ๒ อย่างเท่านั้น คือ รูปธรรมกับนามธรรม หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า สิ่งที่ถูกรู้กับผู้รู้ รูปธรรมทั้งหลายก็ได้แก่สสารและพลังงานทุกอย่างที่นักวิทยาศาสตร์กล่าวถึง หรือพูดตามสำนวนพระพุทธศาสนาก็ได้แก่ธาตุทั้ง ๔ ส่วนนามธรรมก็คือ

วิญญาณ ซึ่งประกอบด้วยเวทนาสัญญาและสังขาร เราจะเข้าใจถึงเรื่องวิญญาณว่าเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ที่สุด ก็ต่อเมื่อสรุปสากลจักรวาลได้ดังที่กล่าวมา

ปัญหาที่จะต้องคิดก็คือ *กฎเกณฑ์ของวัตถุเกิดขึ้นมาได้อย่างไร* ? ข้าพเจ้าอยากจะให้ข้อคิดว่า ถ้าหากนักวิทยาศาสตร์มีวศึกษาแต่เรื่องวัตถุ แม้ว่าจะมีความรู้ในทางวัตถุกว้างขวางลึกซึ้งสักเพียงไรก็ตาม ตราบใดที่ยังไม่รู้แจ้งเรื่องนามธรรม โดยเฉพาะคือเรื่อง อภิญญาและเรื่องโลกของโอปปาติกะเป็นอย่างดีแล้ว ก็จะไม่มีความรู้แจ้งว่ากฎเกณฑ์ของวัตถุเกิดขึ้นมาจากอะไร นักวิทยาศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญในทางเคมีและฟิสิกส์ตลอดถึงผู้เชี่ยวชาญในทางชีววิทยา ก็คงจะตอบได้แต่เพียงว่า “กฎเกณฑ์ของวัตถุและกฎเกณฑ์ของชีวิตเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองไม่มีใครสร้าง มันเคยมีมาอย่างไร มันก็ต้องมีอยู่อย่างนั้นตลอดไป และถือว่ากฎเกณฑ์ธรรมชาติเหล่านี้ จะต้องเป็นจริงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และใคร ๆ ก็ไม่สามารถ

ที่จะเปลี่ยนแปลงกฎเหล่านี้ได้” ความเข้าใจของนักวิทยาศาสตร์ดังที่กล่าวมานี้เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก ในหมู่นักวิทยาศาสตร์ฝ่ายวัตถุก

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าหากว่าจะมีนักวิทยาศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญคนใดก็ตาม ได้มีโอกาสมาศึกษาเรื่องอภิญญาและเรื่องของโอปปาติกะให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้ว ทุกคนก็จะรู้อย่างแจ่มแจ้งว่า กฎธรรมชาติฝ่ายวัตถุนั้นเป็นสังขตธรรม คือเป็นสิ่งที่เกิดจากเหตุและเปลี่ยนแปลงได้ในเมื่อเหตุของมันเปลี่ยนแปลง และทุกคนจะรู้ดีว่า ที่มาแห่งกฎเกณฑ์ของวัตถุก็คือวิญญาน ซึ่งเป็นพลังงานอย่างหนึ่งที่แทรกซึมอยู่ในวัตถุกั้บปวง เราอาจจะพูดได้ว่า เมื่อนักวิทยาศาสตร์เรียนรู้ถึงกฎเกณฑ์ของวัตถุนั้น ก็คือเขาเรียนรู้ถึงปรากฏการณ์ของวิญญานในวัตถุนั้นเอง และเนื่องจากวิญญานในวัตถุเปลี่ยนแปลงยากมาก สันดานของสัตว์ชั้นต่ำ นับว่าเปลี่ยนแปลงยากมากอยู่แล้ว แต่วิญญานในวัตถุกั้บมีการเปลี่ยนแปลงยากยิ่งกว่าวิญญานของสัตว์

ชั้นต่ำอีกหลายเท่า เพราะฉะนั้น กฎเกณฑ์ของวัตถุจึงยังคงอยู่ในรูปเดิมไม่เปลี่ยนแปลง แม้ว่าเวลาจะผ่านไปกี่ร้อยล้านปีหรือกี่พันล้านปีก็ตาม トラบใดที่วิญญาณในวัตถุไม่มีการเปลี่ยนแปลง กฎเกณฑ์ของวัตถุก็ย่อมจะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่สำหรับคนที่ได้อภิญญามีอำนาจจิตสูง สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงฐานะของวิญญาณในวัตถุได้บ้าง เป็นบางครั้งบางคราวและด้วยเหตุนี้เอง คนที่ได้อภิญญาจึงสามารถทำอะไรหรือแสดงอะไรอยู่เหนือกฎเกณฑ์ของวัตถุ ผิดจากกฎเกณฑ์ของวัตถุได้ เช่น บางคนที่มีอำนาจจิตสูงสามารถที่จะเดินบนน้ำ เดินบนไฟ โดยที่ไฟไม่ไหม้ หรือสามารถที่จะหายตัว หรือแปลงตัวอะไรเหล่านี้เป็นต้น และเรื่องในทำนองนี้ เมื่อนำไปเทียบกับเรื่องในโลกของโอปปาติกะแล้ว ก็กลายเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับคนในโลกโอปปาติกะ เพราะวัตถุทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปตามอำนาจของจิตใจ และเกิดขึ้นจากอำนาจของจิตใจได้อย่างอัศจรรย์ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงกล่าวว่า ถ้านัก

วิทยาศาสตร์มันเรียนแต่ในเรื่องของวัตถุ ไม่รู้ซึ่งถึง
เรื่องนามธรรม แม้แต่เรื่องของวัตถุเองก็จะไม่รู้แจ้ง
แทงตลอด

พุทธพจน์ที่ข้าพเจ้านำมากล่าวอ้างบ่อยครั้ง
ที่สุดก็คือ คำว่า **วิญญานเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย**
วิญญานประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จ
มาแต่วิญญาน พุทธพจน์บทนี้มีความหมายลึกซึ้งมาก
ท่านลองพิจารณาดูจากตัวอย่างง่ายๆ เช่น คนที่เกิดมา
จากตระกูลเดียวกัน พ่อแม่คนเดียวกัน รูปร่างโดย
ส่วนใหญ่ก็เหมือนกับพ่อแม่ แต่ทุกคนจะสังเกตได้ว่า
แต่ละคนก็มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ซึ่งลักษณะเฉพาะ
ที่ว่านี้ก็เกิดจากคุณสมบัติพิเศษของวิญญานของ
แต่ละคน เช่นคนไหน ถ้าหากในชาติก่อนเป็นคนมี
ปัญญาแหลมคม มีสมาธิดี มีความกล้าหาญ มีความ
ขยัน มีความอดทน มีความเมตตากรุณา แต่อีก
คนหนึ่งคุณสมบัติของวิญญานดังที่กล่าวมานี้ไม่มี
หรือมีน้อยกว่า ร่างกายที่เกิดขึ้นจากวิญญานที่

แตกต่างกันเช่นนี้ ย่อมจะไม่เหมือนกัน เช่นคนที่มี ปัญญาดีจะมีสมองดีกว่าคนที่ปัญญาไม่ดีอย่างนี้เป็นต้น ความแตกต่างของแต่ละบุคคลดังที่กล่าวมานี้ เราจะ อธิบายด้วยกฎเกณฑ์ของกรรมพันธุ์ไม่ได้ หรือจะอธิบาย ด้วยกฎเกณฑ์ของสิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้น ท่าน จะเห็นได้ว่า วิญญาณที่มีคุณสมบัติแตกต่างกัน ย่อม สร้างโครงสร้างของร่างกายให้เกิดมาไม่เหมือนกัน และสร้างกฎเกณฑ์ก็ไม่เหมือนกันด้วย ถ้าท่านค่อย ๆ พิจารณาจากตัวอย่างดังที่กล่าวมานี้ แล้วลองนำไป เทียบกับชีวิตในโลกของโอปปาติกะดู ท่านจะเห็นได้ อย่างชัดเจนว่า วิญญาณเป็นที่มาของวัตถุและกฎเกณฑ์ ของวัตถุ แต่อย่างไรก็ดี เรื่องนี้สำหรับคนที่มีความรู้ ไม่พอ จะไม่มีทางเข้าใจได้เลย

อนึ่งเดี๋ยวนี้ ข้าพเจ้าได้มองเห็นข้อเท็จจริงที่ กระจ่างอยู่อย่างหนึ่ง กล่าวคือ **คนเราจะคิดอะไรได้ หรือเข้าใจอะไรได้แค่ไหน ย่อมขึ้นอยู่กับวิบากของ ความรู้ประเภทนั้น ๆ** ซึ่งวิบากที่ข้าพเจ้าหมายถึงนี้

ข้าพเจ้าหมายถึงวิบากที่สืบเนื่องมาจากชาติก่อน ตัวอย่างที่ข้าพเจ้าพบอยู่เสมอก็คือ ธรรมบางข้อ บุคคลบางคนอธิบายเพียงไม่กี่คำ เขาก็เข้าใจซึ่งและเชื่อได้อย่างสนิทแต่แล้วธรรมเรื่องเดียวกันนั้นเอง เมื่อนำไปอธิบายให้อีกคนหนึ่งฟัง คนนั้นกลับไม่รู้ไม่เข้าใจ ทั้งๆ ที่คนที่เข้าใจนั้นมีการศึกษาน้อยกว่าคนที่ไม่เข้าใจ ตัวอย่างในทำนองนี้ข้าพเจ้าพบบ่อย แต่บุคคลบางคนที่มีการศึกษาดี พออธิบายธรรมบางข้อให้ฟัง ก็เข้าใจซึ่ง แต่อีกคนหนึ่ง ซึ่งเขาก็มีการศึกษาในระดับเดียวกัน ฟังแล้วเขาไม่เข้าใจอะไรเลย เพราะเหตุนี้ ข้าพเจ้าจึงกล่าวว่า คนเราจะเข้าใจอะไรได้แค่ไหน นั้นย่อมขึ้นอยู่กับวิบากของความรู้ในแขนงนั้น ๆ

การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องวิญญาน เท่าที่ข้าพเจ้าได้สังเกตมาจากพวกนักศึกษาชั้นสูง รู้สึกว่าเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับวิบากที่เขามีมาในชาติก่อนนั่นเอง หลักอันนี้เราจะเห็นได้ชัดจากหลักการสอนของพระพุทธเจ้า กล่าวคือ พระพุทธเจ้าจะทรงสอนธรรมเรื่องอะไร

ให้แก่ใคร พระองค์จะต้องตรวจดูบารมีของเขาในชาติก่อน ถ้าหากพระองค์ทรงเห็นว่า บารมีเขาไม่พอที่จะรู้แจ้งเห็นจริง พระพุทธองค์ก็จะยังไม่ทรงสอน ถ้าจะสอนก็ต้องเป็นธรรมที่เขาสามารถจะเข้าใจได้

บารมีก็คือวิบาก ที่ได้สะสมเอาไว้ตั้งแต่ชาติก่อน ๆ ถ้าหากท่านพิจารณาเรื่องนี้ให้ซึ้ง ท่านก็一定会มองเห็นว่า สมอของคนเราจะเกิดและเจริญขึ้นมาในรูปไหน มันขึ้นอยู่กับวิบากของกรรมในชาติก่อน และจากตัวอย่างในทำนองนี้ เราจะเห็นได้ชัดว่า โครงสร้างของวัดฤกษ์ดี คุณสมบัติของวัดฤกษ์ดี หรือ กฎเกณฑ์ของวัดฤกษ์ดี ขึ้นอยู่กับสภาพของวิญญาน “ทุกอย่างย่อมสำเร็จมาแต่วิญญาน” โปรดพิจารณาพุทธพจน์อันนี้ให้ซึ้ง

ในคัมภีร์เคยมีเรื่องกล่าวไว้ว่า มีพราหมณ์บางคนได้มาทูลถามพระพุทธเจ้าว่า โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ? และจะดับสูญสลายไปเพราะเหตุไร ? พระพุทธเจ้าได้ตรัสตอบว่า **ดูก่อนพราหมณ์**

ท่านจงค้นหาความเกิดของโลก และความดับของโลก
ภายในร่างกายอันยาวาวหนาคืบนี้ พระพุทธพจน์บทนี้
หมายความว่า ถ้าคนไหนเข้าใจเรื่องการเกิดของร่างกาย
อย่างแจ่มแจ้งทุกแง่ทุกมุมแล้ว ก็จะสามารถตอบได้ว่า
โลกเกิดขึ้นเพราะอะไร และจะดับไปเพราะอะไร **ทั้งนี้**
ก็เพราะร่างกายของมนุษย์นั้น เป็นตัวอย่างแห่งการ
เกิดของทุกสิ่งทุกอย่างในสากลจักรวาล หมายความว่า
กฎเกณฑ์แห่งการเกิดของโลกทุก ๆ อย่าง ได้มีอยู่แล้ว
ภายในร่างกายนี้เอง เพราะฉะนั้นถ้าคนไหนเข้าใจเรื่อง
ร่างกายดี ก็จะเข้าใจเรื่องโลกภายนอกดีด้วย ในเมื่อเรา
ทราบแล้วว่าร่างกายทั้งหมดเกิดมาจากวิญญาณ และ
ทราบอย่างแจ่มแจ้งอีกว่าสสารทุกอย่างก็มีวิญญาณ
แต่หากเป็นวิญญาณคนละชนิด กล่าวคือ วิญญาณใน
วัตถุก็มีสภาพอย่างหนึ่ง วิญญาณของสัตว์และของคน
ก็มีสภาพอีกอย่างหนึ่ง ไม่เหมือนกัน โครงสร้างของ
วัตถุหรือกฎเกณฑ์ของวัตถุที่แตกต่างกันนั้นแหละ คือ
สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างแห่งสภาพ
ของวิญญาณ

* คนโดยมากเกือบจะทั้งโลกเข้าใจว่า เราจะได้ความรู้ก็ต่อเมื่อต้องอาศัยการเรียน และคำว่าเรียนในที่นี้หมายความว่า จะต้องอาศัยการดู การฟัง และการฝึกฝนโดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง ๔ ทั้งนี้ก็เพราะเข้าใจกันว่า ความรู้เป็นสิ่งที่มืออยู่ภายนอก แต่ไม่มีใครเฉลียวใจว่า ความรู้ที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้นั้น ก็ต่อเมื่อสามารถที่จะปิดโลกภายนอกได้เท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะเขาไม่เชื่อว่า วิญญาณได้มีสมรรถภาพต่าง ๆ ซ่อนอยู่ในตัวเองอย่างมากมาย ดังที่ข้าพเจ้าได้เคยกล่าวมาแล้วว่า ทุกคนมีพีชแห่งสัพพัญญูอยู่ในวิญญาณ

พระพุทธเจ้าได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่ทรงสมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ (วิชชาจรณสมบุณฺโณ) วิชาในที่นี้เมื่อกล่าวโดยย่อก็ได้แก่วิชาสามคือ :-

๑. บุพเพนิวาสานุสติญาณ ญาณที่ทำให้ระลึกชาติได้

---

* วิญญาณ ฉบับที่ ๙ กันยายน ๒๕๐๙

๒. จตุปปาทญาณ ญาณที่ทำให้เกิดทิพยจักขุ และทำให้รู้เรื่อง โอบปาติกะ รู้เรื่องจุดและปฏิสนธิของ สัตว์ทั้งหลาย

๓. อาสวักขยญาณ ญาณที่ทำให้อาสวะหมดสิ้น ญาณทั้งสามอย่างดังที่กล่าวมานี้ คนส่วนมากไม่เชื่อว่า พระพุทธเจ้าทรงมีได้ เพราะเขาเห็นว่าเป็นการผิด ธรรมชาติ หรือถ้าจะพูดอีกนัยหนึ่งก็คือ เพราะเขามองไม่เห็นนั่นเองว่า ญาณต่าง ๆ เหล่านี้จะมีได้อย่างไร นอกจากญาณสามอย่างนี้แล้ว พระพุทธเจ้ายังทรงมี ญาณอื่น ๆ อีก เช่น อิทธิวิญญาน ญาณที่ทำให้พระองค์ รู้ว่าจะทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้อย่างไร ทิพยโสตญาณ ญาณที่ทำให้เกิดหูทิพย์ เจโตปริยญาณ ญาณที่ทำให้ อานใจผู้อื่นได้ คำว่า **ญาณ** และคำว่า **วิชา** ในที่นี้มีความหมายอย่างเดียวกัน พระพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงสมบูรณ์ ไปด้วยวิชาและจรณะ คำว่าจรณะแปลว่า สิ่งที่พระองค์ ทรงประพฤติอยู่เป็นปกติ ซึ่งในที่นี้ในคัมภีร์อธิบายไว้ว่า ได้แก่จรณะ ๑๕ คือ :-

๑. สีสสังวร การสำรวมอยู่ในศีล
๒. อินทริยสังวร การสำรวมอินทริย์
๓. โภชเน มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณใน
การบริโภค
๔. ซาคริยานุโยค หมั่นประกอบความเพียร
ไม่เห็นแก่หลบนอน
๕. ศรัทธา ความเชื่อ
๖. หิริ ความละอายบาป
๗. โอตตัปปะ ความกลัวบาป
๘. พาหุสัจจะ ความเป็นผู้สดับมาก
๙. วิริยะ ความเพียร
๑๐. สติ ความระลึกได้
๑๑. ปัญญา ความรู้แจ้งตามความเป็นจริง
๑๒. ปฐมฌาน ฌานที่ ๑
๑๓. ทุตติยฌาน ฌานที่ ๒
๑๔. ตติยฌาน ฌานที่ ๓
๑๕. จตุตถฌาน ฌานที่ ๔

พระพุทธเจ้าเป็นผู้ที่สมบูรณ์ไปด้วยความรู้ และ
ความประพฤติดังที่กล่าวมานี้

พุทธศาสนิกชนที่ดีจะต้องมีความเชื่ออยู่ ๔
อย่าง คือเชื่อในเรื่องกรรม เชื่อในเรื่องวิบากของกรรม
เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน และเชื่อใน
ความตรัสรู้ของพระตถาคต คนที่ไม่เชื่อว่าพระพุทธเจ้า
ทรงมีวิชาดังที่กล่าวมานั้น เรียกว่าไม่เชื่อในความตรัสรู้
ของพระตถาคต ข้าพเจ้าเคยสังเกตนักศึกษาที่สนใจใน
ทางพระพุทธศาสนา ส่วนมากเขาก็เชื่อว่า เรื่องกรรม
เรื่องวิบากของกรรมมีจริง และเชื่อว่าเรามีกรรมเป็น
ของตนจริง แต่พอพูดถึงญาณหรือวิชาต่าง ๆ ที่นอก
เหนือไปจากหลักธรรมดา เช่นพระพุทธเจ้าทรงสามารถ
ระลึกชาติได้ อะไรทำนองนี้เป็นต้น ก็มักจะไม่เชื่อความ
ไม่เชื่อในเรื่องดังที่กล่าวมานี้ พวกเราส่วนมากไม่ค่อย
จะรู้สึกกันว่า เป็นความเสียหายอย่างร้ายแรง และก็
มักจะอ้างว่าพระพุทธเจ้าสอนว่า จะเชื่ออะไรให้มี
เหตุผล คนเหล่านี้เขาบอกว่า เขาได้ใคร่ครวญด้วย

สติปัญญาของเขาแล้ว เขามีความเห็นว่ เรื่องที่พระพุทเจ้าทรงระลึกรชาติได้อะไรทำนองนี้ เป็นสิ่งที่ไม่มืเหตุผล เพราะฉะนั้นจึงไม่เชื่อ และเขาก็ภูมิใจที่ไม่เชื่อเช่นนั้น และพร้อมกันนั้น เขาก็ตำหนิหรือดูหมิ่นคนที่เชื่อในเรื่องเหล่านี้ว่เป็นคนงมงาย แต่ความจริงเขาไม่รู้ลึกตัวว่ เพราะเหตุที่ปัญญาของเขาตื้น เขาไม่อาจจะรู้แจ้งแทงตลอดในเรื่องที่ลึกซึ้งอย่างนี้ได้ เขาจึงบอกว่เรื่องอย่างนี้ไม่มีเหตุผล ทั้ง ๆ ที่เรื่องนี้มีเหตุผลอย่างที่สุด เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงคิดว่ ถ้าหากคนทั้งหลายจะยอมรับเชื่อเอาไว้ก่อน โดยถือเสียว่ปัญญาเราหยั่งไม่ถึง และเรื่องเหล่านี้ก็มีหลักฐานชัดเจนอยู่ในคัมภีร์ว่ พระพุทเจ้าทรงมีญาณเหล่านี้จริง ฉะนั้นถ้าหากเราจะพึงเชื่อไว้ก่อน ซึ่งเรียกว่มีตถาคต-โพธิสัทธา คนที่มีความเชื่ออย่างนี้จะเป็นผู้ที่ปลอดภัยมากกว่าคนที่ไม่เชื่อ และในเมื่อเขามีความเชื่ออันนี้ นำทางเอาไว้ก่อนแล้ว สักวันหนึ่งเขาก็จะเห็นเหตุผล แต่ถ้าหากว่เราไม่ยอมเชื่อเอาไว้เลย มันจะทำให้

ความคิดของเราเฉออกนอกทาง และในที่สุดก็ไม่
อาจจะเข้าใจเหตุผลได้ เพราะฉะนั้นทางที่ดีจึงควร
เชื่อเอาไว้ก่อน

ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า วิญญานคือสิ่งที่
มหัศจรรย์ที่สุด และตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่า
วิญญานเป็นสิ่งมหัศจรรย์ก็คือ ชีวิตต่าง ๆ ในสากล
จักรวาล เพราะชีวิตทั้งหมดเกิดจากวิญญานทั้งสิ้น
เฉพาะเท่าที่ตาเรามองเห็น เราก็พบว่าชีวิตทั้งหลาย
ไม่ว่าจะเป็นพืชเป็นสัตว์หรือเป็นคน ล้วนแต่เป็นสิ่ง
มหัศจรรย์ทั้งสิ้น แต่คนที่ไม่คิดก็จะเห็นว่ามันเป็น
ของธรรมดา แต่สำหรับผู้ที่เป็นนักคิดเขาจะมองเห็นว่า
ชีวิตเป็นสิ่งมหัศจรรย์จริง ๆ *อะไรทำให้เกิดชีวิตขึ้น
มา ?* ในเมื่อท่านรู้แล้วว่า วิญญานเป็นตัวการสำคัญ
ที่ทำให้เกิดชีวิตขึ้นมา ถ้าหากว่าท่านพิจารณาจาก
แง่นี้บ่อย ๆ ข้าพเจ้าเชื่อว่าสักวันหนึ่งท่านก็จะรู้สึกขึ้น
มาเองว่า วิญญานเป็นสิ่งมหัศจรรย์จริง ๆ และมี
ความสามารถหลายอย่างฝังอยู่ในวิญญาน เพราะ

ฉะนั้นการที่จะฝึกฝนจิต หรือวิญญาณให้มีความสามารถเหนือธรรมชาติ คือเหนือจากหลักเกณฑ์ที่เรา รู้ ๆ กันอยู่นั้น ท่านจะเห็นว่ามันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้แน่นอน

สมมติว่า ท่านเชื่อสนิทว่า พระพุทธเจ้าสามารถระลึกชาติได้ สามารถแสดงปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ได้ ดังที่กล่าวไว้ในคัมภีร์ ท่านก็จะรู้สึกเห็นขึ้นมาได้เองว่า ถ้าหากเราจะอบรมจิตใจของเราให้ดีกว่าที่เป็นอยู่เดี๋ยวนี้ โดยเฉพาะคือสามารถที่จะเข้าสมาธิได้ลึก จนกระทั่งวิญญาณดับจากโลกภายนอก คือตาไม่เห็น หูไม่ได้ยิน ประสาททั้งห้าขาดการติดต่อกับโลกภายนอก และยิ่งกว่านั้นแม้แต่มโนวิญญาณ คือความรู้สึกนึกคิดก็ดับได้ แต่ไม่ใช่หลับ และก็ไม่ใช่ตื่น และก็ไม่ใช่คนตายเพราะในขณะที่เข้าสมาธิเช่นนั้น ถ้าหากเป็นการหลับก็จะทรงอิริยาบถไว้ไม่ได้ จะต้องมีอาการง่วงหรืออย่างน้อยศีรษะก็ต้องโงนไปโงนมา ในเมื่อผู้นั้นนั่งเข้าสมาธิและที่ว่าไม่ใช่คนตื่น ก็เพราะเขาไม่รับรู้หรือ

ไม่รู้สักถึงโลกภายนอกทั้งหมดคล้ายกับคนที่หลับสนิท และที่ว่าไม่ใช่คนตาย ก็เพราะเขายังมีชีวิตอยู่ และจะ ตื่นขึ้นในเมื่อถึงเวลา คนที่สามารถเข้าสมาธิได้ถึงขั้น นี้เท่านั้นจึงจะสามารถเอาความรู้ความสามารถที่มีอยู่ ในจิตไร้สำนึกออกมาใช้ได้ และแล้วก็จะมีญาณพิเศษ ต่างๆ เกิดขึ้น เช่นการระลึกชาติได้เป็นต้น จากปรากฏ การณ์หรือจากข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ เฉพาะคนที่เข้าใจ และเชื่อว่าเป็นจริง เขาก็จะมองเห็นว่า การแสวงหา ความรู้จากสิ่งภายนอก โดยอาศัยการดูการฟัง หรือ การอบรมต่าง ๆ ดังที่วงการศึกษาทั่วโลกกระทำอยู่ใน บัดนี้นั้น ทำให้คนเราได้รับความรู้แต่เพียงเล็กน้อย และทำให้เกิดการเข้าใจผิดได้หลายอย่าง เช่นในวงการ แพทย์ทั่วไปเข้าใจว่า ความรู้สักนึกคิดเกิดจากสมอง เกิดจากประสาท ชีวิตของคนเราเริ่มต้นจากพ่อแม่ ตายแล้วก็สูญ ผีสางเทวดาไม่มี อะไรเหล่านี้เป็นต้น ความรู้ที่แคบของนักวิทยาศาสตร์ในลักษณะนี้ เป็นภัย ต่อโลกอย่างมหันต์ แต่คนทั้งหลายไม่รู้สัก เช่นภัยอัน

หนึ่งที่เราเห็นได้ชัดก็คือสงคราม ซึ่งเป็นผลมาจากความเจริญและความรอบรู้ของนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายในโลกในปัจจุบันแม้จะมีความรู้มากมายสักเพียงไรก็ตาม แต่ถ้าถูกจำกัดวงให้อยู่แต่ในเรื่องของวัตถุตั้งที่เป็นอยู่ในขณะนี้แล้ว สงครามจะหมดไปจากโลกไม่ได้ ความยากจน ความเบียดเบียน การเอารัดเอาเปรียบกัน ยังจะต้องมีอยู่ต่อไปอีก เมื่อมนุษย์ในโลกนี้มีฤทธิ์เหมือนทศกัณฐ์ และมีจิตใจต่ำเหมือนทศกัณฐ์ แล้วท่านลองพิจารณาดูให้ดีว่าโลกจะเป็นอย่างไร ผลร้ายของความเจริญในด้านวัตถุนี้วันแต่จะยิ่งเห็นชัด แต่ถึงกระนั้นมนุษย์ส่วนมากในโลกก็ยังไม่ทราบว่า จะแก้ไขสถานการณ์อันนี้ได้อย่างไร

พระพุทธเจ้าได้ชื่อว่า เป็นที่พึ่งอันสูงสุด ของโลกซึ่งไม่เฉพาะแต่ในโลกมนุษย์เท่านั้น แม้พวกโอบปาติกะทั้งหลาย ไม่ว่าจะอยู่ในชั้นไหนก็สามารถที่จะพึ่งพระพุทธเจ้าได้ สัตว์ทั้งหลายก็ยังพลอยได้รับความร่มเย็นจากบารมีของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงแสวงหาความรู้โดยวิธีไหน ใช้ตา ดู ใช้หู ฟัง เพียงเท่านี้หรือ หรือว่าพระพุทธเจ้า ทรงหลับตา ปิดทวารทั้งห้าคือตา หู จมูก ลิ้น และกาย และ ในบางครั้งก็ทรงปิดทวารอันที่หก คือมโนทวาร เสียอีกด้วย ?

พระพุทธเจ้าไม่ทรงใช้ความคิดใด ๆ แต่แล้ว พระพุทธเจ้าก็ทรงสามารถที่จะมีญาณพิเศษต่าง ๆ เกิดขึ้น ข้าพเจ้าคิดว่า แง่คิดต่างๆ ในทำนองนี้ ถึงเวลาแล้วที่คนในสมัยปัจจุบันจะต้องพิจารณาให้มาก อย่าปล่อยให้ตา หู จมูก ลิ้น กาย และสมองพาท่านให้หลงผิดต่อไปอีกเลย วิญญานเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์ที่สุด ทุกคนมีพีชแห่งสัพพัญญูอยู่ในวิญญานของท่านแล้ว เพราะถ้าวิญญานไม่มีพีชแห่งสัพพัญญู หรือไม่ใช้สิ่งที่มหัศจรรย์ที่สุดในโลกแล้ว ชีวิตทั้งหลายในโลกก็จะเกิดขึ้นมาไม่ได้ ข้อเท็จจริงจากชีวิต ได้บอกให้เราถึงความจริงข้อนี้ อย่างแจ่มแจ้งอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นอย่ามัวหลงในเรื่องวัตถุกันให้มากนัก

แต่อย่างไรก็ดี เท่าที่พูดมานี้ก็มีได้หมายความว่า เราจะ
ต้องเลิกศึกษาวิชาการต่าง ๆ แล้วก็พากันมานั่งหลับตา
มุ้งแต่จะให้ความรู้เกิดขึ้นเองจากภายในจิตใจ ของเรา
โปรดจำไว้ด้วยว่า ข้าพเจ้าไม่ได้หมายความว่าอย่างนี้
แต่ข้าพเจ้าหมายความว่า เราควรจะหาเวลา
ทำใจให้สงบนึกถึงคำสอนของพระพุทธเจ้า และ
พยายามที่จะให้ความรู้แจ้งเกิดขึ้นมาจากภายในด้วย
และต้องไม่ลืมเป็นอันขาดว่า คนที่จะสามารถเอาความรู้
ข้างในออกมาใช้ได้นั้น เขาจะต้องมีสื่อในการแปล และ
นั่นก็คือเราต้องมีความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ทุก ๆ สาขา
อย่างที่เรากำลังเรียนกันอยู่นี้ด้วย ผู้ที่มีความรู้ในทาง
วิทยาศาสตร์เป็นอย่างดีพร้อมทั้งมีสมาธิดีด้วย บุคคล
ประเภทนี้ได้ชื่อว่ามีสื่อสำหรับที่จะถ่ายทอดเอาความรู้
ข้างในออกมาได้ดีกว่าบุคคลประเภทอื่น ทั้งนี้เพราะ
อะไร ? เพราะวิญญานที่สร้างชีวิตนั้นเป็นนักวิทยา-
ศาสตร์ที่มีความรอบรู้ในวิทยาศาสตร์ทุกสาขา แต่
ความรู้ที่ว่านี้ มันอยู่ในลักษณะที่เป็นรหัสลับกลับ ขอให้

ท่านพิจารณาดูโครงสร้างของร่างกายให้ละเอียด แล้วท่านก็จะรู้ว่า วิญญานที่สร้างร่างกายนี้ขึ้นมาได้มีความรอบรู้ในทางวิทยาศาสตร์เชี่ยวชาญเพียงไร มันเป็นของธรรมดาเหลือเกิน คนที่ไม่รู้วิทยาศาสตร์ย่อมไม่สามารถที่จะฟังคำอธิบายในทางวิทยาศาสตร์เข้าใจได้ ยิ่งในขั้นสูงก็ยิ่งจะไม่เข้าใจ ด้วยเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงแนะนำว่า เราควรจะต้องศึกษาวิทยาศาสตร์ ให้มีความรู้เป็นอย่างดีด้วย แต่ว่าพร้อมกันนั้นก็ควรจะต้องมีการฝึกสมาธิด้วย จึงจะไม่ถูกหลอกหรือถูกทำให้หลงผิดด้วยความรู้ที่เรียนมา

อันที่จริง โลกกำลังจะก้าวขึ้นไปสู่จุดที่สมบูรณ์อยู่แล้ว เพียงแต่ว่าในขณะที่ถ้าหากจะฟังมีนักวิทยาศาสตร์สักกลุ่มหนึ่ง หันมาสนใจในทางพระพุทธศาสนาและปฏิบัติในทางสมาธิวิปัสสนาให้ได้ผลจริง ๆ โลกนี้ก็จะสว่าง โลกทั้งโลกจะต้องเป็นหนี้บุญคุณอันล้นเหลือจากนักวิทยาศาสตร์กลุ่มนี้ ทางที่จะทำให้โลกได้รับสันติอย่างแท้จริงนั้นมีอยู่ทางนี้เท่านั้น ทางอื่นไม่มี

แต่คนที่จะรู้แจ่มแจ้งเช่นนี้ได้ ต้องสามารถเข้าใจ
สมาธิได้

วิญญูณสามารถพัฒนาสมองได้อย่างไร ?

* ทุกอย่างสำเร็จมาจากวิญญูณ วิญญูณ
เป็นผู้สร้างชีวิต สิ่งใดเกิดจากวิญญูณ สิ่งนั้นมีความ
หมาย เพราะฉะนั้น การที่อวัยวะทุก ๆ อย่างใน
ร่างกายเกิดขึ้นมา มีความหมายทั้งสิ้น จึงแสดงให้เห็น
ว่าเกิดจากวิญญูณ ผู้ที่จะคิดปัญหานี้ให้เข้าใจโดย
กระจ่างได้ จะต้องปิดคำว่าธรรมชาติ ที่ตัวเองไม่เข้าใจ
ออกไปเสียก่อน หรือไม่เช่นนั้นก็จะคิดเสียใหม่ว่าธรรมชาติ
ผู้สร้างสรรค์ชีวิต ก็คือวิญญูณนั่นเอง

เพราะเหตุไร คนเราเกิดมาจึงต้อง มีตา มีหู
มีปาก มีจมูก มีมือมีเท้า เป็นต้น

คนส่วนมากจะตอบว่า สิ่งเหล่านี้ได้เกิดขึ้นมา
ตามธรรมชาติ ซึ่งเขาหมายความว่า โดยกำเนิดของ

---

* วิญญูณ ฉบับที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๐๙

คนเราทุกคน ตั้งแต่ไหนแต่ไรมาแล้ว เมื่อเกิดมาก็จะต้องมีอวัยวะต่าง ๆ เหล่านี้ เพราะโดยธรรมชาติของคนจะต้องมีสิ่งเหล่านี้ และจะต้องมีอย่างนี้ตลอดไป ความเข้าใจเพียงแค่นี้ยังไม่ได้ให้ความกระจ่างอะไรเลย เพราะความเข้าใจเช่นนี้ ไม่ผิดอะไรกับความเข้าใจของบุคคลที่ไม่มีการศึกษา เช่น ถ้าเราจะไปถามใครว่าทำไมต้นมะม่วงจึงต้องเกิดมาเป็นอย่างนี้ ? ต้นมะพร้าวทำไมจึงต้องเกิดมาเป็นอย่างนี้ ? เขาอาจจะหัวเราะแล้วตอบว่า “อ้าว ! ก็ธรรมชาติของมันเป็นอย่างนี้มันก็ต้องเป็นอย่างนี้” ขอให้สังเกตว่า ความเข้าใจอย่างนี้เป็นความเข้าใจดั้งเดิม ซึ่งมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์และมีด้วยกันทุกชาติทุกภาษา แต่เวลาพูดออกมา คำพูดย่อมไม่เหมือนกัน แต่ความเข้าใจภายในจิตใจจะเหมือนกันหมด เพราะฉะนั้นถ้าใครเข้าใจเช่นนี้ ก็แสดงให้เห็นว่าสติปัญญาในเรื่องนี้ยังไม่สูงไปกว่าคนในสมัยดึกดำบรรพ์

อนึ่ง ถ้าหากจะตั้งปัญหาถามอีกแง่หนึ่งว่า :-

ก็ใครหรืออะไรที่เป็นผู้สร้างให้คนเราต้อง มีตา มีจมูก มีปาก เป็นต้น

สำหรับคนที่เชื่อในเรื่องพระผู้เป็นเจ้าของเขา ก็จะบอกว่า พระผู้เป็นเจ้าของเขาเป็นผู้สร้างอวัยวะต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นมาเพื่อความประสงค์อย่างนั้นอย่างนี้ แต่นักวิทยาศาสตร์ที่ศึกษามาแต่ในเรื่องวัตถุอย่างละเอียด เขาจะอธิบายว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร เขาสามารถที่จะแยกแยะวัตถุธาตุต่าง ๆ ที่เป็นส่วนของร่างกาย และอธิบายถึงโครงสร้างและคุณสมบัติของมันได้อย่างละเอียด ครั้นแล้วเขาก็สรุปคำตอบว่า ธรรมชาติได้สร้างอวัยวะต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นมาโดยมีความประสงค์อย่างนั้นอย่างนี้ เช่นธรรมชาติสร้างตาขึ้นมา ก็เพื่อเอาไว้ดู สร้างหูเพื่อเอาไว้ฟังอย่างนี้เป็นต้น ซึ่งคำว่าธรรมชาติของนักวิทยาศาสตร์นั้น เขาหมายถึง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของวัตถุ เช่นเขาจะอธิบายได้อย่างละเอียดว่า ฝนตกเกิดจากอะไร ? มีการเปลี่ยนแปลงมาเป็นชั้น ๆ อย่างไร ? และมีกฎเกณฑ์อย่างไรบ้าง ?

ครั้นแล้วเขาก็จะสรุปว่าฝนได้ตกลงมาตามธรรมชาติ
ธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในทางวัตถุ
 ได้สร้างฝนขึ้นมาด้วยกรรมวิธีอย่างนั้นอย่างนี้ และ
 เขาอาจจะพูดได้อีกว่าธรรมชาติได้สร้างน้ำขึ้นไว้ ได้
 สร้างเมฆสร้างฝนขึ้นไว้ ก็เพื่อให้สิ่งที่มีชีวิตทั้งหลาย
 ดำรงอยู่ได้

ขอให้ท่านผู้อ่านโปรดสังเกตให้ดี ความคิด
 ของนักวิทยาศาสตร์นั้นละเอียดถี่ถ้วนดี ถ้านักชีววิทยา
 ผู้เชี่ยวชาญพูดว่า ชีวิตทั้งหลายย่อมเกิดขึ้นมาตาม
 ธรรมชาติ ชีวิตอันไหนจะเกิดขึ้นมาเป็นอย่างไร ก็สุด
 แล้วแต่ธรรมชาติจะสร้าง คำว่าธรรมชาติที่เขาพูดถึง
 แต่ละครั้งนั้น ตามความเข้าใจของเขาจะไม่มีแม้แต่
ขณะเดียวที่หมายถึงพระเจ้าหรือหมายถึงวิญญาน
 นักวิทยาศาสตร์ทั้งหลายมักจะแน่ใจในความคิดของ
 ตนว่าถูกต้องและเนื่องจากโลกทุกวันนี้มีความสะดวกสบาย
 มีความเจริญในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นก็ล้วนแต่เป็นผลงาน
 ของนักวิทยาศาสตร์เกือบทั้งสิ้น นักวิทยาศาสตร์จึง

กลายเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในด้านความนึกคิด ถ้านักวิทยาศาสตร์พูดคนส่วนมากจะเชื่อ สถาบันการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ในด้านวัตถุในชั้นมหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ไม่ว่าในประเทศไหนเป็นสถาบันที่โอ้อ่า สร้างความเชื่อถือให้แก่คนที่พบเห็น ปริญาในทางวิทยาศาสตร์มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในอันที่จะจูงให้คนเชื่อถือเสียยิ่งกว่าคำพูดของนักสอนศาสนา แม้จะได้ปริญาในทางนี้มากก็ตาม ความเชื่อถือของโลกที่มีต่อศาสนาได้เสื่อมลงไปมาก คำสอนในทางศาสนาเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่แต่ในรูปของประเพณี ส่วนน้ำใสใจจริงของคนในโลกทั่ว ๆ ไป ที่มีต่อศาสนานั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง มนุษย์เกือบจะทั้งโลกรู้สึกว่า คำสอนในทางศาสนาไม่มีเหตุผล ไม่น่าเชื่อถือ นักวิทยาศาสตร์ทุกมุมโลกได้ขับไล่ศรัทธาของพลโลกที่มีต่อศาสนาให้ค่อย ๆ ถอยร่นไป และพร้อมกันนั้น นักวิทยาศาสตร์ก็ได้สถาปนาความเชื่อทางวิทยาศาสตร์ ในด้านวัตถุลงในจิตใจของมนุษย์ชาติทั่วโลก เพราะฉะนั้นถ้าจะพูดในแง่ของการเปรียบเทียบ

ดินแดนแห่งศาสนา ซึ่งครั้งหนึ่งเคยได้รับการยกย่องบูชาว่า เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากบุคคลในศาสนานั้น ๆ บัดนี้ดินแดนที่ว่านี้ ได้ถูกพวกนักวิทยาศาสตร์บุกรุกเข้าไปยึดครองเกือบจะทุกหนทุกแห่ง ผลที่โลกได้รับอยู่ในปัจจุบันนี้คืออะไร ? ท่านพิจารณาดูเอาเอง สงครามร้ายแรงขึ้นทุกวัน ความยากจนคั่นคั่นของประชาชนอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากสงคราม และเป็นผลสืบเนื่องมาจากความโลภในทางวัตถุของผู้มีอำนาจ ในทางเศรษฐกิจ ในทางการเมืองนับวันแต่จะขยายตัวมากขึ้น เพราะพลโลกได้เพิ่มมากขึ้นทุกวัน อาณาจักรแห่งวัตถุนิยมเกือบจะถึงที่สุดของมันอยู่แล้วเพราะความเดือดร้อนของพลโลกเพิ่มขึ้น อย่างชนิดที่ไม่เคยมีมาแต่ก่อน ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราจะต้องหันมาพิจารณาถึงชีวิต และสิ่งต่าง ๆ ที่ล้อมรอบตัวเราจากแง่ของศาสนา ?

พระพุทธเจ้าได้ชื่อว่าเป็นโลกวิทู รู้แจ้งโลกเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย และเป็นผู้บริสุทธิ์

ปราศจากกิเลสโดยสิ้นเชิง ถ้าหากเราทั้งหลายรู้จัก พระพุทธเจ้าจริง ๆ เหมือนดังที่กล่าวมานี้ เราทั้งหลาย ก็คงจะสำนึกได้ว่า ความเข้าใจของเราเกี่ยวกับเรื่อง ชีวิตและเกี่ยวกับโลกภายนอกอย่างที่เรามีกันอยู่ใน เวลานี้มัน มันเหมือนกับความฉลาดของเด็ก ที่ฉลาด กว่าเด็กด้วยกันเท่านั้น ส่วนผู้ใหญ่ซึ่งมีความรู้เหนือ เด็กมากมายนั้นย่อมจะรู้ว่า ความรู้ของเด็กบางคนก็ ฉลาดเหนือเด็กคนอื่น ๆ นั้น แม้จะเป็นความรู้ที่ถูกต้อง น่าชมเชยสักเพียงไรก็ตาม แต่มันก็ยังอยู่ในขอบเขต ที่จำกัดมาก เป็นความรู้แคบ ๆ เหมือนกับคนตาบอด คลำช้าง และถ้าหากเด็กคนนั้นจะสำคัญว่า ตัวเองฉลาด เท่ากับผู้ใหญ่ หรือฉลาดเหมือนผู้ใหญ่ มันจะเป็นสภาวะ ที่น่าสงสารสักเพียงไร

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **ทุกอย่างสำเร็จมาจาก วิทยญาณ** พุทธพจน์บทนี้เป็นจริงโดยไม่มีข้อยกเว้น และการที่พระองค์ตรัสเช่นนี้ ก็ไม่ได้หมายความว่า ถ้าเราจะสร้างบ้านขึ้นมาสักหลังหนึ่ง โดยไม่มีไม้และ

เครื่องมือ เพียงแต่คิดอย่างเดียว บ้านก็อาจจะเกิดขึ้นได้ การที่พระองค์ตรัสว่า ทุกอย่างสำเร็จมาจากวิญญาน นั้นเป็นการตรัสในแง่ที่ลึกซึ้ง ซึ่งเป็นแง่ที่บุคคลทั้งหลายมักจะไม่นึก เพราะถ้าจะพูดว่าบ้านหลังนี้เกิดมาจากความคิด คนทั้งหลายจะไม่พูดกัน เพราะมองไม่ค่อยเห็น แต่เขาพูดว่า บ้านหลังนี้เกิดมาจากไม้จากอิฐหรือจากปูน ซึ่งเป็นสิ่งที่เขามองเห็นง่าย ร่างกายนี้เกิดขึ้นมาจากอะไร ? คนทั้งหลายจะพูดว่าเกิดมาจากพ่อแม่ เกิดมาจากอาหารหรือเกิดมาจากธรรมชาติ เพราะเป็นสิ่งที่มองเห็นง่าย แต่ถ้าจะพูดว่าเกิดมาจากวิญญาน ทั้ง ๆ ที่มีข้อเท็จจริงยืนยันอยู่ว่าทุกอย่างในร่างกายมีความหมาย แต่คนทั้งหลายก็ไม่ยอมเชื่อ ไม่ยอมคิดอยู่นั่นเอง เพราะวิญญานเป็นสิ่งที่เขามองไม่เห็น คนเหล่านี้จะยอมเชื่อ ก็ต่อเมื่อเขาสามารถมองเห็นวิญญานได้ แต่เขาจะมองเห็นวิญญานได้อย่างไร ? ในเมื่อวิญญานเป็นนามธรรม

วิญญูณสามารถพัฒนาสมองได้หรือไม่ ? ถ้าข้าพเจ้าจะบอกว่า ก็การศึกษาของเราพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงบัดนี้นั้น ท่านมองไม่เห็น หรือว่าวิญญูณเป็นตัวการที่ทำให้เกิดการพัฒนาคนที่บารุงแต่ร่างกายให้แข็งแรงและสมบูรณ์อยู่เสมอ แต่ไม่ศึกษาไม่พยายามจดจำวิชาการต่าง ๆ ไม่พยายามคิดอย่างลึกซึ้ง สมองจะพัฒนาได้หรือไม่ ?

ขอให้สังเกตว่า คนที่พยายามหัดท่องหัดจำ ซึ่งถ้าทำอย่างมีระเบียบ และไม่พยายามที่จะจำอะไรให้เกินกว่ากำลังสมองของตัว ความจำก็จะดีขึ้นเรื่อย ๆ คือจำอะไรได้แม่นยำและรวดเร็ว คนที่หมั่นคิด หมั่นพิจารณาอะไรในสิ่งที่ลึกซึ้งอยู่เสมอ ก็จะทำให้เกิดความว่องไว ในการใช้ความคิด ในการทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ส่วนคนที่สนใจบารุงแต่ร่างกายอย่างเดียว แม้ร่างกายจะสมบูรณ์และสมองก็อยู่ในเกณฑ์ที่จะใช้ได้ดี คือสามารถที่จะศึกษาเล่าเรียนอะไรได้ก็ตาม แต่แล้วเราจะพบว่าคนประเภทนี้สมองที่อ จากตัวอย่าง

ที่เล่ามาให้ฟังโดยสังเขปนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า **สมองของคนเราจะเจริญพัฒนาในด้านสติปัญญานั้น ต้องอาศัยการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ** ปัจจัยทางวัตถุ เช่นยาหรืออาหาร ถึงแม้จะจำเป็น แต่ก็ไม่ใช่ตัวการสำคัญ คนที่มุ่งหวังจะให้สติปัญญาของตนดี จะมัวไปสนใจแต่ในเรื่องอาหารและเรื่องยาอย่างเดียวไม่ได้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **คนที่**จะเกิดมามีสมองดีมาตั้งแต่เกิด มีระดับสติปัญญาสูง (I.Q. สูง) ก็เพราะเหตุที่คน ๆ นั้น เมื่อชาติก่อนเคยเป็นคนมีปัญญาดีมาแล้ว **วิญญานที่มีคุณสมบัติเด่น**ในทางปัญญา จะสามารถสร้างสมองให้ดีมาตั้งแต่เกิด ซึ่งหมายความว่า จะวางพื้นฐานของสมองให้ดีมาตั้งแต่เกิด ซึ่งในเมื่อต่อมาสมองเจริญเติบโตใช้การได้ ก็จะมีปรากฏว่าสมองใช้การได้ดีมาก คือศึกษาอะไรก็เข้าใจง่าย จำง่าย คิดอะไรได้ลึกซึ้ง

ทุกอย่างสำเร็จมาจากใจ คือจากวิญญาน เมื่อพูดถึงวิญญานจะต้องพูดถึงคุณสมบัติของวิญญานด้วย

คือเวทนา สัญญา และสังขาร วิญญาณจะมีสภาพเป็นอย่างไร มีโครงสร้างอย่างไรมีคุณสมบัติอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับเวทนา สัญญาและสังขารที่สะสมเอาไว้ในสันดาน วิญญาณที่เป็นวิบากก็หมายถึงภวังค-วิญญาณ วิถีวิญญาณนั้นย่อมเกิดมาจากภวังค-วิญญาณ ในทำนองเดียวกับต้นไม้ย่อมเกิดมาจากเมล็ด ต้นไม้ที่เกิดขึ้นมาจะมีรูปร่างลักษณะอย่างไร ก็ย่อมขึ้นอยู่กับเมล็ดของมัน เช่นเมล็ดมะม่วงย่อมเกิดขึ้นมาเป็นต้นมะม่วงในอาณาจักรของสิ่งที่มีชีวิต เราจะพบว่า ทุกอย่างย่อมเกิดขึ้นมารากรากฐานภายใน ไม่ใช่มาจากรากฐานภายนอก สิ่งภายนอกที่ช่วยให้ชีวิตเจริญเติบโต และดำรงอยู่ได้นั้นเป็นแต่เพียงส่วนประกอบ ชีวิตของคนก็เหมือนกัน ย่อมเกิดและเจริญเติบโตมารากรากฐานภายใน ซึ่งรากฐานที่ว่านี้ ก็คือภวังควิญญาณนั่นเอง

ภวังควิญญาณตามศัพท์แปลว่า วิญญาณที่เป็นรากฐานของชีวิต ข้าพเจ้าได้เคยอธิบายมาแล้ว

มากมายในหนังสือวิญญานฉบับปีที่แล้วว่า ต้นไม้เป็น
สิ่งที่มีชีวิตและมีวิญญานด้วย เมล็ดพืชต่าง ๆ ที่ยังมี
ชีวิตอยู่นั้น หมายความว่าวิญญานยังมีอยู่ ถ้าท่าน
เข้าใจลึกซึ้งว่า สิ่งที่มีชีวิตย่อมเจริญมารากรากฐาน
ภายใน และเข้าใจซึ้งว่า ในเมล็ดพืชทุกอย่างก็มี
วิญญาน วิญญานเป็นผู้สร้างชีวิต ถ้าท่านเข้าใจเรื่อง
ดังที่กล่าวมานี้แจ่มแจ้ง ท่านก็จะมองเห็นได้โดย
ไม่ยากเลยว่า **สิ่งที่มีชีวิตทุกอย่างย่อมเกิด และเจริญ
เติบโตมาจากอำนาจสร้างสรรค์ของวิญญาน** วิญญาน
ในต้นไม้มีความสามารถอย่างไร หรือมีคุณสมบัติอย่างไร
ก็จะรู้ได้จากสภาพของต้นไม้ตนเอง ในทำนองเดียวกัน
ร่างกายและอวัยวะทุกอย่างภายใน ร่างกาย เช่นสมอง
เป็นต้น ก็เกิดและเจริญเติบโตมา จากรากฐานภายใน
ซึ่งรากฐานที่ว่านั้น ก็คือภวังควิญญานดังที่กล่าวมาแล้ว
นั่นเอง

ทุกอย่างสำเร็จมาจากใจ ทุกอย่างสำเร็จมา
จากรากฐานภายใน คำพูดทั้งสองประโยคนี้นี้ โปรด

พิจารณาบ่อย ๆ แล้วท่านจะเข้าใจซึ่งเกี่ยวกับเรื่อง
วิญญาณและชีวิต และถ้าท่านเข้าใจเรื่องนี้กระจ่าง
ท่านก็จะเข้าใจได้โดยไม่ยากว่า การที่คนเราจะเกิดมามี
สมองดีไม่ดีแค่นั้นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพของ
วิญญาณ และวิญญาณที่ว่านี้ หมายถึงวิญญาณที่สืบ
ต่อมาจากพ่อโดยอาศัยสเปอรัม และวิญญาณที่สืบต่อ
จากแม่โดยอาศัยไข่และวิญญาณของตัวเองที่มาปฏิสนธิ
ในไข่หลังจากที่สเปอรัมกับไข่ได้ผสมกันไว้แล้วด้วย

ทุกอย่างสำเร็จมาจากใจ ทุกอย่างสำเร็จมา
จากรากฐานภายใน ใครจะเกิดมามีสมองดีหรือไม่
ดีแค่นั้น อย่างไร จะต้องพิจารณาในแง่ของกรรมพันธุ์
ด้วย คือในแง่แห่งคุณสมบัติของวิญญาณ ของพ่อแม่
ที่สืบต่อมาโดยอาศัยสเปอรัมและไข่ และจะต้อง
พิจารณาถึงสภาพของวิญญาณที่มาปฏิสนธิรวมกันทั้ง
สามสาย ถ้าวิญญาณสายไหนเข้มแข็งกว่า อย่างที่พูด
กันว่าเลือดใครแรงกว่า บุคลิกลักษณะของผู้นั้น ก็จะมี
ปรากฏออกมาชัดกว่าของคนอื่น

จากเหตุผลที่อ้างมานี้ ท่านก็ย่อมจะเข้าใจได้ โดยไม่ยากว่า ผู้ที่เคยมีปัญญาเฉียบแหลม มีความรู้กว้างขวางลึกซึ้งซึ่งมาตั้งแต่ชาติปางก่อนนั้น สมองย่อมต้องดีเป็นพิเศษแน่นอน เพราะทุกอย่างสำเร็จมาจากใจ และทุกอย่างเกิดมาจากรากฐานภายใน คนที่ศึกษาอยู่ เสมอพยายามจดจำสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ และพยายามใช้ความนึกคิดในปัญหาที่ลึกซึ้งอยู่เสมอ สมองย่อมจะต้องดีกว่าผู้ที่ไม่มีการศึกษาเช่นนั้น ในปัจจุบันนี้ก็จะเห็นได้ชัดแล้วว่า วิญญานสามารถพัฒนาสมองได้อย่างไร เพราะฉะนั้นถ้าท่านปรารถนาที่จะให้สมองของท่านที่อยู่เสมอทั้งในชาตินี้และชาติต่อ ๆ ไป ท่านก็ต้องพยายามศึกษาจนตลอดชีวิต พยายามจดจำแต่สิ่งที่มีค่าต่าง ๆ ด้วยวิธีนี้เท่านั้นสมองของท่านจึงจะดีขึ้นจริง ๆ

* พระพุทธเจ้าตรัสว่า ปัญญา นราห์ รตนะ ปัญญาเป็นรัตนะของคนทั้งหลาย ซึ่งหมายความว่า ปัญญาเป็นทรัพย์ที่มีค่าที่สุดสำหรับคน คนที่มี

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๙

ปัญญาที่เท่ากับมีรัตนะที่มีค่าที่สุดอยู่กับตัว ในสมัยปัจจุบันนี้เห็นได้ชัดว่า คนไหนมีปัญหาติ เรียนหนังสือเก่ง แม้จะเกิดมาในตระกูลที่พ่อแม่ยากจน ก็เอาตัวรอดได้ และยิ่งกว่านั้น ปัญญายังได้ชื่อว่าเป็นทรัพย์อันแท้จริงของคน เพราะคนเราแม้ตายแล้วก็ยังสามารถเอาปัญญาไปใช้ในชาติหน้าได้อีก เพราะปัญญาเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของวิญญาณ เป็นทรัพย์ที่ฝังอยู่ในวิญญาณ วิญญาณไปไหนย่อมหา เอาปัญญาไปด้วย ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า คนเราจะพ้นทุกข์ได้ต้องอาศัยปัญญา มีทรัพย์แต่ไม่มีปัญญา หรือเกิดมาสวย รุปรางดี แต่ถ้าปัญญาไม่ค่อยดีก็มีค่าน้อย ทุกคนต้องการปัญญา แต่คนส่วนมากไม่ทราบว่าจะทำอะไร จึงจะให้ตนเองมีปัญหาติ

ในสมัยปัจจุบันนี้ มักจะเชื่อกันอยู่อย่างหนึ่งว่า ถ้าพ่อแม่เป็นคนฉลาด มีสมองดี ลูกก็ย่อมจะมีสมองดีด้วย คนเราจะมีปัญญาดีหรือไม่ดี เชื่อกันว่าขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสมอง ถ้าสมองดีก็ย่อมจะเรียน

หนังสือเก่ง และในที่สุดก็จะเป็นคนมีปัญญาดี แต่ การที่เราจะมีสมองดีหรือไม่ดีย่อมเป็นมาตั้งแต่เกิด คนไหนจะเรียนหนังสือเก่งหรือไม่เก่ง จะมีแววแสดง ให้เห็นมาตั้งแต่เล็ก เพราะฉะนั้นปัญหาสำคัญจึงมุ่ง ไปที่สมอง แต่แล้วเราก็ต้องยอมจำนนที่เราไม่อาจจะ ทราบได้ว่า อะไรคือสาเหตุที่แท้จริงที่จะทำให้เราเกิด มามีสมองดีหรือไม่ดี ?

อันที่จริง เรื่อง **กรรมพันธุ์** ก็เป็นสาเหตุอันหนึ่ง ที่จะทำให้คนเราเกิดมา มีสมองดีหรือไม่ดี เพราะจาก ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้เห็นได้ไม่ยาก พ่อแม่ที่ฉลาด ลูก ก็มักจะฉลาดด้วย ถ้าพ่อแม่มีสมองเสื่อม เป็นพวก ปัญญาอ่อน ลูกก็จะพลอยมีสมองเสื่อมไปด้วย แต่ อย่างไม่รู้ดี ข้อเท็จจริงอันนี้ไม่เป็นจริงเสมอไป เพราะ ปรากฏว่าพี่น้องท้องเดียวกัน แต่มีระดับสมองไม่เหมือน กันและยังแตกต่างจากพ่อแม่อีกด้วย ตัวอย่างเช่นนี้ ก็มีไม่น้อย เพราะฉะนั้นขอให้เรามาพูดกันถึง เรื่อง กรรมพันธุ์กันอีกสักเล็กน้อย

ในทางชีววิทยาจะอธิบายไว้ว่าอย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าจะไม่พูดถึง แต่ใครจะขอเตือนแต่เพียงว่า อย่ายึดมั่นอยู่ แต่ในแง่ของชีววิทยาอย่างเดียว เพราะสิ่งที่นักวิทยาศาสตร์เรียกว่า ยีน (Gene) นั้น เป็นเพียง สมมุติฐาน เพราะนักวิทยาศาสตร์เองก็ไม่สามารถ พิสูจน์ได้ว่า ยีนคืออะไรแน่ เพราะใช้กล้องจุลทรรศน์ ตรวจดูก็ไม่พบ เพราะฉะนั้น ขอให้เราหันมาพิจารณา ดูจากคำสอนของพระพุทธเจ้าดูบ้าง

พระพุทธเจ้าตรัสว่า **ทุกอย่างสำเร็จมาจากใจ** ซึ่งหมายความว่า ใจหรือวิญญาณเป็นรากฐานสำคัญ ที่สุดของสิ่งทั้งปวง ถ้าพูดถึงในความหมายของ โลกมนุษย์ สมมติว่าเราจะสร้างบ้านขึ้นมาสักหลังหนึ่ง บ้านที่สร้างขึ้นมานั้นจะออกมาในรูปไหน ความสำคัญ อยู่ที่ความคิดของนายช่าง ในความหมายอย่างนี้ ก็เรียกว่า **ทุกอย่างสำเร็จมาจากใจ** แต่ทั้งนี้ ก็จะต้องไม่ลืมนึกถึงเครื่องอุปกรณ์ในการก่อสร้างอีกด้วย ซึ่งก็มีความสำคัญไม่ใช่น้อย นายช่างแม้จะมีความคิดดี

สักเพียงไรก็ตาม แต่ถ้าเครื่องอุปกรณ์ไม่ดี ก็ไม่อาจ
จะสร้างบ้านให้สวยตามความนึกคิดได้ แต่เมื่อพูดถึง
ในแง่ของโอปปาติกะ คำว่า **ทุกอย่างสำเร็จมาจากใจ
นั้น เป็นคำที่เข้าใจง่ายมากในโลกของโอปปาติกะ**
เพราะทุกอย่างเห็นได้ชัดว่าเกิดมาจากใจจริงๆ ตัวอย่าง
อันหนึ่งที่เห็นได้ง่ายก็คือ คนเราเมื่อตายแล้วก็ต้อง
เกิดเป็นโอปปาติกะ และเกิดทันทีโดยไม่ต้องอาศัย
พ่อแม่ ชีวิตของโอปปาติกะก็เป็นชีวิตจริง ๆ ที่มีความ
สมบูรณ์ตามแบบฉบับของโอปปาติกะ สิ่งที่น่าสังเกต
ที่สุดก็คือ **ถ้าผู้นั้นตายแล้วยังอยู่ในโลกมนุษย์ รูปร่าง
ทำไมจึงเหมือนเดิม ก่อนตายมีรูปร่างลักษณะอย่างไร
ชีวิตหลังจากตายก็มีรูปร่างลักษณะอย่างนั้น อะไรคือ
ตัวกรรมพันธุ์ ?**

และอีกนัยหนึ่ง สำหรับคนที่ได้มโนมยิทธิ ก็
สามารถที่จะเนรมิตกายออกมาได้เหมือนกับกายเนื้อ
ของตน กายทิพย์ที่เนรมิตออกมานั้นก็เป็นกายที่มี
ความสมบูรณ์เหมือนกับกายมนุษย์ทุกอย่าง และยัง

มีอะไรอีกหลายอย่างดีกว่ากายมนุษย์มากมาย เช่น ไปไหนได้รวดเร็วตั้งใจนึก ทนต่อการเปลี่ยนแปลงของ ดินฟ้าอากาศโรคภัยไข้เจ็บอย่างที่มีอยู่ในโลกมนุษย์ ทำอันตรายไม่ได้ ไฟก็ไหม้ไม่ได้ ศัตรูอาวุธใด ๆ ก็ทำอันตรายไม่ได้ ข้อที่น่าสังเกตก็คือ ทำไมกายทิพย์ที่ เนรมิตขึ้นมา จึงเหมือนกับกายเนื้อ อะไรคือตัว กรรมพันธุ์ ?

สิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่ง ก็คือ คนที่ตายแล้ว เกิดเป็นโอปปาติกะ ถ้าเป็นโอปปาติกะที่เกิดมา สมบูรณ์ สติปัญญาจะอยู่ในรูปเดิมทุกอย่าง การตาย แล้วเกิดใหม่นั้นเหมือนกับนอนหลับแล้วตื่นขึ้นมา และคนที่ได้มโนยิตธิก็เหมือนกัน กายทิพย์ที่เนรมิต ขึ้นมาใหม่นั้น ก็จะมีสติปัญญาเหมือนกับกายเนื้อ ทุกอย่าง พวกกายทิพย์ตามความรู้สึกของมนุษย์ เรา จะบอกว่าเขาไม่มีสมอง แต่ตามความรู้สึกของพวก โอปปาติกะทั้งหลาย เขาจะบอกว่าเขามีสมองเหมือนกัน ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงใช้คำว่า

สัพพกปจจงค์ แปลว่า ร่างกายของโอปปาติกะมี
อวัยวะทุกอย่างครบถ้วน ซึ่งหมายความว่า มนุษย์มี
อวัยวะอย่างไร โอปปาติกะก็มีอย่างนั้น เพราะฉะนั้น
สำหรับผู้ที่เข้าใจเรื่องวิญญานอย่างลึกซึ้ง เขาก็สามารถ
ที่จะมองเห็นต้นไม้ทั้งต้นมีอยู่ภายในเมล็ด หมายความว่า
ว่า เมล็ดผลไม้ที่ยังมีชีวิตและมีวิญญานนั้น ต้นไม้
ทั้งต้นได้มีอยู่แล้วภายในโลกแห่งวิญญาน ซึ่งมีอยู่ภายใน
เมล็ด ขอนี้ฉันใด สภาพแห่งร่างกายของมนุษย์ทุก
อย่างได้กำเนิดมาจากสภาพแห่งร่างกาย ของพวก
โอปปาติกะ ซึ่งถ้าหลุดจากแง่ของมนุษย์ก็ หมายความว่า
แบบฉบับแห่งร่างกายของมนุษย์ได้มีมาก่อนแล้ว แต่อยู่ใน
สภาพที่ตามมนุษย์มองไม่เห็น แต่พวกโอปปาติกะเขา
มองเห็น ข้อพิสูจน์ในเรื่องนี้ ผู้ที่มีสมาธิขั้นสูงที่สามารถ
ระลึกชาติได้ จะเข้าใจเรื่องนี้ ได้กระจ่างมาก

จากแง่คิดของพระพุทธศาสนาโดยสังเขปที่
กล่าวมานี้ นักวิทยาศาสตร์ส่วนมากจะไม่เห็นด้วยเลย

แต่อาจจะไม่คัดค้าน ที่เขาไม่เห็นด้วยหรือไม่เชื่อ ก็ เพราะเขาไม่เข้าใจ และถ้อยคำยังพิสดารไม่ได้จึงไม่ ยอมเชื่อ แต่ถึงกระนั้นข้าพเจ้าก็รู้ว่า นักวิทยาศาสตร์ บางคนซึ่งมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นอย่างดี เมื่อได้ อ่านเรื่องในทำนองนี้จากหนังสือเล่มนี้ หรือจากคนอื่น เขียนก็ตาม ที่สามารถจะเข้าใจและเชื่อได้ทันทีนั้นมีอยู่ แต่ก็มีไม่มากนัก ทั้ง ๆ ที่ท่านเหล่านี้ยังไม่เคยฝึกฝน ในทางสมาธิมาอย่างจริงจัง แต่ก็เชื่อ ทั้งนี้เป็นเพราะ บารมีเก่าซึ่งข้าพเจ้าหมายความว่า นักวิทยาศาสตร์ บางคนซึ่งในอดีตชาติเคยได้ฌาน เคยสำเร็จจรอภิญญา มาแล้ว ถึงแม้ในชาตินี้จะยังไม่ได้ฌาน ไม่สำเร็จในทาง อภิญญา แต่จากบารมีเดิมที่เคยมีอยู่ นักวิทยาศาสตร์ ที่มีบารมีมาเช่นนี้ จะเข้าใจเรื่องที่ข้าพเจ้าเขียนนี้ได้ โดยไม่ยากเลย แต่สำหรับคนที่ไม่เคยมีทุนในทางนี้ มาเลย หรือมีมาน้อยมาก แน่นนอน ย่อมไม่อาจจะเข้าใจ หรือเชื่อถือได้

ถ้าท่านผู้อ่านคนใดก็ตาม เข้าใจถึงเรื่องกรรม-
พันธุ์ตามหลักของพระพุทธศาสนาพอสมควร ท่านก็
จะมองเห็นทางว่า ถ้าเราต้องการที่จะให้เราเกิดมา
มีสมองดี ทางที่ถูกซึ่งได้ผลแน่นอนนั้นควรจะทำอย่างไร
ข้าพเจ้าใคร่ที่จะให้ข้อคิดไว้สักอย่างหนึ่งว่า คนเราเป็น
เจ้าของแห่งโชคชะตาของเราเอง ทุกอย่างในตัวเรา
ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับร่างกาย และในส่วนที่เกี่ยวกับ
จิตใจ เราสามารถที่จะแก้ไขได้ทั้งสิ้น เพราะทุกอย่าง
เกิดมาจากใจ คือเกิดมาจากวิบากของกรรมซึ่งมี
อยู่ในใจ ชีวิตของเราไม่ใช่สวะ ที่สุดแล้วแต่กระแสน้ำ
จะพัดไป คนที่คิดว่าชีวิตของตัวเองเป็นสวะ คือรู้สึก
ว่าช่วยอะไรตัวเองไม่ได้ มันสุดแล้วแต่จะเกิดมา มันสุด
แล้วแต่จะเป็นไป บังคับควบคุมตัวเองไม่ได้ คนที่มี
ความรู้สึกแบบนี้ เป็นเพราะยังไม่เข้าใจเรื่องของตัวเอง
อย่างแท้จริง ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในทางวัตถุ อันที่
จริงก็มีประโยชน์มากในอันที่จะช่วยให้เข้าใจถึงชีวิต
ของตนเองดีขึ้น แต่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นเพียง

พื้นฐานเบื้องต้นเท่านั้น อย่าไปเข้าใจว่าความรู้จริง ๆ หรือความรู้ที่สมบูรณ์นั้นมีเพียงเท่าที่นักวิทยาศาสตร์ คนที่เรียนมาทางวิทยาศาสตร์ ถ้าได้มีโอกาสมาเรียน วิชาทางพระพุทธศาสนาต่อบุคคลประเภทนี้จะเข้าใจ เรื่องชีวิตได้กว้างขวางและลึกซึ้งมากและสามารถที่จะ อธิบายเรื่องที่ลึกซึ้ง ให้คนในสมัยปัจจุบันเข้าใจได้ง่าย และเชื่อถือกันอย่างแพร่หลาย แต่เป็นที่น่าเสียใจอย่างมาก โลกทุกวันนี้วุ่นวาย ความยากจนความเบียดเบียน ซึ่งกันและกัน ระบาดไปทุกหนทุกแห่ง มนุษยธรรมมีความสำคัญน้อยลง ความเลวทรามเหล่านี้ เป็นผลงานที่สืบเนื่องมาจากพวกนักวิทยาศาสตร์ที่มีความรู้ไม่สมบูรณ์ เพราะนักวิทยาศาสตร์เป็นคนที่มียุติพล ในสังคมในด้านความคิด ถ้านักวิทยาศาสตร์ พูดยคน ส่วนมากจะเชื่อ และเรามักจะถือกันว่าอะไร ที่ทาง วิทยาศาสตร์พิสูจน์ไม่ได้ ก็ถือว่าสิ่งนั้นไม่จริง เช่น นักวิทยาศาสตร์บางคน ตั้งข้อคัดค้านอย่างแข็งแรง ว่าผีไม่มี วิญญาณไม่มี เพราะเขาพิสูจน์ไม่ได้ ซึ่งข้อ คัดค้านที่ว่านี้ น่าสงสารมาก

เอาละ เป็นอันว่าตัวการสำคัญที่จะให้สมองของเราดีหรือไม่ดีนั้นก็คือวิญญานนั่นเอง อย่าลืมนะว่าทุกอย่างสำเร็จมาจากวิญญาน เพราะฉะนั้นถ้าพยายามปรับปรุงวิญญานของเราให้ดีขึ้น สมองของเราก็จะดีขึ้นโดยลำดับ และการปรับปรุงที่ว่านี้ ก็ไม่จำเป็นจะต้องไปรอคุณผลถึงในชาติหน้า แต่อย่างไรก็ดี ถ้าจะให้เห็นผลชัด การปรับปรุงวิญญานเพื่อที่จะให้สมองดีต้องเริ่มทำมาตั้งแต่เด็ก เช่นเดียวกับเราจะฝึกออกกำลังกายเพื่อให้ร่างกายแข็งแรง กล้ามเนื้อเกิดขึ้นเป็นมัด ๆ เราจะไปหัดเอาตอนที่ร่างกายเริ่มชรา นั้นย่อมไม่ได้ผลอย่างเห็นได้ชัด ไม่เหมือนกับหัดในตอนที่เด็ก หรือในตอนที่กำลังเป็นหนุ่มเป็นสาว การที่จะอบรมวิญญานเพื่อจะพัฒนาสมองให้ดีขึ้น ก็เช่นเดียวกัน ต้องเริ่มหัดมาตั้งแต่วัยเด็กจึงจะเห็นผลชัด และเป็นผลที่น่าชื่นใจจริง ๆ

วิธีปรับปรุงวิญญานเพื่อพัฒนาสมองนั้น มีหลักใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้ :-

๑. ต้องฝึกหัดให้เด็กรู้จักจดจำสิ่งที่ควรจะจดจำ เรื่องใดดีที่ควรจะจำ ต้องฝึกหัดให้จำอย่างแม่นยำ ที่สุด วิธีนี้พระพุทธรศาสนาเรียกว่า การบริกรรม หรือ การภาวนา

๒. เด็กทุกคนมีพื้นมาไม่เหมือนกัน การจะฝึกหัดให้เด็กจำในเรื่องอะไร จะต้องให้เป็นไปตามพื้นเดิมของเขา โดยธรรมดา คนเราเมื่อฝึกอะไร ถ้าฝึกหัดตามพื้นของเขา จะทำได้ง่าย และเมื่อฝึกจนกระทั่งเก่งและเชี่ยวชาญในเรื่องนั้นจริง ๆ แล้ว การที่จะฝึกให้เก่งในเรื่องอื่น แม้ว่าแต่เดิมพื้นฐานในเรื่องนั้นจะไม่มีมาก่อนก็ตาม แต่ก็ทำได้ง่าย ถ้าไปหัดในสิ่งซึ่งเขาไม่มีพื้นมาก่อน จะเป็นการเสียเวลาและสมองก็จะไม่เจริญเท่าที่ควร

๓. ต้องมีการฝึกสมาธิอยู่เสมอ การฝึกสมาธิคือ ปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้สมองพัฒนาได้รวดเร็ว ทางพระพุทธรศาสนาถือว่า สมาธิเปรียบเสมือนหินลับมีด ส่วนปัญญาเปรียบเหมือนมีด มีดจะคมก็

ต่อเมื่ออาศัยการลับ ซ่อนี่ฉันใด ปัญญาของคนเราจะ
แหลมคมก็ต่อเมื่อต้องอาศัยสมาธิ และปัญญาที่ว่านี้
จะคมยิ่งขึ้นโดยลำดับ ถ้าสมาธิดีขึ้น

ท่านจะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิญญาน
กับสมองให้แจ่มแจ้งขึ้นอีกสักเล็กน้อย โดยธรรมดาใน
ขณะที่คนเราใช้ความคิดนั้น อนุภาคต่าง ๆ ที่เป็นส่วน
ประกอบของเซลล์สมองมีการเปลี่ยนแปลง และมีการ
ปรับปรุงตัวเองอยู่เรื่อยๆ ตามความนึกคิด ซึ่งข้าพเจ้า
หมายความว่า โครงสร้างของเซลล์สมองแต่ละเซลล์ที่
ได้รับอิทธิพลจากความคิดอยู่เรื่อยๆ ๆ นั้น มันจะไม่คง
อยู่ในรูปเดิม ถ้าความคิดดีขึ้นมีความฉลาดมากขึ้น
โครงสร้างของเซลล์ สมองก็ย่อมจะดีขึ้นโดยลำดับ
เหมือนเมื่อเราเป็นเด็ก เรารับประทานอาหารอยู่เสมอ
ออกกำลังกายอยู่เสมอ ร่างกายของเราก็ไม่อยู่ในรูป
เดิมมันจะค่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
ผลที่เกิดขึ้นก็คือร่างกายเราโตขึ้นแข็งแรงขึ้น

อนึ่งโปรดจำไว้ว่าภายในเซลล์สมองมีการเกิดดับและเกิดใหม่อยู่เสมอตลอดเวลา ของเก่าหมดไปของใหม่เข้ามาแทน ขึ้นชื่อว่าสิ่งที่มีชีวิตทุกอย่างย่อมมีการเลือกเหมือนกับเราเลือกรับประทานอาหาร เราจะรับประทานเฉพาะแต่สิ่งที่เราชอบหรือสิ่งที่เราเห็นว่ามิประโยชน์ต่อร่างกาย ส่วนสิ่งที่เราไม่ชอบหรือเห็นว่าไม่มีประโยชน์เราก็ไม่รับประทาน ภายในระบบของเซลล์ มันก็มีการเลือกแบบนี้เหมือนกัน แต่เป็นไปได้ที่เราไม่รู้สึกรู้ตัว เพราะฉะนั้นถ้าหากวิญญูณที่ควบคุมเซลล์ต่าง ๆ เหล่านี้มีความฉลาดขึ้น มีความจำดีขึ้น มีความเป็นระเบียบมากขึ้น โครงสร้างของเซลล์สมอง ก็ย่อมจะดีขึ้นโดยลำดับ เพราะเซลล์ต่าง ๆ เหล่านี้ จะรู้จักเลือกเอาสิ่งที่มีประโยชน์ และสิ่งที่มีค่าสูงมาสร้างเป็นส่วนประกอบของมัน แต่ถ้าหากวิญญูณ นั้นอ่อนแอ มีความเบื่อหน่าย มีความเฉื่อยชา มีความฟุ้งซ่าน มีความทุกข์ทรมานฝังอยู่ในใจเสมอ เซลล์สมองและเซลล์ประสาทส่วนอื่นซึ่งโดยปกติ

ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของวิญญานนั้น พวกเซลล์สมอง และเซลล์ประสาทเหล่านี้ ในเมื่อวิญญานอ่อนแอ มีคุณสมบัติไม่ดี พวกเซลล์ต่างๆ เหล่านี้ก็จะอ่อนแอและไม่ค่อยจะมีสมรรถภาพไปด้วย

การที่จะมองให้เห็นถึงความจริง คือความสัมพันธ์ระหว่างสมองกับวิญญาน ดังที่กล่าวมาให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้งนั้นไม่ใช่เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย ๆ สำหรับคนทั่ว ๆ ไป เพราะคนที่เข้าใจถึงข้อความตามที่ข้าพเจ้าเขียนมานี้ นอกจากจะต้องมีพื้นฐานความรู้ในทางวิทยาศาสตร์มาพอสมควรแล้ว จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิญญานตามหลักปฏิจจสมุปบาท และจะต้องมีสมาธิอีกด้วย ข้าพเจ้ารู้เหมือนกันว่า เรื่องนี้คนทั่วไปเข้าใจยาก แต่คนที่เข้าใจจริงๆ ก็มีอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน เพราะฉะนั้นจึงเขียนเพื่อเอาไว้สำหรับคนที่สามารถจะเข้าใจได้

จุดสำคัญที่จะทำให้เข้าใจ เรื่องวิญญานโดยง่าย

* เรื่องวิญญานมาในระยะหลัง ๆ นี้มีผู้อ่านหลายคนบ่นว่า เรื่องซักจะยากขึ้น อ่านไม่ค่อยเข้าใจ ซึ่งความจริงก็เป็นเช่นนี้ เพราะในเมื่ออธิบายกันมาตามลำดับ เนื้อเรื่องก็ย่อมจะลึกซึ้งขึ้น และเมื่อพูดถึงในส่วนที่ลึกซึ้ง เรื่องวิญญานก็ย่อมจะเป็น เรื่องที่เข้าใจยาก แต่ถ้าหากไม่เขียนเรื่องอย่างนี้ไว้บ้าง ปัญญาของท่านก็จะไม่แตกฉาน และอีกประการหนึ่ง ถ้าหากท่านพยายามติดตามเรื่องเหล่านี้มาตั้งแต่ต้นโดยลำดับ ตอนที่ว่ายากนั้น ถ้าท่านพยายามอ่าน หลาย ๆ เทียบ ก็สามารถที่จะเข้าใจได้เอง โดยปกติ เรื่องทุกเรื่องที่ข้าพเจ้าเขียน ข้าพเจ้าต้องใช้สมาธิทั้งนั้น หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือ ขุดเอาเรื่องขึ้นมาจากในสมาธิ ซึ่งหมายความว่า เมื่อข้าพเจ้าต้องการจะเขียนเรื่องอะไร เมื่อทำจิตให้สงบแล้วเรื่องที่ต้องการก็จะไหลออกมา

---

* วิญญาน ฉบับที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๐๙

หรือพูดออกมาอย่างไม่ขาดสายจนกว่าจะจบตอน คนทั่วไปที่ไม่ได้ฝึกสมาธิทำอย่างนี้ได้ยาก เพราะฉะนั้น จึงอ่านเข้าใจยาก แต่อย่างไรก็ดี ในหนังสือวิญญานนี้ ข้าพเจ้าได้แนะนำวิธีฝึกสมาธิไว้หลายอย่าง ซึ่งถ้าท่าน จะพยายามฝึกสมาธิด้วยก็จะเข้าใจเรื่องนี้ได้โดยไม ยากนัก สำหรับในเล่มสุดท้ายซึ่งเป็นเล่มส่งท้ายปีเก่านี ข้าพเจ้าจึงมีความประสงค์ที่จะอธิบายทบทวนข้อความ บางตอนที่รู้สึกว่าเป็นจุดสำคัญ และเป็นตอนที่คนส่วน มากยังไม่เข้าใจ ซึ่งถ้าหากตอนนี้เข้าใจดีแล้ว ก็จะทำให้ เข้าใจเรื่องต่าง ๆ ที่พูดมาแล้วง่ายขึ้น

วิธีศึกษาให้เข้าใจคำว่า วิญญานคืออะไร ?

ก่อนอื่นท่านจะต้องนึกอย่างนี้เสมอว่า **ตาเห็นคือ วิญญานเห็น หูได้ยินคือวิญญานได้ยิน สมอมนึกคิด คือวิญญานนึกคิด** อย่างเป็นต้น ท่านจะต้อง พยายามเข้าสมาธิทำใจให้สงบพอสมควรแล้วก็นึก ทบทวนหลาย ๆ ครั้ง นึกไปพิจารณาไป จนกว่าจะ แน่ใจจริง ๆ ว่า ตาเห็นคือวิญญานเห็นจริง ๆ หูได้ยิน

คือวิญญาณได้ยินจริง ๆ สมอญนึกคิดคือ วิญญาณ
นึกคิดจริง ๆ และที่พูดเช่นนี้หมายความว่า การเห็น
การได้ยิน หรือความนึกคิดต่าง ๆ เกิดจากวิญญาณ
ไม่ใช่เกิดจากประสาทหรือเกิดจากสมอญ

ท่านจะต้องพยายามนึกบ่อย ๆ ตามนัยดังที่
กล่าวมานี้ จนกระทั่งแยกวิญญาณออกจากร่างกายได้
ซึ่งหมายถึงเข้าใจแจ่มแจ้งว่า วิญญาณเป็นสิ่งที่อยู่อีก
อย่างหนึ่งนอกจากร่างกาย และจงนึกบ่อย ๆ ถึง
พุทธพจน์ที่ว่า “ถ้าวิญญาณจักไม่ก้าวลงสู่ท้องของ
มารดา นามรูปจะพึงเกิดในท้องของมารดาได้หรือ ?”
คนเราเมื่อตายแล้วร่างกายเท่านั้นที่เน่าเปื่อย ส่วน
วิญญาณยังอยู่และจะต้องไปเกิดใหม่ ซึ่งทันทีที่ตาย
ก็จะเกิดทันที คือเกิดเป็นโอปปาติกะ และแม้จะได้
ชื่อว่าเกิดเป็นโอปปาติกะแล้วก็ตาม ก็ต้องพยายามทำ
ความเข้าใจให้ถูกว่า ร่างกายที่เกิดขึ้นเหมือนกับภาพ
ในความฝันนั้น ร่างกายอันนั้นไม่ใช่วิญญาณ แต่เรา
รู้ว่า วิญญาณมีอยู่ในร่างกายที่เป็นโอปปาติกะ ก็เพราะ

ในร่างกายนี้มีการเห็นการได้ยินมีการนึกคิด และในร่างกายนี้มีการเคลื่อนไหว มีการทำงาน วิญญานในร่างของโอปปาติกะบังคับให้ร่างกายเคลื่อนไหว บางคนพูดว่าเขาเห็นผีหรือพูดว่าเขาเห็นวิญญาน ซึ่งสิ่งที่เขาเห็นนั้น บางครั้งมีได้จริง แต่อันนี้ไม่ใช่ตัววิญญาน วิญญานเป็นสิ่งที่เห็นไม่ได้ สัมผัสไม่ได้ด้วย ประสาททั้งห้า ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพอย่างใดก็ตาม สิ่งที่เห็นได้ หรือสัมผัสได้นั้นเป็นสิ่งที่เกิดมาจากวิญญาน ไม่ใช่ตัววิญญาน เมื่อนึกถึงวิญญานคราวไรขอให้ นึกเป็นคำบาลีออกมาว่า จักขุวิญญาน โสตวิญญาน ฆานวิญญาน ชิวหาวิญญาน กายวิญญาน และมโนวิญญาน และแปลความหมายให้ถูกต้องด้วย

อนึ่งทุกครั้งเมื่อนึกถึงคำว่า วิญญานเกิดจะต้องเข้าใจทันทีว่า หมายถึง การเห็นการได้ยิน เป็นต้นเกิดขึ้นหรือความนึกคิดเกิดขึ้น แม้ที่พูดว่า วิญญานปฏิสนธิในท้องแม่ นั่นก็หมายความว่า ความรู้สึกนึกคิดอย่างที่เคยมีในชีวิตก่อน ได้มา

ปรากฏหรือเกิดขึ้นในใจที่ผสมเอาไว้แล้วอีก หรือพูดอีกนัยหนึ่งว่า ใจที่ผสมเอาไว้ นั้น ก็คือร่างกายของคนคนหนึ่งที่ยังเล็กอยู่มาก เมื่อก่อนที่วิญญูณยังไม่มา ปฏิสนธิในใจนี้ยังไม่มีความรู้สึกนึกคิดใด ๆ เกิดขึ้น เมื่อพูดว่ามีวิญญูณมาปฏิสนธิในใจนี้ ก็หมายความว่า เดียวนี้ใจที่ผสมเอาไว้แล้วนี้ได้เริ่มมีความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้นแล้ว ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นในขณะจิตแรก อันนี้แหละที่เรียกว่าวิญญูณปฏิสนธิ คำว่า ปฏิสนธิ ตามศัพท์แปลว่า **ต่ออีก** ซึ่งหมายความว่า วิญญูณที่ดับพร้อมกับชีวิตใดชีวิตหนึ่งนั้น บัดนี้ได้กลับเกิดขึ้นมาอีก ทุกครั้งที่นึกถึงคำว่าวิญญูณปฏิสนธิ จะต้องเข้าใจทันทีว่าหมายถึง **ความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้นอีกใน ชีวิตที่กำลังตั้งต้นใหม่**

อนึ่งโปรดจำไว้ด้วยว่า **ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นในขณะนี้ เป็นความรู้สึกนึกคิดที่เป็นไปโดยไม่รู้สึกตัว และพร้อมกับความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นนี้ จะต้องพยายามมองให้เห็นด้วยว่า มีผัสสะ มีเวทนา มีสัญญา**

มีเจตนา มีตัณหา มีอุปาทาน มีอวิชา และมีนามธรรมอื่น ๆ อีกหลายอย่างเกิดขึ้นมาพร้อมกันกับวิญญาน และนามธรรมที่เกิดทั้งหมดนี้ ก็เป็นไปโดยที่ไม่รู้สึกตัวเหมือนกัน

อนึ่ง ทุกครั้งที่นึกถึงคำว่า วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดรูป โปรตอย่าเข้าใจแต่เพียงว่า วิญญานอย่างเดียวเป็นปัจจัยให้เกิดรูป จะต้องเข้าใจอีกด้วยว่า ในขณะที่เดียวกันนั้น นามทั้งหลายก็เป็นปัจจัยให้เกิดรูปด้วย และคำว่า วิญญานเป็นปัจจัยให้เกิดรูป ในที่นี้ก็หมายความว่า เป็นปัจจัยให้เกิดพฤติกรรมที่มีความหมาย และจากพฤติกรรมที่มีความหมายนี้แหละ อวัยวะต่าง ๆ ซึ่งมีรูปร่างเป็นตัวตนชนิดนั้นชนิดนี้ จึงได้เกิดขึ้น ถ้าพฤติกรรมไม่มี ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย จะเกิดขึ้นมาไม่ได้ และถ้าพฤติกรรมต่าง ๆ หยุดไม่ดำเนินไปตามปกติ ก็หมายความว่า อวัยวะนั้นตาย และเริ่มแตกสลายไม่คงอยู่ในสภาพเดิม

อนึ่งเมื่อพูดว่า วิญญาณไปเกิดเป็นโอปปาติกะ ก็ต้องพยายามแปลความหมายให้ถูก คำนี้ไม่ใช่หมายความว่า วิญญาณไปเกิดเป็นร่างกาย ความหมายที่แท้จริงนั้น หมายความว่า วิญญาณมาสร้างร่างกาย ในสภาพที่เป็นโอปปาติกะ เพราะมีภพอยู่ว่า ถ้า วิญญาณเกิดเมื่อไร คือมีความรู้สึกนึกคิดเกิดเมื่อไร ก็จะต้องมีนามรูปเกิดขึ้นทันที จุดนี้พยายามมองให้เห็นดังนี้

พอวิญญาณดับจากร่างกายมนุษย์ ซึ่งหมายความว่า ความรู้สึกนึกคิดทุกอย่างได้ดับสูญหายไปจากร่างกายแล้ว ไม่ปรากฏในร่างกายมนุษย์นั้นอีกแล้ว เพราะร่างกายอันนั้นตายแล้ว ชีวิตินทรีย์ขาดแล้ว ความรู้สึกนึกคิดย่อมจะเกิดในร่างกายนั้นอีกไม่ได้ มันเหมือนกับเทียนที่ละลายหมดแล้ว ไส้ก็ไหม้หมดแล้วเทียนก็ต้องดับ เปลวเทียนที่ดับเป็นครั้งสุดท้าย จะเป็นเหตุให้เกิดเปลวเทียนในขณะต่อมาอีกไม่ได้ เพราะไส้ไม่มี ส่วนวิญญาณก็เหมือนกัน เมื่อร่างกายตาย

ความรู้สึกนึกคิดก็ต้องดับหมดทุกอย่าง แต่เพราะเหตุที่วิญญานเป็นสิ่งที่มียกอย่างหนึ่งนอกจาก ร่างกาย วิญญานไม่ใช่ร่างกาย แต่วิญญานจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องอาศัยร่างกาย อาศัยความมีชีวิต เพราะฉะนั้นเมื่อวิญญานดับ วิญญานก็เกิดอีกได้โดยอาศัยวิบากของกรรม และอาศัยต้นหาอุปาทานที่มีอยู่ในวิญญานให้วิญญานต้องเกิดขึ้นมาอีก

และโดยกฎธรรมดาเมื่อวิญญานเกิดขึ้นมาอีกซึ่งหมายถึงความรู้สึกนึกคิดเกิดขึ้นมาอีก **ทันทีที่ความรู้สึกนึกคิดเกิด จะต้องมีรูปคือร่างกายที่มีชีวิตเกิดขึ้นมาทันทีด้วย** และในเมื่อวิญญานที่ว่านี้จะต้องเกิดทันทีหลังจากจุติ **ฉะนั้นจึงย่อมไม่มีโอกาสพอที่จะไปเกิดในท้องแม่คนใดคนหนึ่ง** เพราะจะรอไม่ได้ เนื่องจากโดยหลักธรรมดา วิญญานเมื่อดับแล้วต้องเกิดอีกทันที ขอให้สังเกตดูความรู้สึกนึกคิดจากในใจของเราเอง ท่านก็จะเห็นว่า **ความรู้สึกนึกคิดอันใดดับลงจะต้องมีความรู้สึกนึกคิดอีกอันหนึ่งเกิดขึ้นทันที**

ท่านจะห้ามไม่ให้ความนึกคิดเกิดสืบต่อกันมาโดยไม่ให้ขาดสายนั้น ท่านห้ามไม่ได้ เมื่ออันหนึ่งดับ อีกอันหนึ่งก็ต้องเกิดอีกทันที ไม่มีจังหวะที่จะหยุดหายไปได้เลย แต่ทั้งนี้ก็อย่าลืมว่า แม้ท่านจะไม่รู้สึกร่างกาย เพราะจิตดับลงสู่ภวังค์ แต่ในขณะที่ไม่รู้สึกร่างกายนั้นจิตก็เกิดดับและเกิดใหม่สืบต่อตลอดเวลาและที่เป็นเช่นนั้น ท่านก็จะสังเกตเห็นได้ว่า **เป็นด้วยแรงดันของวิบากแรงดันของตัณหาอุปาทานที่มีอยู่ในสันดาน** แม้ในกรณีของผู้ที่เข้าฌานได้จนกระทั่งไม่รู้สึกร่างกาย ไม่รู้สึกถึงโลกร่างกาย ไม่รู้สึกถึงโลกภายนอก คนที่เข้าได้จริง ๆ เขารู้ว่าในขณะที่นั้นคือในขณะที่ไม่รู้สึกร่างกายนั้น จิตก็มีการเกิดดับและเกิดใหม่อยู่ตลอดเวลา เพราะเหตุนี้เมื่อวิญญูณจตุตถจากคน จึงต้องเกิดเป็นโอปปาติกะทันที เพราะร่างกายที่จะเกิดพร้อมกับวิญญูณได้ และพร้อมที่จะเป็นปัจจัยให้วิญญูณสืบต่อไปได้ก็มีอยู่อย่างเดียวกับเท่านั้น คือร่างกายที่เป็นโอปปาติกะซึ่งไม่ต้องรอเวลา เพื่อให้มีความเหมาะสมสมของดินฟ้า

อากาศและปัจจัยอย่างอื่นเสียก่อน ร่างกายที่เป็น โอปปาติกะนั้น สามารถที่จะเกิดได้ทันทีด้วยอำนาจของวิญญาน แต่ถ้าไปเกิดในท้องแม่จะต้องอาศัยความเหมาะสมหลายอย่าง ถ้าความเหมาะสมไม่มีร่างกายก็ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ เหมือนต้นไม้ ถ้าไม่ได้ดินฟ้าอากาศที่เหมาะสม ต้นไม้ก็เกิดไม่ได้

ร่างกายที่เป็นโอปปาติกะ มีจุดสำคัญอีกจุดหนึ่งที่จะต้องพยายามพิจารณาให้เข้าใจ และวิธีพิจารณาก็คือ **ให้พยายามพิจารณาดูจากชีวิตในความฝัน ร่างกายในความฝันเกิดขึ้นได้อย่างไร ?**

โดยธรรมดาคนเราทุกคนเมื่อนอนหลับแล้วจะต้องฝัน คนที่ไม่ฝันเลยมีประเภทเดียวคือ พระอรหันต์ เพราะในสันดานของท่านไม่มีตัณหา ไม่มีอุปาทาน ความฝันจึงเกิดขึ้นไม่ได้ ส่วนปุถุชนตัณหาอุปาทานยังมีอยู่ เพราะฉะนั้นอย่างไรเสียความรู้สึกนึกคิดต้องเกิด เมื่อความรู้สึกนึกคิดเกิด มันก็ต้องสร้างภาพขึ้นมาด้วย เป็นไปตามกฎที่ว่า เมื่อวิญญานเกิด

นามรูปก็จะต้องเกิด ถ้าหากในขณะที่นอนหลับจิตสงบหลับได้สนิท ภาพที่เกิดก็ชัดเจน และเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ถ้าจิตไม่สงบหลับไม่สนิท ภาพก็ไม่ชัดและมักจะเปะปะ บางคนก็กล่าวว่า เมื่อคืนนั้นนอนหลับสนิทไม่ฝันเลย ความจริงเขาฝัน แต่เมื่อตื่นขึ้นมาแล้วจำไม่ได้ จึงพยายามศึกษาภาพที่เกิดขึ้นในความฝันให้เข้าใจว่า มันเกิดขึ้นมาเพราะอะไร เมื่อเข้าใจเรื่องนี้ดีแล้ว ก็จะเข้าใจได้ไม่ยากว่า รูปร่างที่เป็นโอบปาติกะนั้นนั้นย่อมจะต้องเกิดอย่างแน่นอนในเมื่อวิญญูณจะต้องเกิดอีก แต่ข้อแตกต่างมีอยู่ว่า ร่างกายในความฝันยังไม่ใช่ชีวิตจริง เพราะวิญญูณที่สร้างภาพในความฝันให้เกิดขึ้นมามีกำลังน้อย เนื่องจากพลังของวิญญูณส่วนใหญ่ไปคอยควบคุมร่างกายอยู่ ส่วนคนที่ตายแล้ว พลังของวิญญูณที่เกิดขึ้นหรือที่มีอยู่นั้นสมบูรณ์อย่างเต็มที่ เพราะไม่ได้ถูกแบ่งไปใช้ที่ไหน รูปที่เกิดขึ้นจึงสมบูรณ์ คือเป็นรูปที่มีชีวิตจริง ๆ เช่นเดียวกับเมื่อวิญญูณมาเกิดในท้องแม่ เป็นวิญญูณ

ที่มาทั้งหมดไม่ได้ถูกแบ่งไปอยู่ที่อื่น ฉะนั้นจึงสามารถสร้างร่างกายให้มีชีวิตขึ้นมาได้

อนึ่ง ถ้าท่านสามารถที่จะเข้าใจได้ว่า **ในวัตถุ** ทุก ๆ อย่าง และ**ในพลังงาน**ทุกอย่างก็มี**วิญญาน** เรื่องชีวิตในโลกของโอปปาติกะ ก็จะเข้าใจได้โดยไม่ยากเลย อย่าลืมนะว่าพลังงานก็คือสสาร ในเมื่อโดยธรรมดาวิญญานเป็นพลังงานที่แทรกซึมอยู่ในสสารและพลังงานทุกอย่าง เพราะฉะนั้นการที่วิญญานจะสร้างร่างกายขึ้นมาจากวัตถุที่ประณีตที่ตาเรามองไม่เห็น หรือสร้างขึ้นมาจากพลังงานของวัตถุ จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ และขอให้สังเกตว่า ถ้าวัตถุเป็นของหยาบวิญญานจะดึงเอาวัตถุที่หยาบมาสร้างให้เป็นอะไรขึ้นมาทันทีไม่ได้ แต่ถ้าเป็นวัตถุที่ประณีต หรือเป็นพลังงานของวัตถุ วิญญานสามารถที่จะดึงเอาพวกวัตถุเหล่านั้นและพลังงานต่าง ๆ มาสร้างเป็นร่างกายขึ้นมาได้ทันที ข้อเท็จจริงอันนี้ขอให้พิจารณาจากภาพในความฝัน หรือไม่เช่นนั้นก็จงพิจารณาจากมโนภาพ

ที่สามารถบังคับให้เป็นไปตามความตั้งใจได้ ในเมื่อผู้นั้นมีสมาธิ คำว่า มีสมาธิก็หมายถึงว่า ในขณะที่นั้นมีพลังจิตสูง สามารถที่จะบันดาลหรือสร้างภาพขึ้นมาได้ทันที และบังคับให้เป็นไปตามความตั้งใจ การที่มโนภาพเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต ก็เพราะพลังจิตที่สร้างภาพนี้ขึ้นมายังมีกำลังไม่พอ แต่สำหรับคนที่ได้มโนมยิตีซึ่งมีพลังจิตสูงมาก เมื่อตั้งใจจะออกจากกายเนื้อ ไปเที่ยวในที่ใดก็ตาม จิตที่มีพลังสูงยิ่งนี้ก็สามารถที่จะสร้างกายทิพย์หรือกายโอปปาติกะขึ้นมาได้ทันที ซึ่งกายที่สร้างขึ้นมานี้เป็นกายที่มีชีวิตสมบูรณ์ทุกอย่าง ใช้การได้ทุกอย่างเหมือนกับกายเนื้อ หรือเหมือนกับกายของพวกโอปปาติกะทั่วไป

ข้อความที่อธิบายมาโดยสังเขปนี้ขอให้พยายามอ่านหลายๆ เที่ยว ข้าพเจ้ากล้ารับรองได้ว่า ในที่สุดท่านสามารถที่จะเข้าใจและเชื่อได้สนิทว่า วิญญาณคือพลังงานสร้างสรรค์ชีวิต สร้างสรรค์ทุกสิ่งทุกอย่างตายแล้วชีวิตต้องเกิดอีกแน่ ชีวิตไม่ได้สูญไปพร้อมกับ

ความตายและขอให้พยายามพิจารณาคุณมโนภาพในความฝัน หรือมโนภาพที่เกิดขึ้นมาจากจิตที่เป็นสมาธิ มโนภาพนี้จะถือว่าเป็นภาพมายา หรือจะถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่จริงก็ได้ แต่ก็ขอให้พิจารณาอีกแง่หนึ่งว่า **มโนภาพที่ว่ามันเป็นสิ่งที่มียู่จริง ๆ เหมือนกัน จะถือว่ามันเป็นสสารหรือพลังงานในรูปที่ละเอียดก็ได้** ตัวอย่างที่จะทำให้ท่านเข้าใจในเรื่องนี้ ก็คือ **คนที่มีสมาธิดี เมื่อหลับตาแล้วจะเห็นแสงสว่าง แต่เมื่อลืมตาขึ้นมาแล้ว แสงสว่างก็หายไป เราจะว่าแสงนั้นมีจริงหรือไม่ ? จะว่าไม่มีก็ได้ แต่โดยความเป็นจริงแล้ว มันก็เป็นสิ่งที่มียู่จริง ๆ เหมือนกัน เพราะแสงที่ว่านี้ ถ้าสว่างได้มาตรฐานแล้ว จะทำให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่างที่ตาธรรมดา มองเห็น และสามารถที่จะมองเห็นสิ่งที่ตาธรรมดา มองไม่เห็นอีกด้วย** ข้อเท็จจริงอันนี้มีอยู่ ถ้าแสงนั้นไม่มีการเห็นที่ว่ามันก็ไม่มี เพราะฉะนั้น จะถือว่าแสงมีจริงหรือไม่จริง ๆ ในทำนองเดียวกัน มโนภาพในความฝัน หรือมโนภาพในขณะที่จิตเป็นสมาธิ ถ้าหากว่าพลังจิตที่

สร้างภาพนี้ขึ้นมาสมบูรณ์จริง ๆ ภาพที่ว่านั้นก็กลายเป็น
เป็นสิ่งที่มีชีวิต ปราบกฏว่าเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ๆ ชีวิตของ
โอปปาทิกะ และโลกของโอปปาทิกะซึ่งหมายถึง
สิ่งแวดล้อม ภูมิประเทศ แม่น้ำ ภูเขา และทุกสิ่ง
ทุกอย่างที่รวมกันเป็นโลกของโอปปาทิกะ สิ่งเหล่านี้
ย่อมมีได้ ก็ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมานี้

รายนามผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) (หนังสือ อ.พร รัตนสุวรรณ)

๑. ห้างทองเทพนำชัย (เตาปูน) โดย
คุณแหลม-คุณชลิกา โรจนโกศล และครอบครัว ๑๔,๐๐๐ บาท
๒. ห้างทองเทพนำชัย (นนทบุรี) โดย
คุณชาญวิทย์ ถนัดธรรมกุล ๖,๐๐๐ บาท
๓. คุณอวยชัย-คุณศมนันท์ ถนัดธรรมกุล และครอบครัว ๑๗,๐๐๐ บาท
๔. ดร.นันทพล-คุณอโณทัย-คุณวันปิยะ โรจนโกศล ๓,๐๐๐ บาท
๕. คุณพจน์-คุณกาญจน์ภิน-คุณกฤษณ์พีระ รัตนธรรมศรี ๓,๐๐๐ บาท
๖. คุณทศพล-คุณภคมน-ด.ญ.สุภัทสร-
ด.ญ.วรัปสร ถนัดธรรมกุล ๑๙,๐๐๐ บาท
๗. โรงงานทองเทพนำชัย ๑๕,๐๐๐ บาท
๘. คุณอนันต์ ถนัดธรรมกุล ๓,๐๐๐ บาท
๙. คุณธงชัย-คุณนฤมล-คุณวรัญญา จึงประพุดติ และครอบครัว ๙,๐๐๐ บาท
๑๐. ครอบครัวศรีสุตัญญ์ลักษณ์ ๙,๐๐๐ บาท
๑๑. คุณอ้วน-คุณพรมา หอมศิริวรรณ, คุณสิทธิชัย-คุณปาริชาติ
ด.ช.วณฤทธิ-ด.ญ.อุษา หอมศิริวรรณ และ
บริษัท สำนักกฎหมาย สิทธิชัย แอนด์ แอสโซซิเอทส์ จำกัด ๒๑,๐๐๐ บาท
๑๒. คุณศักดิ์-คุณรัชนี วงศ์กวีสกุล และครอบครัว ๑๘,๐๐๐ บาท
๑๓. คุณพ่อเม้งซี แซ่ไ้วว-คุณแม่อาบ๊วย แซ่ตั้ง ๓,๐๐๐ บาท
๑๔. คุณพ่อเล็ก-คุณแม่สินี ถนัดธรรมกุล ๓,๐๐๐ บาท
๑๕. คุณพ่อใจเที่ยง แซ่แต้-คุณแม่เง็กเกี้ยว แซ่เลี้ยง ๓,๐๐๐ บาท
๑๖. คุณอรพรรณ-คุณรักษพงษ์ ถนัดธรรมกุล ๓,๐๐๐ บาท
๑๗. ห้างทองไทยศิลป์ ๑ โดย
คุณวิศรุต-คุณรัชนี บุญบรรเจิดสุข ๖,๐๐๐ บาท

๑๘. ห้างทองไทยศิลป์ ๒ โดย	
คุณสุวรรณ-คุณลภัก บุญบรรเจิดสุข และครอบครัว	๙,๐๐๐ บาท
๑๙. ห้างทองไทยศิลป์ ๓ โดย	
คุณสุรชาติ-คุณกิตติมา บุญบรรเจิดสุข และครอบครัว	๙,๐๐๐ บาท
๒๐. คุณพ่อประเสริฐ-คุณแม่อาลัย บุญบรรเจิดสุข	๓,๐๐๐ บาท
๒๑. คุณจิระชัย-คุณทัศนีย์ ไกรกังวาล และครอบครัว	๙,๐๐๐ บาท
๒๒. คุณกิตติ-คุณวันทนีย์ รัตนศรีวิจิตร และครอบครัว	๙,๐๐๐ บาท
๒๓. คุณดาใจเอี้ยง แซ่ฉั่ว-คุณยายโซว แซ่ลิ้ม	๓,๐๐๐ บาท
๒๔. คุณเอี้ยงฮวง บุญบรรเจิดสุข	๙,๐๐๐ บาท
๒๕. คุณทวี-คุณนัยนา ลีลาเวชบุตร	๓,๕๐๐ บาท
๒๖. คุณศุภกฤต ลีลาเวชบุตร และครอบครัว	๓,๐๐๐ บาท
๒๗. คุณปริญา-คุณลานี ลีลาเวชบุตร	๓,๐๐๐ บาท
๒๘. คุณภิญญาดา ลีลาเวชบุตร	๓,๐๐๐ บาท
๒๙. ครอบครัวอมรสิทธิ์	๑๐,๐๐๐ บาท
๓๐. คุณชัชชัย จันทร์ศุภฤกษ์	๓,๐๐๐ บาท
๓๑. บริษัท ปารมิตา สตูดิโอ จำกัด	๓,๐๐๐ บาท
๓๒. ครอบครัวหงส์เงิน	๕,๐๐๐ บาท
๓๓. คุณณัฐพล-คุณศุภวาณี ศรีสุธัญลักษณ์	๓,๐๐๐ บาท
๓๔. คุณนริศ เรืองแสง-คุณแม่บุญมี คำเอี่ยม	๖,๐๐๐ บาท
๓๕. คุณสุวัชร เล็กศรีสกุล และครอบครัว	๓,๐๐๐ บาท
๓๖. คุณพิเชษฐ์ คงศุภมานนท์ และครอบครัว	๓,๐๐๐ บาท
๓๗. ลูกหลานทำโนนาม คุณชัยวัฒน์-คุณมาลา ศรีสุธัญลักษณ์	๓,๐๐๐ บาท
๓๘. คุณพ่อคงเทีย แซ่เล็ก-คุณแม่เฑาะเน้ย แซ่อึ้ง	๓,๐๐๐ บาท

ณ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๔

การศึกษาเรื่องวิญญาณสำหรับผู้เริ่มต้น
คำถาม-คำตอบ เกี่ยวกับเรื่องวิญญาณ